

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Domácí násilí

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce :
Doc. PhDr. Jaroslav Nevoránek, CSc.

Vypracoval :
Bc. Aleš Kocourek

Brno 2008

P r o h l á š e n í

Čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Domácí násilí“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 31. března 2008

.....
Bc. Aleš Kocourek

P o d ě k o v á n í

Děkuji panu doc. PhDr. Jaroslavu Nevoránkovi, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Lence Kocourkové a svým dětem Martinovi Kocourkovi a Natálii Kocourkové za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytli při zpracování mé diplomové práce a které si nesmírně vážím.

Bc. Aleš Kocourek

OBSAH

Úvod	2
1. Domácího násilí - vystižení základních pojmů a subjektů jevu	5
1.1 Původy a příčiny samotného násilí	5
1.2 Odborné definice domácího násilí	6
1.3 Subjekty domácího násilí – násilník, oběť, žena jako typická oběť	8
Dílčí závěr	13
2. Vývoj společenských postojů a současné formy pomoci	14
2.1 Vystižení a vývoj domácího násilí v historii	14
2.2 Vývoj domácího násilí spojený s vývojem moderní společnosti	15
2.3 Společenské postoje a prostředky pomoci ve světě	16
2.4 Prevence, pomoc a ochrana obětí – kampaň proti domácímu násilí v České republice	24
2.5 Instrukce pomoci – význam neziskových organizací, jejich charakteristika a formy pomoci	26
2.6 Interdisciplinární spolupráce – koordinační úloha a další poslání intervenční centra	34
Dílčí závěr	37
3. Legislativní rámec postižení domácího násilí a nástrojů vymahatelnosti	39
3.1 Právní úprava domácího násilí v rozměru jeho postižitelnosti	39
3.2 Význam policie – její možnosti a postupy	48
3.3 Právo v praxi – příklady z praxe v návaznosti na uplatnění zákonných nástrojů – jejich využití a efektivita	54
Dílčí závěr	64
4. Sociální průzkum v oblasti domácího násilí	66
4.1 Podstata a cíl sociálního průzkumu	66
4.2 Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným příslušníky Policie České republiky	67
4.2.1 Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku	67

4.2.2	Realizační fáze a posouzení validity dotazníků	69
4.2.3	Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků	70
4.2.4	Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace	88
4.3	Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným veřejností	
	– a) dospělými ženami	91
4.3.1	Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku	91
4.3.2	Realizační fáze a posouzení validity dotazníků	92
4.3.3	Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků	97
4.3.4	Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace	116
4.4	Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným veřejností	
	– b) dospělými muži	119
4.4.1	Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku	119
4.4.2	Realizační fáze a posouzení validity dotazníků	120
4.4.3	Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků	122
4.4.4	Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace	141
4.5	Doplňující výzkumné rozhovory	144
4.5.1	Intervenční centrum – koordinátor	144
4.5.2	Policie České republiky – vedoucí obvodního oddělení	149
4.5.3	Shrnutí výsledků rozhovorů v návaznosti na dotazníkové šetření	156
4.6	Prezentace výsledků sociálního průzkumu – komplexní interpretace a závěr v kontextu teoretické části	158
5.	Řešení sociálního problému „domácí násilí“	167
5.1	Vyhodnocení efektivity prostředků eliminace domácího násilí	
	– analýza rozporů mezi sledovanými cíli a danými podmínkami (realitou)	167
5.2	Význam státu a práva při řešení problému - modelové změny a novelizace	175
5.3	Obhajoba vlastního řešení problému s využitím praktických příkladů	182
	Závěr	187
	Resumé (CZ)	189
	Anotace (CZ + A)	190
	Seznam použité literatury a prameny (informační zdroje)	192
	Seznam příloh	196

Úvod

V posledním období se celosvětově setkáváme s novým a stále více užívaným pojmem „domácí násilí“. Tento pojem je sice vesměs každému znám, ale ne každému je známo jaké konkrétní jednání vystihuje. Samotné násilí poukazuje k odlišnosti povahy chování člověka, které se dá označit jako agresivní, v sociálně psychologickém pojetí jako útočné jednání vůči jiné osobě, zejména ve fyzické podobě. Agrese je vrozená, avšak konkrétní způsoby agresivního chování si člověk osvojuje v průběhu života. Násilí má různou tvářnost, jeho podoby se v průběhu historie a v jednotlivých kulturách odlišují, stejně jako je odlišná míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech. Ve spojení se slovem „domácí“ pak domácí násilí představuje to co se děje v uzavřeném okruhu určitých osob, které spolu sdílejí společný byt nebo dům.

Pojem „domácí násilí“ je užíván relativně krátce, avšak tímto pojmem definované jednání patří v různých společnostech k životu lidí, kteří žijí v blízkých vztazích, patrně od nepaměti a v historii byly tyto projevy v souladu s kulturními a společenskými normami. Studie ukazují, že násilí se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, začíná být řešeno na úrovni mediální, legislativní, rodinných vztahů i na úrovni jednotlivců.

Ve světě je stále rozšířená tendence přehlížet a bagatelizovat problém domácího násilí, zejména fyzického násilí mužů na ženách. V laické veřejnosti a někdy i v odborné praxi je běžný jednak postoj ke zlehčování problému a jednak tendence k obviňování žen. Soudí se, že domácí násilí na ženách je jev, který se vyskytuje pouze v sociálně problematických rodinách, a že žena, kterou muž bije, má na násilí podíl například tím, že muže provokuje. Tyto společenské postoje jednak neumožňují vidět násilí na ženách a v rodině jako společenský problém a jednak ztěžují ženám řešení vlastní situace. Ženy se setkávají s nedůvěrou i v rámci širší rodiny a také při snaze o řešení problému legální cestou. V posledních letech jsou však tyto tendence silně potlačovány a zejména zásluhou různých občanských skupin začalo být na tento problém upozorňováno.

O domácím násilí se v poslední době hodně mluví a postupně se tak otevírá tabu uzavřeného okruhu osob. S postupem tohoto změněného postoje se navenek dostávají informace, vytvářejí se statistiky, jsou prezentovány jednotlivé příběhy a ukazuje se, že se jedná o vážný celospolečenský problém. Svoboda a zvýšená míra informovanosti v dnešním moderním světě přispěly k tomu, že domácí násilí je společností odsuzováno a označováno je tak jako sociálně patologický jev.

Z domácího násilí se bezesporu stal sociální problém, který má zjevný charakter, neboť společnost si jeho existenci uvědomuje. Stejně tak si společnost uvědomuje, že tento problém se musí řešit. Napříč světem směrem od nejvyspělejších demokracií dochází k realizaci různých programů a přijímání opatření, které mají napomoci eliminovat domácí násilí jako nežádoucí sociálně patologický jev.

V České republice pomalu navazujeme na celosvětový trend boje proti domácímu násilí. Devadesátá léta jsou charakterizována osvětou. Upozorňování na tento problém ze strany různých nevládních organizací, konečně vystřídaly konkrétní kroky státu. Prvním legislativním pojmenováním domácího násilí byla novelizace trestního zákona o ustanovení speciálně postihující týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, účinná od 1. 6. 2004. Na trestněprávní postih navázala s účinností od 1. 1. 2007 dosud největší novelizace zákonem, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tato právní ustanovení se primárně zabývají ochranou obětí domácího násilí, pro což zavádějí řadu opatření a právních nástrojů, z nichž nejzásadnější a nejznámější je tzv. institut vykázání.

Právní postih domácího násilí je bezesporu krok správným směrem. Krok správným směrem však neznamená krok bezchybný, účinný a efektivní. Zcela jistě je ještě velmi brzy hodnotit jednotlivá systémová opatření. Chyby se vždy nejlépe odhalují zpětně, až poté co nastanou. V případě domácího násilí se však jedná o lidské bytosti, jejich důstojnost, zdraví a někdy i životy.

Pokládám tedy za velmi důležité, aby takové chyby byly odhaleny co nejdříve, a stejně tak, aby byla přijata tomu odpovídající účinná a efektivní opatření. A právě k odhalení těchto chyb a nalezení účinných a efektivních nástrojů – nalezení prostředků k řešení domácího násilí, má přispět moje práce.

Moje práce má prakticky jednoduchou a přehlednou „konstrukci“, které odpovídá sled po sobě následujících kapitol. První dvě kapitoly jsou čistě teoretické. Zabývám se v nich vymezením sociálního i biologického smyslu tohoto jevu, jeho vystižením, definováním a jeho společenskou nebezpečností. Přes historický vývoj a postoje společnosti přecházím k aktuálnímu současnému stavu ve světě a u nás, který důkladně analyzuji. Obsahem třetí kapitoly je postižení domácího násilí v teoretické i praktické rovině. Čtvrtá kapitola obsahuje sociální průzkum, jehož podstatou je doplnění předešlých porovnání kvalitativního charakteru o názory a zkušenosti odborníků (praktiků), názory a zkušenosti veřejnosti a jejich interpretaci. V páté kapitole dosahuji cíle práce – řešení problému. Formulované závěry však neopírám jen o předešlé poznatky a reálná fakta, ale navíc názorně demonstruji na modelových příkladech účinnost a efektivnost nalezených prostředků řešení.

Cílem práce je tedy řešení sociálního problému domácího násilí. Jak, ale vyplývá ze samotného obsahu, nejde mně pouze o řešení postavené na jednostranných pohledech, respektive vycházejících z nějaké úvodní formulované hypotézy, kterou bych se poté snažil „vehementně“ obhájit, ale o komplexní pohled sociálního pedagoga směřující k pomoci osobám ohroženým domácím násilím.

Pro svoji práci jsem využil odborné publikace, tiskové zprávy, sledoval jsem aktuální vývoj této problematiky, její současné a plánované řešení. Dále jsem provedl sociální průzkum mezi odborníky (praktiky) a veřejností. Samotnou problematiku speciálně sleduji od roku 2004, přičemž profesně jsem se jí zabýval v letech 1998 – 2006. Vzhledem k aktuálnosti problému jsem měl dostatek informačních zdrojů k získání potřebných údajů, ale také o to pečlivě jsem musel provádět porovnání kvalitativního charakteru. Stejně důkladně jsem musel vést sociální průzkum, neboť se jednalo o zhodnocení především zcela nových společenských nástrojů v boji proti domácímu násilí. V tomto pohledu jsem přesvědčen, že nikdo jiný se ještě problémem v takovém rozsahu a zejména v takové aktuálnosti (současném období vyhodnocení) nezabýval a pokud ano, pak to nebylo veřejně prezentováno, respektive jsem při studiu nepřeborného množství materiálů na obdobnou aktuální práci nenarazil.

Domácí násilí - vystižení základních pojmů a subjektů jevu

1.1 Původy a příčiny samotného násilí

Samotné násilí poukazuje k odlišnosti povahy chování člověka, které se dá označit jako agresivní, v sociálně psychologickém pojetí pak jako útočné jednání vůči jiné osobě, zejména ve fyzické podobě. Agrese je vrozená, avšak konkrétní způsoby agresivního chování si člověk osvojuje v průběhu života. Násilí má různou tvářnost, jeho podoby se v průběhu historie a v jednotlivých kulturách odlišují, stejně jako je odlišná míra tolerance násilí v jednotlivých společnostech.

Zajímavé jsou studie týkající se duševního stavu násilníka, rizikových faktorů, příčin a dalších vlivů způsobujících násilí. Jako rizikové faktory je označována skutečnost, že jak u agresora, tak u oběti obvykle již dříve docházelo k násilí v rodině nebo v okolí. Z dětí týraných žen či mužů se s největší pravděpodobností stanou v dospělosti násilníci nebo si najdou partnera s násilnickou povahou. Mezi viníky bývají zmiňovány sdělovací prostředky, laxnost zákonů nebo škola, stejně jako příklady z agresivního chování rodičů nebo sourozenců. Násilím se začala zabývat i genetika, kdy výzkum dvojčat a adoptovaných dětí dokázal pravděpodobnost existence určitého dědičného komponentu násilí. Výzkumy dokázaly, že nejagresivnější zvířata, včetně „lidí“, mají nižší hladinu serotoninu v mozkomíšním moku a do procesu agrese zasahují i další neurotransmitery. Předcházení násilí a jeho léčení například implantováním elektronických stimulátorů do mozkové oblasti je však zatím mnoho odborníky řazeno do oblasti sci-fi.

Příčiny násilí jsou tedy velmi různorodé. Mohou za ním stát rodinné poměry, škola a učitelé, politika, sdělovací prostředky, historicko-politické souvislosti a řada dalších faktorů. Násilí není zatím považováno za nemoc, a proto jej nelze jako nemoc léčit. Bezpochyby však existují nástroje, jak zmírnit jeho projevy. V zásadě se však ukazuje, že navzdory vědeckému pokroku agresivita v člověku přetrvává, ba dokonce roste.¹

1 – MUY I. *Násilí má mnoho tváří*. 100+1 zahraniční zajímavost, 2002, č. 2, s. 8 - 11.

1.2 Odborné definice domácího násilí

Slovo domácnost překrývá celek, který ji zpravidla tvoří, čímž je rodina. V tomto směru je určitá míra násilí - omezování a donucování fyzickými a psychologickými prostředky součástí života zdravých rodin, především při výchově dětí. Komplikované je tak rozlišit samotnou tuto míru, přiměřenost a nepřiměřenost chování, které pak lze označit pojmem domácí násilí.

Domácí násilí představuje mnoho podob, mnoho definic. V poslední době je ve většině odborných a vědeckých studiích obecně vymezeno jako : *“Chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Prostřednictvím užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Nabývat může formy fyzického, sexuálního a psychologického násilí, donucené sociální izolace a ekonomické deprivace.”*² Ve svém pojetí „domácí“ tak představuje to co se děje v uzavřeném okruhu určitých osob, které spolu sdílejí společný byt nebo dům.

K nejvýraznějším formám domácího násilí patří :

- a) **Fyzické násilí** e.g. bití, facky, kopance, škrčení, rány pěstí či jiné fyzické útoky.
- b) **Psychické násilí** e.g. nadávky, obviňování, pokořování a ponižování, zesměšňování ve společnosti, vyhrožování fyzickým násilím, zavražďování, odepírání spánku či potravy, vydírání sebevraždou.
- c) **Sexuální zneužívání** e.g. znásilnění, donucení k sexu či odmítaným sexuálním praktikám, násilím a výhrůzkami.
- d) **Sociální izolace** e.g. bránění v návštěvách rodiny či přátel, sledování telefonátů, pronásledování, nečekané „kontrolní“ návštěvy či telefonáty.
- e) **Ekonomická kontrola** e.g. omezování přístupu k penězům, neposkytování peněz na provoz domácnosti, zákazy chození do práce.³

Některé další rozšířené výklady zahrnují ještě další formy jako např. emocionální, finanční, verbální, spirituální, homofonní, imigrační, destruktivní činy, aj.⁴ Tyto další formy víceméně zahrnují některá jednání, které lze zahrnout pod výše uvedených pět základních forem. Tyto formy se mohou a zpravidla se také překrývají.

2 – RUHL D., 1996. Zdroj : <http://www.obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135488>.

3 – Např. <http://www.ks.sm/opzp/DomaciNasili/stranky/co-je-domaci-nasili.html>; www.donalinka.cz/redaction.php.

4 – Např. Women's Refuge. Zdroj : www.womensrefuge.org.nz; www.rosa-os.cz/main.htm.

Domácí násilí bývá také identifikováno podle čtyř základních znaků :

- 1) **Opakovanost** e.g. jednání, které má svůj vývoj a dochází opakovaně k jeho projevům, často i po velice dlouhou dobu; domácím násilím není ojedinělý a jednorázový incident, byť se závažnými následky.
- 2) **Eskalace** e.g. postupný nárůst intenzity; začíná zpravidla psychickým násilím a zpravidla se přidává násilí fyzické; útoky jsou zpočátku vedeny proti lidské důstojnosti, posléze proti zdraví, a mohou vyústit v útoky proti životu.
- 3) **Blížkost osob** e.g. jasné a neměnné role; k násilí dochází mezi blízkými osobami, kde lze diferencovat roli násilné a ohrožené osoby, jejich vzájemné postavení je nerovné a role se v průběhu incidentu nemění.
- 4) **Neveřejnost** e.g. páčání násilí v soukromí; k násilí dochází zpravidla beze svědků, nejčastěji v soukromí společného obydlí, ale i na jiných místech (např. chata, hotel, apod.).³

Co je však výrazným specifickým, tak jak dokazují průzkumy a studie, prakticky bez výjimek, je to, že násilník je většinou jeden, přičemž obětí může být více. Oběťmi jsou zejména partneri, mohou to být také děti, rodiče a jiné osoby, které nemusí trpět pouze samotným útokem násilníka, ale jen pouhým sledováním tohoto jednání.

Domácí násilí se objevuje mezi lidmi všech úrovní sociálního postavení, nezávisle na vzdělání, ekonomické situaci, rase či příslušnosti k etnickým skupinám. S ohledem na skutečnost, že ženy tvoří až 95% obětí partnerského násilí, je domácí násilí v řadě mezinárodních deklarací považováno za jednu z forem násilí na ženách. Podle definice OSN je násilím na ženách míněn „*každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo psychickou újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody a to jak ve veřejném či soukromém životě.*“⁵

3 – Např. <http://www.ks.sm/opzp/DomaciNasili/stranky/co-je-domaci-nasili.html>; www.donalinka.cz/redaction.php.

5 – Zdroj : <http://www.rosa-os.cz/index.php>.

1.3 Subjekty domácího násilí – násilník, oběť, žena jako typická oběť

Tak jak bylo uvedeno výše základním identifikačním znakem domácího násilí je mj. blízkost osob, která představuje jasné a neměnné role násilné a ohrožené osoby. Z tohoto pohledu ještě můžeme použít docela zásadní rozčlenění domácího násilí dle zapojených stran (subjektů) na :

- a) **Intimní**, které představuje násilí mezi intimními partnery bez ohledu na to zda vztah v současnosti trvá či již byl ukončen – manželé, intimní přítel/přítelkyně, partneri mající společné dítě a homosexuální partneri.
- b) **Neintimní**, které představuje násilí mezi členy domácnosti (rodiny), jež nemají mezi sebou intimní vztah a žijí v jedné bytové jednotce – děti, sourozenci, rodiče, prarodiče a širší rodina.⁶

Násilník

Sociologické výzkumy uvádějí, že typickým agresorem bývá muž, který mnohdy mívá dvojitou tvář : navenek milující manžel, pozorný společník a skvělý „taťka“ se doma mění v násilníka.⁷ Světové výzkumy ukazují, že muži ve vyšších funkcích stojí za dvojnásobně větším počtem případů bití než fyzicky pracující, dokazují také to, že jen za třetinou případů bití je v pozadí alkohol. Americké výzkumy sexuálního násilí dokazují, že mužská agrese má kořeny v tradiční kultuře vztahů mezi muži a ženami. Některý druh násilí je pak běžnou součástí většiny sexuálních vztahů. Dle sociologů se situace v České republice od USA příliš neliší. Pachatel domácího násilí obvykle není psychopat, snaží se udržet svou moc nad manželkou a používá k tomu zcela racionálně všechny dostupné strategie.⁸

Odborníkům se podařilo sestavit přehled několika rizikových faktorů . Jedním z nich je skutečnost, že u násilníků obvykle již docházelo dříve k násilí v rodině nebo okolí, byli v dětství často sami tělesně trestáni nebo byli svědky partnerského násilí. Pokud je strach nástrojem, který násilník používá k ovládnutí své oběti, pak zjištění, že žena opouští místo, kde on vládne, jen zvýší jeho agresivní chování. K růstu počtu násilných činů dochází zejména po odluce.

6 – Zdroj : Boston Police, *Speciál Order Number 01 – 014*, 23. 5. 2001, s. 1.

7 – DOBROVOLNÁ T. *Týraní, nemlčte!* Květy, 2001, č. 41, s. 18 – 19.

8 – HOLUB P. *Násilí za zavřenými dveřmi*. Hospodářské noviny, 17. 7. 2003, s. 64 – 65.

Násilí mezi partnery má vždy rovinu interakční, tedy rovinu bezprostřední výměny chování, včetně verbálního chování. Rovina partnerské interakce bývá užívána jako argument zdůvodňující násilné chování muže. Muži například uvádějí, že je žena svým chováním záměrně provokuje. Násilnému chování muže vždy předchází určité chování ženy, které muž může hodnotit jako provokující a cítit se jím být zraňován. Takovým provokujícím chováním mohou být ženiny nadávky, výsměch, ale také „neposlušnost“, odmítnutí pohlavního styku nebo předložený pokrm. Řetězec chování partnerů tak bývá zaměřován za příčinný sled. Tato argumentace přehlíží zodpovědnost muže za použití fyzického násilí, vede k obviňování napadené ženy a je tedy morálně problematická.

Motivaci násilníků vysvětlují psychologové dvěma způsoby. Podle prvního způsobu jde hlavně o krizi partnerského vztahu, která se dá v praxi překonat. Násilníky bývají impulsivní muži, kteří snadno přecházejí od emocí ke konkrétním činům. Podle druhého způsobu je příčina pouze v osobnosti násilníka, který je agresivní bez ohledu na to, jak se jeho oběť chová.⁹

K tomuto je nutné dodat, že momentálně neexistuje žádná výzkumně a empiricky vypracovaná typologie pachatelů domácího násilí, natož pak přehled o tom, který z typů domácích agresorů se vyskytuje nejčastěji, přičemž poznatky o pachatelích pocházejí nejčastěji ze tří hlavních zdrojů :

- 1) **Kriminologické výzkumy**, které se zajímají hlavně o to, jak reagují pachatelé na určité oficiální sankce.
- 2) **Informace** o pachatelích domácího násilí **od samotných obětí**. Od nich pocházejí jevové typologie, které člení pachatele podle toho, jaké vzorce týrání partnera používají.
- 3) **Psychologicky zaměřené výzkumy**, které se koncentrují na psychiku agresora a opírají se o klinicky zaměřené zkoumání typických rysů osobnosti zneužívatele. V České republice však tyto výzkumy vycházejí pouze z výpovědí obětí domácího násilí.¹⁰

9 – HOLUB P. *Domácí násilí nikdy neskončí samo od sebe*. Hospodářské noviny, 2003, č. 138, s. 3.

10 – Zdroj : <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>.

Oběť

Domácím násilím jsou postiženy všechny kategorie osob bez ohledu na jejich vzdělání, věk či schopnost uplatnění na trhu práce. Prozatím žádný výzkum nezjistil přímou souvislost mezi úrovní příjmů, sociálním zařazením a počtem obětí. Neexistuje žádný sociologický, psychologický, lékařský nebo ekonomický profil oběti domácího násilí.

Přestože nejčastěji jsou oběti zjišťovány v manželském vztahu, nejzranitelnější oběti jsou děti. Vedle fyzického týrání může být dítě poškozováno i psychickým týráním, sexuálním zneužíváním, zanedbáváním péče či citovou deprivací. Dítě, které se stane obětí špatného zacházení, je často nejmladší v rodině, které je rodiči viděno jako nějak zvláštní, s určitým typem fyzického nebo mentálního postižení, dítě dráždivé, nebo dítě s odlišným temperamentem než mají rodiče.

Dítě může být psychicky týráno i tehdy, když agrese není cílena přímo k němu, ale projevuje se mezi rodiči navzájem. Následky utrpěných traumat se mohou ve vývoji dítěte projevovat různým způsobem. Reakce dítěte je spolu-podmiňována věkem, fází vývoje, předchozími zkušenostmi, jeho adaptačními a obrannými mechanismy, které ke zvládnutí psychického traumatu používá. Emoční prožitek dítěte je spojen s pocity bezmoci, ztráty opory a ochrany, s pocity studu a ponížení, se zoufalstvím a úzkostí. Takové trauma s postupem času nezmizí a neoslabuje se.

Transgenerační přenos dětské zkušenosti týrání, zneužívání nebo zanedbávání se může projevit zejména v dospělosti ve vlastní rodičovské roli. Známo je, že lidé, s nimiž bylo v dětství špatně zacházeno, opakují totéž ve vztahu se svými dětmi, stejně jako rodiče, kteří byli jako děti týráni a kteří se stávají oběťmi týrání vlastními dětmi.¹¹

Oběťmi se mohou stát i sami rodiče, kteří mohou být týráni ze strany vlastních dětí. Zkušenost, která byla potvrzena v celospolečenském měřítku říká, že i fyzicky zdatnější a mocnější může být paradoxně bezmocný vůči moci slabšího, což platí v rodinných vztazích dvojnásob.

11 – BARTOŠOVÁ J. *Místo nebezpečnější než náměstí?* Hospodářské noviny, 2004, č. 240, s. 11.

Ohroženy jsou zejména disfunkční rodiny, rodiny neúplné, pouze s jedním rodičem. Dítě, které zůstává samo s matkou, může převzít roli pseudopartnera a proměnit se v tyрана, kdy rozhoduje o veškerém dění v rodině. Ohroženi jsou rovněž málo autoritativní otcové a dominantní matky v souvislosti s citovou subdeprivací dětí.

Mezi oběti však lze zařadit i kategorii seniorů, a to jak ve vztahu dětí k rodičům, tak i ze strany partnerů navzájem, kdy asymetrické změny pouze u jednoho z partnerů mohou být pro zdravé členy rodiny nesrozumitelné. Někdy mohou přinášet u zdravého partnera pocit absolutní moci nad bezmocným partnerem, může docházet k šikanování a k používání násilí.¹²

Na základě dosavadních poznatků byl sestaven psychologický profil oběti, dle kterého mohou mít oběti, jak muž tak žena, některý z těchto rysů či vlastností :

- ❖ Cítí se sociálně izolovaní, opuštění, rozpolcení, zmatení.
- ❖ Trpí pocity viny, obviňují se z vyprovokování a zodpovědnosti za násilí.
- ❖ Mají pocit bezmoci a pocit, že nemají kontrolu nad danou situací.
- ❖ Jsou v rozpacích pokud mají přiznat, že jsou týráni nebo že zůstávají v násilném vztahu.
- ❖ Trpí nízkým sebevědomím, věří v to, že nejsou schopni přežít bez cizí pomoci.
- ❖ Věří v mýty o domácím násilí, věří v tradiční stereotypní role muže a ženy.
- ❖ Popírají hněv zapříčiněný týráním, ale jsou schopni vybuchnout kvůli maličkostem.
- ❖ Často jsou v depresi a nebo se bojí.
- ❖ Upřednostňují potřeby dalších členů rodiny před svými potřebami.
- ❖ Mají pocit bezmoci a neexistence možnosti řešení.
- ❖ Zažívají stresové reakce s psychologicko-fyziologickými komplikacemi jako jsou například : únava, vyčerpanost, bolest zad, bolest hlavy, nespavost.¹³

12 – FRANTOVÁ L., VAŠÍČKOVÁ M. *Domácí násilí : Až osm let vězení*. Zlínské noviny, 2003, č. 289, s. 3.

13 – Zdroj : http://www.law.indiana.edu/pop/domestic_violence/profile.shtml

Žena jako oběť

Rozdělení rolí mezi obě pohlaví je jednoznačné. Podle statistik poradenských center se počet ženských obětí domácího násilí pohybuje kolem 98 procent. Zajímavé jsou rovněž údaje o vzdělání týraných žen. V průzkumu Bílého kruhu bezpečí dosáhlo přes 50 procent týraných žen alespoň středoškolského vzdělání. Tyto průzkumy dokazují, že domácím násilím nejsou zdaleka postihovány pouze ženy, kterým chybí vzdělání, rozhled a schopnosti se uplatnit ve světě práce. Toto zjištění také potvrzuje předpoklad, že neexistuje typická oběť domácího násilí a že je nesmírně těžké se domácímu násilí bránit pouze privátně bez podpory od státních a nestátních institucí. Dokonce i když je oběť pracovně a společensky zdatná, může být bezbranná vůči domácímu násilí.

Tento jev má zřejmě civilizační a historický kontext, který vychází ze svrchované pozice otce vůči dětem a ženám v rodině. Trestání „neposlušných“ žen bylo po staletí tolerováno a poslušnost ženy muži byla formulována biblí a patřila k historicky společenskému uspořádání. Partnerské násilí bylo kromě extrémních případů považováno za soukromou věc a zároveň za ojedinělý a okrajový problém. Až feministické hnutí v šedesátých a sedmdesátých letech v západní Evropě a v USA porušilo společenskou toleranci k temným stránkám lidské intimity a násilí mužů vůči ženám bylo pojmenováno jako společenský problém.

Násilí mužů na ženách je podle různých národních statistik častým jevem. Žena si ovšem nevybírá násilného muže. Na počátku vztahu muž obvykle zdůvodňuje potřebu kontrolovat ženu láskou, chce s ženou být stále, musí vědět kde byla, protože ji miluje, později připojuje zastrašování a ponižování ženy. Fyzické násilí bývá spojeno s omezováním sociálních možností ženy, jejích kontaktů s vnějším světem, s omezováním ekonomických možností vlastního výdělků a vynucováním sexuálního styku. Důvodem proč bývá domácí násilí na ženách zkoumáno samostatně, je kromě vyšší četnosti také větší závažnost důsledků násilí pro ženy.

Ženy v situaci dlouhodobého násilí ztrácejí sebevědomí a zároveň u nich narůstá strach a zmatek. Pokud nemá žena dost podpory v okolí, může vést ponižování k tomu, že přijímá negativní informace o sobě, a to i v případech, kdy se neúspěšně snaží získat pomoc. Ženy uvádějí jako důvod, proč zůstávají v manželství, strach nejen o sebe a o děti, ale také o své muže. Dalšími příznaky u žen je stud, zhoršení celkového zdravotního stavu, zvyšuje se riziko sebevražedného chování.¹⁴

14 – KROBOVÁ T. *Domácí násilí nikdy samo nepřestane*. Vlasta, 2004, č. 47, s. 12 - 13.

Dílčí závěr

Domácí násilí obsahuje několik hlavních pojmů jejichž zejména teoretické vysvětlení je významné ve vztahu k celému obsahu práce. Cílem první kapitoly tak bylo pojednat o samotném násilí a následně zejména objasnění toho co vůbec představuje pojem „domácí násilí“ , jaké znaky vykazuje a jaké subjekty představuje. „Domácí násilí“ se samo o sobě skládá ze dvou slov. Na jedné straně slovo „domácí“ představuje domácnost, uzavřené prostředí, které se vyznačuje soukromím a stejně tak uzavřeným okruhem osob, které toto prostředí společně sdílejí. Na druhé straně slovo „násilí“ pouze doplňuje to, že se zde nějaké agresivní útočné jednání vyskytuje, a to pouze v rámci tohoto okruhu osob.

Toto chování, splňující výše uvedené podmínky, má pak své subjekty. Na jedné straně násilníka a na druhé straně oběť, tedy osobu proti které násilník své násilné jednání směřuje a které způsobuje určitou újmu. Veškeré průzkumy a statistiky bez výjimek dokazují jedno výrazné specifikum v tomto vztahu, a to, že násilníka představuje jedna osoba, zatímco obětí může být více. Mezi oběti lze zahrnout i nepřímé subjekty tohoto vztahu, tedy osoby proti kterým sice není útok agresora přímo směřován, avšak újmu jim působí samotná přítomnost tomuto jednání. V tomto smyslu pak do uvedené skupiny osob patří ty nejvíce nejzranitelnější, a to děti.

Pod samotné domácí násilí se pak zařazuje celá škála násilného jednání. Přestože pro projevy tohoto jednání existují různé výklady, v podstatě všechny udávají různé formy nejen fyzického násilí, ale také psychického násilí, sexuálního zneužívání, sociální izolace a ekonomického omezování. Domácí násilí takto vystižené může představovat řadu podob, přičemž toto přiřazení pod pojem „domácí násilí“ je velmi obecné a svým způsobem nevýznamné. Významná je poté až ta hranice, kde toto jednání už představuje skutečnou újmu a vyžaduje právní ochranu. Toto je však obsahem dalších kapitol pro které bylo nezbytné úvodní objasnění těchto pojmů.

Vývoj společenských postojů a současné formy pomoci

2.1 Vystižení a vývoj domácího násilí v historii

Domácí násilí patří v různých společnostech k životu lidí, kteří žijí v blízkých vztazích, patrně od nepaměti. V historii byly tyto projevy v souladu s kulturními a společenskými normami. U většiny starověkých kultur představovala rodičovská praxe odkládání nebo zabíjení nadbytečných dětí možný způsob omezování počtu dětí. Ještě ve středověku byly nežádoucí děti opuštěny a ponechány svému osudu. Děti, ale také ženy a služebnictvo, byly v řadě kultur po staletí považovány za majetek otce rodiny, který měl právo používat všechny druhy trestů.

Ve středověku bylo postavení ženy v naší společnosti vůči muži vtěleno do církevního a občanského práva. Manžel přebíral sňatkem z poručnictví otce ženu včetně práva působit na její další výchovu. K tomu patřily i fyzické tresty. Dobové záznamy ukazují, že ženy s metodami uplatňování práva svých mužů občas nesouhlasily a dovolávaly se spravedlnosti u soudu. Problém a řešení výrazného partnerského konfliktu ilustruje případ podle Archivu metropolitní kapituly u sv. Víta (kodex VI/11) :

„V roce 1482 žádala o rozvod před soudem pražského administrátora Dorota z Miličina, která žalovala svého muže kramáře Vacka pro ublížení na těle, způsobené ranou sekery do hlavy a žádala také rozvod. Muž doznal, že ženu uhodil sekýrou do hlavy a také ji asi třikrát bil, přičemž jednou proto, že mu nadávala. Prohlásil však, že nežádá rozvod, s ženou chce nadále být věrně a právě. Církevní soud rozhodl pro zachování manželství, sice připomněl, že muž nemá bít ženu železnými nástroji, ale dodává, že ji pro její špatnost může být prutem či holí, důtkami nebo tahat za vlasy.“¹⁵

Přestože důkazy potvrzují velkou míru tolerance domácího násilí v minulosti, nelze tvrdit, že by v minulosti nebylo odsuzováno. Konstatovat lze spíše to, že bylo tolerováno a přehlíženo, neboť již Aristoteles zdůvodnil manželskou a otcovskou autoritu přirozenou nerovností mezi lidmi. Rovněž Kristovo učení jasně hovoří o rovnosti manželů a rovných povinnostech vůči dětem. Na druhé straně však často argumentovalo textem Písma, kde se hovoří o tom, že muž je hlavou rodiny, jako je Kristus hlavou církve.

15 - GJURIČOVÁ Š., KOCOURKOVÁ J., KOUTEK J. *Podoby násilí v rodině.*, 2000, s. 75

2.2 Vývoj domácího násilí spojený s vývojem moderní společnosti

Prakticky až do šedesátých let dvacátého století svět, včetně euro-americké civilizace, věřil, že surové bití a týrání jsou řídké a extrémní jevy, které se vyskytují pouze ve zjevně problematických rodinách. Teprve v posledních letech násilí v rámci rodin postupně ztrácí význam rodinného tajemství, které je třeba izolovat. Studie ukazují, že násilí se vyskytuje ve všech společenských vrstvách, začíná být řešeno na úrovni mediální, legislativní, rodinných vztahů i na úrovni jednotlivců.

V současném světě však obecně stále přetrvává velký vliv náboženství ve zmíněné oblasti, které je v mnoha státech součástí právního řádu. Zejména pozice islámu je k postavení ženy vůči muži velmi jasná. Korán mužům nařizuje bít své ženy, pokud vytrvávají ve své neposlušnosti k požadavkům a příkazům svých manželů. Jde o brutální způsob, jak ženu podřídit příkazům muže, který jak vidíme například v Saudské Arábii, otevírá dveře k tomu, aby byly ženy takřka odlidštěny. Trváním na tom, že ženy nejsou schopné se ovládat, staví muže do pozice jejich správců, a tím, že nařizuje jejich bití, staví islám ženy do pozice druhořadých lidí. Jako vydržovaná „cenná zvířata“ jsou ženy lidmi, se kterými se má zacházet laskavě, ale které mají být tvrdě disciplinovány, pokud vykročí z řady. Z pohledu naší moderní demokratické společnosti, neexistuje způsob, jakým lze ospravedlnit toto degradující, institucionalizované, fyzické a psychologické zneužívání žen, povolené a nařízené islámem.

Výše konstatované dokazuje následující verš Koránu :

„Muži jsou ochránci a vydržovatelé žen, protože Aláh dal jedněm více (síly) než druhým, a protože je vydržují ze svých prostředků. Poctivé ženy jsou proto oddané poslušné, a střeží v (manželově) nepřítomnosti to, co jim Aláh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti a špatného chování se obáváte, napomeňte je (zprv), (poté) s nimi nesdílejte postel, (a nakonec) bijte (klepněte) je (lehce); pokud se ale vrátí k poslušnosti, nevyhledávejte proti nim prostředky (obtěžování). Neboť Aláh je Nejvyšší, veliký (nad vámi všemi).“¹⁶

Vliv islámu je bezpochyby velmi silný u početné populace, kterou ať již přesvědčením či nuceným respektováním pravidel víry zasahuje. Celosvětově je tak společnost teprve na začátku dlouhodobého a nesnadného procesu odstraňování projevů násilí v rodinách.

16 - Zdroj : <http://info.pravdaoislam.cz/index.php/2006/02/24/bit-zen-v-islam/>.

2.3 Společenské postoje a prostředky pomoci ve světě

Tendence přehlížet a bagatelizovat problém domácího násilí, zejména fyzického násilí mužů na ženách v rodině je stále ve světě relativně silná. V laické veřejnosti, ale někdy i v odborné praxi, je běžný jednak postoj směřující k zlehčování problému, jednak tendence k obviňování žen. Soudí se, že je domácí násilí na ženách jev, který se vyskytuje pouze v sociálně problematických rodinách a že žena, kterou muž bije, má na násilí svůj podíl viny například tím, že muže provokuje. Tyto společenské postoje jednak neumožňují vidět násilí na ženách a v rodině jako společenský problém, jednak ztěžují ženám řešení vlastní situace. Ženy se setkávají s nedůvěrou i v rámci širší rodiny a také při snaze o řešení problému legální cestou. V posledních letech však jsou tyto tendence silně potlačovány. Zejména zásluhou různých občanských skupin začalo být daný problém veřejně upozorňováno.

Dle mého soudu je možné považovat již samotné celosvětově prováděné výzkumy, které se dostávají do tisku, za formu boje proti domácímu násilí. V této oblasti pomoc poskytují rovněž občanské a státní organizace. Vedle toho moderní demokratický stát jako takový reaguje legislativními změnami a dalšími prostředky státní moci. Ve světě je však stále vidět rozdílnost v boji proti domácímu násilí, která viditelně souvisí s rozdílnou vyspělostí jednotlivých států :

Velká Británie

Ve Velké Británii podniká vláda proti násilí v rodinách razantní kroky. Tato rovněž šíří letáky ohledně domácího násilí. V letáku¹⁷ se praví mimo jiné :

„Mnoho druhů domácího násilí je trestným činem a policie bere veškeré formy domácího násilí velmi vážně. Většina poboček britské policie má speciálně kvalifikované, zkušené pracovníky, kteří vás vyslechnou a budou s vámi hovořit v nepřítomnosti vašeho partnera. Ženy mohou požádat o to, aby je vyslechla policistka. Policie může, pokud si to přejete, zařídit lékařskou pomoc, dopravu a bezpečné místo, kam se můžete uchýlit. První prioritou policie je vaše bezpečí a bezpečí vašich dětí.

17 – ČULÍK J. *Domácí násilí : jak se tento problém snaží řešit v Británii*. Britské listy, 2002.

At' už policie zahájí trestní stíhání proti násilné osobě anebo ne, máte v každém případě právo využít občanského práva k vlastní ochraně, abyste mohli žít v bezpečí. Podle Zákona o rodinném právu (Family Law Act) má mnoho lidí, kteří jsou obětí domácího násilí, právo zažádat o soudní příkaz proti násilníkům. Například máte možnost zažádat o soudní příkaz proti osobě, s níž žijete anebo s níž jste žil(a) (bez ohledu na to, zda jste s ní v manželském vztahu), proti osobě, se kterou jste se rozhodl(a) uzavřít sňatek anebo proti osobě, s níž sdílíte rodičovskou odpovědnost za výchovu dítěte.

Tyto soudní příkazy jsou schopny zamezit násilnému chování anebo v některých případech zabránit násilníkovi v přístupu do vašeho domu či bytu. Soudy mohou opatřit trestní příkaz pravomocí danou osobu zatknout, takže v případě, že není trestní příkaz respektován, násilníka odvede policie k soudu.

Zákonodárství týkající se domácího násilí ve Velké Británii vychází z občanského zákoníku. Od poloviny 70 let je možné obdržet soudní rozhodnutí podle třech různých zákonů . Jako první platí od roku 1976 „Zákon o domácím násilí a manželském spolužití“. Obětem domácího násilí pomáhá rovněž široká škála ochranných opatření, které poskytuje trestní právo. V současnosti se za trestný čin považuje i obtěžování osoby a zastrašování.¹⁸

U S A

V systému práva USA je domácí násilí chápáno poněkud jiným způsobem. Zejména se jedná o útoky mezi osobami, které jsou v rodinném nebo obdobném vztahu – například i rozvedení manželé nebo bývalí druhové, apod. Nejčastější typ domácího násilí představují případy tzv. „simple assault“ – nezákonný čin, výhrůžka, pokus o zranění či zranění, zranění nesmí být vážné a čin nesmí být vykonán za pomoci zbraně.¹⁹

18 – Zdroj : Výtah z vystoupení Jima McWilliamsa na semináři „Násile v městách“. Rajecké Teplice, 19. – 20. 11. 2001.

19 - Zdroj : Family Violence Statistics. U. S. Department of Justice. Washington D.C., USA, červen 2005.

Na každé policejní stanici zpravidla pracuje sociální pracovník²⁰. Jedná se o speciálně proškolené civilní asistenty, kteří pracují pod dohledem vyčleněného policisty, pověřeného výkonem dozoru nad asistencí.

Asistence obětem domácího násilí se skládá zejména z :

- ❖ krátkodobé podpory oběti a krizová intervence
- ❖ vypracování bezpečnostního plánu a ohodnocení nebezpečnosti vztahů
- ❖ odkázání klienta na místní poskytovatele služeb
- ❖ vzdělávání (dynamika domácího násilí, klientova práva a možnosti)
- ❖ opakované kontrolování klienta k ověření jeho situace
- ❖ navozování kontaktů mezi obětí a policií, vylepšování komunikace
- ❖ příprava asistence oběti při návštěvách soudu²¹

Dne 20. dubna 2004 přijala pozvání do studia ČT soudkyně z USA paní Susan Block, specialistka na problematiku řešení domácího násilí, která popsala řešení domácího násilí v USA :

„Pokud je policii učiněno oznámení, většinou ženou, že ji muž týrá, pak policie může tohoto muže zatknout. Navíc může policie požádat, aby soud vydal takzvaný občanskoprávní příkaz k ochraně. Útočník může být takto vykázán z bytu nebo domu okamžitě na základě soudního příkazu. Soud musí shledat ovšem, že oběti hrozí okamžité nebezpečí násilí a může to tak být až patnáct dní, čili až na tak dlouho je možné útočníka až do slyšení vykázat. Soud může i po rozvodu zařídit, že násilník se nedostane do společného bytu. Američtí policisté jsou speciálně vyškoleni, jak postupovat v takových případech a skutečně školení je velice klíčovým prvkem, aby bylo možné zajistit ochranu těchto obětí.“²²

20 – DOLANSKÝ L. *Nejsme připraveni*. MF DNES, 23. 5. 2001, č. 119, s. 3.

21 – Zdroj : Commonwealth of Massachusetts Executive office of public safety : *Guidelines for specialized violence civilian police advocates*.

22 – Zdroj : ČT 1. *Události, komentáře*. 20. 4. 2004.

Francie

Dle sdělení francouzského ministerstva pro sociální soudržnost a rovnost ve Francii zemře každý čtvrtý den jedna žena na následky domácího násilí. Polovina z nich přitom domácím násilím trpěla už předtím. V jeho alarmující studii se píše, že v letech 2003 a 2004 se obětí násilí svého partnera stalo 163 žen. Opačných případů, tedy kdy žena zabila svého partnera, bylo 46, ovšem velmi často tomu předcházelo násilí partnera na ženě. Skoro třetina zabití spadá do období, kdy se pár rozcházel.

Nejvíce tragických případů domácího násilí bylo (v poměru k počtu obyvatel) v severní a východní Francii, ale také v Provence a v oblasti Limousin. Naopak žádná oběť nebyla zaznamenána na Korsice, jejíž obyvatelé mají přitom pověst vznětlivých žárlivců. Podle francouzských médií lze předpokládat, že skutečný počet obětí bude vyšší, protože statistika nezahrnuje případy, které nebyly z policejního hlediska vyřešeny, ani sebevraždy, ke kterým ženy dohnalo násilí partnera.

Ministryně Catherine Vautrinová při zveřejnění zprávy řekla, že hodlá navrhnout zpřísnění zákonů proti domácímu násilí. Mělo by jít o vyšší tresty i o to, aby bylo jako domácí násilí posuzováno i násilí páchané bývalými partnery, druhy a družkami a podobně. Dosud se jako domácí násilí bere jen to, jehož se vůči sobě dopouštějí manželé.

O otřesném případě násilí na ženě informuje francouzský tisk. Dopustil se ho na jednom pařížském předměstí mladík pákistánského původu, který polil benzinem a zapálil osmnáctiletou dívku, jež odmítla jeho nabídku k sňatku. Dívka byla popálena na 60 procentech těla a lékaři ji už deset dní udržují v umělém komatu s cílem zachránit jí život.²³

23 - Zdroj : ČTK. *Domácí násilí zabije každé čtyři dne jednu Francouzku.* 20. 12. 2005.

R a k o u s k o

V Rakousku od roku 1997 platí zákon, který umožňuje v případě domácího násilí desetidenní vykázaní agresora z obydlí. Dle sdělení rakouské ministryně vnitra Liese Prokop policie tuto roli zvládla, opatření jsou účinná a rozhodnutí policie jsou plněna. V roce 2004 bylo v Rakousku vykonáno 4 180 rozhodnutí policie o desetidenním vykázaní z obydlí.²⁴

S l o v e n s k o

Slovenská republika v rozmezí roku 2002 až 2003 přijala, jako první z postkomunistických zemí, sérii nových zákonů na ochranu před domácím násilím. V podstatě se jedná o kopii rakouského modelu řešení domácího násilí, který následně přijala i Česká republika.

Na rozdíl od České republiky, a to ještě s velkým předstihem, jsou na Slovensku dokonalejší v právním vystižení domácího násilí a v rozsahu legislativních změn. Nutno zmínit i daleko přísnější tresty.

Od 1. 9. 2002 zákon umožňuje ukládat tresty odnětí svobody za jednotlivé trestné činy v rámci domácího násilí takto :

- ❖ Trestný čin násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci – až na 2 roky
- ❖ Trestný čin vydírání – 2 až 8 let
- ❖ Trestný čin znásilnění – 5 až 12 let
- ❖ Trestný čin sexuálního násilí (nový trestný čin od roku 2001) – 5 až 12 let
- ❖ Trestný čin sexuálního zneužívání – 2 až 10 let
- ❖ Trestný čin týrání blízké a svěřené osoby – 2 až 8 let; 5 až 12 let, když tento trestný čin spáchá obzvlášť surovým způsobem a 12 až 15 let, nebo výjimečný trestný, pokud někdo úmyslně blízkou nebo svěřenou osobu utýrá na smrt.²⁵

24 – Zdroj : Hospodářské noviny. *Vykázání se Rakušanům osvědčilo*. 12. 12. 2005.

25 – ŠÍPOŠOVÁ J., IVÁNCI J. *Kde nie žalobca, nie je ani sudca*. Pomoc obetiam násilia, 11. 1. 2003.

Trestný čin týrání blízké a svěřené osoby zákon konkretizuje jako :

- ❖ bití, kopání, údery, způsobování ran a popálenin různého druhu,
 - ❖ ponižování, pohrdavé zacházení, neustálé sledování,
 - ❖ vyhrožování, vyvolávání strachu nebo stresu, násilná izolace, citové vydírání nebo jiné jednání, které ohrožuje fyzické nebo psychické zdraví oběti nebo omezuje její bezpečnost,
 - ❖ bezdůvodné odepírání stravy, oddychu nebo spánku,
 - ❖ odepírání nevyhnutelné osobní starostlivosti, ošacení, hygieny, zdravotní starostlivosti, bydlení, výchovy nebo vzdělávání,
 - ❖ nucení k žebrotě,
 - ❖ vystavování vlivu škodlivých látek,
 - ❖ ekonomické násilí („pokud někdo blízkou nebo svěřenou osobu omezuje v přístupu k majetku, který má právo užívat a způsobí jí tím fyzické nebo psychické utrpení“),
- přičemž za týrání může být podle uvážení soudu považována i jiná, v zákoně neuvedená činnost.

Tento zákon rovněž zpřísňuje podmínky pro podmíněčné propuštění odsouzeného za trestný čin týrání blízké a svěřené osoby za trestný čin znásilnění, sexuálního násilí a sexuálního zneužívání, pokud byly spáchány na blízké a svěřené osobě (zpravidla bude možné až po odpykání 2/3 uloženého trestu odnětí svobody). Dále rozšiřuje možnost, kdy soud může uložit ochranné léčení, které je možné (jako jedno z ochranných opatření – není to trest) uložit i v případě, kdy „pachatel spáchal násilný trestný čin vůči blízké nebo svěřené osobě a lze vzhledem k osobě pachatele důvodně předpokládat, že bude v násilném konání pokračovat“.

Od 1. 10. 2002 jsou orgány činné v trestním řízení povinné začít řízení a pokračovat v něm i v případě, že by poškozený (oběť) nesouhlasil. Stejně tak se od 1. 10. 2002 upravil i přestupkový zákon, kde obdobně jako při trestných činech, není potřebný souhlas poškozeného ani při přestupcích.

Od 1. ledna 2003 vstoupil v platnost také novelizovaný Občanský soudní řád. Obsahuje možnost, aby soud předběžným opatřením uložil účastníkovi řízení „aby nevstupoval dočasně do domu nebo bytu, ve kterém bydlí osoba blízká nebo osoba, která je v jeho opatrování anebo ve výchově, ve vztahu ke které je důvodně podezřelý z násilí“.²⁵

25 – ŠIPOŠOVÁ J., IVÁNCI J. *Kde nie žalobca, nie je ani sudca. Pomoc obetiam násilia*, 11. 1. 2003.

Č í n a

Dle představitelky Čínské federace žen Wang Š-mej, míra krutosti v případech domácího násilí stále stoupá. Podle průzkumu Čínské akademie sociálních věd se obětí domácího násilí stává jedna třetina žen z 270 miliónů čínských domácností.

V Číně neexistují žádné státem dotované útulky pro ženy, neboť úřady se obávají, že by zde ženy se svými dětmi přebývaly hlavně kvůli jídlu. Podle odborníků je problém znásoben poklesem práv a pracovních příležitostí dokonce i pro talentované ženy. Společenské postoje se vracejí ke starému konfuciánskému přístupu.²⁶

O tom, že domácí násilí je aktuálním celosvětovým problémem svědčí v současné době hojně prováděné průzkumy a studie. Mezinárodní nevládní organizace Amnesty International upozorňuje světovou veřejnost na hroživé poměry, jichž v Rusku dosáhla úroveň domácího násilí, kdy podle dostupných údajů ruští muži ubijí k smrti každý rok více žen, než kolik padlo sovětských vojáků během deseti let krvavé okupace Afganistánu. Kvalifikované odhady celkového počtu případů domácího násilí dále udávají, že zhruba 36 000 ruských žen je denně svými manželi brutálně zmláceno a každých čtyřicet minut některá z nich na následky bití zemře. Zhruba 14 000 ubitých žen ročně připouští ve své oficiální zprávě pro OSN i kremelská administrativa.²⁷ Ve Francii se s domácím násilím podle sociologů setkává každá desátá žena, v sousedním Španělsku zemřelo během roku 45 žen rukama svých partnerů.²⁸

Dne 25. 11. 2005 zveřejnila Světová zdravotnická organizace **první globální studii** o domácím násilí na ženách. Zjištění, která jsou v ní obsažená neposkytují příliš mnoho důvodů k optimismu. Násilí ze strany svého manžela či partnera je prý ve světě vystavena každá šestá žena. Přesto se o tom společnost z nejrůznějších důvodů většinou nedozví.²⁹

26 – Zdroj : Reuters. *Počet týraných manželek v Číně stále narůstá.* 8. 9. 2004.

27 – PAZDERKA J. *Jsi jen kus masa.* Právo, 16. 10. 2004, s. 12.

28 – Zdroj : Reuters. *Francie zápolí s domácím násilím.* MF DNES, 27. 8. 2003, s. 10.

29 – Zdroj : BBC. *Zpráva WHO o problematice domácího násilí na ženách.* 25. 11. 2005.

Její příprava trvala sedm let a zúčastnilo se jí 24 000 žen v Africe, Asii, Evropě a Latinské Americe. Snad nejvarovnějším zjištěním je to, jak běžný a rozšířený tento problém je. V některých zemích je fyzickému či sexuálnímu násilí ze strany partnera vystavena dokonce nadpoloviční většina žen.

Dle vyjádření Claudie Garcie Morenové, jedné z hlavních autorek studie Světové zdravotnické organizace je zásadním důvodem toho, že k domácímu násilí dnes a denně nerušeně dochází je fakt, že v mnoha společnostech je násilí na ženách považováno za normální. V mnoha zemích jsou ženy stále občany druhé kategorie. A to jasně vede k tomu, že mnoho věcí je považováno za přijatelné. V řadě zemí je například bití stále běžnou součástí manželského života. Zjištěno bylo, že více než pětina žen, a někde dokonce až polovina z nich, o tomto násilí nikdy nikomu neřekla. A když už se rozhodnou svěřit, pak většinou jen rodině, sousedům či přátelům. Také se ukazuje, že reakce, kterých se dočkají, často nejsou povzbudivé a nepředstavují pro ně oporu.

Dalším znepokojivým zjištěním obsaženým ve zprávě je četnost partnerských útoků na těhotné ženy. Napadené vedle bezprostředních zranění často trpí dlouhodobými následky fyzického i psychického rázu - mají sebevražedné sklony, větší pravděpodobnost potratu a obecně horší zdravotní stav. A i když už v řadě zemí přijali zákony, které domácí násilí kriminalizují a zároveň poskytují jeho obětem různé formy pomoci, zpráva Světové zdravotnické organizace jednoznačně konstatuje, že je tomuto problému třeba věnovat mnohem více pozornosti a na jeho řešení vynaložit podstatně větší úsilí než dosud.²⁹

Světové statistiky a studie dokazují, že rozsah a formy domácího násilí se celosvětově neliší a postihuje prakticky všechny státy světa. Ve všech státech je však značná rozdílnost ve způsobu boje proti domácímu násilí. Tento boj lze rozdělit prakticky do dvou oblastí. Na jedné straně lze do tohoto zahrnout informační kampaně, pomoci neziskových organizací obětem domácího násilí a další preventivní aktivity podporované i státem, přičemž v této oblasti nejsou viditelné rozdíly mezi státy Evropské unie, USA a dalšími vyspělými světovými demokraciemi, ale spíše mezi těmito státy a zbytkem světa, kde je domácí násilí tolerováno a svým způsobem považováno za normální běžný jev. Na druhé straně lze do tohoto zahrnout skutečnou formu boje proti domácímu násilí v podobě zejména legislativních opatření jak preventivního, tak represivního rázu, přičemž v této oblasti jsou již znatelné rozdíly mezi jednotlivými státy.

29 – Zdroj : BBC. Zpráva WHO o problematice domácího násilí na ženách. 25. 11. 2005.

2.4 Prevence, pomoc a ochrana obětí – kampaň proti domácímu násilí v České republice

„Fenomén“ domácího násilí dorazil do České republiky na přelomu tisíciletí. V roce 2003 vyhlásilo deset neziskových organizací, které se v rámci své činnosti zabývají problematikou domácího násilí, kampaň proti domácímu násilí na ženách. Cílem kampaně bylo zvýšit informovanost o domácím násilí a zároveň ukázat, že tento jev nelze tolerovat.

Kampaň se zaměřila i na některá konkrétní témata spojená s domácím násilím - nutnost změn v legislativě, posílení pozice oběti a také na situaci dětí, které jsou svědky domácího násilí a které trpí stejně jako ty, jež byly samy týrány.³⁰

Uskutečnila se na několika úrovních:

- a) mediální kampaň sestávající z tištěné a rozhlasové inzerce a televizního spotu, který probíhal na podzim 2003,
- b) průběžné informování médií o otázkách spojených s domácím násilím, výzkumech, činnosti organizací apod.,
- c) akce jednotlivých neziskových organizací, zaměřující se především na zvýšení povědomí o domácím násilí.

Celá kampaň vyvrcholila 25. listopadu 2003 (Mezinárodní den proti násilí na ženách) společenskou kulturně informační akcí.³¹ Zaznamenala velký ohlas médií a především se zvýšil počet žen-obětí domácího násilí, které se díky ní rozhodly vyhledat pomoc. Výsledkem spolupráce jednotlivých organizací bylo i založení Koordony - koalice organizací proti domácímu násilí.³⁰

V této době začala být zveřejňována a vyhodnocována opatření, které platí v jiných státech a počaly různé snahy využít tyto zkušenosti a uplatnit je na domácí půdě. Na druhé straně se mi nepodařilo nalézt statistiky, které by prokázovaly skutečné snížení výskytu domácího násilí po zavedení některého z legislativních opatření (v zahraničí). I když žádná statistika nevypovídá o skutečné realitě, svědčí to o jedné hlavní skutečnosti, a to o tom, že žádný ze států na světě nemá tak dokonalá legislativní opatření, aby domácí násilí zcela vymítily, případně alespoň snížily na hranici ojedinělých případů.

30 – Zdroj : <http://www.stopnasili.cz/verejnost/kampan-proti-dn.html>

31 – Zdroj : http://kverek.webpark.cz/problematika/prob_02/153.htm

Prováděné výzkumy a z nich zveřejňované statistiky jsou však alarmující. Domácí násilí se u nás vyskytuje v každé osmé domácnosti, v naprosté většině případů jsou jeho oběťmi ženy, které kromě psychických traumat jsou někdy ohroženy na životě. Ve třech případech ze čtyř dochází k agresí před dětmi a v polovině zaznamenaných případů útočník spojuje fyzický útok se znásilněním. Dvacet pět procent všech ohlášených trestných činů se týká domácího násilí, až polovina zavražděných žen je zabita partnerem.³²

Mimo číselných statistik a všeobecných údajů se dostávají do tisku i samotné příběhy obětí domácího násilí, popisují jak samotný průběh, tak jeho řešení, dopady a pomoc státních orgánů. Z velkého množství, tak lze vybrat některé příklady, které otevřeně hovoří samy za sebe :

„V únoru 2002 hrálo Česko hokej se Švédý. V televizi se na zápas díval i Svatopluk Růžička z Přerova. Poslední třetinu už v hospodě u pěti piv a stejného počtu skleniček. Pak volal policii : Když nepřijedete, všechny doma pozabijím. Nepřijeli ani po dvou telefonátech. Opilý muž pak nožem zabil bývalou manželku a dceru. Než čtyřicetiletá žena zemřela s třiceti bodnými ranami v těle a zlomenými žebry vedle své devatenáctileté dcery, volala o pomoc proti agresivnímu muži nejméně šestkrát.

O opakovaných hádkách, vyhrožování bití a teroru věděli sousedé, radnice i policie. Ta sice muže obvinila z nebezpečného vyhrožování, když své ženě hrozil nožem a zranil syna, víc ale proti opilému agresivnímu muži nezasáhla. Předpisy policisté dodrželi. Inspekce ministra vnitra, okresní i krajské státní zastupitelství tehdy skončilo vyšetřování se závěrem : “Za současného stavu zákonů platí, že když se nic nestane, je policie v podstatě bezmocná.”³³

„Osm let bylo její manželství vcelku šťastné. Pak se vše změnilo. Manžel ji začal fyzicky a psychicky týrat. Opakovaně ji znásilňoval, domů si vodil cizí ženy. Zpočátku jí zakázal vstup do obývacího pokoje, později také do ložnice, posléze i do ostatních prostor domu. Nakonec směla žít jen v těsném kumbálku, který dřív sloužil ke skladování potravin. Chování manžela mlčky přihlíželi jeho rodiče, kteří v rodinné vilce s „mladými“ bydleli.”³⁴

„Tatínek moc pracuje, a tak se nediv, že se pak rozčilí. Má s námi trápení, víš ?“ Kolikrát jen Pavel slyšel tato slova, když se tulil ke zbité mámě, schoulené bolestí po tátových ranách. „Nikomu nikdy nepřiznala, že ji táta bije. Když měla modřiny na obličejí, vzala si v práci dovolenou. Když musela se zlomeninami k lékaři, tvrdila, že upadla,“ říká Pavel. „Styděla se. Pořád měla pocit, že ona je viníkem a táta obětí.”³⁴

32 – PRAVEC J., VOJÍŘ A. *Za týrání v rodině bude až osmileté vězení.* Hospodářské noviny, 11. 12. 2003, s. 3.

33 – MACKOVÁ M. *Případ z Přerova : Policie o všem věděla, ale nezasáhla.* Hospodářské noviny, 11. 12. 2003, s. 3.

34 – DOBROVOLNÁ T. *Týrání, nemlčte !* Květy, 2001, č. 41, s. 18-19.

„Případ sexuálního násilí a týrání rozplétá Krajský soud v Hradci Králové. Tricetiletý muž je obžalován z bití, nepřiměřeného trestání a ze znásilnění nezletilé tělesně postižené nevlastní dcerky. Osmileté děvče následkem dětské obrny trpí vážným zdravotním postižením, není schopno samostatného pohybu a je zcela odkázáno na pomoc druhých. Podle obžaloby se muž na postižené dívce opakovaně sexuálně ukájel, donutil ji k orálnímu a análnímu styku. Týrání spočívalo v tom, že ji nepřiměřeně trestal, nadával jí, bil ji rukou po celém těle, tloukl ji vařečkou, rákoskou či opaskem a požadoval po ní plnění úkolů jejímu věku a postižení zcela nepřiměřených. Za trest postiženou dívku sprchoval studenou vodou, odvezl ji na invalidním vozíku do zadního pokoje, kde ji nechal dlouhou dobu samotnou nebo když se ostatní členové rodiny dívali na televizi, nechával ji dlouho na vozíku otočenou ke zdi.“³⁵

Osmatřicetiletá Ivana : „Nechutnalo mi, co jsem uvařila, nebylo uklizeno podle jeho představ, děti byly moc hlučné. Ve všem jsem byla pitomá, špatná, nešikovná. Dostával se sám do takového afektu, že rozbíjel věci, házel je po mně nebo mě bil. To vše před dětmi. Začal si vynucovat sex. Požadoval teplé večere, ale na domácnost nedal ani korunu. V průběhu pěti let manželství mě několikrát vyhrožoval vraždou, to vše za trvalého nezájmu úřadů.“

Ivana si stěžovala na sociálním odboru obvodního úřadu, ale jedna z pracovnic ji odbyla : „To byste měla vidět mého manžela, jak mě bije - to je teprve násilí.“ Podala tedy trestní oznámení a první reakci policisty bylo : „A neprovokovala jste manžela nějak ?“ Případ skončil u přestupkového řízení, kde násilník všechno popřel a Ivana dostala pět set korun pokuty „za neprokázané nařčení“.³⁵

A ani po zavedení tzv. institutu vykázání s účinností od 1. 1. 2007 nezabránilo dalším dramatickým případům :

„Triatřicetiletý Radek Chaloupka na dvorku rodinného domu v městské části Rožmitál nožem ubodal svou o tři roky mladší manželku. Muž vraždil v době, kdy byl kvůli domácímu násilí vykázán z domácnosti. K činu se doznal. Motivem byla žárlivost.“³⁶

„Jen 12,5 roku za rituální vraždu družky! To je trest pro Syřana Mohameda Faheda (29), který letos v dubnu napřed podřízl a pak ubodal přítelkyni Janu S. Krvavý zločin se odehrál za přítomnosti syna (13,5) oběti.

“Když jsem se ptal, kde je máma, řekl mi, že se koupe. Já věděl, že to není pravda. Hrozně jsem se bál a taky viděl krev! Pak jsem si všimnul přes sklo dveří, že se mamka natahuje ze země ke klice. Fahed ale držel dveře. Nic neříkala, volání o pomoc jsem neslyšel. Dostal jsem ještě větší strach, bál jsem se, že udělá něco i mně, tak jsem utekl“, popisoval otřesný zázitek školák.

Ze spisu vyplývá, že vrah družku umlčel podřiznutím hrdla a bodal do živé oběti. Žena měla podle protokolu 19 ran! Podle dcery zavražděné Syřan několikrát sliboval, že jí jednou ukáže, jak se v Sýrii zabíjejí neposlušné manželky. Její matka se stala první obětí po lednovém vydání nového zákona o zákazu styku útočnicka s obětí domácího násilí. Fahed vraždil 28. dubna. Zákaz vstupu do bytu mu platil až do 17. května. Opakovaně ho porušil a za to strávil 48 hodin v policejní cele. Podle soudu nebyl důvod k vazbě. Když ho pustili, vraždil! “Do vazby nelze vzít obviněného, který je stíhán pro trestný čin, na který zákon stanoví menší než dvouletý trest,“ zdůvodnil písemně soud.“³⁷

35 – MACHÁLKOVÁ J. Domácí násilí. Lidové noviny, 8. 3. 2004, s. 6.

36 – Zdroj : Mladá fronta DNES. Vražedný útok odrazili příbuzní oběti. 29. 1. 2008, odst. 2.

37 – Zdroj : Blesk. Umírala synovi před očima! 17. 10. 2007.

2.5 Instituce pomoci – význam neziskových organizací, jejich charakteristika a formy pomoci

Pomoc obětem domácího násilí poskytuje celá řada, především neziskových organizací. Tak jak bylo již výše zmíněno, v rámci kampaně proti domácímu násilí, vytvořily některé z těchto organizací koalici organizací proti domácímu násilí – Koordona.

Koordona je dobrovolným účelovým seskupením organizací, které se zabývají přímou i nepřímou pomocí ženám - obětem domácího násilí. Mezi její základní cíle patří poukazovat na problémy, kterým oběti domácího násilí musí čelit, a společně se státními i dalšími institucemi a organizacemi hledat nejefektivnější cesty jejich řešení. Zároveň chce iniciovat vznik standardů pomoci obětem domácího násilí, které by měly platit jak v organizacích poskytujících poradenství, tak v azylových domech, a rozpoutat diskusi o dopadu domácího násilí na děti, jeho svědky a informovat o něm odpovědné orgány péče o dítě. K činnostem patří také zvyšování povědomí o domácím násilí a jeho závažnosti mezi odbornou i širší veřejností.³⁸

K nejvýznamnějším organizacím, zabývajícím se tímto problémem, zejména poskytujícím pomoc obětem domácího násilí, v České republice patří :

Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení „Bílý kruh bezpečí“ vzniklo již 4. 9. 1991 za účelem především pomoci obětem trestné činnosti a zlepšení právního postavení poškozených v trestním řízení a ve společnosti. V současné době se jedná o nejviditelnější a zřejmě i svou činností nejrozsáhlejší organizaci zabývající se domácím násilím, která má pracoviště v Praze, Plzni, Pardubicích, Brně, Olomouci a Ostravě.³⁹ Toto sdružení také ve spolupráci s ostatními iniciovalo vznik Aliance proti domácímu násilí, která byla založena dne 10. října 2002 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.⁴⁰

38 – Zdroj : <http://www.koordona.cz/>

39 – Zdroj : http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=320

40 – Zdroj : <http://www.donalinka.cz/index.php>

Sdružení provozuje internetové stránky www.bkb.cz, www.donalinka.cz a www.domacinasili.cz, kde prezentuje kompletní informace o domácím násilí, odborné rady, bezpečnostní plány i situační případy. Tyto informace také nabízí v rámci vlastní publikační činnosti v letáčích, brožurách a dalších publikacích. Pořádá rovněž přednášky, semináře, kongresy a jiné akce zaměřené na zvýšení právních výchovy a informovanosti. Významná je i spolupráce při tvorbě zákonů od věcného záměru, zpracovávání a předkládání podnětů k zákonodárným iniciativám.

Pro pomoc obětem domácího násilí má zřízenou linku DONA - 2 51 51 13 13. Tato specializovaná celostátní telefonická služba pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím pracuje v nepřetržitém provozu od 11. září 2001. Pomáhá každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí, stejně jako nabízí pomoc profesionálům, kteří při výkonu svého povolání přicházejí do prvního či opakovaného kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. Zavazuje se respektovat anonymitu klientů, požadavek diskrétnosti a garantuje vysoký standard služeb.

Osobám ohroženým domácím násilím, jejich příbuzným a známým:

- ❖ nabízí porozumění a důvěru
- ❖ poskytuje okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální podporu
- ❖ pomůže orientovat se v aktuální situaci
- ❖ pomáhá sestavit individuální bezpečnostní plán
- ❖ poskytne praktické rady a pomůže nalézt další vhodný postup
- ❖ zprostředkuje informace o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních
- ❖ pomůže orientovat se v systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů
- ❖ pomůže vyhledat bezpečné ubytování
- ❖ přivolá v případech vážného ohrožení zdraví a života urgentní pomoc⁴¹

Dle vlastních statistik bylo na DONA linku v období od 11. 9. 2001 do 11. 9. 2006 registrováno 10 526 hovorů, jejichž obsahem byl problém domácího násilí.⁴²

41 – Zdroj : http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=348

42 – Zdroj : http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=378

ROSA

Toto občanské sdružení, které původně vzniklo jako nadace v roce 1993 poskytuje bezplatnou komplexní pomoc ženám, které se staly oběťmi domácího násilí. Ženám nabízí psychosociální poradenství, odborné právní či psychiatrické konzultace a celkovou podporu v jejich těžké situaci. Pro okamžitou pomoc má zřízený krizový telefon - 602 246 102, na nějž mohou ženy v případě potřeby zavolat.⁴³

Na rozdíl od jiných pomáhajících organizací nabízení i internetové poradenství k problematice domácího násilí na e-mailové adrese poradna@rosa-os.cz, které je poskytováno cílovým skupinám :

- ❖ oběti domácího násilí
- ❖ příbuzní a známí obětí domácího násilí
- ❖ odborná veřejnost
- ❖ pracovníci neziskových organizací
- ❖ pracovníci státních institucí

Internetové dotazy jsou odpovídány do 24 hodin a v roce 2006 bylo vyřízeno 201 dotazů. Prostřednictvím telefonní linky bylo v roce 2006 poskytnuto 1 399 krizových intervencí.⁴⁴

V případě potřeby klientkám a jejich dětem zajistí na dobu 3 - 6 (nejdéle 12) měsíců ubytování v azylových pokojích s utajenou adresou provozovaných tímto občanským sdružením. Není-li ubytování v těchto pokojích možné, snaží se pomoci s vyhledáním jiného azylového ubytování.

Vedle přímé pomoci ženám v Informačním a poradenském centru pro ženy-oběti domácího násilí se ROSA zaměřuje i na prevenci domácího násilí - pořádá přednášky, semináře či konference k domácímu násilí pro odbornou i širší veřejnost. Nedílnou součástí jejích aktivit je vydávání informačních letáků, brožur a publikací. ROSA je členem asociace WAVE (Women Against Violence Europe) a Koordinačního kruhu prevence násilí na ženách.⁴³

43 - Zdroj : <http://www.rosa-os.cz/wwwold/main.htm>

44 - Zdroj : <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=3>

Élektra

Občanské sdružení Élektra je nestátní neziskovou organizací, která vznikla z iniciativy klientek a terapeutek v roce 1995 na pomoc ženám, obětem sexuálního násilí v dětství a ženám znásilněným.

Smyslem činnosti je poskytování krizové intervence obětem všech typů sexuálního násilí, zajištění terapeutické pomoci ženám, které byly v dětství sexuálně zneužívány a ženám znásilněným, poskytování podpůrné terapie rodinným příslušníkům, partnerům a partnerkám obětí sexuálního násilí, poskytování odborných konzultací a stáží, pořádání přednášek, krátkodobých výcviků, seminářů a kurzů pro laickou i odbornou veřejnost, publikační činnost k problematice sexuálního násilí, spolupráce s masmédií, otevřené informování a osvěta o problematice sexuálního násilí a jeho dopadů na životy sexuálně zneužívaných žen a jejich dětí a návrhy legislativních úprav týkajících se problematiky sexuálního násilí, především sexuálního násilí v rodině.

Toto sdružení sice svým způsobem nabízí pomoc obětem domácího násilí, ale je zde výrazná „specializace“ na sexuální zneužívání.⁴⁵

proFem

Obecně prospěšná společnost proFem se zaměřuje na poskytování poradenských služeb a konzultací ženským projektům a organizacím. V oblasti ženských lidských práv se věnuje politickému lobbyingu, mezinárodnímu networkingu a vydávání publikací.

Jednou z těžištních oblastí je činnost v oblasti lidských práv žen, především násilí na ženách. V této oblasti realizuje různé projekty, vydává publikace a informační materiály, snaží se dané téma zviditelnit na veřejnosti, v masových médiích a nalezením odpovídající lobby u státní správy, policie a legislativy.

V roce 1999 tato společnost organizovala v rámci programu EU Phare Democracy projekt Advocats for Women, roční školení právniček k tématu násilí na ženách a ženských lidských práv. Projekt pokračuje od ledna 2001 jako AdvoCats for Women – centrum právní pomoci ženám-obětem násilí, v jehož rámci funguje Linka právní pomoci, bezplatné právní poradenství a právní asistence a Fond právní pomoci ženám - obětem násilí.⁴⁶

45 - Zdroj : <http://www.centrumelektra.cz/>

46 - Zdroj : <http://www.profem.cz/index.php?clanek=64>

Liga lidských práv

Liga lidských práv vznikla v srpnu 2002 v Brně započítím samostatného působení programů na ochranu lidských práv Ekologického právníckého servisu, právnícké nevládní organizace. Liga prosazuje lidská práva pro zvýšení kvality a důstojnosti života, a to za pomoci výzkumu, vzdělávání, vedení strategických právních případů a předkládání argumentů a řešení. Vizi je taková společnost, kde jsou v běžném životě dodržována lidská práva a v případě jejich porušení se jednotlivec může účinně bránit. Od počátku svého působení klade důraz na prosazování zlepšení jednotlivých segmentů ochrany lidských práv včetně ženských práv v programu Poradna pro ženy v tísní.⁴⁷

Tento program poskytuje v první řadě komplexní přímou pomoc obětem domácího násilí. Konkrétně se jedná o poskytování osobních konzultací v oblasti krizové, právní (včetně soupisu veškerých právní podání a výběrově úhrady soudních poplatků), psychologické, sociální; zprostředkování kontaktu na další potřebné odborníky (psychiatry, sociální pracovnice, azylová zařízení apod.). Poradna dále provozuje poradenskou telefonní linku, která je v provozu každý den v týdnu od 7,00 hod. do 22,00 hod. Jedná se o pomoc právní, krizovou, sociální a psychologickou. Poradenství se uskutečňuje i formou internetového poradenství.

Od počátku roku 2001 poskytuje program rovněž speciální psychoterapeutickou pomoc určenou obětem domácího násilí formou skupinových sezení. Dále výběrově, za úhradu zastoupení obětí domácího násilí advokátkou a doprovod klientek na jednání s úřady. Poradna pro ženy v tísní úzce spolupracuje se skrytým azylovým domem pro ženy - které u sebe nemají v této době své děti - zřízeného občanským sdružením Magdalenium. Veškeré služby poskytované Poradnou pro ženy v tísní jsou pro klientky k dispozici zdarma. Kromě přímé pomoci vyvíjí Poradna pro ženy v tísní doplňkově i preventivní činnost v této oblasti (vydává vlastní osvětové materiály, spolupracuje s médii, pořádá semináře a setkání k uvedené problematice). Při řešení problematiky obětí domácího násilí Poradna pro ženy v tísní úzce spolupracuje s ostatními neziskovými organizacemi, orgány státní správy a samosprávy.⁴⁸

47 – Zdroj : <http://www.llp.cz/cz/kdo-jsme/Nase-zamereni>

48 - Zdroj : <http://www.llp.cz/cz/index.php?cat=liga&art=liga>; <http://www.llp.cz/cz/index.php?cat=zeny>

S p o n d e a

Spondea je obecně prospěšná společnost, jejímž posláním je zlepšování kvality života dětí, mladých lidí, jejich blízkých a osob ohrožených domácím násilím, s cílem podpořit je ve schopnosti řešit jejich obtížné životní situace a opětovně se začlenit do společnosti.

Klienty se mimo jiné mohou stát osoby ohrožené, nebo již vystavené psychickému, fyzickému, sexuálnímu či ekonomickému domácímu násilí ve všech stádiích, osoby jim blízké nebo svědci domácího násilí. Tito mohou využít bezplatných sociálních služeb, v jejichž rámci je nabízeno :

- ❖ základní sociální poradenství
- ❖ psychologická pomoc a diagnostika
- ❖ sociálně terapeutické činnosti
- ❖ rodinná terapie
- ❖ mediace
- ❖ telefonická krizová pomoc
- ❖ poradenství prostřednictvím internetové linky důvěry
- ❖ poradenství prostřednictvím chatu
- ❖ pobyty na krizovém lůžku
- ❖ canisterapie
- ❖ výchovné, vzdělávací aktivizační činnosti
- ❖ rady a informace v oblasti trestněprávní, sociálně-právní a organizační
- ❖ pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí
- ❖ zprostředkování kontaktu s jiným odborným pracovištěm⁴⁹

Obětem domácího násilí je dále poskytována okamžitá pomoc a poradenství, s využitím nepřetržité telefonní linky a nabízeno ubytování pro rodiče s dětmi na krizovém lůžku.⁵⁰

49 – Zdroj : <http://www.spondea.cz/?pg=charakteristika-organizace>

50 – Zdroj : <http://www.spondea.cz/index.php?pg=pomoc-obetem-domaciho-nasili>

Acorus

Občanské sdružení Acorus provozuje Psychosociální centrum Acorus, poskytující osobám ohroženým domácím násilím pomoc v překonávání nepříznivé sociální situace. Tato pomoc je poskytována prostřednictvím služeb azylový dům, odborného sociálního poradenství a krizové pomoci.⁵¹

Ženám ohroženým domácím násilím a jejich dětem bydlícím v azylovém domě nebo na krizových lůžkách Acorusu zabezpečuje nezbytnou fyzickou ochranu před násilnou osobou (prostřednictvím stálé služby v azylovém domě, zabezpečovacího zařízení, zabezpečení oken mřížemi, spoluprací s policií) a podporu ve snaze zlepšit komunikaci matky s dítětem (prostřednictvím nabídky účasti na video-tréninku interakcí, dětských masáží).⁵²

Sdružení má rovněž rozsáhlou publikační činnost k problematice domácího násilí. Z těchto publikací lze uvést například :

❖ *Domácí násilí : manuál ke kurzům*

Tato publikace je určena pedagogům odborných škol sociálně právních, pedagogických a zdravotnických, které připravují budoucí pracovníky pomáhajících profesí, u nichž je předpoklad, že se budou ve své praxi setkávat s protagonisty domácího násilí.

Rozdělena na teoretickou část a metodiku, která doporučuje, jak dané téma v praxi učít interaktivním způsobem. Jednotlivá témata jsou zpracována na samostatné listy, které lze vyjmout a využít přímo jako přípravu na vyučovací hodinu.

❖ *Průvodce trestním řízením pro oběti domácího násilí : příručka pro laickou veřejnost*

Publikace seznamuje ohrožené osoby s průběhem trestního a přestupkového řízení a přispívá k jejich větší informovanosti o tom, jaká mají práva při jednání s příslušníky policie, u soudu apod. Jedná se o zasvěceného průvodce celým trestním řízením i řízením přestupkovým, především jejich první fází.

Text je zpracován srozumitelnou formou a doplněn obrázky s popisky, které ukazují, jak probíhá soudní líčení apod.⁵³

51 – Zdroj : <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>

52 – Zdroj : <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/cile.html>

53 – Zdroj : <http://www.acorus.cz/cz/publikacni-cinnost/publikace.html>

Mimo výše uvedené neziskové organizace existuje v České republice řada dalších organizací, které se různou měrou podílejí na pomoci obětem domácího násilí a na další preventivní činnosti. Tyto sdružení rovněž spolupracují se zahraničními organizacemi a vedou statistiky o své klientele, které dále prezentují. Jejich podstatný význam je v tom, že mají praktické zkušenosti z přímého styku s oběťmi domácího násilí a jsou také přítomni dalšímu jednání státních úřadů v případě, že se na ně postižené osoby obrátí.

Pracovníci státních institucí včetně policie mnohdy využívají tyto zkušenosti prezentované v řadě publikací i pro vlastní instruktážní materiály a přípravu pracovníků na odhalování domácího násilí, způsoby jednání s účastníky a ochranu oběti. Zjištěné skutečnosti jsou také využívány při tlaku na vládní činitele a zákonodárné orgány se snahou dosáhnout ochrany pro oběti domácího násilí. V tomto směru je zřejmě nejvýznamnější iniciativa Bílého kruhu bezpečí, jehož publikace jsou nejvíce rozšířené, stejně jako nejvíce využívaná nepřetržitá linka DONA. Odrazem iniciativy Bílého kruhu bezpečí je i vznik Aliance proti domácímu násilí, jejíž členy je řada vládních politiků.

Mezi další instituce pomoci obětem domácího násilí lze samozřejmě zařadit i státní instituce. Ze zákona s účinností od 1. 1. 2007 k tomu byla delegována zejména Policie České republiky v souvislosti s uplatňováním institutu vykázaní a dalšími povinnostmi k informování a poskytnutí součinnosti stranám konfliktu jehož předmětem je domácí násilí.

Svým způsobem se jedná i o městské a obecní policie, orgány sociálně právní ochrany dětí, praktické lékaře, manželské a předmanželské poradny, občanské poradny a řadu dalších institucí, neboť ti všichni ač k tomu nejsou přímo delegováni mohou a někdy přímo musí poskytnout určitou pomoc v případech domácího násilí. Zvláštní kapitolou je pak zcela nový institut Intervenčních center.

Z pohledu počtu pomáhajících organizací, rozsahu nabízených služeb a poskytovaných informací je situace v České republice srovnatelná a mnohdy i převyšující rozsah pomoci v jiných vyspělých demokratických státech světa.

2.6 Interdisciplinární spolupráce – koordinační úloha a další poslání intervenční centra

Interdisciplinární spolupráce v boji proti domácímu násilí v České republice započala z iniciativy neziskových organizací, které začaly na tento problém na přelomu tisíciletí výrazně upozorňovat a navazovat styky s různými státními institucemi. Z počátku se tato spolupráce vytvářela spíše lokálně, kdy například v rámci policie fungovala velmi dobře spolupráce Městského ředitelství Ostrava s Bílým kruhem bezpečí. V rámci tohoto regionu probíhaly speciální školení policistů, byly rozšiřovány informace a vytvářeny nové metodiky, což se projevilo ve specifickém přístupu policistů k řešení těchto případů a přímému podávání informací o možnostech další pomoci. Publikace jak Bílého kruhu bezpečí tak dalších organizací postupně začaly využívat i další policejní útvary, byly pořádány vzdělávací akce a speciálně školení policisté již na celorepublikové úrovni.

Vlastní spolupráce neziskových organizací vyústila v rámci kampaně proti domácímu násilí v roce 2003 založením Koordony - koalice organizací proti domácímu násilí. Ještě předtím byla na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 10. října 2002 z iniciativy Bílého kruhu bezpečí založena Aliance proti domácímu násilí, jejíž prioritou bylo připravit a prosadit systémové změny v oblasti řešení případů domácího násilí.

V roce 2004 vznikla při Alianci expertní skupina, která zpracovala návrh nového zákona na ochranu před domácím násilím. Zákon byl následně schválen v legislativním procesu a dne 1. ledna 2007 nabyl účinnosti pod číslem 135/2006 Sb. Soukromá společnost a nezisková nestátní organizace tak dokázaly společně prosadit prozatím nejrozsáhlejší legislativní změnu v oblasti boje proti domácímu násilí.⁵⁴

Tento zákon mimo jiné delegoval ke spolupráci a vzájemné informovanosti orgány sociálně-právní ochrany dětí, obce, orgány Policie České republiky, obecní police, nestátní a charitativní organizace. Ke koordinaci této spolupráce zřídil na úrovni krajů zcela novou instituci – Intervenční centra.⁵⁵

54 – Zdroj : <http://www.dundackova.cz/index.php?view=apdn>

55 – Zdroj : Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, v platném znění.

Intervenční centrum tedy bylo zřízeno uvedeným zákonem č. 135/2006 Sb., respektive jím novelizovaným zákonem č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, kterým pověřilo krajské úřady ke zřízení a spravování intervenčních center a novelizovaným zákonem č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení vymezil kompetence tohoto orgánu :

Pomoc osobám ohroženým násilím

§ 74a

(1) Osobám, které jsou ohroženy násilným chováním ze strany osob blízkých nebo osob žijících s nimi ve společném bytě nebo domě, se poskytuje bezprostřední **individuální psychologická a sociální pomoc** ambulantní nebo azylové povahy. Těmto osobám se rovněž zprostředkuje poskytnutí následné pomoci zejména **sociální, lékařské, psychologické a právní**. Pro poskytování pomoci těmto osobám se zřizují intervenční centra.

(2) Součástí pomoci podle odstavce 1 je i spolupráce a vzájemná informovanost mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, orgány Policie České republiky a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centra plní **koordinační úlohu** mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

(3) Zaměstnanci intervenčních center jsou při pomoci osobám ohroženým násilným chováním povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se při výkonu své činnosti dozvěděli. Sdělit takové skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se tyto údaje týkají, nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení i bez takového souhlasu.

§ 74b

(1) Pomoc osobám ohroženým násilným chováním se poskytuje převážně **na základě podnětu** doručeného intervenčnímu centru Policií České republiky podle zvláštního právního předpisu (§ 21b odst. 2. zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky); tímto podnětem je opis rozhodnutí o vykázání nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opis úředního záznamu o provedených úkonech. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti osob ohrožených násilným chováním i bez takového podnětu.

(2) Intervenční centrum je povinno kontaktovat osobu, která byla v rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí označena za osobu ohroženou násilným chováním, a to ve lhůtě nejpozději do 48 hodin od doručení podnětu, jinak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním.

(3) V rámci prvního kontaktu s osobou ohroženou násilným chováním intervenční centrum zjišťuje, zda tato osoba porozuměla všem informacím poskytnutým příslušníky Policie České republiky a zda jí byla zajištěna dostatečná ochrana a bezpečí. Dále pomoc zahrnuje i následnou poradenskou činnost.

(4) Intervenční centrum je povinno **oznamovat** příslušnému **krajskému úřadu** počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.⁵⁵

55 – Zdroj : Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, v platném znění.

Samotné zřízení intervenčních center spočívalo v tom, že si krajské úřady bez přesněji vymezených standardů vybraly libovolnou organizaci, v rámci které bylo zřízeno krajské intervenční centrum. Intervenční centrum tedy v podstatě nevzniklo jako samostatný orgán, ale jako součást již fungující pomáhající organizace s jedním pověřeným pracovníkem – koordinátorem, který po absolvování čtyřdenního školení získal pro svoji činnost osvědčení signované náměstkem ministra práce a sociálních věcí. Nejasné, respektive vůbec blíže nevymezené požadavky na organizaci, vedly k tomu, že v každém kraji představuje intervenční centrum jinou organizaci, s různou strukturou pracovníků, různým zázemím, apod.

Jak vyplývá ze samotných ustanovení zákona, byly na intervenční centra převážně delegovány činnosti (individuální sociálně právní pomoc), které již plnily a plní výše uvedené různé neziskové organizace. Za podstatný rozdíl v této pomoci je však třeba považovat to, že doposud byla poskytována neorganizovaně, s různým místním pokrytím a různými formami. Nyní došlo k zákonnému „garantování“, že v každém krajském městě sídlí organizace, která poskytuje minimálně zákonem vymezené služby obětem domácího násilí.

Na rozdíl od běžné činnosti pomáhajících organizací „získávající“ klienty na bázi vlastní iniciativy, došlo k povinnosti kontaktovat všechny ohrožené osoby v případech rozhodnutí o vykázaní, na základě doručení opisu tohoto rozhodnutí Policií České republiky, do 48 hodin od doručení.

Intervenční centrum bylo také zákonem zmocněno ke koordinační úloze mezi zúčastněnými institucemi při pomoci osobám ohroženým násilným chováním. Tato úloha je však konkretizována pouze tím, že získává data od Policie České republiky (všechny opisy rozhodnutí o vykázaní nebo o zákazu vstupu do společného obydlí a opisy úředního záznamu o provedených úkonech) a je povinno oznamovat příslušnému krajskému úřadu počet osob ohrožených násilným chováním, kterým byla poskytnuta pomoc.

Důležité je zmínit to, že na intervenční centrum nebyla delegována žádná pravomoc.⁵⁵

55 – Zdroj : Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, v platném znění.

Dílčí závěr

Jednání spadající pod pojem domácí násilí, tak jak bylo vysvětleno v první kapitole představuje jev, který provází lidstvo ve všech etapách vývoje patrně od nepaměti. Nelze tak usuzovat na to, že by na vině byla určitá aktuální společenská situace, respektive určitá etapa vývoje, která by ovlivňovala vztahy mezi blízkými lidmi žijícími ve společné domácnosti.

Nijak se rovněž nemění brutalita násilníků způsobující utrpení obětí. Mění se však postoje společnosti k tomuto jednání, které začíná být považováno za významný společenský problém a pro oběti existují stále větší možnosti pomoci, které začínají v některých státech mít podobu zákonných ustanovení jak preventivního tak represivního charakteru namířeného proti násilníkům.

Domácí násilí není rovněž problémem určité rasy, národa, etnika či státu, neboť světové statistiky a studie dokazují, že rozsah a formy se celosvětově neliší. Problémem určitých skupin, však je tolerance domácího násilí, přičemž ve státech, kde je islám součástí právního řádu, je navíc toto jednání zcela legální a oběti proto stěží hledají pomoc.

Státy, ve kterých je na problém domácího násilí, zejména zásluhou různých občanských sdružení, upozorňováno, postupně zpřísňují zákonná opatření. Tato opatření se projevují jako přirozená reakce na zveřejňované konkrétní případy a prezentované statistiky.

Česká republika se v těchto statistikách nijak výrazně neliší od celosvětového průměru. Rovněž zde je domácí násilím velkým problémem a vyžaduje tedy i odpovídající pozornost. Na tento problém také dlouhodobě upozorňuje řada neziskových organizací, které se věnují problematice domácího násilí a zejména poskytují pomoc obětem domácího násilí. V současné době u nás působí více jak desítky organizací, které různou měrou pokrývají celé území republiky. Některé z nich poskytují nepřetržitou pomoc, kterou představuje prakticky kompletní servis od odborných rad, zajištění ubytování, styku s úřady, policií až po právní a případně i finanční pomoc.

Vzájemná spolupráce těchto organizací se státními i jinými institucemi vedla k rozsáhlé kampani proti domácímu násilí a k vzniku Aliance proti domácímu násilí za účasti mnoha čelních politiků. Tyto kroky také vedly k vyvíjení tlaku na přijetí legislativních změn k ochraně před domácím násilím.

S účinností od 1. 1. 2007 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. V podstatě se jednalo o novelizaci pěti zákonů a došlo mimo jiné ke zřízení zcela nového orgánu – intervenčního centra.

Intervenční centrum svým zmocněním ze zákona garantuje v každém kraji určitý standard služeb – pomoci obětem domácího násilí. Bohužel daleko za očekáváním je plnění koordinační úlohy intervenčních center. Osobně bych si představoval například osobní asistenci koordinátora na místě bezprostředně po zásahu policie, vyhodnocení situace a zprostředkování dalšího jednání, zpětnou vazbu policii o tom zda byla využita pomoc, další zjištění nebo naopak ze strany policie informace k násilníkovi ve vztahu ke specifikaci pomoci oběti, rodině, informace z okolí, apod.; kdy je pouze na domluvě příslušných institucí jakou si zavedou praxi. Na druhou stranu je však právě na intervenčním centru, aby si ze svého postavení tuto praxi zavedlo a nebylo jen pasivním orgánem ve smyslu zákonného vymezení koordinační úlohy, ale aktivním orgánem využívajícím volnost v hranicích zákona k vytváření efektivní spolupráce mezi institucemi.

Díky zapojení množství pomáhajících organizací a dalších institucí do masivní kampaně proti domácímu násilí, lze říci, že v České republice se snad ani nemůže vyskytovat osoba (především žena), která by nevěděla v případě ohrožení domácímu násilím, kam se může obrátit o pomoc, případně alespoň kde tyto kontakty může získat. S ohledem na tyto skutečnosti lze konstatovat, že následná péče je u nás minimálně dostačující. Bohužel však tato následná péče na druhé straně svědčí o rozsahu domácího násilí, kdy je zapotřebí se nyní věnovat spíše zajištění toho, aby tato péče nemusela být vůbec vyhledávána. To je již, ale problémem, kterým se zabývám v následujících kapitolách.

Legislativní rámec postižení domácího násilí a nástrojů vymahatelnosti

3.1 Právní úprava domácího násilí v rozměru jeho postižitelnosti

Domácí násilí nebylo nikdy v historii České republiky vystiženo samostatně právním ustanovením sankčního charakteru postihující osobu násilníka, tedy toho kdo se dopouští jednání vystiženého pojmem domácího násilí. Tímto však nelze říci, že by osoby dopouštějící se takového jednání byly naprosto nepostižitelné. Různé formy tohoto jednání naplňovaly (respektive stále naplňují, neboť ustanovení jsou stále platná a účinná) různé skutkové podstaty :

a) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích :

§ 49 *Přestupek proti občanskému soužití*

(1) a) – *přestupku se dopustí ten, kdo jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,*

c) – *přestupku se dopustí ten, kdo úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním.*

Za tento přestupek hrozí přestupci dle písm. a) sankce až do výše 1.000,- Kč a dle písm. c) sankce až do výše 3.000,- Kč. S tímto ustanovením však velmi souvisí ustanovení § 68 tohoto zákona dle kterého v případě přestupku dle písm. a) a v případě písm. c) je-li spáchán mezi osobami blízkými, lze tento projednat pouze na návrh postižené osoby (zákonného zástupce, opatrovníka); který musí být podán u příslušného správního orgánu nejpozději do tří měsíců ode dne, kdy se postižená osoba o přestupku dozvěděla.⁵⁶

56 – Zdroj : Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění.

b) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon :

§ 197a *Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci - trestného činu se dopustí ten, kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu.*

§ 221 *Ublížení na zdraví - trestného činu se dopustí ten, kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví.*

§ 231 *Omezování osobní svobody- trestného činu se dopustí ten, kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody.*

§ 235 *Vydírání - trestného činu se dopustí ten, kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl.*

§ 237 *Útisk - trestného činu se dopustí ten, kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl.*

§ 241 *Znásilnění - trestného činu se dopustí ten, kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného.*

Výše uvedené skutkové podstaty představují nejběžnější trestné činy, kterými se daly a dají postihovat některé formy domácího násilí. Tyto trestné činy rovněž představují různou hrozbu trestní sankcí. Její výše se odvíjí od závažnosti jednání a následku vyjádřeného v dalších odstavcích jednotlivých trestných činů. Stejně jako u přestupků je i v souvislosti s těmito trestnými činy zapotřebí zmínit § 163 trestního řádu, který v případě osoby blízké, dává oběti, s výjimkou trestného činu dle § 237 trestního zákona a trestného činu dle § 241 trestního zákona (rovněž i závažnějších jednání vyjádřených v následujících odstavcích jednotlivých trestných činů), tzv. dispoziční právo, které se vztahuje na zahájení trestního stíhání pachatele. Nedá-li oběť souhlas k trestnímu stíhání pachatele nebo vezme-li svůj předchozí souhlas zpět, nelze další trestní stíhání konat.⁵⁷

Nelze tak říci, že by domácí násilí bylo v minulosti beztrestné, ale spíše to, že nebylo speciálně vyjádřené. Snahu o „kriminalizování“ domácího násilí bych tak spíše nazval snahou o rozsáhlejší a větší postih pachatelů, odstranění dispozičního práva a zejména snahou o právní průlom pro další zákonné normy usnadňují postavení obětí.

57 – Zdroj : Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění.

První krok na poli „kriminalizace“ domácího násilí představovala novelizace trestního zákona. Z iniciativy „Aliance proti domácímu násilí“, kterou na půdě parlamentu představovala senátorka Jitka Seidlová, byl prosazen nový typ trestného činu, který nabyl účinnosti dne 1. 6. 2004 :

§ 215a trestního zákona ***Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě***

(1) *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.*

(2) *Odnětím svobody až na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

a) *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo*

b) *pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.⁵⁷*

Toto ustanovení speciálně postihuje právě domácí násilí, i když tento pojem není použit. Formy domácího násilí jsou skryty pod pojem „týrání“, což neumožňuje konkrétní právní výklad a judikatura se pomalu utváří aplikací tohoto ustanovení v praxi.

Pachatelé v tomto případě týrají jiné osoby a činí tak vůči osobám blízkým a dalším osobám žijícím s nimi ve společně obývaném bytě nebo domě, přičemž nemusí vést společnou domácnost (v případě rozvedených manželů, dětí a prarodičů, nájemce a podnájemce). V důsledku toho je u nich dána specifická forma vzájemné závislosti. Ta plyne ze skutečnosti, že pachatel i oběť mají společné bydliště a mají ztíženou možnost tento společně obývaný byt nebo dům opustit. Nevyžaduje se, aby u oběti vznikly následky na zdraví, ale musí jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké příkoří. Přísnější trestní sazbou je pachatel postižen, spáchá-li čin zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.

Zároveň s tímto ustanovením došlo k zavedení přitěžující okolnosti při výměře trestu, kterou je dle **§ 34 písm. d)** trestního zákona to, spáchá-li pachatel trestný čin ke škodě osoby mladší patnácti let, těhotné, vážně nemocné, vysokého věku nebo nemohoucí. Naopak **nepodařilo se** zahrnout § 215a trestního zákona do výčtu trestných činů uvedených § 167 a 168 trestního zákona, kdy by mohlo být za určitých podmínek trestné **nepřekažení** a **neoznámení** tohoto trestného činu.

57 – Zdroj : Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění.

V roce 2004 vznikla při „Alianci proti domácím násilím“ expertní skupina, která zpracovala návrh nového zákona. Návrh deseti odborníků z oblasti legislativy a exekutivy byl poprvé prezentován odborné veřejnosti na Národním kongresu Aliance v říjnu 2004. V listopadu téhož roku ho podpořila skupina 55 poslanců v čele s Janem Kasalem. Parlament České republiky schválil předložený zákon na ochranu před domácím násilím v ČR dne 14. března 2006 a 31. března 2006 byl podepsán prezidentem republiky. Pod číslem 135/2006 Sb. nabyl účinnosti dne 1. ledna 2007.⁵⁸

Přijetí toho zákona bezesporu znamenalo doposud nejrozsáhlejší legislativní „pokrok“ v „boji“ proti domácímu násilí. Tímto zákonem došlo k novelizaci pěti zákonů, přičemž nejpodstatnější změnou bylo zavedení tzv. institutu vykázání. Institut vykázání je zásadním průlomem do českého právního řádu, neboť zcela popírá presumpci nevinu. Tato norma původně pochází z Ameriky a předpokládá obrácené důkazní břemeno. Američané považují domácí násilí za natolik vážný problém, že žena trestný čin jenom nahlásí a muž je povinen dokázat svou nevinu.⁵⁹

Podle důvodové zprávy k zákonu č. 135/2006 Sb. má nová právní úprava chránit ohroženou osobu a zamezit dalšímu jednání násilné osoby, tedy jednoho člena společného obydlí vůči druhému, a to zejména prostřednictvím možnosti jeho krátkodobého vykázání z místa, v němž spolu žijí. Vytváří možnost pro zásah státu do vztahu osob, mezi nimiž dochází k domácímu násilí, a to takovým způsobem, že se násilná osoba vykáže na přiměřenou dobu z obydlí, které sdílí s osobou ohroženou. Této se bez ohledu na její vlastní vůli poskytne časový prostor, během něhož má možnost bez psychického či jiného nátlaku násilné osoby pochopit situaci, v níž se nachází, a uspořádat si vlastní záležitosti za využití dalších právních nástrojů (návrh na vydání předběžného opatření, návrh na rozvod manželství, vyřešení společného bydlení, podání trestního oznámení a podobně), a to v součinnosti se specializovanými pracovišti poskytujícími ohroženým osobám základní pomoc v oblasti sociálně-právní, psychologické a organizační.⁶⁰

58 – Zdroj : <http://www.dundackova.cz/index.php?view=apdn>

59- Hospodářské noviny, roč. 47, č. 138, 17. 7. 2003, příloha Zdraví s. 3.

60 – ZEMAN P. *Sondy*. Týdeník pro sociální otázky, 2006, č. 37.

Institut vykázání v praxi představuje :

a) Oprávnění policisty (příslušníka Policie České republiky)

Ustanovení § 21a až 21d zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, poskytují policistům oprávnění rozhodnout o vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj. Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, **vykázat** z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou (souhrnně „společné obydlí“), jakož i z jeho bezprostředního okolí. Součástí vykázání je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy je prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje.

Pokud není ten, vůči komu takové opatření směřuje, v době policejního zákroku přítomen ve společném obydlí, je policista takové osobě oprávněn **zakázat vstup** do společného obydlí, jakož i do jeho bezprostředního okolí, a to i v době jeho nepřítomnosti. Rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy se o něm osoba, proti které směřuje, dozví.

Při provádění úkonů souvisejících s vydáním rozhodnutí o vykázání je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby, ledaže hrozí nebezpečí z prodlení. Rozhodnutí o vykázání se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje. Opis rozhodnutí o vykázání doručí policista do 24 hodin od jeho vydání spolu s opisem úředního záznamu o provedených úkonech a opatřeních příslušnému intervenčnímu centru.

Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykázání se uvedená lhůta prodlužuje až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu. Opravným prostředkem proti rozhodnutí o vykázání je odvolání, které však nemá odkladný účinek.⁶¹

61 – Zdroj : Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

b) Rozhodnutí soudu v občanském soudním řízení

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, byl doplněn o nový druh předběžného opatření upraveným v § 76b. V případě, že je jednáním účastníka, proti kterému návrh směřuje, vážným způsobem ohrožen život, zdraví, svoboda nebo lidská důstojnost navrhovatele, může předseda senátu předběžným opatřením uložit účastníku, proti kterému návrh směřuje, zejména aby

- a) **dočasně opustil** byt nebo dům společně obývaný s navrhovatelem, jakož i jeho bezprostřední okolí, nebo aby do něj nevstupoval,
- b) **se zdržel setkávání** s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním.

Předběžné opatření trvá jeden měsíc od jeho vykonatelnosti. Pokud tomuto předcházelo výše uvedené rozhodnutí policie o vykázání nebo zákazu vstupu, začíná lhůta až dnem po uplynutí tohoto rozhodnutí. V případě, že je podán návrh na prodloužení předběžného opatření neskončí lhůta dříve, než soud o takovém prodloužení rozhodne. V případě zahájení řízení ve věci samé může být na návrh navrhovatele prodlouženo předběžné opatření až na jeden rok od okamžiku jeho nařízení. O návrhu na vydání předběžného opatření má soud rozhodovat bezodkladně a jeho podání je zdarma.

Dále došlo k novelizaci **trestního zákona** o ustanovení :

§ 171 odst. 1 písm. e) *Maření výkonu úředního rozhodnutí* – *dle tohoto ustanovení se trestného činu dopustí ten, kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázání vydané policejním orgánem nebo soudem, za což hrozí trest odnětí svobody až na šest měsíců nebo peněžitý trest.*

Novelizací zákona o sociálním zabezpečení a zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, pak došlo ke zřízení intervenčních center. Jejich kompetence a koordinační úloha byla popsána v předchozí kapitole.⁵⁵

55 – Zdroj : Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, v platném znění.

Přijetí zákona na ochranu před domácím násilím vyvolalo rozporuplné reakce. Faktem je, že byl prosazen soukromou společností a neziskovou nestátní organizací bez hlubší věcné diskuze s těmi, kterých se nejvíce týká. Například Policii České republiky byl předložen jako hotová věc bez možnosti uplatnit své věcné připomínky.

Na úvod před praktickým a věcným posuzováním jsem vybral dva rozdílné komentáře, které byly publikovány v době platnosti zákona před nabytím účinnosti :

a) Z tiskového prohlášení k přijetí zákona – 31. 3. 2006 :

*„Zákon na ochranu před domácím násilím je unikátní z hlediska jeho přípravy, na které z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Aliance proti domácímu násilí **osm měsíců pracovala bez nároku na odměnu expertní skupina tvořená desítkou předních odborníků z oblasti legislativy a exekutivy.***

*Přijetím tohoto zákona dochází k zásadnímu obratu v několika směrem. Především 1. 1. 2007 vstoupí Česká republika mezi státy s proaktivní reakcí na domácí násilí. Institucím dosud chyběl nástroj k intervenci, která by **zastavila domácí násilí v jeho raném stadiu, ještě dříve, než dojde k závažné újmě na zdraví.** Zákon zavádí systémový, komplexní přístup k prevenci a ochraně před domácím násilím. Upravuje a hlavně propojuje postupy policie, justice a sociálních služeb při řešení případů domácího násilí. Dává **nové pravomoci nejen Policii České republiky, ale i justici a sociálním službám.** Policie bude mít v případě odůvodněné hrozby dalšího fyzického násilí právo **chránit ohroženou osobu** v jejím bydlíšti tím, že vykáže násilnou osobu na deset dnů ze společného obydlí. V této lhůtě bude **policie spolupracovat s intervenčními centry.** Ta pomohou ohrožené osobě nalézt individuálně vhodný další postup.“⁶²*

b) Komentář z tisku – 10. 12. 2006 :

*„Zákon o domácím násilí je **zbytečný, protiústavní,** je jednostranně zaměřen proti mužům. Jeho prosazování je navíc vedeno **zištnými motivy.***

*Již dnes existují paragrafy o ublížení na zdraví a o **vazbě pro pachatele (pachatelky) takové trestné činnosti. Není tedy třeba dalšího paragrafu.**⁶³*

62 – BEZOUŠKOVÁ A., VITOUŠOVÁ P. Z tiskového prohlášení k přijetí zákona na ochranu před domácím násilím 31. 3. 2006.

Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2006.

63 – HLADÍK R. Domáci násilí? Jde tu o majetek. Hospodářské noviny, 2006, č. 240, s. 11.

*Protiústavnost spočívá v tom, že **padá presumpce nevinny**. Zákon předpokládá, že když oběť domácího násilí případ nahlásí, může policie násilníka na deset dnů vystěhovat z bytu a zakázat mu přiblížit se ke své oběti.*

Představme si situaci, že se žena chce zbavit manžela. Praští se tedy válečkem na nudle do čela a jde případ nahlásit na polici jako domácí násilí. Policie manžela vyveče z bytu (ať se o sebe postará – je to přece chlap). Manželka si domů nastěhuje třeba milence. Muž, který je stále »de jure« manželem, byl ve skutečnosti zbaven domova a majetku, a to jen na základě udání.

*Presumpce nevinny, základní pilíř právního státu, je mu odepřena. Navrhovaný zákon tedy porušuje právo zaručené ústavou : **právo na majetek** (jeho užívání) a presumpci nevinny. Očekávali bychom protesty občanských iniciativ, soudců a advokátů a státních zástupců. Ale je ticho. Kde jsou zastánci lidských práv, ombudsman? Nebo se všichni bojí vystoupit?*

Až dosud mohl být muž zbaven majetku jen rozhodnutím soudu, třeba při rozvodu. Nyní to půjde na základě udání. O to zřejmě jde : o majetek, byt nebo dům. Násilí by totiž (existuje-li) mohli postižení zabránit prostým odchodem z domácnosti. “⁶³

Na první pohled je znát, že v oba dva komentáře poskytují subjektivně zkreslený výklad zákona. V prvním případě jde o to ukázat zákon v co nejlepším světle a v druhém se jedná o pravý opak. Nechci v současné fázi ještě hodnotit efektivitu zákona, zda je dobrý či špatný, ale pouze upozornit na určité zejména právní skutečnosti.

Velmi pochvalně zní, že na tomto zákoně pracovala osm měsíců bez nároku na odměnu expertní skupina tvořená desítkou předních odborníků z oblasti legislativy a exekutivy. Nechtěl bych se zabývat „nezištným“ vynaloženým úsilím těchto odborníků (srovnání – mzdové náklady Bílého kruhu bezpečí), nicméně nevím jakou odměnu by si tento „špičkový tým“ zasloužil za to, že za osm měsíců dokázal převzít právní normy, které již několik let fungují například v sousedním Rakousku či Slovensku.

63 – HLADÍK R. *Domácí násilí? Jde tu o majetek*. Hospodářské noviny, 2006, č. 240, s. 11.

Sociálním službám zákon ve skutečnosti žádné pravomoci nedává, pouze je pověřuje k určitým činnostem. Ochrana ohrožených osob je zajištěna pouze úředně, nikoli fyzicky, a to navíc pod hrozbou celkem „směšné“ sankce v porovnání ze sankcí, která hrozí za jednání na základě kterého se tato ochrana (vykázání) aplikuje. Spolupráci policie s intervenčními centry zákon upravuje pouze na předávání dat o provedených vykázáních.

Polemizovat lze nad jeho protiústavností a narušením presumpce neviny. Ústava České republiky, respektive Listina základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku, sice zaručuje presumpci neviny a stanoví, že jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy, avšak právě těmto ustanovením zákon neodporuje v tom, že neváže vykázání na spáchání trestného činu a nepovažuje tedy toto rozhodnutí za trest, nýbrž za „preventivní“ správní rozhodnutí. Poněkud problémovější by pak mohlo být omezení vlastnického práva, neboť pokud by se dalo považovat dané nucené omezení vlastnického práva za věc veřejného zájmu, neděje se tak zcela jistě „za náhradu“.⁶⁴

Veřejnost je zejména prostřednictvím médií informována o tom, že nová právní úprava se osvědčila a prakticky se neobjevily žádné (alespoň veřejně známé) závažnější výhrady. V současné době není vyvíjen žádný tlak na další legislativní změny. Iničiátoři a zastánci zákona na ochranu před domácím násilím jsou dle mediálních vyjádření se současným stavem evidentně spokojeni.

Jedinou drobnou změnou je vládní návrh nového zákona o Policii České republiky, který 25. 3. 2008 prošel Sněmovnou do druhého čtení.⁶⁵ V návrhu zůstává oprávnění policie v podstatě ve stávající podobě. Navrhované spíše „kosmetické změny“ institut vykázání vymezují spíše jako faktický úkon, jehož povahu reálně má, umožňují vykázané osobě přístup ke kopii úředního záznamu policie k vykázání a vypouštějí stávající povinnost policisty kontrolovat, zda ohrožená osoba dodržuje podmínky vykázání. Podstatnější navrhovanou změnou je stanovení povinnosti vykázané osobě, zdržet se rovněž styku nebo navazování kontaktů s ohroženou osobou, což je celkem významné ve smyslu účelu vykázání.⁶⁶

64 – Zdroj : Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

65 – Zdroj : <http://www.novinky.cz/clanek/136106-vladni-reforma-policie-snemovnou-v-prvnim-kole-proslo.html>

66 – Vládní návrh zákona o Policii České republiky. Důvodová zpráva.

3.2 Význam policie – její možnosti a postupy

Kompetence příslušníků Policie České republiky (dále jen „policie“ – „policisté“) jsou upraveny řadou právních předpisů, z čehož je pro policisty stěžejní zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. V rozsahu těchto kompetencí došlo od roku 1991 k mnoha změnám. Ve vztahu k možnostem řešení případů domácího násilí je zapotřebí rozlišovat období před a po nabytí účinnosti zákona na ochranu před domácím násilím 1. 1. 2007, kdy došlo k razantnímu rozšíření kompetencí v souvislosti se zavedením tzv. institutu vykázaní. Patrně ve velmi krátké době však policii čeká nejzásadnější změna v souvislosti s novým zákonem o policii. S jeho účinností se v případě schválení počítá od 1. 1. 2009.

V rozsahu kompetencí udaných zákonem na ochranu před domácím násilím, se kterými v mírné úpravě mimochodem počítá i návrh nového zákona o policii, lze za zcela nejpodstatnější a absolutně zásadní považovat rozhodovací pravomoc policistů o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj. I když jde o rozhodnutí s platností deseti dnů a přezkoumatelné, přesto jde o velmi výrazný zásah do občanských práv, zejména pak do práva užívat byt – případně v něm i podnikat, práva nakládat se svým majetkem, práva a zároveň i povinnosti starat se o děti a vychovávat je, atd.

Novelizace jde nepochopitelně i proti trendu uplatňovanému v uplynulých letech, kdy bylo policii ve srovnání s tímto oprávněním odňato i takové banální oprávnění jako zadržet na místě řidiči řidičský průkaz^{*67}, a to právě s odůvodněním, že jde o výrazný zásah do občanských práv, který by mohl mít negativní dopad zejména na podnikatelskou sféru. Po roce 1995 byl také uskutečněn proces převodu některých správních činností z policie na tehdejší okresní úřady, jehož smyslem bylo jednak oprostít policii od činností, které mohou zabezpečovat jiné orgány státní správy a jednak eliminace prvků, charakteristických pro „policejní stát.“

Nelze ani odhlédnout od skutečnosti, že těmto policistům jsou dána oprávnění výrazným způsobem zasahovat do řady občanských práv, přičemž v jiných případech jim taková oprávnění přiznána nejsou a k provedení i podstatně mírnějších zásahů, například v rámci trestního řízení, musí mít nařízení, předchozí souhlas či písemné povolení státního zástupce, anebo rozhodnutí či souhlas soudce.⁶⁸

^{*67} - Jedná se pouze o příklad ke srovnání popisující odebrání oprávnění policistům v polovině devadesátých let. V roce 2006 bylo toto oprávnění, i když za poněkud jiných podmínek, policii opět zákonem dáno.

⁶⁸ - Zdroj : PASTYŘÍK Č. *Připomínky ŘSPP k návrhu zákona*. ŘSPP, č.j. : PRP-844/RPP-2004.

Oprávnění a povinnosti policistů

Možnosti policie spočívající v bezprostředním zákroku a bezprostředních úkonech proti osobě dopouštějící se jednání spadající pod domácí násilí, jsou, bez ohledu na zavedení institutu vykázání, značně omezené, což souvisí s všeobecně nízkými zákonnými pravomocemi policistů.

Určité pravomoci jsou však policistům dány. Jejich rozsah se rozvíjí jednak od závažnosti protiprávního jednání a jednak také svým způsobem od odbornosti jednotlivých policistů, schopnosti tyto pravomoci využít a ve značném procentu případů také ochotě je vůbec využít.

Policisté mohou dle zákona o policii uplatňovat zejména níže uvedená oprávnění a zároveň plnit povinnosti při řešení případů domácího násilí :

- ❖ policista je povinen jednat jak s obětí tak pachatelem, tak, aby v souvislosti s policejním zákrokem nevznikla bezdůvodná újma a byla zachována přiměřenost zásahu do práv a svobod, přičemž toto ustanovení předpokládá aktivitu policisty při zákroku
- ❖ policista je povinen provést služební zákrok, služební úkon, popřípadě opatření nezbytná k provedení služebního zákroku nebo služebního úkonu, je-li páčán trestný čin, přestupek, či existuje-li důvodné podezření z jejich páčání
- ❖ policista je oprávněn požadovat vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku (nikoli trestného činu), přičemž má zároveň povinnost předem poučit osobu o možnosti odepřít vysvětlení
- ❖ policista je oprávněn zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život anebo život nebo zdraví jiných osob nebo majetek
- ❖ policista je oprávněn zajistit osobu, která byla přistižena při jednání, které má znaky přestupku, je-li důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat, anebo bude mařit řádné objasnění věci.

Pominou-li však důvody zajištění, je policista povinen osobu ihned propustit, přičemž zajištění může trvat nejdéle 24 hodin od okamžiku omezení osobní svobody.⁶¹

61 – Zdroj : Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění.

Takto lze omezení osobní svobody v podobě zajištění uplatnit například přijede-li policista na zavolání k bytu, kde k domácímu násilí mělo dojít a kdy po vstupu policista registruje důsledky přímých útoků na zdraví či majetek, protože osoba svým jednáním bezprostředně a tedy i do budoucna může ohrožovat život nebo zdraví jiných osob nebo majetek. Nelze však zajištění uplatnit v případě, že útok po příjezdu policie již neprobíhá a osoba tudíž není bezprostředně přistižena při jeho páčání. Stejně tak nelze zajištění použít ani v případě, že pachatel byl při páčání domácího násilí přistižen třetí osobou (občan, sociální pracovník, pracovník bezpečnostní agentury, apod.).

Zákon o Policii České republiky představuje celou řadu dalších ustanovení, jejichž aplikace by připadala v úvahu v závislosti na charakteru jednotlivých případů. Možné je i využití ustanovení jiných zákonů, zejména z trestního práva procesního. Trestní řád poskytuje rovněž určité možnosti k omezení osobní svobody pachatele domácího násilí, vstupu do obydlí, zajištění věcí, apod. Provádění těchto úkonů jako úkonů trestního řízení však již zpravidla vyžaduje předchozí souhlas státního zástupce. Pouze v případech, kdy věc nesnese odkladu, umožňuje jeho až následné vyrozumění a odůvodnění takového úkonu.

Výše jsem zmínil také to, že podstatnou roli hraje schopnost policisty, tedy znalost a praktická aplikace zákonných ustanovení, stejně jako ochota své oprávnění vůbec využít a své povinnosti řádně plnit. Toto se odvíjí od samotného chaosu zákonných ustanovení umožňujících policistům omezení osobní svobody osob, kdy v praxi panuje velká nejasnost mezi tím jaké konkrétní ustanovení použít a spíše se hledá až poté, kdy dojde k omezení osobní svobody osoby.

I n s t i t u t v y k á z á n í

Zcela samostatně je pak nutné posuzovat oprávnění a povinnosti vznikající z uplatnění institutu vykázání, neboť v tomto případě jde spíše o jakýsi „úřední akt“, který má povahu správního rozhodnutí, při jehož prosazování policista přirozeně může využívat všechny výše uvedené oprávnění, stejně jako musí dodržovat všechny výše uvedené povinnosti.

K zajištění jednotného postupu policistů v případech domácího násilí a při využití oprávnění v souvislosti s uplatněním institutu vykázání byl vydán policejním prezidentem závazný pokyn. V tomto jsou vysvětleny základní pojmy ze zákona jako například „násilná osoba“, „ohrožená osoba“, „vykázání“, apod.; nicméně přes uvedení znaků domácího násilí jako opakovanost, eskalace, jasné role a soukromí jako místa činu, zde schází bližší objasnění forem domácího násilí, stejně jako výklad pojmů „nebezpečný útok“ a „zvlášť závažný útok“.

Policisté provádějící prvotní úkony (příjem oznámení, zákrok) musí postupovat zejména následujícím způsobem :

- 1) vyžádat si souhlas ke vstupu do obydlí od uživatele (pokud samozřejmě nejsou zákonné důvody k násilnému vniknutí)
- 2) v případě, že na místě netrvá násilné jednání a nejsou důvody pro omezení osobní svobody, před započítím komunikace, oddělit co do viditelnosti i slyšitelnosti násilnou a ohroženou osobu
- 3) ověřit totožnost násilné a ohrožené osoby a případných svědků incidentu a tyto požádat o podání vysvětlení; při komunikaci s násilnou a ohroženou osobou používat instrukční kartu s 15 otázkami
- 4) zadokumentovat informace o incidentu za použití strukturovaného „Úředního záznamu o výjezdu k incidentu se znaky domácího násilí“
- 5) ze shromážděných poznatků posoudit, zda jednání násilné osoby vykazuje všechny znaky domácího násilí a po zhodnocení rizika budoucího nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvlášť závažného útoku proti lidské důstojnosti - pro zhodnocení tohoto rizika použít soubor otázek SARA DN a vyhodnotit stanovené rizikové faktory, což musí zpracovat do daného výše uvedeného úředního záznamu
- 6) na základě posouzení tohoto rizika rozhodnout o vykázání, k čemuž je povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby (pokud nehrozí nebezpečí z prodlení)
- 7) před vydáním samotného rozhodnutí ústním prohlášením oznámit násilné osobě, že vůči ní zahajuje řízení o vykázání (toto poznamenat i do úředního záznamu)
- 8) rozhodnutí o vykázání zvlášť vyhlásit násilné i ohrožené osobě; přičemž toto musí obsahovat řadu formálních ustanovení včetně odůvodnění a poučení⁶⁹

69 – Zdroj : Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, v platném znění.

- 9) o ústním vyhlášení rozhodnutí o vykázání na místě vydat písemné potvrzení jak násilné, tak ohrožené osobě
- 10) vyzvat vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, k čemuž jí vydá potvrzení
- 11) umožnit vykázané osobě, aby si vzala v okamžiku vykázání ze společného obydlí výlučně věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a dokumenty
- 12) poskytnout vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost – například i umožnit, aby si z policejní služebny telefonicky zajistila ubytování
- 13) poučit oproti podpisu jak vykázanou, tak ohroženou osobu a jedno vyhotovení poučení těmto osobám předat
- 14) předat ohrožené osobě informace o institucích, které poskytují pomoc obětem domácího násilí, včetně intervenčního centra
- 15) vyžádat si informace o telefonickém spojení včetně adresy, kam si vykázaná osoba přeje doručovat poštu od policejního orgánu v době platnosti vykázání (na tuto adresu jí bude doručeno písemné rozhodnutí o vykázání).

Výše uvedený postup zahrnuje výčet pouze základních úkonů policistů na místě incidentu za předpokladu, že se nevyskytnou další okolnosti jako například přítomnost nezletilých osob jako svědků či přímo stran incidentu, odkázání ohrožené osoby na péči násilné osoby, užívání společného obydlí k podnikání násilné osoby, odmítnutí vydat na výzvu klíče, postup v nepřítomnosti násilné osoby, apod.

I v těch „nejjednodušších“ případech se tak jedná o značné množství úkonů, které musí policisté, speciálně k těmto případům, na místě provést. Po stránce administrativní musí na místě zpracovat následující písemnosti :

- a) podání vysvětlení násilné a ohrožené osoby se zahrnutím 15 otázek SARA DN na rizikové faktory a podání vysvětlení dalších svědků
- b) strukturovaný úřední záznam, který obsahuje k vyplnění 50 základních položek a popis průběhu zákroku
- c) potvrzení o ústním vyhlášení rozhodnutí o vykázání pro násilnou i ohroženou osobu
- d) potvrzení o vydání klíčů
- e) poučení vykázané osoby
- f) poučení ohrožené osoby.⁶⁹

69 – Zdroj : Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, v platném znění.

K tomu je nutné dodat, že všechny tyto písemnosti, které mnohdy na místě zpracovávají policisté „na kolení“ musí splňovat formální náležitosti. Zejména po právní stránce musí náležitě odůvodňovat vydání rozhodnutí o vykázání, neboť se jedná o správní rozhodnutí, které přestože je označováno za preventivní opatření netrestního charakteru, představuje de facto výrazné omezení práv osoby proti které směřuje.

Na tyto úkony poté navazují další povinnosti počínaje zanesením informací o incidentu do informačního systému, do 24 hodin vyhotovení písemné rozhodnutí s náležitým odůvodněním, jeho doručení vykázané a ohrožené osobě, zaslání intervenčního centru, umožnění vykázané osobě převzít si za asistence vzetí dalších věcí, kontrola dodržování rozhodnutí, aj.

Tyto všechny úkony a k tomuto zpracované písemnosti pak tvoří samotný spis správního řízení. Nezávisle na tomto je pak vedeno zpravidla trestní řízení pro podezření ze spáchání trestného činu dle § 215a trestního zákona („Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“) či i jiné související trestné činy, které vyžaduje konání běžných úkonů dle trestního řádu.

Řešení případů domácího násilí tak klade na policisty mnoho požadavků a vystavuje je značné odpovědnosti. Rozhodnutí musí provést v souladu s předpisy, zpravidla hned na místě, během okamžiku, často pod fyzickým a psychickým zatížením, stresem vyvolaným zákrokem, konfrontačním postojem a rozporným tvrzením zainteresovaných strach, jejich častou opilostí, agresivitou, atd.

Náročnost a odpovědnost v prováděných úkonech a zejména vlastní rozhodování, pak přirozeně přináší riziko pochybení. Přestože k tomuto může mnohdy dojít i neúmyslně, neboť činnost policistů upravuje nepřehledné množství dalších zejména interních předpisů, které není možné ani sebelepší snaze všechny znát a vzorově aplikovat, každé pochybení vystavuje policisty minimálně kázeňskému postihu. Mnoho policistů tak raději volí možnost se těmto případům „vyhnout“, neboť pak nic neriskují a zároveň si ušetří práci, kterou představuje zejména množství administrativních úkonů s tím spojených.^{*70}

*70 – Zhodnocení provedeno na základě policejní praxe.

3.3 Právo v praxi – příklady z praxe v návaznosti na uplatnění zákonných nástrojů – jejich využití a efektivita

V letech 1997 až 2006 jsem pracoval jako policejní inspektor Obvodního oddělení Policie České republiky. Při výkonu služby jsem se tak profesně téměř devět let bezprostředně setkával s jednáním, které vykazovalo prvky domácího násilí. Ze své praxe musím konstatovat, že jeho řešení je velmi problematické, neboť se děje v uzavřeném kruhu, většinou beze svědků, těžké je rozlišit kde je pravda a jednání prokázat. Dříve se všeobecně na toto jednání uplatňovalo ustanovení § 49 odst. 1 písm. c) zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích, tedy bylo kvalifikováno jako „Přestupek proti občanskému soužití“, v případech, že nebylo zjištěno závažnějších následků, které by naplňovaly skutkovou podstatu trestného činu.

Nové ustanovení § 215a trestního zákona umožnilo pod tuto skutkovou podstatu částečně zahrnout i některé případy, které se doposud řešily pouze jako přestupek. Ihned po nabytí účinnosti tohoto ustanovení jsem se snažil v rámci své práce toto využít k trestnímu stíhání pachatelů, kteří byli dříve za toto své jednání obtížně postižitelní s ohledem na komplikaci projednávání návrhových přestupků, stejně jako v případě vybraných trestných činů, s ohledem na dispoziční právo poškozeného. Projevovaly se psychologické vazby oběti k agresoru, které posléze většinou nedaly souhlas s trestním stíháním osoby blízké na kterou se pak hledělo, jako by byla nevina.

Od 1. června 2004 do 30. 11. 2006 jsem prověřoval v rámci přípravného řízení trestního celkem 23 případů s podezřením na domácí násilí, respektive pro podezření z trestného činu dle § 215a odst. 1 trestního zákona. Některé z těchto případů jsem sice ukončil postupem dle § 159a odst. 1 trestního řádu, což znamená, že věc byla odložena, neboť prověřováním nebylo prokázáno podezření z trestného činu nebo postupem dle § 159a odst. 1 písm. a) trestního řádu, což znamená, že věc bylo oznámena k projednání správnímu orgánu jako přestupek, zejména s ohledem na nepatrnou společenskou nebezpečnost činu pro společnost, ale převážnou část případů jsem ukončil postupem dle § 162 odst. 1 trestního řádu, tedy předložením orgánu příslušnému konat vyšetřování k zahájení trestního stíhání.

Trestní stíhání bylo rovněž rozdílně u jednotlivých případů ukončeno. V některých případech bylo trestní stíhání zastaveno, avšak v převážné části byl obžalovaný uznán vinným a bylo rozhodnuto pravomocným rozsudkem. Nicméně každý z těchto případů mně poskytl nenahraditelnou vlastní zkušenost, díky které jsem se mohl osobně setkat se všemi účastníky případů, rozpoznat jejich vzájemné vztahy a širší souvislosti každého případu, stejně jako sledovat další vývoj po zahájení trestního řízení a jeho vliv na zlepšení či zhoršení situace.

Z těchto případů jsem vybral dva pro znázornění jednak vlastního problematického dění a jednak pro znázornění problematiky dokazování. Jména a příjmení osob, stejně jako **údaje** dle kterých by mohlo dojít k jejich **identifikaci, byly pozměněny** :

1. Hynek Sobák

Na první pohled normální nenápadný spíše ušlápnutý 49-letý muž s nelehkým životem. Několik let plně invalidní pro ischemickou chorobu srdeční, diabetik a další zdravotní potíže. Doma manželka Jarmila rovněž plně invalidní pro sníženou filtrační schopnost ledvin a další potíže, dvě děti. Syn Petr bydlicí odděleně, dcera Olga bydlicí s nimi, rovněž diabetička v částečném invalidním důchodě navíc s ročním dítětem Robertem, bez otce. K tomu ještě sestra Marie, středně těžce mentálně retardovaná.

Jejich života v malé vesnici si nikdo kromě občasných návštěv příbuzných nevěšmal a nikdo by neřekl to co se skutečně dělo uvnitř domu. První podnět policii přišel v polovině roku 2003, kdy se Jarmila se svým „tajemstvím“ svěřila své kamarádce – masérce ve zdravotním středisku, která neváhala a zavolala policii.

Jarmila byla tehdy v rozrušení bezprostředních událostí, kdy při výsledku ještě téhož dne spontánně popsala to co se u nich doma děje :

„Manžel si svoji postiženou sestru Marii přivezl domů přibližně před rokem od svého bratra Jana za okolností, které by daly přirovnat únosu, aby se o ni staral zejména v podobě přebírání jejího invalidního důchodu. Peníze začal využívat ke konzumaci alkoholických nápojů v pohostinských zařízeních, domů chodil stále častěji a stále více podnapilý. Své příchody začal spojovat s jejím fyzickým napadením a rovněž sestry Marie. Několikrát její hlavou praštil o zem, kopal do ní, mlátil ji. Své zranění skrývala, lékaře nenavštívila, nikdy nic neoznamovala policii a nikomu se nesvěřovala, neboť se bála, že ji za to znovu napadne.“

„Dále s oblibou sleduje pornofilmy, nutí jí rovněž ke společnému sledování a po skončení k orálnímu sexu, který odmítá. Naposledy před týdnem ji v noci vzbudil, násilím jí roztáhl nohy, rukama se jí hrabal v přirození, poté ji tahal za vlasy a pod pohružkou fyzického násilí ji přinutil k orálnímu sexu, čemuž se podvolila, neboť se bála napadení.“

„Častokráte z těchto důvodů před manželem utíkala ke své sestře bydlící v jiné obci. Vždy, když se zpět po několika dnech vrátí, tak najde Marii hladovou a zbitou, zamčenou v pokoji. Rovněž jí nedává předepsané léky, Marie si stěžuje bolestí, ona se o ni postará.“

„K poslední události došlo dnes ráno, kdy byl manžel podnapilý, fyzicky ji napadal a nutil ji k orálnímu sexu. Ona toto odmítla, utekla na zdravotní středisko, kde se svěřila masérce. Tato přivolala policii. Při příchodu domů našla Marii opět zamčenou a zbitou, obličej měla od krve, držela se za břicho a naříkala. Vzápětí přijela policie a policisté rovněž přivolali rychlou lékařskou pomoc.“

Následně po tomto oznámení počalo vyšetřování vedené nejmenovaným kolegou nejmenované Služby kriminální policie a vyšetřování. Lékařská zpráva sice u Marie potvrdila pouze povrchová zranění, nicméně další nepřímá svědectví potvrzovala, že k popisovanému násilí v rodině dochází. Policejní orgán však překvapivě své rozhodnutí opřel o výsledky Hynka Sobáka, který vše popřel a výsledky Marie, která uvedla, že je na ni bratr hodný a nic jí nedělá, přičemž tato byla znaleckým posudkem (tento jsem si nechal zajistit až následně já) označena jako osoba s trvalou těžkou poruchou – středně těžkou mentální retardací bez schopnosti samostatně jednat. Věc byla odložena dle § 159a odst. 1 trestního řádu s odůvodněním zejména, že věc byla šetřena jako podezření z trestného činu „Týrání svěřené osoby“ dle § 215 odst. 1 trestního zákona, kdy však Hynek není ve vztahu k Marii opatrovníkem, ale pouze se o ni „stará“, přičemž sama uvedla, že „dobře“ a nic jí nedělá. V rozhodnutí však nebylo vůbec odůvodněno to, že by se mohlo jednat i o jiné trestné činy, když už nic tak minimálně ve výši přestupku a nebyly ani zmíněny útoky proti Jarmile v návaznosti na její souhlas k trestnímu stíhání svého manžela. Zkrátka výsledkem bylo, že se nic nestalo.

Další podnět přišel v srpnu 2004, tentokrát v podobě dopisu bratra Jana, kterému Hynek sestru „unesl“. Z obsahu dopisu vyplynulo svědectví jejich další sestry Boženy, která byla při návštěvě přítomna fyzickému napadení Marie a o tomto se Janovi svěřila.

Ihned jsem si provedl základní šetření spočívající ve vyslechnutí sestry Boženy a bratra Jana. Z přímého svědectví Boženy se sice ukázalo nepřímé svědectví v podobě návštěvy bezprostředně po incidentu, kdy si Marie stěžovala na bolest a o napadení se jí svěřila Jarmila. Přímé svědectví k části incidentu se však podařilo získat od jednoho ze sousedů ke kterému přiběhla s žádostí o pomoc Jarmila. Tento viděl na vlastní oči jak Marii mlátil dřevěnou deskou, kterou mu vytrhl, a poté na ni křičel ještě vulgární nadávky, chytil ji pod krkem a fackoval.

Vzhledem k tomu, že v té době již bylo účinné ustanovení § 215a trestního zákona, zahájil jsem ve věci trestní řízení pro podezření z tohoto trestného činu, neboť se bezpochyby jednalo o domácí násilí pro které bylo toto ustanovení trestního zákona určeno. S ohledem na to, že jsem si vyžádal spisový materiál týkající se výše uvedené prověřované věci a jelikož jsem věděl jakým způsobem, i když pro mě dost nepochopitelným, byla věc ukončena, rozhodl jsem se řádně věc prověřit a nashromáždit dostatek důkazů, které by usvědčovaly Hynka Sobáka.

Vyžádal jsem si rovněž podrobné lékařské zprávy ke všem osobám z nichž jsem například u Jarmily zjistil, že v minulosti byla ošetřena s různými drobnými zraněními – „úrazy“ u kterých uváděla jako příčinu například to, že jí ujela noha na ledě, upadla při cestě do práce, apod. Lékař rovněž zaevidoval v poslední době zhoršující se zdravotní stav, přičemž nevyloučil jako jeden z důvodů i působení stressových faktorů, neboť si sama ztěžovala, že má doma problémy s opilým manželem. Z výše uvedeného znaleckého posudku obsaženého v soudním spise v řízení o posouzení způsobilosti k právním úkonům jsem rovněž zjistil, že je zcela bezvýznamné jakkoli vyslýchat postiženou Marii.

Stěžejní pro objasnění věci tak byl výslech samotné Jarmily, případně dcery Olgy, která se po přestávce k rodičům zpět přestěhovala (v domě nebydlela v době, kdy se prověřovala první oznámená událost). Ztíženou situaci jsem měl v tom, že výslech jsem konal na předvolání, nemohl jsem tedy počítat s žádným rozpoložením Jarmily, tak jak tomu bylo dříve, že by pod vlivem bezprostřední události vypověděla vše o jednání svého manžela. Spíše jsem mohl počítat se snahou toto zakrýt, stejně jako s předchozím vlivem manžela.

Ve svém předpokladu jsem se trefil, neboť Jarmila skutečně popřela, že by se její manžel dopouštěl jakýchkoliv forem domácího násilí. Na konfrontování s tím co uvedla ve své předchozí výpovědi sice uvedla, že vše bylo pravda, ale já jsem pro trestní stíhání „domácího násilí“ potřeboval zadokumentovat zejména jednání ke kterému došlo po 1. 6. 2004. Následně jsem se ji snažil přesvědčit k tomu, aby vypověděla po pravdě skutečnosti, stejně jako jsem ji opakovaně předkládáním zjištěných faktů prokazoval, že jednání svého manžela zapírá, ale podařilo se mně ji přesvědčit pouze k uvedení méně závažných forem jednání svého manžela, kdy nakonec odmítla na další otázky odpovídat.

Opačného výsledku jsem naštěstí dosáhl u dcery Olgy. Tato se sice rovněž zpočátku nehodlala svěřit se svým „rodinným tajemstvím“, ale nakonec se mně ji podařilo přesvědčit k tomu, aby popsala vše popravdě. Uvedla, že vůči ní otec násilí nesměruje, kdy se omezuje pouze na vulgární nadávky a rovněž před ní omezuje své útoky proti matce a sestře. Na vlastní oči však viděla jak matku bije pěstmi do různých částí těla, kope ji do břicha, bouchá ji dřevěnými tyčemi, železným háčkem, apod. Spousta napadení zanechala rovněž na matce zejména viditelné podlitiny, ale ona k lékaři nikdy nešla a rovněž než se zranění zahojila tak nechodila ani na veřejnost. Podobného jednání se dopouštěl rovněž vůči sestře, dále se jí matka několikrát svěřila i s tím, že ji nutil proti její vůli pod pohrůzkou násilí k různým nepříjemným sexuální praktikám.

Dcera Olga rovněž potvrdila, že se otec svého násilného jednání dopouští prakticky neustále již řadu let. První agresivitu hlavně vůči matce si pamatovala ještě jako dítě, tato se s postupem času stupňovala. Dále potvrdila typickou charakteristiku „domácího násilníka“ v tom, že střídá svoji agresivitu zejména v podnapilém stavu s milým chováním a rovněž před výslechem se snažil svým velmi milým chováním citově působit na ni i na matku a prosil je ať nevypovídají proti němu, kdy měl viditelně strach.

Provedeným šetřením se mně tak podařilo prokázat, že Hynek Sobák se soustavně opakovaně dopouštěl :

- a) proti své manželce Jarmile, která s ním bydlela v domě a sdílela s ním společnou domácnost :*
- forem fyzického násilí v podobě bití, facek, kopanců a ran pěstí,*
 - forem psychického násilí v podobě nadávek, pokořování a ponižování, vyhrožování fyzickým násilím a zavražďováním,*
 - sexuálního zneužívání donucením výhrůzkami k odmítaným sexuálním praktikám,*

b) proti své sestře Marii, která s ním bydlela ve společném domě :

- forem fyzického násilí v podobě bití, facek, kopanců, škrčení a ran pěstí,*
- forem psychického násilí v podobě nadávek a odepíráním potravy,*
- forem ekonomického omezování v podobě odebírání příjmu a jeho používání pro vlastní potřebu,*

přičemž toto násilí bylo provázeno střídajícím se obdobím násilí, když nebyl pod vlivem alkoholu a obdobím relativního klidu, bez ovlivnění alkoholem, kdy tato paradoxní vazba byla i důvodem toho, že bylo postiženou manželkou střídavě zapíráno a přiznáváno.

Věc jsem poté předal do vyšetřování v souladu s § 162 odst. 1 trestního řádu, kdy jsem neměl pochybnosti o tom, že se věc podaří dotáhnout k soudu, který na základě důkazů uzná Hynka Sobáka vinným a mohlo by tak dojít ke zlepšení situace v rodině.

Následně jsem tak ani nemohl uvěřit tomu, že tato věc byla opět dalším nejmenovaným kolegou služby kriminální policie a vyšetřování dle § 159a odst. 1 trestního řádu odložena. K tomuto rozhodnutí vedly pouze opětovné výsledky účastníků, kteří využili svého práva dle § 100 odst. 2 trestního řádu, čímž je pro svědka oprávnění odepřít vypovídat, jestliže by výpovědi způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pociťoval jako újmu vlastní.

Bohužel s ohledem na výsledky předchozího vyšetřování to netrvalo dlouho a přišlo další oznámení tentokrát přímo paní Jarmily, která volala na linku 158. Její manžel měl opět fyzicky napadnout svoji sestru Marii. Tentokrát jí však způsobil vážnější tržná zranění spojená s lehkým otřesem mozku, která si vyžádala týdenní nemocniční hospitalizaci.

Případ jsem dostal opět přidělený k prověřování, kdy mě tak ani příliš nepřekvapilo sdělení paní Jarmily, že se nic nestalo a že si zranění způsobil Marie sama při pádu jak přelézala plot. Skutečnost byla sice taková, že se snažila přelézt plot, ale poté co se přes něj snažila utéci svému bratrovi, který ji bil a z plotu ji strhl. Nicméně na přímou otázku položenou paní Jarmile proč tedy volala policii a proč původní sdělení výjezdové policejní hlídce bylo, že ji napadl manžel, nebyla schopná odpovědět a uvedla, že to nebyla pravda, že si to vymyslela.

S ohledem na předchozí zkušenosti a taky s ohledem na skutečnost, že v tomto případě nebyl žádný svědek, jsem již neměl chuť provádět další neúčelné šetření a věc jsem oznámil příslušnému správnímu orgánu k projednání přestupku. Tohoto se však měla dopustit paní Jarmila jako podezřelá vůči svému manželovi Hynkovi, tím, že ho nepravdivě obvinila z přestupku. Trochu paradoxní ukončení, ale jelikož se jednalo o přestupek mezi osobami blízkými, tedy návrhový přestupek a tento nebyl přirozeně podán, tak k žádnému projednání nedošlo a věc šla opět do „ztracena“.

V tomto případě jsem poznal velmi obtížnou prokazatelnost domácího násilí, neboť přestože jednání odpovídající danému trestnému činu bylo řádně prokázáno, bylo prokázáno pouze ve stádiu přípravného řízení. K potrestání pachatele nikdy nedošlo a tento se tak dále může beztrestně dopouštět svého jednání, kterého se zřejmě i nadále dopouští což dokazují opakující se případy.

Přestože jednání ke kterému došlo naplňovalo ve všech znacích formální i materiální podmínku trestného činu, neprojevil se rovněž nedostatek pravomocí a rovněž trestní stíhání nebylo podmíněno souhlasem poškozeného, skončil případ odložen se závěrem, že se „nic nestalo“. I když bych v tomto případě částečnou vinu dával nejmenovaným kolegům služby kriminální policie a vyšetřování, byl v tomto případě hlavní problém ve dvou věcech. Jednak v možnosti osob odmítnout vypovídat, pokud by svojí výpovědí způsobili nebezpečí trestního stíhání osobě blízké a jednak v důkazní hodnotě výpovědi těchto osob učiněné před policejním orgánem, neboť tato probíhá formou tzv. úředního záznamu, který nemá absolutně žádnou důkazní hodnotu a je pouze jakýmsi přípravným materiálem pro soud, kdy se může stát i to, že kdyby osoba v průběhu přípravného řízení několikrát a opakovaně vypovídala určitou skutečnost, pak, pokud to nevypoví i u soudu, nelze k takové výpovědi vůbec přihlížet.

2. Leoš Moravčík

41letý muž opět svým způsobem s těžkým osudem, trpící trvalou vadou – hluchoněmostí a v podstatě již „propitá lidská troska“ závislá na alkoholu. Poněkud také zvláštní domácnost panelového bytu skládající se z bývalé manželky Lenky a dvou dětí Tomáše a Veroniky. Bývalá manželka a syn rovněž trpící hluchoněmostí, dcera naopak výjimečně nadaná a inteligentní mladá 15letá dáma. S Lenkou je přibližně rok rozvedený, avšak s finančních důvodů nedošlo k oddělení domácností.

Tato domácnost byla také řadu let policii známá opakovanými oznámeními paní Lenky proti manželovi Leošovi pro různé formy napadání. Postup byl vždy stejný, sepsalo se oznámení návrhového přestupku, toto se poslalo na příslušný správní orgán, paní Lenka jako navrhovatelka nepodala návrh na projednání, přestupek se odložil.

Osobně jsem se začal o věc blíže zajímat poté co mně byl přidělen jeden z těchto oznámených přestupků. Po zjištění četnosti opakujících se útoků a výpovědích nejprve rodinných příslušníků, kde to bylo zapotřebí tak prostřednictvím tlumočnicka, jsem ve věci zahájil trestní řízení pro podezření z trestného činu dle § 215a odst. 1 trestního zákona.

Oproti předchozímu případu jsem naopak neměl problémy s výpovědí Lenky jako poškozené podpořené výpovědí dcery Veroniky. Měl jsem však určité pochybnosti o tom kdo je skutečným viníkem těchto útoků, zda nejsou provokovány čistě Lenkou a zda jsou skutečně vážné, aby vyžadovaly trestní stíhání.

Proto, abych objektivně vyhodnotil celý případ jsem provedl vyčerpávající množství úkonů počínaje výslechy širokého okruhu rodinných příbuzných, sousedů, zajištěním podrobných lékařských zpráv, vyhodnocením soudního spisu týkajícího se rozvodového řízení, předešlého trestního stíhání Leoše pro podezření z týrání syna Tomáše, předešlých přestupkových spisů a množství dalších úkonů až jsem dospěl k závěru, že jsou zde důvody pro zahájení trestního stíhání Leoše pro daný trestný čin.

Věc jsem tedy v souladu s § 162 odst. 1 trestního řádu předal do vyšetřování k zahájení trestního stíhání Leoše Moravčíka. Za dostatečně výstižnou v tomto případě považuji průvodní předávací zprávu dvě stě tři stránkového spisu. Proto tuto poskytuji v přepisu, pouze s pozměněnými identifikačními údaji, tak jak je výše uvedeno.

PŘEPIS PRŮVODNÍ ZPRÁVY – PŘEDÁNÍ VĚCI DO VYŠETŘOVÁNÍ :

PŘEDÁNÍ VĚCI

policejnímu orgánu příslušnému konat vyšetřování dle § 162 odst. 1. trestního řádu

Podezřelý : Leoš Moravčík, nar. X. X. 1964 v X, bytem X

Invalidní důchodce (plný invalidní důchodce bez dalšího příjmu)

Poškozená : Lenka MORAVČÍKOVÁ, rozená X, nar. X. X. 1966 v X, bytem X

Zaměstnána jako uklízečka - nemocnice X (+částečný invalidní důchod)

Pro : Trestný čin *Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě* dle § 215a odst. 1. trestního zákona

Tohoto činu se podezřelý Leoš Moravčík dopustil tím, že soustavně již několik let až do současné doby zejména v podnapilém stavu hrubými vulgárními výrazy „nadával“ svojí, nyní již, bývalé manželce poškozené Lence Moravčíkové a zejména bitím pěstmi do různých částí těla ji fyzicky napadal, kdy toto jednání má postupně vzestupnou tendenci s proměnlivými výkyvy po absolvování protialkoholní léčby, kdy ve většině případů byla tomuto jednání odehrávajícím se v bytě ve společné domácnosti v místě bydliště, přítomna i mladistvá dcera Veronika Moravčíková a občas i mladistvý syn Tomáš Moravčík, přičemž zneužívá zejména nevyřešených majetkových vztahů po rozvodu spočívajících ve společném bydlení.

Násilné agresivní jednání vůči své manželce (do 22. 6. 2004) bylo u podezřelého zjištěno již v období kolem roku 1989, poté co došlo k oddělení domácností společné s rodiči podezřelého. Začal ve větší míře požívat alkoholické nápoje a postupně docházelo k nárůstu intenzity tohoto jednání, spočívajícím zejména v bití pěstmi, fackách, tahání za vlasy, kopání a jiném bití, provázeném slovními urážkami a nadávkami, často před přítomnými nezletilými dětmi, proti kterým bylo někdy směřováno i samotné násilné jednání. V případě nezletilého syna Tomáše Moravčíka (nyní mladistvého věku) toto jednání vyvolalo z podnětu referátu sociálních věcí Okresního úřadu XX trestní stíhání podezřelého pro trestný čin dle § 215 odst. 1 trestního zákona, které bylo vedeno SKPV XX pod č.j. : XX, avšak v konečném důsledku nebyl tento trestný čin prokázán. Od roku 1997 až do současné doby je také evidována zdejším oddělením policie řada přestupků dle § 49 odst. 1 písm. c) zák.č. 200/1990 Sb., kterých se měl dopustit podezřelý napadáním poškozené v místě bydliště, avšak téměř všechny byly odloženy správním orgánem dle § 66 odst. 3. písm. a) zák.č. 200/1990 Sb., přičemž si řada případů vyžádala lékařské ošetření drobných zranění a rovněž při zákrocích policie použití donucovacích prostředků proti podezřelému z důvodu jeho agresivity s omezením osobní svobody.

Ve vztahu k podezření ze shora uvedeného trestného činu bylo toto násilné jednání podezřelého zjištěno i v období po 1. 6. 2004, kdy po rozvodovém řízení ukončeném v červenci 2004 došlo sice k částečnému útlumu omezeném pouze na „slovní napadání“, rovněž jako vlivem opětovné hospitalizace na protialkoholní léčebně v X od 13. 10. 2004 do 12. 1. 2005, avšak po návratu došlo postupně k opětovnému návratu k požívání větší míry alkoholických nápojů a obdobnému násilnému jednání, které započalo dne 10. 5. 2005 požadováním vydání finanční hotovosti na alkohol provázaném „nadávkami“ a ránou pěstí do brady, kdy poškozená nakonec podezřelému vydala finanční hotovost 100,- Kč a policii věc neoznamovala.

Dne 20. 5. 2005 kolem 23:15 hod přišel domů, poškozenou, která spala vzbudil a požadoval peníze na alkohol, kdy poté co mu je odmítla vydat ji vytáhl za vlasy z postele a silně ji udeřil pěstí do obličeje, čehož zanechal až poté co dcera přivolala policii. Následně po oznámení na policii druhý den v dopoledních hodinách opět poškozenou udeřil pěstí do obličeje, jako údajnou odplatu za přivolání policie. Následkem tohoto napadení poškozená utrpěla drobnou krvácející ranku na rtu, lékařské ošetření však nevyhledala.

Dne 1. 7. 2005 vyvolal v domácnosti další konflikt, kdy poškozenou udeřil otevřenou dlaní pravé ruky do zátylku, rukou ji odstrčil, tak že upadla zády na stěnu a toto provázel vulgárními „slovními nadávkami“.

V případě jak podezřelého, tak poškozené, se jedná osoby trpící trvalou vadou - hluchoněmostí, kdy se tak v případě udávaných nadávek a všeobecně užívaných hrubých vulgárních výrazů jedná o částečný slovní projev zejména se zapojením odpovídající gestikulace a užití znakového jazyka, ale plně odpovídají v českém jazyce používaným výrazům jako např. „kurva, piča, apod.“

Dle odborného vyjádření - lékařské zprávy jsou u podezřelého sledovány duševní poruchy a poruchy chování způsobené užíváním alkoholu odpovídající čtvrtému stupni syndromu závislosti, které se tak můžou projevovat i nevědomě sociálně patologickým jednáním, avšak v případě abstinence nelze jeho jednání hodnotit jako jednání nesvéprávné osoby.

Tímto bylo zjištěno, že se podezřelý Leoš Moravčík v období po 1. 6. 2004 dopustil proti své od 22. 6. 2004 již bývalé manželce poškozené Lence Moravčíkové, která s ním bydlí v bytě a sdílí s ním společnou domácnost, forem fyzického násilí v podobě bití, facek, kopanců, ran pěstí a jiných fyzických útoků, a forem psychického násilí v podobě nadávek, zastrašování a vydírání.

Šetřením policejního orgánu tak bylo zjištěno, že podezřelý zcela naplnil skutkovou podstatu shora uvedeného trestného činu, neboť týrá osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě.

Na základě shora uvedených skutečností Vám věc **p ř e d á v á m**, neboť jsou zde dány důvody pro zahájení trestního stíhání proti určité osobě dle § 160 odst. 1 trestního řádu a ve věci je nutno konat vyšetřování.

Navrhované důkazy : XXX

Další provedené úkony : XXX

Následně bylo zahájeno trestní stíhání, byla podána obžaloba a soud uznal pravomocně Leoše Moravčíka vinným ze spáchání daného trestného čin a odsoudil ho k podmíněnému trestu odnětí svobody. Bývalí manželé zůstali nadále ve společné domácnosti, i když na druhou stranu od té doby jsem o žádných problémech v této domácnosti neslyšel, alespoň nebylo nic ze strany Lenky oznámeno.

V tomto případě mým úkolem v postavení policisty bylo objektivně a nestranně prověřit zda došlo ke spáchání trestného činu a v případě, že ano, pak zajistit důkazy proti pachateli. V tomto směru jsem svůj úkol bezpochyby splnil a mohl jsem být spokojený také s výsledkem, který představovalo soudní rozhodnutí o vině pachatele. Svým způsobem jsem se, ale také podepsal nad otevírající se propastí pro tohoto člověka od kterého se odvracela rodina a zůstal mu jenom alkohol, přičemž dle sdělení jeho rodičů počal mít sebevražedné myšlenky.

Přestože soud, respektive soudci jako lidé, jsou dostatečně kompetentní a nezávislí k tomu, aby posoudili vinu a rozhodli o trestu, myslím si, že v tomto případě se nezabývali důležitou okolností na straně pachatele, kterou představovala závislost na alkoholu a myslím si, že bylo na místě zohlednit tuto skutečnost uložením ochranného léčení, neboť i když by to možná nepomohlo, zcela jistě by to nemohlo ani jedné straně uškodit.

Dílčí závěr

Právní výklad domácího násilí není jednoduchou záležitostí zejména s ohledem na různé formy a následky, které může toto jednání představovat. Ustanovení § 215a trestního zákona v tomto pohledu představuje normu zahrnující velmi široké možnosti objektivní stránky tohoto trestného činu, jejíž výklad se bude vytvářet ještě řadu let, přičemž rozhodující roli při stanovení hranice trestnosti bude mít určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost.

S vytvoření tohoto nového ustanovení trestního práva hmotného a snahou o co nejširší aplikaci však narážíme na spoustu překážek v podobě ustanovení trestního práva procesního, neboť pokud chceme účinně aplikovat normu trestního práva hmotného musíme mít k tomu prostředek – nástroj v podobě trestního práva procesního. Tento nástroj má však spoustu nedostatků.

Tyto nedostatky představuje zejména „nulová“ důkazní hodnota výpovědi svědků učiněných před policejním orgánem a možnost osob blízkých odmítnout proti sobě vzájemně vypovídat. Tyto nedostatky způsobují komplikace při prokazování všech trestných činů, avšak při prokazování trestných činů jejichž skutkové podstaty naplňuje jednání spadající pod domácí násilí především, neboť jde většinou o osoby blízké a je zde největší problém získat svědectví od obětí, které jsou pod vlivem psychologických vazeb k agresorovi.

Tyto problémy nijak neřeší „oslavované“ zavedení institutu vykázání. V první řadě je třeba se podívat na to, že se jedná o normu, která pochází z angloamerického právního systému, který funguje zcela odlišně od kontinentálního právního systému. Zasazení do našeho právního řádu tak bylo poněkud „umělé“, o čemž svědčí i označování tohoto opatření jako „preventivní opatření netrestního charakteru“, které nepřihlíží k právní kvalifikaci již spáchaného jednání, přičemž de facto důvody pro vydání tohoto opatření spáchání trestného činu předpokládají a bezpochyby je i určitým „trestem“, neboť člověka výrazně omezuje v jeho základních právech.

Podíváme-li se na normu z tohoto pohledu, pak je jasné nad čím osm měsíců pracovala expertní skupina tvořená desítkou předních odborníků z oblasti legislativy a exekutivy. Samotná norma již byla vymyšlená, v mnoha státech v zahraničí funguje a došlo tak prakticky pouze k převzetí. Problémem, ale zřejmě bylo to, jak tuto normu „vložit“ do našeho právního řádu založeného na presumpci nevinu, poskytujícího větší práva pachatelům než poškozeným, stejně jako ji aplikovat při „rychlosti“ řízení u našich soudů.

Zřejmě tak se došlo k tomuto „šalamounskému“ řešení, kdy se represe nazvala prevencí, trestný čin „ničím“, z policistů se udělali „soudci“, apod. Nepopírám nic „dobrému úmyslu“ tohoto opatření, ale je vidět, že byl tvořen skupinou, které šlo pouze o domácí násilí, aniž by se problémem zabírala systémově a komplexně.

Zastánci tohoto opatření argumentovali tím, že norma úspěšně funguje v zahraničí. V každém státě je však jiné právní prostředí, jiné tresty, jiná rychlost soudního řízení, apod., přičemž ani v USA nerozhodují o tomto opatření „řadoví policisté“, ale soudci. Co, ale představuje vlastní úspěšnost opatření? Pokud lze za úspěšnost pokládat četnost uplatnění, pak byl u nás zcela jistě první rok podle statistik úspěšný. Statistiky, ale nevypovídají o tom zda toto opatření skutečně plní svůj účel, chrání oběť a zamezuje dalšímu násilnému jednání.

Skutečnost je, že pro oběť představuje ochranu pouze „úřední“, nikoli fyzickou. Nejedná se pouze o jeden případ, kdy se násilník přes zákaz vrátil a dopustil se ještě závažnější násilí než pro které byl vykázán nebo dokonce brutálně vraždil. Navíce ve vztahu k problémům trestního řízení při prokazování domácího násilí jako trestné činnosti toto opatření ničemu nepomáhá. Zejména s ohledem na psychologické vazby oběti k agresoru, ale i jiné důvody, které jsem popsal na skutečném případě, lze předpokládat, že pro mnoho násilníků zůstane vykázání jediným „trestem“.

Myslím si tak, že náš právní řád směřuje po roce 1989 od extrému do extrému. Tento extrém představují na jedné straně po roce 1989 normy zajišťující co nejvíce práv podezřelých a co nejvíce znesnadňující prokazování trestné činnosti, stejně jako rapidní omezování pravomocí policistů až na druhou stranu k tomu, že najednou pod vlivem „popularity“ určité trestné činnosti dáváme policistům neuvěřitelně významné pravomoci, ale zároveň velmi obtížné k aplikaci a zajištění vymahatelnosti, přičemž samotný problém komplexně a systémově vůbec neřešíme.

Sociální průzkum v oblasti domácího násilí

4.1 Podstata a cíl sociálního průzkumu

V předchozích kapitolách popisného charakteru jsem se zabýval mimo jiné studiem názorů a zkušeností teoretiků i praktiků z minulosti a současnosti, studiem historických a současných dokumentů, studiem výsledků výzkumů vztahujících se k problematice i studiem zahraničních poznatků a zkušeností. Obsahem bylo vymezení sociálního i biologického smyslu tohoto jevu, vymezení společenské nebezpečnosti, historický vývoj, aktuální společenské postoje a prostředky postižení domácího násilí.

Podstatou sociálního průzkumu je zmíněná porovnání kvalitativního charakteru doplnit o názory a zkušenosti odborníků (praktiků) a také o názory a zkušenosti veřejnosti. K získání základních dat byly použity testové metody ve formě dotazníkového šetření.

Sociální průzkum je vlastně členěn na tři dílčí průzkumy, respektive tři výběrové soubory, na které je zaměřeno dotazníkové šetření. Jedná se jednu odbornou skupinu představující příslušníky Policie České republiky a dvě skupiny veřejnosti dělené dále dle pohlaví na muže a ženy. Dotazníkové šetření tak umožňuje dílčí a komplexní vyhodnocení včetně srovnávání.

V dotaznících zjišťuji od respondentů jak „měkká“, tak „tvrdá“ data. Dotazníky jsou sestaveny s variabilním složením otázek i možností odpovědí pro jednotlivé výběrové soubory. Otázky jsou kladeny pouze uzavřené nabízející alternativní nebo výběrové odpovědi. Formulovány jsou tak, aby získaná data, která lze vyhodnotit kvantitativně, poskytovala především zdroj pro jejich kvalitativní analýzu. Na dotazníkové šetření navazují výzkumné rozhovory.

Cílem sociálního průzkumu je tak bezprostředně navázat na teoretickou část a získanými poznatky přispět zejména k vyhodnocení realizace programů společenské činnosti, jejich účinků a na základě toho přijetí dalších opatření. Vědomě je orientován na nalezení prostředků k řešení sociálního problému „domácího násilí“, což je hlavním cílem této práce.

4.2 Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným příslušníky Policie České republiky

4.2.1 Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku

Výběrový soubor vychází ze souboru základního, který tvoří všichni příslušníci obvodních a místních oddělení Policie České republiky. Soubor byl vybrán jako skupina odborníků (praktiků), neboť mezi jejich „každodenní“ činnosti patří mimo jiné řešení deliktů naplňujících znaky domácího násilí. Bez ohledu na vývoj dalšího řízení (stíhání pro přestupek, trestní stíhání) jsou jako první na místě činu (provádí bezprostřední zákrok) a rovněž jim byla dána pravomoc činit správní rozhodnutí – institut vykázání (účinný od 1. 1. 2007).

Vzhledem k omezeným možnostem jsem přistoupil k výběrovému souboru záměrnému. Na základě svých zkušeností a dosavadních možností jsem si vybral tři rozdílná policejní oddělení, abych zachoval určitou objektivitu a reprezentativnost tohoto souboru. Průzkum jsem tak prováděl na větším místním oddělení v hlavním městě Praze s velkým nápadem případů domácího násilí, středním obvodním oddělení v „okresním“ městě s průměrným nápadem a na malém „vesnickém“ obvodním oddělení s malým nápadem.

Sám jako policista a bývalý pracovník obvodního oddělení znám z profesní stránky tuto problematiku poměrně dobře, avšak v době účinnosti nových zákonných novelizací zahrnující zejména institut vykázání jsem již na obvodním oddělení nepůsobil. Z této stránky mne tak zajímal pohled těchto „profesionálů“ na klady či zápory přijatých společenských nástrojů (právních norem) včetně toho jak z jejich pohledu vnímají tyto nástroje i zúčastněné strany „konfliktu“ (oběť a agresor), stejně jako jejich osobní názory a vlastní zkušenosti.

Dotazník (viz. příloha) jsem strukturoval naprosto sám bez jakékoliv předlohy, tak, aby odpovídal účelu mého výzkumu. Všechny otázky nabízí předem vypracované odpovědi dávající respondentovi možnost přiklonit se pouze k jedné odpovědi, která dle něj odpovídá realitě, shoduje se s jeho stanoviskem, je správná nebo mu nejbližší. Pouze několik otázek nabízí možnost více „správných“ odpovědí nebo žádné.

Dotazník jsem rozdělil na čtyři, respektive pět částí :

1. část – osobnostní zjišťuje základní fyzické a demografické data o respondentech
- věk, pohlaví, rodinný stav, vzdělání a délku praxe u policie.
2. část – obecná zjišťuje obecné názory policistů na současné právní nástroje, v čem vidí jejich úskalí, jejich metodickou připravenost, motivaci a možnosti zlepšení.
3. část – zvláštní se v úvodní otázce dotazuje na počet účastí v případech, kde byl zvažován institut vykázání (tedy případů domácího násilí). Dále žádám o odpovědi v této části pouze ty policisty, u nichž není jejich účast nulová.

Otázky jsou zaměřeny na přímé zkušenosti z praxe (z těchto případů) – jejich přístup, charakteristiku oznámení a případů, výsledek provedených opatření z jejich pohledu, z pohledu oběti a agresora, včetně jejich přístupu.
4. část – vědomostní ověřuje znalosti policistů v této oblasti. Vybral jsem pět základních otázek se třemi variantami odpovědí, z nichž jedna je správná (u páté více). Tyto otázky pokrývají základní znalosti (mimo mnohých dalších), které by policisté měli mít, přičemž žádám o okamžitou odpověď bez nápovědy, abych ověřil jejich znalosti ve věci.
5. část – závěrečná má pouze dvě otázky, a to na srozumitelnost otázek a na vyhovující varianty odpovědí, abych zjistil zda respondenti otázky dobře pochopili a našli v nabízených odpovědích prostor pro svoji odpověď.

4.2.2 Realizační fáze a posouzení validity dotazníků

Průzkum jsem prováděl v průběhu měsíce ledna a února 2008. V této době jsem navštívil tři vybraná policejní oddělení, kde jsem postupně předal k vyplnění 30 dotazníků. Jednalo se o náhodný výběr, kdy jsem dotazníky rozdál policistům, kteří byli momentálně ve službě. Těmto jsem podal jednoduché instrukce k vyplnění, nicméně jasně vyplývající ze samotných zřetelných pokynů uvedených v samotných dotaznících. Vyplněné dotazníky jsem si následně hromadně sesbíral.

Po překontrolování vyplněných dotazníků jsem zjistil, že byly převážně vyplněny správně. Vyskytly se pouze drobné nedostatky spočívající v tom, že :

- v 8 otázce obecné části vyplnili tři respondenti dvě vyhovující odpovědi na místo jedné – tyto pak byly vyhodnoceny jako neplatné odpovědi a nebyl na ně dále brán zřetel,
- ve zvláštní části vyplnil jeden respondent odpovědi, přestože jeho odpověď na úvodní otázku byla „0“ – tyto pak byly vyhodnoceny jako neplatné odpovědi a nebyl na ně dále brán zřetel,
- ve 3 otázce zvláštní části vyplnil jeden respondent dvě vyhovující odpovědi na místo jedné – tyto pak byly vyhodnoceny jako neplatné odpovědi a nebyl na ně dále brán zřetel,
- v 6 otázce zvláštní části vyplnilo pět respondentů dvě vyhovující odpovědi na místo jedné – jelikož se jednalo o stejné dvou-odpovědi zahrnující „fyzické“ a „psychické“ násilí, byly tyto vyhodnocovány jako kombinace „fyzického a psychického“ násilí,
- ve vědomostní části jeden respondent nevyplnil odpovědi na otázky 2 – 3 – tyto pak byly vyhodnoceny jako odpovědi nesprávné.

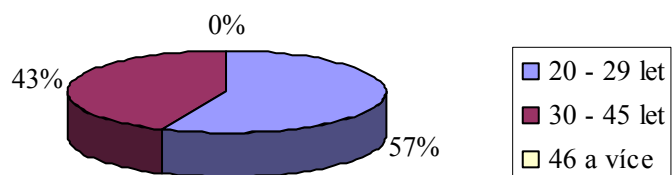
Výše uvedené nedostatky znehodnotily odpovědi pouze v konkrétních částech, avšak žádné z těchto nedostatků však nemají zásadní vliv pro vyhodnocení dotazníků jako celku. Všechny dotazníky tak byly vyhodnoceny jako plně upotřebitelné pro zpracování (vyhodnocení) výsledků.

4.2.3 Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků

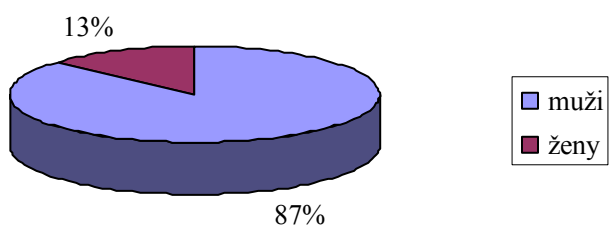
A.

FYZICKÁ A DEMOGRAFICKÁ DATA RESPONDENTŮ

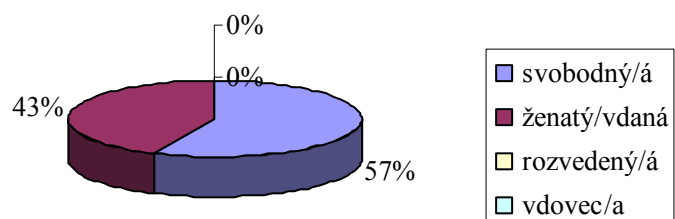
1) Věk :

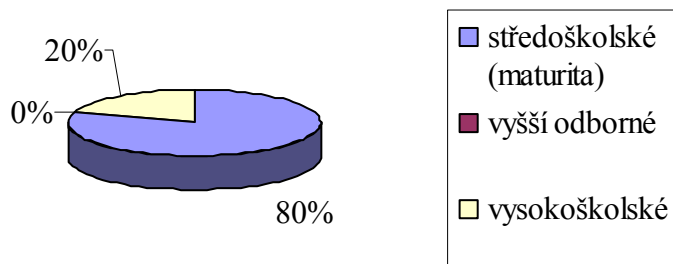
2) Pohlaví :

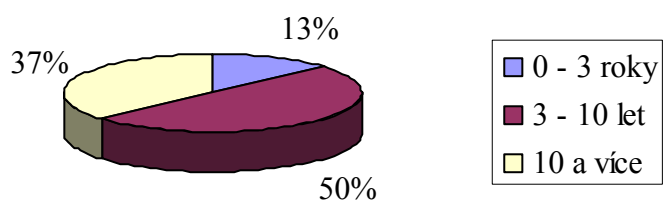
3) Rodinný stav :

4) Vzdělání :

5) Praxe u policie :

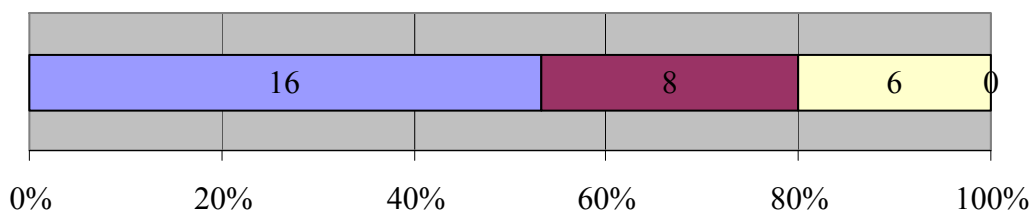

B.

POSTOJE

1) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?

- ANO, myslím si, že by v těchto případech měly být tresty speciálně ještě „tvrdší“
- ANO, myslím si, že současné postihy jsou dostačující
- NE, myslím si, že dílčí jednání naplňující tento trestný čin lze postihovat i podle jiných ustanovení (trestných činů) a tento samostatný trestný čin je pouze důsledkem rozšiřujícího se feminismu
- NE, myslím si, že drobnějším násilím není nutné se zabývat; patří to ke vztahům mezi blízkými osobami a opravdu závažné jednání je postižitelné i jinak (jiné trestné činy)

Více než polovina policistů považuje domácí násilí za závažné společensky nežádoucí jednání, které je třeba speciálně trestněprávně postihovat ještě „tvrdšími“ tresty.

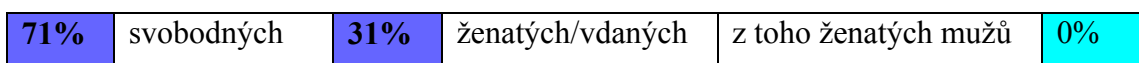
Podíl mužů a žen zastávající tento názor :

Všechny ženy v policejní uniformě zastávají tento názor.

U mužů je to přibližně polovina.

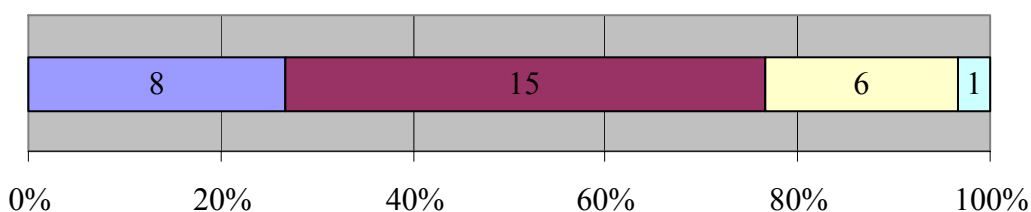
Podíl svobodných a ženatých (vdaných) zastávající tento názor :

Tento názor zastávají pouze svobodní muži v policejní uniformě.

Z ženatých mužů nikdo.

2) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, respektive tímto novelizovaný zákon o policii, stanovující nové oprávnění a povinnosti, spojené zejména s institutem vykázaní(zákazu vstupu) po více jak roce účinnosti?

■ Kladně ■ Spíše kladně ■ Spíše záporně ■ Záporně

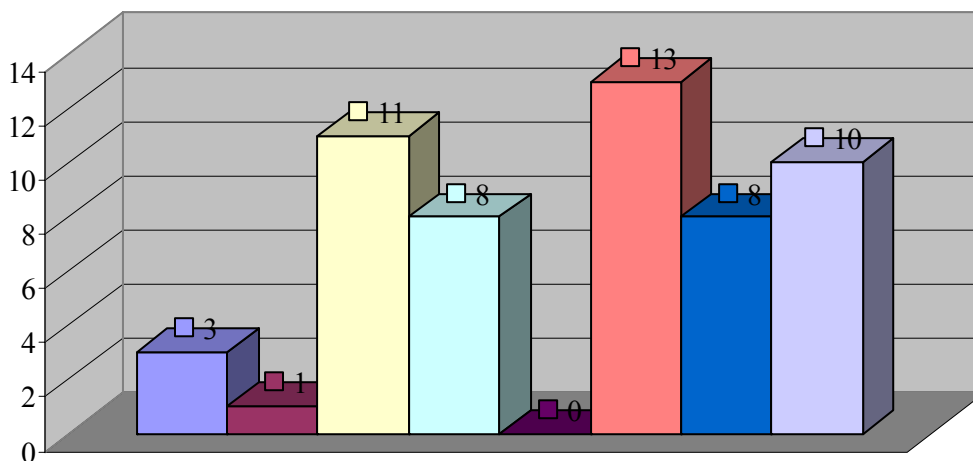
Více jak dvě třetiny policistů vnímají účinnost zákona v oblasti ochrany před domácím násilím (spíše) kladně.

(Spíše) záporně ho vnímají :

Věk	20 – 29 let	4	24%	30 - 45 let	3	23%
Vzdělání	středoškolské	6	25%	vysokoškolské	1	17%
Praxe	3 – 10 let	4	27%	10 a více let	3	27%

3) Které z těchto oblastí pokládáte jako problematické nebo je sám pociťujete jako úskalí spojená s institutem vykázání (zákazu vstupu)? Zaškrtněte takto odpovídající oblasti, tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

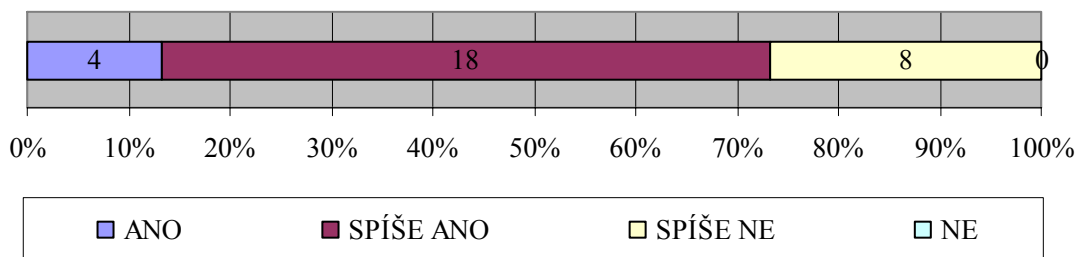
10%	odvození celé úpravy je jen od zákroku, respektive vstupu Policie České republiky do prostoru
3%	stanovení účinnosti rozhodnutí od doby, kdy se násilník o rozhodnutí dozví, doručování rozhodnutí do 24 hodin
37%	vymahatelnost rozhodnutí po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče
27%	posouzení, co vše lze považovat za věci sloužící k osobní potřebě, za osobní dokumenty a jaký čas má být poskytnut, obdobně jako u dalších osobních věcí a věcí nezbytných k podnikání nebo výkonu povolání, které si může vzít do 24 hodin a problém společného jmění manželů
0%	podávání informace o možnosti ubytování a poskytování nezbytné součinnosti
43%	zajištění přítomnosti nezúčastněné osoby
27%	kontrola dodržování rozhodnutí o vykázání
33%	podezřelý „na ulici“ (bez prostředků, jiného zázemí, rodiny, apod.) – přímá hrozba návratu na místo, trestná činnost, apod.
10%	nic z uvedeného

Největší úskalí spojená s institutem vykázání (zákazem vstupu) vidí policisté :

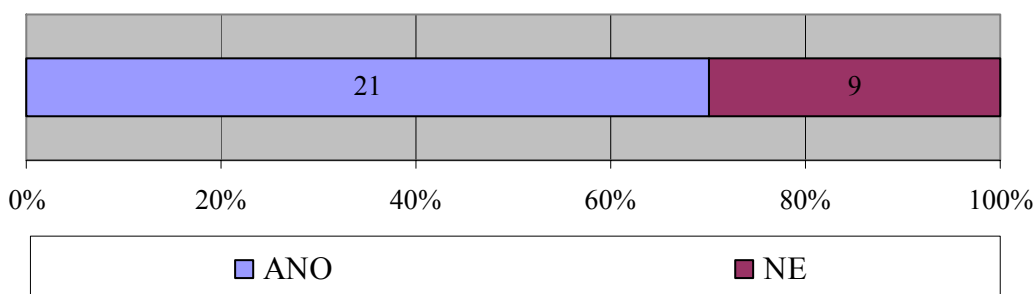
- v zajištění přítomnosti nezúčastněné osoby,
- ve vymahatelnosti rozhodnutí po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče,
- v tom, když se podezřelý ocitne „na ulici“ a vzniká tak přímá hrozba návratu na místo, páčání trestné činnosti, apod.

- 4) Vnímáte současnou právní úpravu domácího násilí, tedy zejména spojenou s institutem vykázání (zákazu vstupu) včetně souvisejících interních aktů řízení jako dostatečně výstižnou a využitelnou pro praxi?

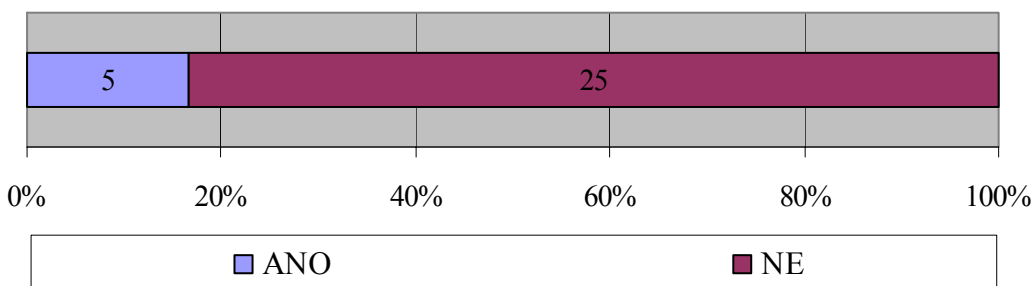
Dvě třetiny policistů považují současnou právní úpravu (včetně interních aktů řízení) týkající se domácího násilí za dostatečně výstižnou a využitelnou pro praxi.

- 5) Myslíte si, že jste pro danou problematiku dostatečně metodicky připraven?

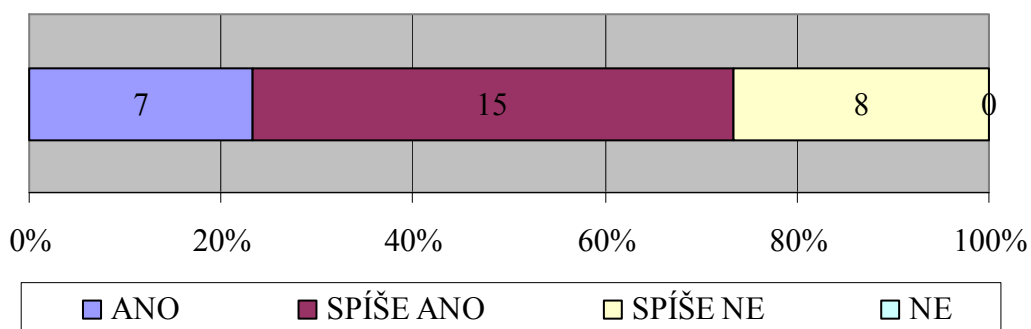
Dvě třetiny policistů se považují za dostatečně metodicky připravené v problematice domácího násilí.

- 6) Pociťujete ze strany nadřízených ať již pozitivní nebo negativní motivaci k tomu, aby jste uplatňovali co nejčastěji institut vykázání (zákazu vstupu)?

Naprostá většina policistů (83%) není nadřízenými motivována, aby uplatňovala co nejčastěji institut vykázání (zákazu vstupu).

7) Souhlasíte s tím, že daleko efektivnější by bylo přenést odpovědnost za institut vykázání přímo na soud nebo správní orgán v přestupkovém řízení, když by např. policie v případech bezprostředního zákroku v odůvodněných případech využívala oprávnění k zajištění, v případě trestného činu zadržení, během omezení osobní svobody by byla věc zadokumentována a vydána správním orgánem nebo soudcem i potřebná rozhodnutí, přičemž by tak v případech, kde by bylo rozhodováno o vzetí do vazby, mohl soudce namísto vazby uplatnit institut vykázání?

Dvě třetiny policistů nevidí jako příliš efektivní vydávání vlastního okamžitého správního rozhodnutí a přenesli by tuto pravomoc na správní orgán, případně soud.

S tímto názorem zásadně souhlasí :

Věk	30 – 45 let	7	54%			
Vzdělání	středoškolské	4	17%	vysokoškolské	3	50%
Praxe	3 – 10 let	2	13%	10 a více let	5	45%

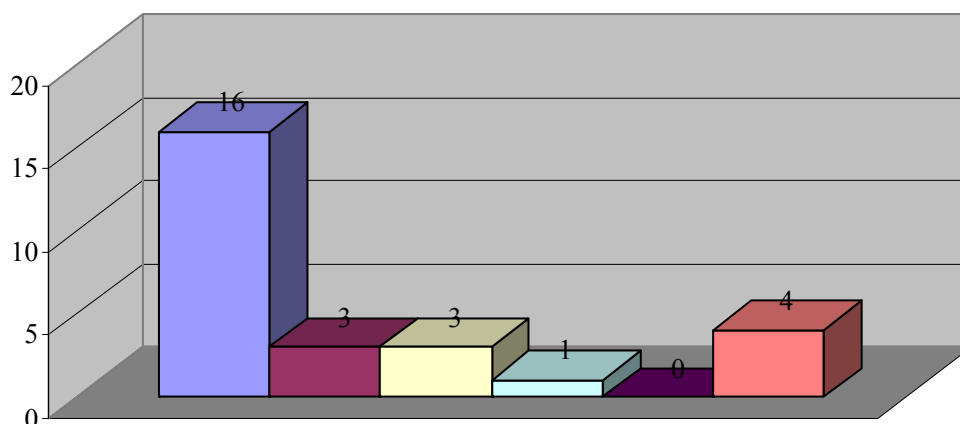
Zásadně s tímto názorem souhlasí policisté věkově starší, vzdělanější a zkušenější (polovina respondentů těchto skupin).

S tímto názorem spíše nesouhlasí :

Věk	20 – 29 let	5	29%	30 - 45 let	3	23%
Vzdělání	středoškolské	8	33%			
Praxe	3 – 10 let	5	33%	10 a více let	3	27%

8) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

59%	zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření
11%	mírně tvrdší tresty spojené se s časově omezeným (v delším horizontu) dohledem sociálního pracovníka
11%	povinné výchovné programy pro agresory
4%	větší medializace této problematiky
0%	současný stav je vyhovující
15%	současný stav je nevyhovující, ale myslím si, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit

Více jak polovina policistů vidí jako neúčinnější nástroj v boji proti domácímu násilí zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření.

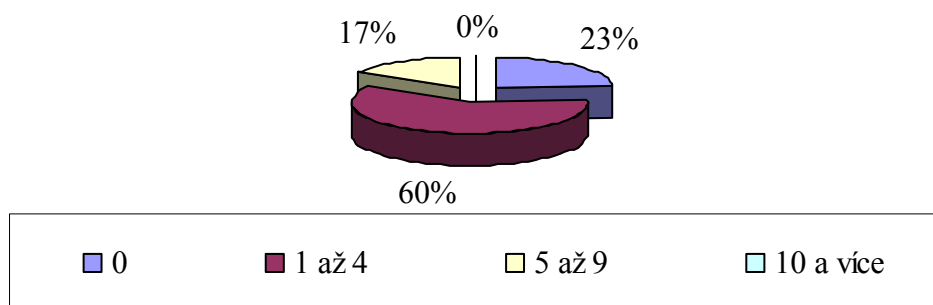
Desetině policistů se rovněž zamlouvají povinné výchovné programy pro agresory.

Pouze jeden respondent považuje v tomto směru za účinnou ještě větší medializaci této problematiky.

Nikdo nepovažuje současný stav za vyhovující. 15% procent policistů si však myslí, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit.

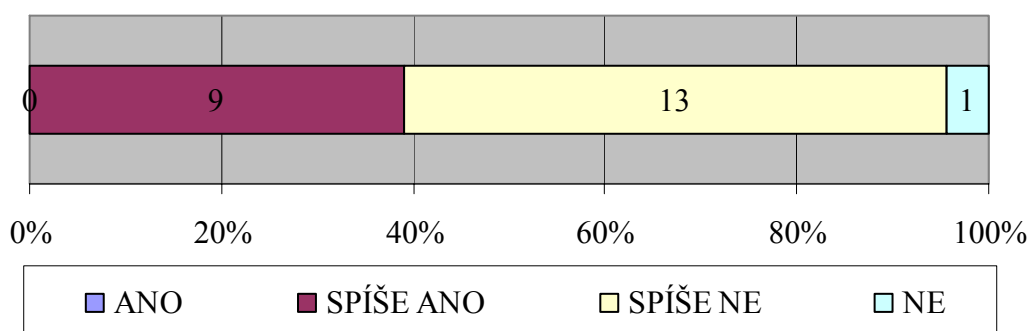
PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI

- 1) Kolik případů domácího násilí, kde jste musel zvažovat vydání či nevydání rozhodnutí o vykázaní (zákazu vstupu), jste řešil, ať již v pozici „hlavního“ policisty či jinak ve věci zúčastněného?

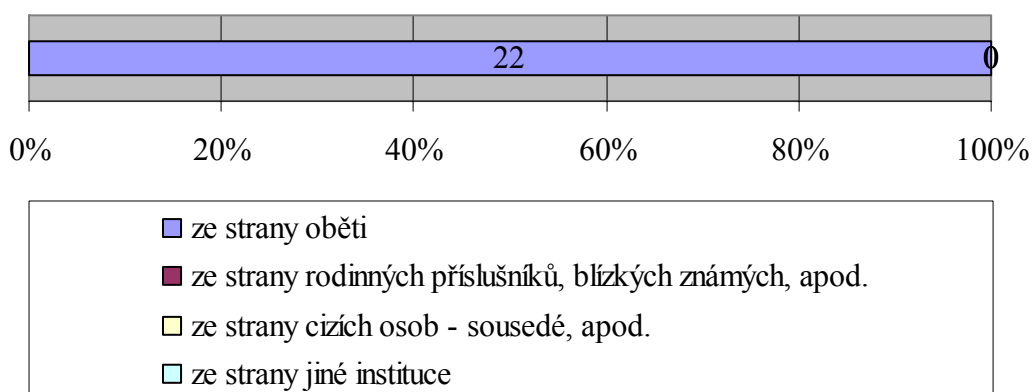
*Převážná část oslovených respondentů (policistů) řešila případy ve kterých zvažovala vydání rozhodnutí o vykázaní (zákazu vstupu).
Většinou (60%) se jednalo o rozmezí 1 až 4 případů.*

- 2) Provádíte rád bezprostřední zákroky a další prověřování v případech domácího násilí?

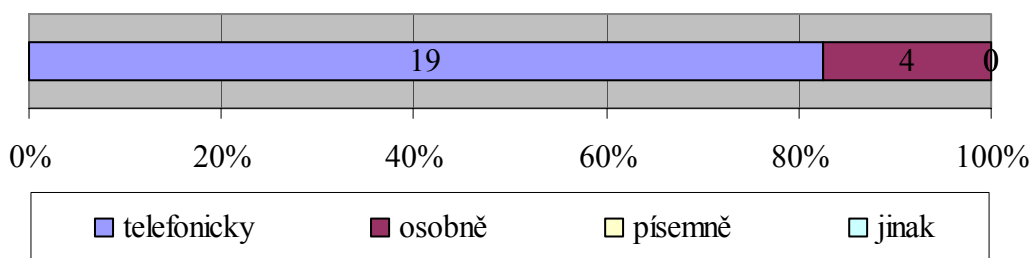
*Více jak polovina policistů (60%) neprovádí příliš ráda bezprostřední zákroky, stejně jako další prověřování v případech domácího násilí.
Zatížení přináší zejména množstvím administrativních úkonů.*

3) Podnět k šetření (zákroku) ve věci domácího násilí většinou přichází :

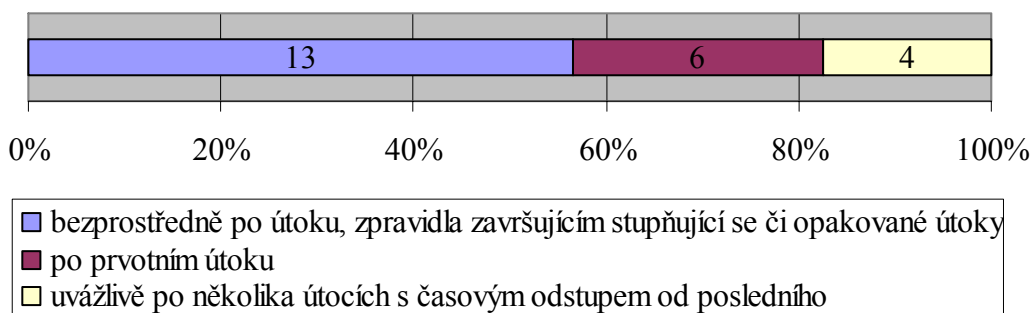
Podněty k šetření (zákroku) ve věci domácího násilí přichází v absolutní většině od samotné oběti.

4) Oznámení je většinou činěno :

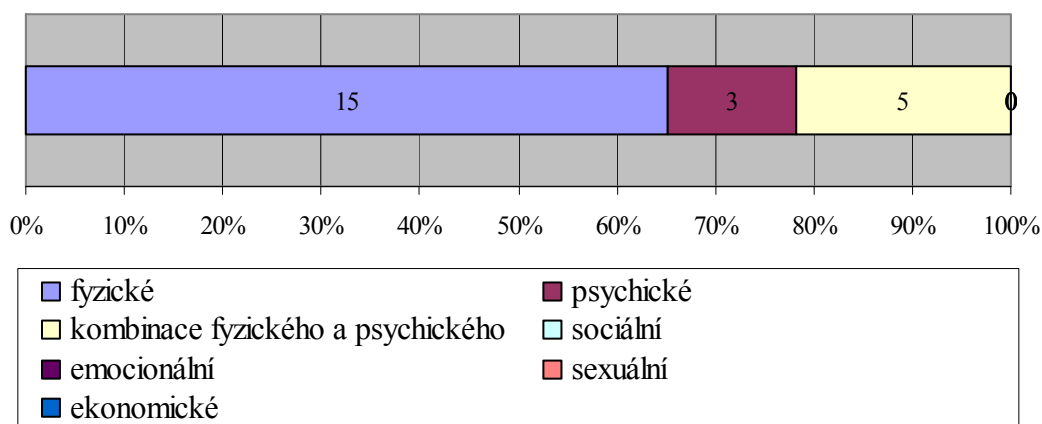
V naprosté většině je oznámení činěno telefonicky.

5) Oznámení většinou přichází :

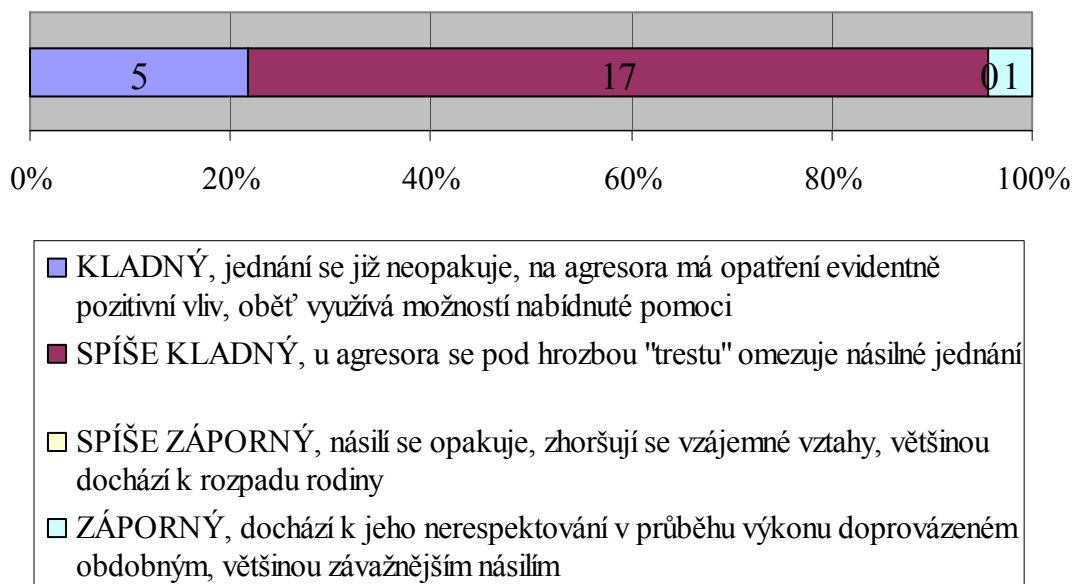
Ve více jak polovině přichází oznámení většinou bezprostředně po útoku, který zpravidla završuje stupňující se či opakované útoky.

6) V rámci domácího násilí se nejčastěji objevuje :

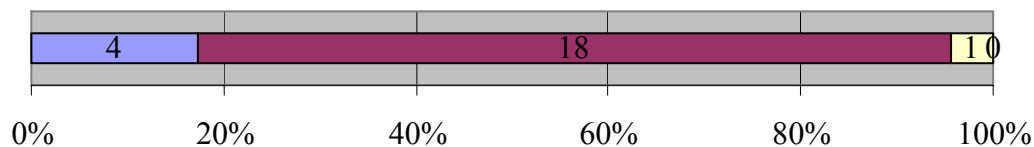
V naprosté většině případů převažuje násilí fyzické, které je rovněž často doprovázeno násilím psychickým.

7) Po uplatnění institutu vykázání většinou vidíte výsledek :

Naprostá většina policistů vidí po uplatnění institutu vykázání (spíše) kladný výsledek, kdy se u agresora pod hrozbou „trestu“ omezuje násilné jednání.

8) Jak reagují na uplatnění institutu vykázaní oběti (poškození)?

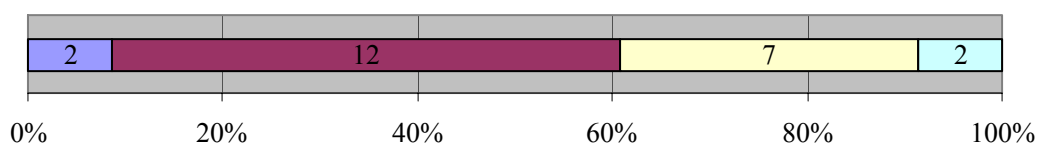

- KLADNĚ, většinou ho vítají a pocítují ho jako svou ochranu
- SPÍŠE KLADNĚ, jsou spokojeni s určitým "postihem", ale mají obavy z návratu agresora, pokračování či stupňování "teroru" (msty), apod.
- SPÍŠE ZÁPORNĚ, převládají jednak obavy z jednání agresora a jednak jsou jim nepříjemná další jednání (výslechy, účast intervenčního centra, soud, apod.)
- ZÁPORNĚ, odmítají jakoukoliv spolupráci, postupně se domáhají zrušení zákazu či přímo umožňují jeho porušování a kryjí agresora, odmítají jakýkoliv další kontakt (neumožní kontrolu, apod.)

Dle zkušeností policistů je absolutní většina obětí spokojena s uplatněním institutem vykázaní, avšak převážná část má určité obavy z návratu agresora.

9) Jak většinou reaguje na uplatnění institut vykázaní agresor (ten proti komu směřuje)?

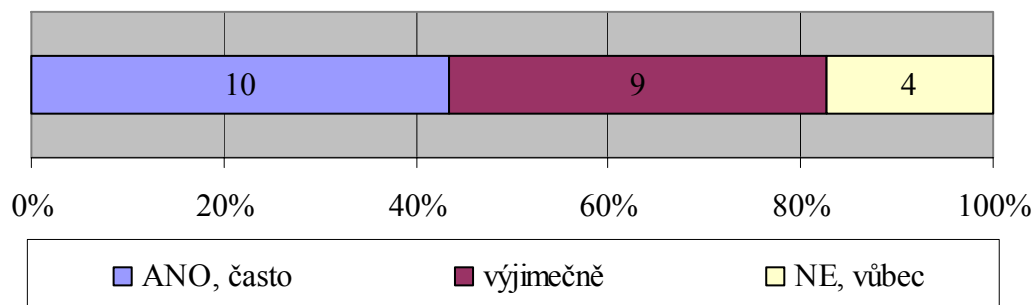
Jaký je jeho respekt k tomuto rozhodnutí policie?

- plně ho respektuje a spolupracuje s policií
- respektuje ho, ale spolupráce není příliš dobrá (prodlužuje úkony, má spoustu výhrad, apod.) - musí být činen určitý nátlak
- příliš ho nerespektuje (zpochybňuje ho, snaží se vyhnout doručování, apod.) - musí být činen značný nátlak a zvyšuje to jeho agresivitu
- vůbec ho nerespektuje, situace převážně vyžaduje omezení na osobní svobodě

Dle zkušeností policistů ve více jak polovině případů agresor rozhodnutí o vykázaní respektuje, i když většinou až po určitém „nátlaku“.

- 10) Setkal jste se s tím, že partneři proti sobě volali policii jen proto, aby požadovali institut vykázání, aniž by pro to měli objektivní (zákonné důvody). Tedy zejména ženy proti svým manželům, druhům, apod.

Většina policistů (83%) se setkala s tím, že byl zejména ze strany žen proti svým partnerům požadován institut vykání, aniž by pro to měly objektivní důvody. Více jak 40% uvádí, že se tímto setkala často.

D.

POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ - ZNALOSTI

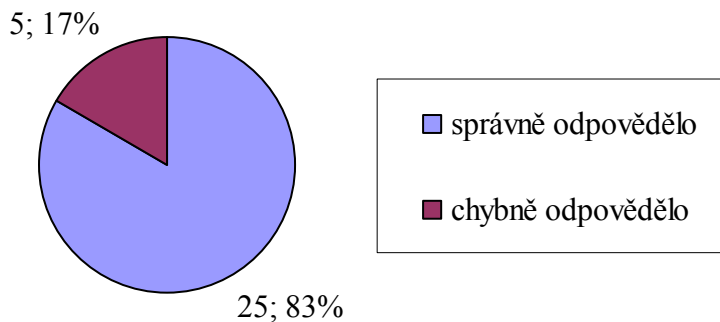
- 1) Ve smyslu § 21c odst. 2. zákona o P ČR, je policista mj. povinen vykázané osobě :

Chybné odpovědi :

- * zajistit ubytování a v souvislosti s tím poskytnout nezbytnou součinnost
- * poskytnout informace o možnostech bezplatného ubytování

Správná odpověď :

- * poskytnout informace o možnostech dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost

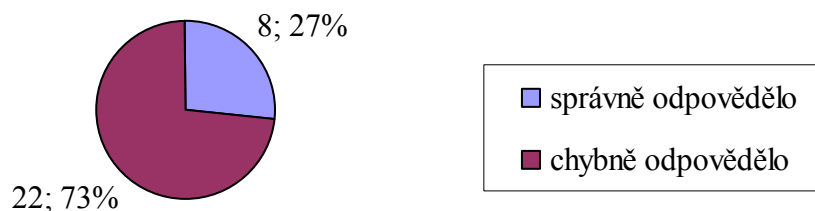
- 2) Pokud bylo rozhodnuto o vykázání ve smyslu § 21a zákona o P ČR (10 dnů), pak se tato doba podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykázání prodlužuje :

Chybné odpovědi :

- * o jeden měsíc ode dne podání tohoto návrhu
- * až do pravomocného rozhodnutí soudu, přičemž tato lhůta nesmí překročit jeden měsíc od počátku ode dne vydání rozhodnutí o vykázání

Správná odpověď :

- * až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu

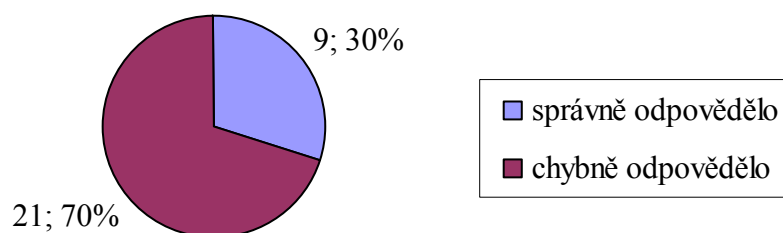
- 3) Čím se ve smyslu zákona o PČR liší rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a rozhodnutí o zákazu vstupu do něj?

Chybné odpovědi :

- * přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o vykázání účinné v okamžiku, kdy se o něm dozví
- * přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o zákazu vstupu účinné od doby vydání

Správná odpověď :

- * přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o zákazu vstupu účinné v okamžiku, kdy se o něm dozví

- 4) Speciálně jednání naplňující znaky domácího násilí upravuje v trestním zákoně ustanovení (trestný čin) :

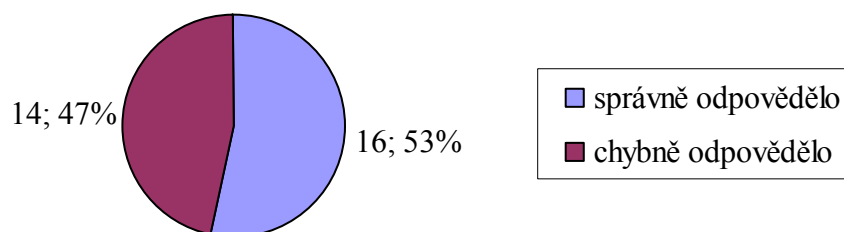
Chybné odpovědi :

* § 215a – Násilí proti osobě žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

* § 215c – Domácí násilí ve společném obydlí

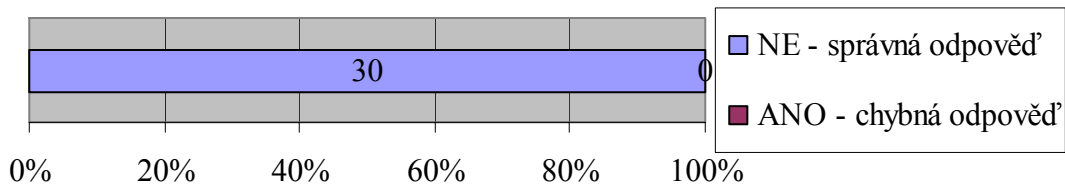
Správná odpověď :

* § 215a – Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

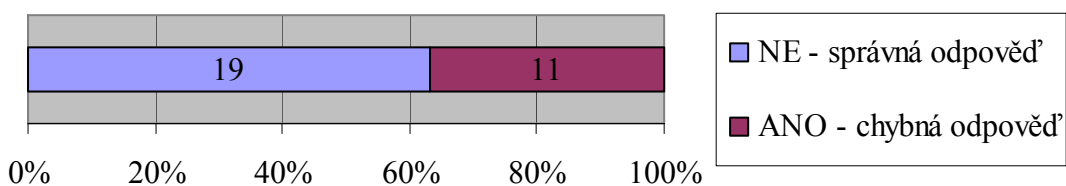

- 5) Která jednání by jste rozhodně nezahrnul pod domácí násilí naplňující skutkovou podstatu alespoň přestupku? Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že nespádají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

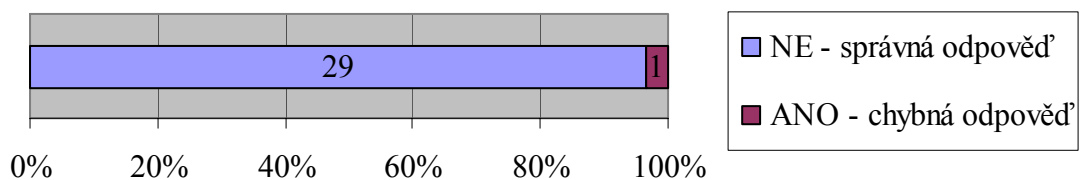
* ponižování a urážení

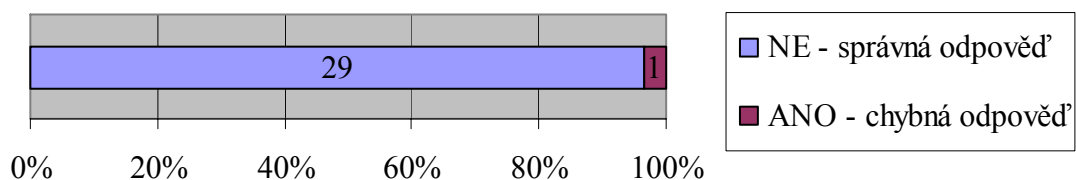
* citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.

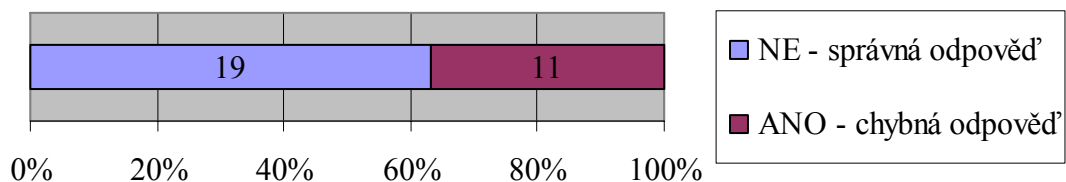
* facky a kopání

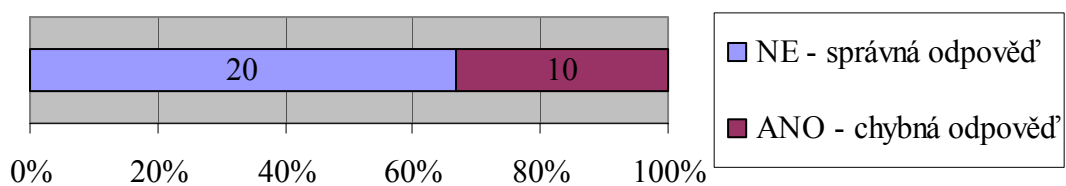
* nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám

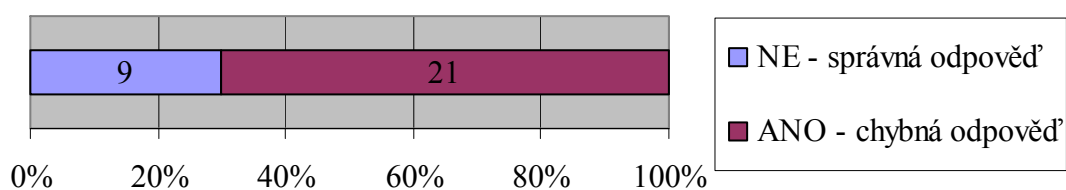
* zákazy kontaktů s rodinou a přáteli

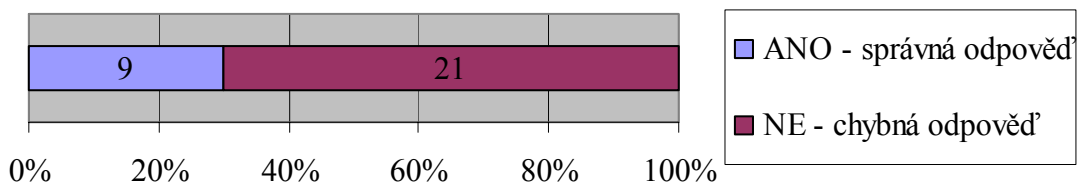
* neposkytování prostředků na společnou domácnost

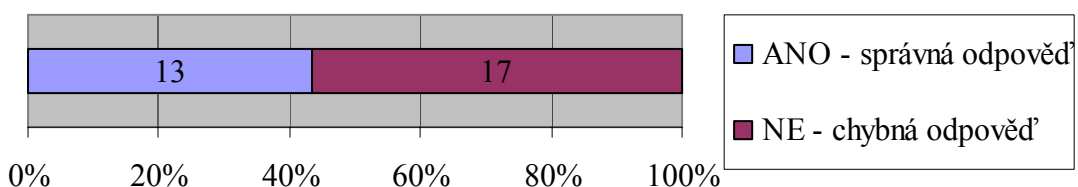
* zatajování finanční situace rodiny

* rvačka

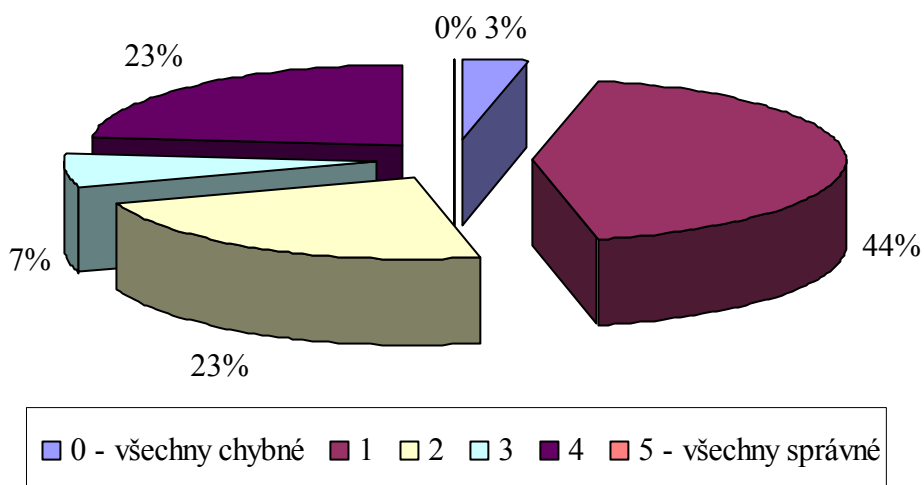
* ničení společných věcí

Naprosto správně v případě identifikace domácího násilí, tedy tak, že pod domácí násilí nezahrnuli pouze „rvačku“ a „ničení společných věcí“ odpověděli pouze tři respondenti (policisté).

Nejčastěji se vyskytly chyby při identifikaci „rvačky“ jako domácího násilí (70%) a při zaškrtnutí „zatajování finanční situace rodiny“ jako jednání neidentifikujícího domácí násilí (rovněž 70%).

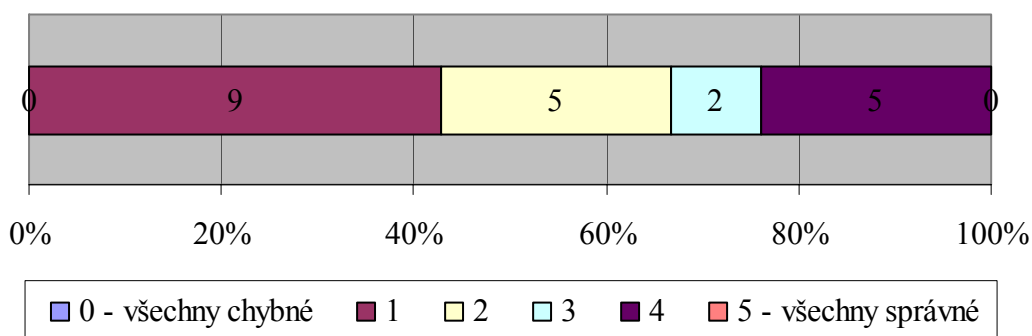
Celkový průměr znalostí respondentů (policistů) – počet správných odpovědí :

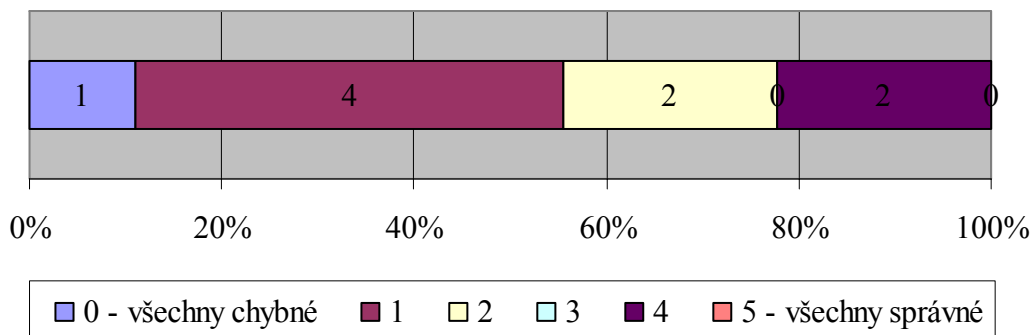
Znalosti respondentů (policistů) v oblasti domácího násilí, zejména znalosti předpisů popisující jejich kompetence a celková orientace v problematice je velmi slabá, neboť nikdo neodpověděl všechny otázky správně.

Alarmující je, že 70% dotázaných policistů odpovědělo na více jak polovinu otázek chybně, přičemž se nejvíce chyb vyskytovalo v základních ustanoveních zákona o policii, který je primární normou pro činnost policistů.

Počet správných odpovědí policistů, kteří odpověděli, že si myslí, že jsou pro danou problematiku dostatečně metodicky připraveni :

Počet správných odpovědí policistů, kteří odpověděli, že si myslí, že nejsou pro danou problematiku dostatečně metodicky připraveni :

Nebyl zjištěn žádný zásadnější rozdíl mezi policisty, kteří uvedli, že se domnívají, že jsou pro danou problematiku dostatečně metodicky připraveni a mezi těmi, kteří naopak uvedli, že si toto nemyslí.

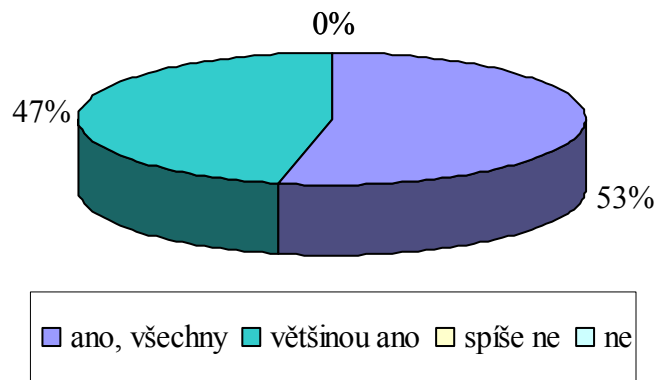
Tato skutečnost dokazuje, že pokud se policisté domnívají o své dostatečné metodické připravenosti, pak tomu rozhodně neodpovídá úroveň jejich základních znalostí.

86

E.

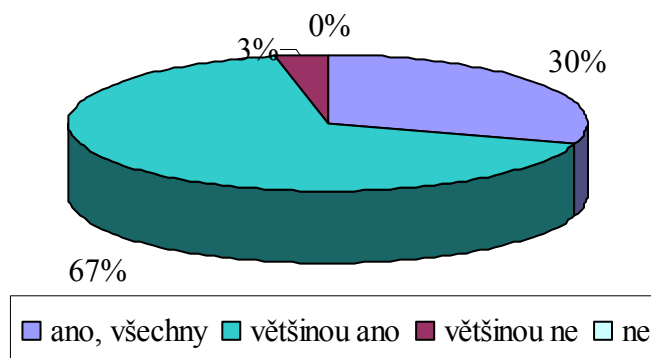
SROZUMITELNOST DOTAZNÍKU

1) Byly Vám otázky srozumitelné?

Všem respondentům byly otázky (alespoň většinou) srozumitelné, přičemž více jak polovina z nich uvedla, že jim byly srozumitelné všechny otázky.

2) Jak Vám vyhovovaly varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našel odpovídající odpovědi aniž by jste se musel přiklánět k nejbližší variantě?

Absolutní většině respondentů (mimo jednoho) vyhovovaly (alespoň většinou) nabídnuté varianty odpovědí, přičemž téměř jedna třetina uvedla, že jim vyhovovaly všechny varianty odpovědí.

Tyto odpovědi respondentů potvrzují spolehlivost výsledků a jejich dostatečnou vypovídací hodnotu pro další interpretaci a formulování závěrů.

87

4.2.4 Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace

Vybraný vzorek respondentů odráží celkové složení příslušníků Policie České republiky pracujících v rámci obvodních a místních oddělení. Jak po stránce věkové, tak po stránce poměru obou pohlaví, praxe a vzdělání se příliš neliší od republikového průměru. Plně reprezentativní nejsou pouze počty respondentů v typu rodinného stavu, neboť se mezi respondenty neobjevil nikdo rozvedený, přestože je to u policistů častý jev (stejně jako v celé společnosti).

Z výše uvedených výsledků lze formulovat následující závěry opírající se o postoje policistů, jejich praktické zkušenosti a znalosti :

1. „Domácí násilí je třeba přesně identifikovat – právně vymezit.“

Naprostá většina policistů chybovala při identifikaci určitého jednání jako domácího násilí. Navíc téměř polovina policistů nedokázala popsat ustanovení § 215a trestního zákona, jediného trestněprávního ustanovení speciálně postihujícího domácí násilí.

V této souvislosti může být celkem zarážející, že dvě třetiny policistů se považují za dostatečně metodicky připravené v problematice domácího násilí, a že převážná část řešila případy domácího násilí ve kterých zvažovala vydání rozhodnutí o vykázání (zákazu vstupu).

Tento jev lze celkem jednoduše vysvětlit. Rozhodně nelze říci, že by policisté byli nedostatečně informováni, respektive proškolení. Spíše naopak. Policisté jsou zahrnuti takovým množstvím interních předpisů a metodických pokynů, které zákonné ustanovení dále rozvádí a zejména přidávají další povinnosti, že poté dobře neznají primární zákonná ustanovení.

V případě domácího násilí je však podstatné, že toto samotné není jako pojem právně vymezeno. Ustanovení § 215a trestního zákona hovoří pouze o týrání a závazný pokyn

policejního prezidenta uvádí pouze charakteristické znaky domácího násilí jako opakovanost, postupný nárůst intenzity a soukromí jako místo činu. Vlastní jednání nebo-li formy domácího násilí jsou identifikovány pouze v pomocných materiálech a v materiálech pomáhajících organizacích, které nemají žádnou právní závaznost.

Lze tak konstatovat, že plně chybí právní vymezení domácího násilí, kdy je identifikace jeho forem značně subjektivní. Nelze se tedy divit, že policisté mají rozdílné stanoviska k tomu, co považují za formu domácího násilí a co ne.

88

2. „Institut vykázání není ideální“.

Účinnost zákona v oblasti ochrany před domácím násilím zavádějící tzv. institut vykázání je policisty hodnocena převážně kladně a současnou právní úpravu považují za dostatečně výstižnou a využitelnou pro praxi. Kladný výsledek vidí rovněž policisté jak ve vztahu k oběti, tak ve vztahu k agresorovi.

Kladné hodnocení však nepředstavuje absolutní spokojenost, neboť na konkrétnější otázky policisté odpovídali, že převážná část obětí má obavy z návratu agresora, který rozhodnutí o vykázání většinou respektuje až po určitém „nátlaku“. Uplatnění tohoto institutu představuje i určitá úskalí jako např. zajištění přítomnosti nezúčastněné osoby, vymahatelnost rozhodnutí po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče a problémem je i to, když se podezřelý ocitne „na ulici“ a vzniká tak přímá hrozba návratu na místo či páchání trestné činnosti.

Většina policistů bezprostřední zákroky a další prověřování v případech domácího násilí příliš ráda neprovádí zejména pro množství administrativních úkonů a souhlasí s tím, že daleko efektivnější by bylo přenesení pravomoci vykázání na správní orgán, případně soud.

Důležitou skutečností je také to, že se většina policistů setkala s tím, že byl zejména ze strany žen proti svým partnerům požadován institut vykázání, aniž by pro to měly objektivní důvody. K tomuto je nutné zdůraznit, že se jedná o zkušenosti z praxe, neboť převážná část dotázaných policistů již řešila několik případů domácího násilí ve kterých zvažovala uplatnění institut vykázání.

V neposlední řadě je třeba podotknout, že naprostá většina policistů má velké nedostatky v teoretických znalostech právních předpisů, a to zejména v základních ustanovení zákona o policii, stanovujících kompetence pro uplatnění institutu vykázání.

Na základě výše uvedených skutečností lze konstatovat nesporné kladné hodnocení zavedení institutu vykázání. Na druhou stranu však lze stejně tak konstatovat množství „ale“, které toto opatření přináší. Jeho zavedení je tedy dobrým krokem, ale nikoliv ideálním.

3. „Tresty pro pachatele domácího násilí by měly být přísnější a jejich výkon efektivnější.“

Policisté většinou jako nejúčinnější nástroj v boji proti domácímu násilí vidí zásadně přísnější tresty, včetně vazebních důvodů, hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření. Názor, že je třeba domácí násilí speciálně trestně právně postihovat ještě přísnějšími tresty zastávají všechny oslovené ženy (policistky) a všichni svobodní policisté. Z ženatých mužů (policistů) nikdo.

Desetině policistů se v rámci trestů zamlouvají povinné výchovné programy pro agresory a 15% policistů se domnívá, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit.

Názor na přísnější tresty zřejmě odráží veřejný postoj, který je v řadách policie ještě zásadnější, a to, že za trestnou činnost by měly být všeobecně přísnější tresty. Se speciálním přísným postihováním pouze domácího násilí jsou však opatrnější ženatí muži v řadách policie.

K tomu lze přičíst praktické zkušenosti se snahami o zneužití právních nástrojů ženami vůči mužům a problémy spojené s institutem vykázání, který přestože formálně není trestem, ve skutečnosti určitým trestem je. V případě trestněprávního postihu se podezřelý dostává do obvyklé soudní mašinérie, která se může „táhnout“ roky.

Lze tak konstatovat, zejména s odkazem na názor týkající se okamžitých vazebních důvodů v případě odůvodněného podezření, že tresty by měly být přísnější a zejména v případech domácího násilí by měl být jejich výkon efektivnější.

4. „Lhostejnost okolí.“

Praktické zkušenosti policistů vypovídají o tom, že v absolutní většině podněty k zahájení prověřování nebo zákroku v případech domácího násilí přichází od samotné oběti, a to většinou bezprostředně po útoku, který zpravidla završuje stupňující se či opakované útoky a činí tak telefonicky.

V této souvislosti se lze jen ptát proč tak nečiní rodinní příslušníci, známí, přátelé, kolegové, apod., kteří bezpochyby vědí o tomto jednání. Konstatovat lze pouze to, že tak nečiní, i když by mohli a „měli“.

90

4.3 Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným veřejností – a) dospělými ženami

4.3.1 Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku

Výběrový soubor vychází ze souboru základního, který zahrnuje všechny ženy v České republice, starší 18 let – veřejnost. Soubor byl vybrán jako skupina ženského pohlaví, která se v absolutní většině vyskytuje v případech domácího násilí v postavení obětí. Podmínka dospělého věku (starší 18 let) bez omezení horní hranice, byla stanovena, protože dospělý věk předpokládá, alespoň formální, nezávislost za své rozhodování a plnou odpovědnost za své jednání.

Vzhledem k omezeným možnostem jsem přistoupil k výběrovému souboru záměrnému. Pro zachování určité objektivity a reprezentativnosti jsem průzkum prováděl ve zcela náhodně vybraných skupinách cestujících autobusu na lince Praha – Brno.

U žen mne zajímal jejich specifický pohled na problematiku domácího násilí, zejména hodnocení nástrojů pomoci a jejich vlastní zkušenosti. Dotazník (viz. příloha) jsem strukturoval zcela sám bez jakékoliv předlohy, tak, aby odpovídal účelu mého výzkumu. Všechny otázky nabízí předem vypracované odpovědi dávající respondentovi možnost přiklonit se pouze k jedné odpovědi, která dle něj odpovídá realitě, shoduje se

s jeho stanoviskem, je správná nebo mu nejbližší. Pouze několik otázek nabízí možnost více „správných“ odpovědí nebo žádné.

Dotazník jsem rozdělil na čtyři, respektive pět částí :

1. část – osobnostní zjišťuje základní fyzické a demografické data o respondentech - věk, pohlaví (v tomto případě pouze ženy), rodinný stav, nejdelší délku partnerského vztahu ve společné domácnosti a vzdělání.

91

2. část – vědomostní ověřuje znalosti žen a jejich celkové povědomí o domácím násilí. Vybral jsem pět základních otázek se třemi variantami odpovědí, z nichž jedna je správná (u první více). Tyto otázky pokrývají základní znalosti identifikace domácího násilí a nejzásadnějších nástrojů pomoci. Žádám o okamžitou odpověď bez nápovědy, abych ověřil jejich znalosti ve věci.

3. část – obecná zjišťuje obecné postoje žen k míře informovanosti, reakcím na domácí násilí a názorům na současné právní nástroje.

4. část – praktická se v úvodní otázce dotazuje na zkušenost s domácím násilím. Dále žádám o odpovědi v této části pouze ty ženy, které mají alespoň nepřímou zkušenost.

Otázky jsou zaměřeny na popsání jednoho případu se kterým má respondent největší zkušenost – účastníci, formy a délka násilí, přítomné osoby, prostředí, přístup účastníků a okolí a vyžádání pomoci (pokud byla) včetně zhodnocení přístupu příslušných organizací (orgánů). Poslední dvě otázky této části nabízejí odpovědi jen v případech, že byl uplatněn uvedený postup.

5. část – závěrečná má pouze dvě otázky, a to na srozumitelnost otázek a na vyhovující varianty odpovědí.

4.3.2 Realizační fáze a posouzení validity dotazníků

Průzkum jsem prováděl v průběhu měsíce února 2008. Můj prvotní záměr byl, postavit se někde „na ulici“ a oslovovat náhodné chodce. Vzhledem ke konečné délce dotazníku jsem však usoudil, že daleko efektivnější, ale se stejnou mírou reprezentativnosti, bude pro dotazníkové šetření využít svých cest autobusem z Prahy do Brna.

Na třech těchto cestách jsem tak prošel autobus a oslovil cestující se žádostí o vyplnění dotazníku, přičemž jsem se většinou setkal s kladným přístupem. Těmto lidem jsem podal jednoduché instrukce k vyplnění, nicméně jasně vyplývající ze samotných zřetelných pokynů uvedených v samotných dotaznících. Vyplněné dotazníky jsem si následně hromadně sesbíral.

92

Postupně jsem tak předal k vyplnění 36 dotazníků. Po překontrolování vyplněných dotazníků jsem zjistil, že byly převážně vyplněny správně. Vyskytly se pouze drobné nedostatky spočívající v tom, že :

- v osobnostní části nevyplnili dva respondenti odpověď na 5. otázku (vzdělání) – tato byla vyhodnocena jako neplatná odpověď a počet posuzovaných respondentů pro tuto otázku byl proto snižen na 34,
- ve vědomostní části osm respondentů vyplnilo v několika otázkách více správných odpovědí na místo jedné nebo některé vůbec nevyplnilo – všechny tyto odpovědi byly vyhodnoceny jako nesprávné,
- ve 2. otázce obecné části 10 respondentů uvedlo více vyhovujících odpovědí na místo jedné – tyto pak byly vyhodnocovány jako kombinace s převažující variantou :
 - a) odejít od násilníka (na nějakou dobu, případně natrvalo) a současně vyhledat pomoc (odborníků, policie),
 - b) obrátit se na policii a současně vyhledat pomoc (radu) odborníků,
 - c) v případě dotazníku, kde byly vyplněny odpovědi „svěřit se důvěryhodnému člověku“ a současně „odejít od násilníka na nějakou dobu“, byla jako vyhovující vyhodnocena varianta odchodu od násilníka, neboť je pokládána za závažnější rozhodnutí než „pouhé“ popovídání si s někým z přátel,
 - d) v případě dotazníku, kde byly vyplněny odpovědi „svěřit se důvěryhodnému člověku“ a současně „vyhledat pomoc (radu) odborníků“, byla jako vyhovující

vyhodnocena varianta odborné pomoci, neboť je pokládána za závažnější rozhodnutí než „pouhé“ popovídání si s někým z přátel,

- ve 3. otázce obecné části jeden respondent nevyplnil žádnou odpověď – tato byla vyhodnocena jako neplatná a počet posuzovaných respondentů pro tuto otázku byl proto snížen na 35,
- ve 4. otázce obecné části 5 respondentů uvedlo více vyhovujících odpovědí na místo jedné – tyto pak byly vyhodnocovány jako kombinace s převažující variantou :
 - a) zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku odůvodněného podezření se současnou větší medializací této problematiky,

93

- b) povinné výchovné programy pro agresory se současnou větší medializací této problematiky,
- v 5. otázce obecné části nevyplnili dva respondenti žádnou odpověď a dopsali své vyjádření „neznám“ a „nevím“ – tyto varianty byly použity pro vyhodnocení jako další varianta odpovědi „NEVÍM, pro neznalost (nedostatek informací o tomto zákonu) nemohu posoudit“,
- jeden respondent na 5. otázku obecné části odpověděl variantou KLADNĚ, ale zároveň bylo dopsáno vyjádření „myslím si, že 10 dní situaci neřeší!“, což nemělo žádný vliv pro posouzení přímé odpovědi,
- v 1. otázce praktické části jeden respondent vyplnil odpověď „nepřímá zkušenost“, avšak dále v této části vůbec neodpovídal,
- dále jeden respondent v 1. otázce praktické části odpověděl jak „přímá osobní zkušenost“, tak „nepřímá zkušenost“ – jako správná pak byla použita „přímá osobní zkušenost“, neboť je silnější,
- ve 2. otázce praktické části jeden respondent odpověděl současně násilí „mezi partnery“ a „mezigenerační“ – jako vyhovující byla použita odpověď „mezigenerační“, neboť tím zřejmě chtěla vyjádřit zároveň postavení muže a ženy v mezigeneračním násilí, avšak tato odpověď byla myšlena čistě pro partnerský vztah,

- dále ve 2. otázce praktické části dva respondenti zaškrtnuli více odpovědí navzájem se vylučujících – tyto byly vyhodnoceny jako neplatné a nebyl na ně dále brán zřetel,
- ve 3. otázce praktické části pět respondentů zaškrtnulo různě se překrývající odpovědi v rámci převažující formy násilí „fyzické“, „psychické“ a „kombinace fyzického a psychického“ – tyto všechny byly vyhodnoceny jako uvedená kombinace,
- dále ve 3. otázce praktické části jeden respondent zaškrtnul odpověď „psychické“ a „sexuální“ a jeden „fyzické“, „psychické“, „sexuální v další kombinaci“ a „ekonomické“ – všechny tyto odpovědi byly vyhodnoceny jako „sexuální v další kombinaci“,

94

- jeden respondent ve 3. otázce praktické části nevyplnil žádnou odpověď a dva naopak úplně všechny – tyto byly vyhodnoceny jako neplatné a nebyl na ně dále brán zřetel,
- v 6. otázce praktické části čtyři respondenti zaškrtnuli jako odpověď současně přítomnost „dítěte(děti)“ a „jiných dospělých osob“ - tyto byly použity pro vyhodnocení jako další varianta odpovědi „ANO – dítě (děti) i jiné dospělé osoby“,
- dále v 6. otázce praktické části jeden respondent vyplnil odpověď současně přítomnost „dítěte (děti)“ a „osob postižených, nemohoucích, starých, apod.“ – tato byla vyhodnocena jako odpověď „dítě (děti)“, neboť se jedná o skupinu ohroženější,
- čtyři respondenti v 7. otázce praktické části u vzdělání oběti vyplnili více stupňů vzdělání – jako vyhovující odpověď byl vyhodnocen nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání,
- tři respondenti rovněž v 8. otázce praktické části u vzdělání násilníka (násilnice) vyplnili více stupňů vzdělání a jako vyhovující odpověď byl vyhodnocen nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání,

- v 9. otázce praktické části šest respondentů vyplnilo více dalších negativních jevů násilníka (násilnice) – tyto pak byly vyhodnoceny jako kombinace s převažující variantou :
 - a) alkoholismus se současnou dlouhodobou nezaměstnaností,
 - b) alkoholismus se současným patologickým hráčstvím,
 - c) alkoholismus, toxikomanie, patologické hráčství a trestná činnost současně,
- jeden respondent v 10. otázce praktické části vyplnil dvě vyhovující odpovědi k materiálnímu zajištění domácnosti, a to „špatné“ a „velmi špatné“ – jako vyhovující byla použita odpověď „velmi špatné“, neboť se jednalo o vyhraněnější odpověď,

95

- v 11. otázce praktické části jeden respondent vyplnil dvě vyhovující odpovědi, a to „zanedbávání domácnosti“ a „opětování určitého jednání“ – jako vyhovující byla použita odpověď „opětování určitého jednání“, neboť se jednalo o závažnější formu podněcování násilí,
- ve 12. otázce praktické části jeden respondent vyplnil dvě vyhovující odpovědi k tomu zda se oběť snažila násilné jednání na sobě zatajovat před okolím, a to obě dvě varianty „NE“ – jako vyhovující byla použita odpověď „NE, aktivně se obracela o pomoc – pomáhající organizace, policie, apod.“, neboť se jedná o „vyšší stupeň“ otevřenosti, než hovory v rodinném kruhu, s přáteli, kolegy, apod.,
- podobně ve 13. otázce praktické části dva respondenti vyplnili více vyhovujících odpovědí na místo jedné (dvě a tři) – jako vyhovující byly použity odpovědi s „nejvyšším stupněm“ pomoci,
- ve 14. otázce praktické části jeden respondent vyplnil současné vyžádání čtyř různých forem pomoci – tyto byly vyhodnoceny jako neplatné odpovědi a nebyl na ně dále brán zřetel, neboť je velmi nepravděpodobné, že by se v jednom případě současně překrývaly čtyři formy pomoci (organizací),

- dále ve 14. otázce praktické části jeden respondent vyplnil, že byla vyžádána pomoc od „Linky bezpečí – Nadace Naše dítě“ a současně, že pomoc nebyla vyžádána, přičemž hodnocení přínosu pomoci je záporné – na odpověď „NE, nebyla“ nebyl brána zřetel, neboť je vyloučena uvedenou dvou-odpovědí a zřejmě došlo pouze k přepsání.

Výše uvedené nedostatky znehodnotily odpovědi pouze v konkrétních částech, avšak žádné z těchto nedostatků nemají zásadní vliv pro vyhodnocení dotazníků jako celku. Všechny dotazníky tak byly vyhodnoceny jako plně upotřebitelné pro zpracování (vyhodnocení) výsledků.

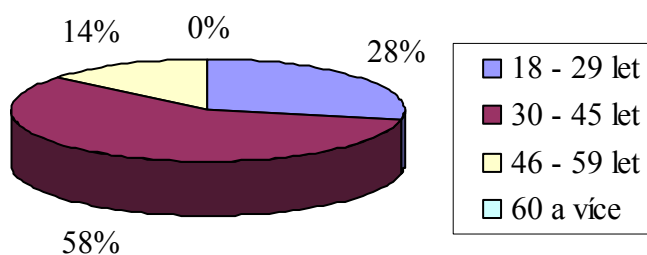
96

4.3.3 Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků

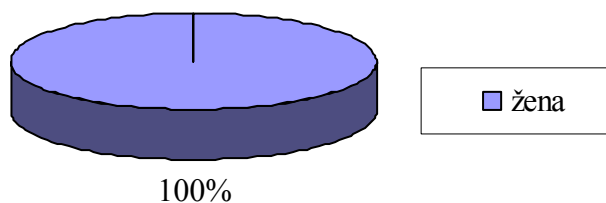
A.

FYZICKÉ A DEMOGRAFICKÉ DATA RESPONDENTŮ

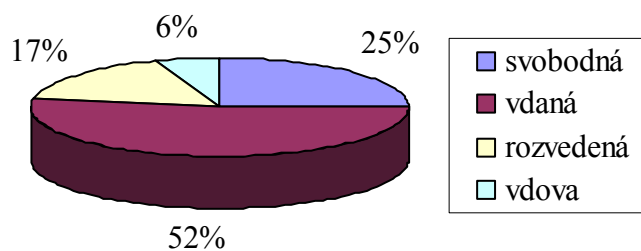
1) Věk :

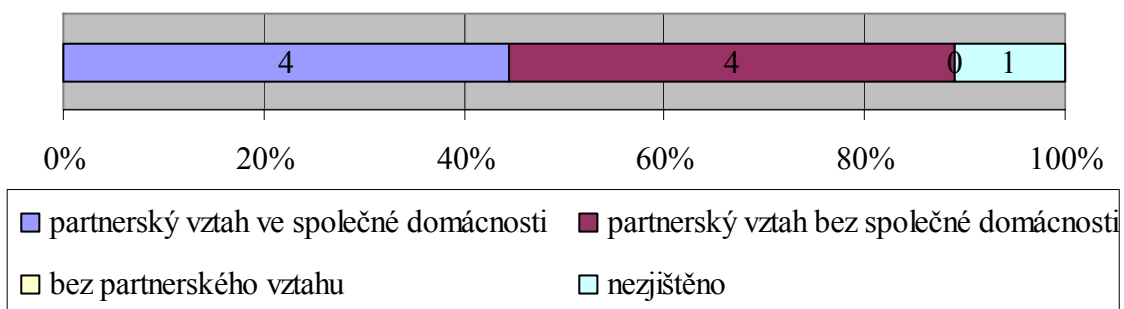
2) Pohlaví :

3) Rodinný stav/partnerský vztah :

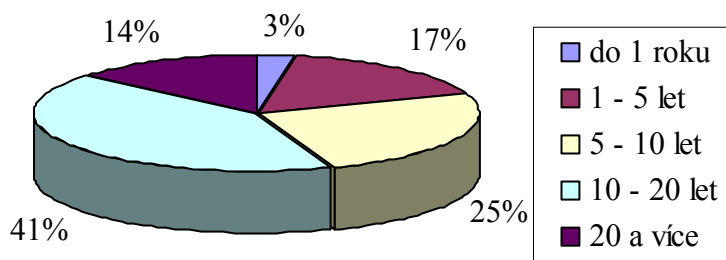

Svobodné – partnerský vztah :

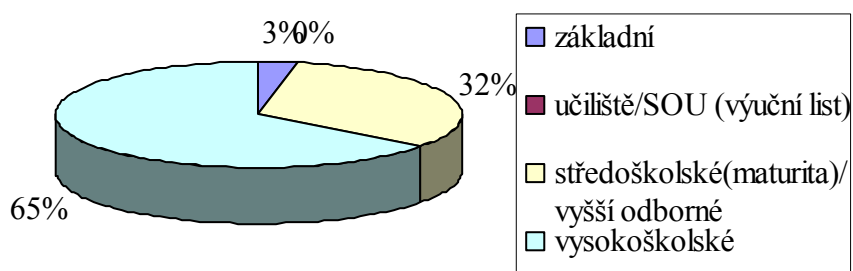

97

4) Nejdelší délka partnerského vztahu ve společné domácnosti (včetně manželství) současného nebo i minulého :

5) Vzdělání :

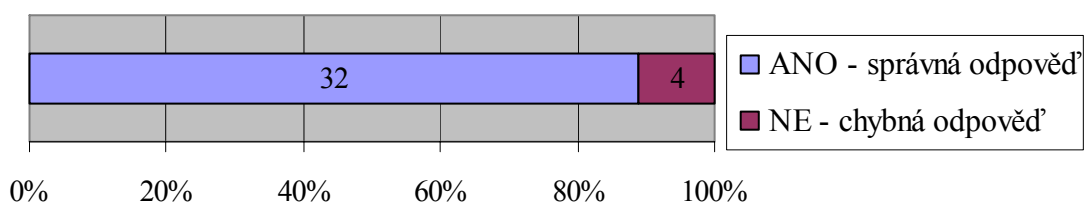

B.

POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ - ZNALOSTI

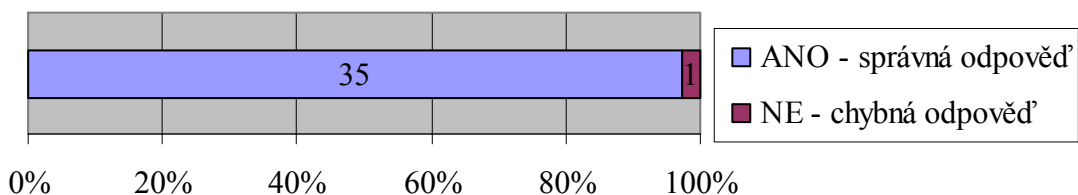
1) Která z níže uvedených jednání byste rozhodně zahrnula pod domácí násilí (formy domácího násilí)? Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že spadají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

* ponižování a urážení

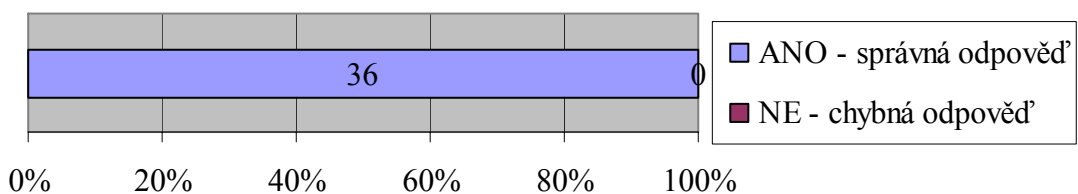

98

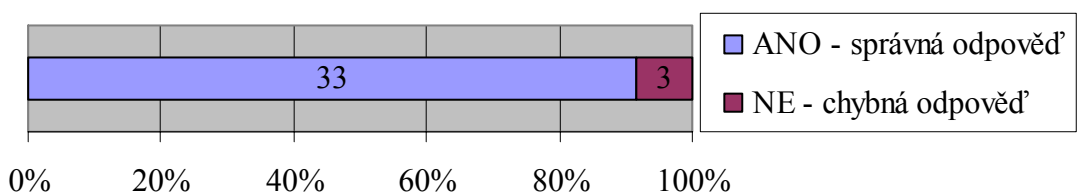
* citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.

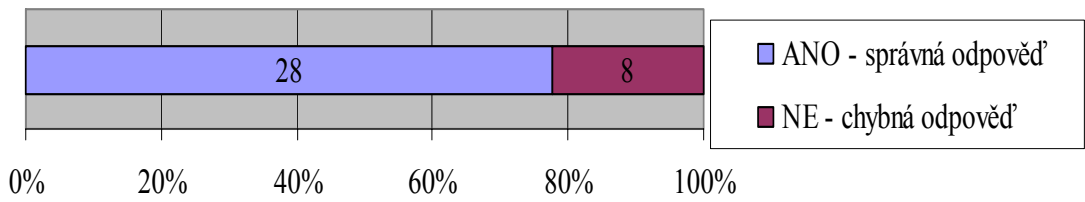
* facky a kopání

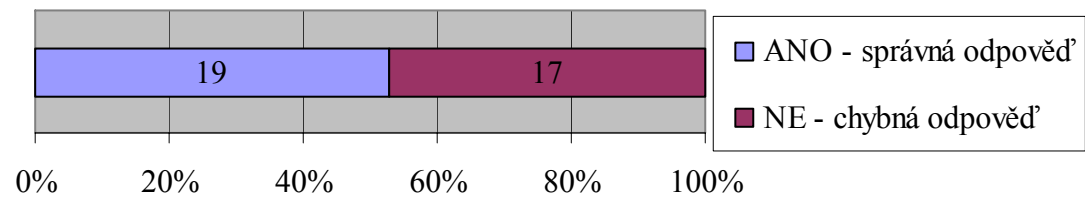
* nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám

* zákazy kontaktů s rodinou a přáteli

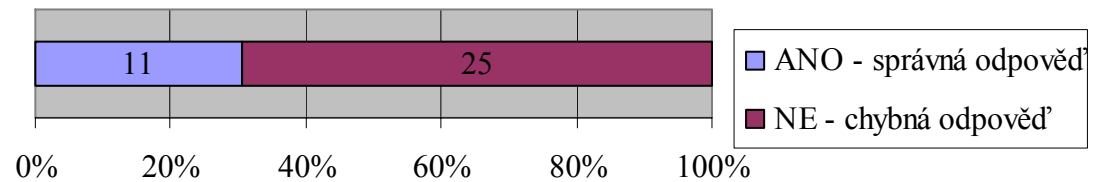

* neposkytování prostředků na společnou domácnost

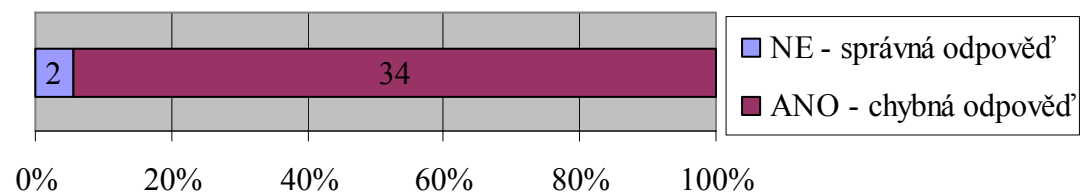

99

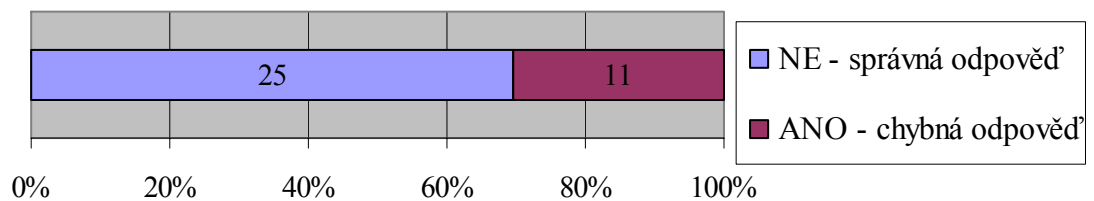
* zatajování finanční situace rodiny

* rvačka

* ničení společných věcí

Nikdo z respondentů nedokázal naprosto správně identifikovat domácího násilí, tedy tak, že by pod domácí násilí zahrnul všechny formy jednání mimo „rvačku“ a „ničení společných věcí“.

Nejčastěji se vyskytly chyby při identifikaci „rvačky“ jako domácího násilí (94%) a při nezaškrtnutí „zatajování finanční situace rodiny“ jako jednání identifikujícího domácího násilí (69%).

2) Mezi důležité (základní identifikační) znaky domácího násilí patří :

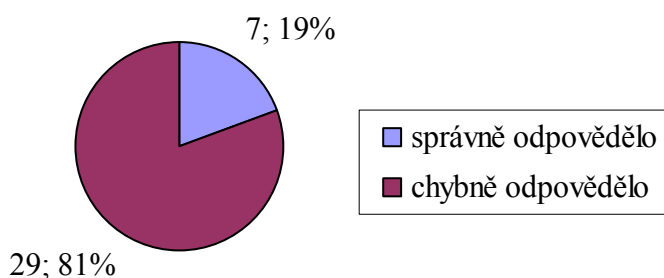
Chybné odpovědi :

- * střídání rolí při (vzájemné napadání), blízkost osob, opakovanost a eskalace
- * násilí v partnerském vztahu (násilník muž, oběť žena nebo naopak), společná domácnost

Správná odpověď :

- * opakovanost a zpravidla eskalace, blízkost osob, neveřejnost (soukromí)

100

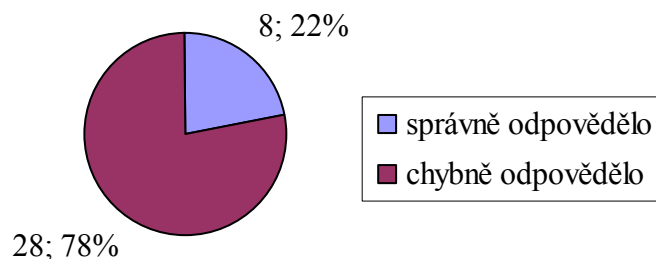
3) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, účinný od 1. 1. 2007, přinesl mj. nejzásadnější změny :

Chybné odpovědi :

- * zřízení intervenčních center, zavedení tzv. institut vykázaní a změnu zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích v souvislosti s přestupkovým jednáním naplňujícím znaky domácího násilí, jehož projednání mezi osobami blízkými již není podmíněno podáním návrhu poškozené osoby (navrhovatele)
- * zavedení tzv. institutu vykázaní, zavedení nového trestného činu *Domácí násilí* a zřízení koordinačních center

Správná odpověď :

- * zavedení tzv. institutu vykázaní, rozšíření skutkové podstaty trestného činu *Maření úředního rozhodnutí* o maření rozhodnutí v souvislosti s vykázaním a zřízení intervenčních center

4) Tzv. institut vykázání představuje :

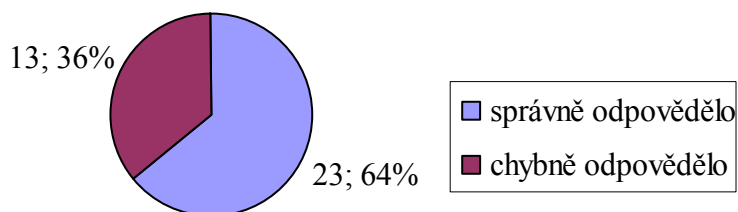
Chybné odpovědi :

- * správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázání*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) se souhlasem ohrožené osoby až na 10 dnů nařizuje opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí
- * rozhodnutí koordinátora intervenčního centra, který z podnětu Policie České republiky, po jejím bezprostředním zásahu, činí toto preventivní opatření – *Rozhodnutí o vykázání* pro násilnou osobu, v případě, že došlo ke spáchání trestného činu Domácí násilí

101

Správná odpověď :

- * správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázání* nebo *Rozhodnutí o zákazu vstupu*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) nařizuje na dobu 10 dnů opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí

5) Intervenční centrum představuje :

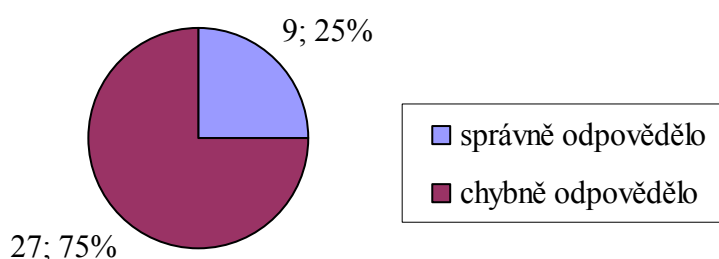
Chybné odpovědi :

- * státní organizaci v rámci struktury MPSV, která působí v rámci každého kraje a poskytuje pomoc osobám ohroženým násilným chováním (domácím násilím), přičemž se jedná zejména o individuální psychologickou a sociální pomoc a zastupování v soudním řízení

* neziskové organizace, které z pověření krajského úřadu v rámci vymezeného regionu (zpravidla na území pověřených obcí) zprostředkovávají jednání mezi osobou ohroženou násilným chování (domácím násilím), násilníkem a státními institucemi, zahrnující prvky pomoci, zejména psychologickou, sociálně terapeutické činnosti, poradenství, aj.

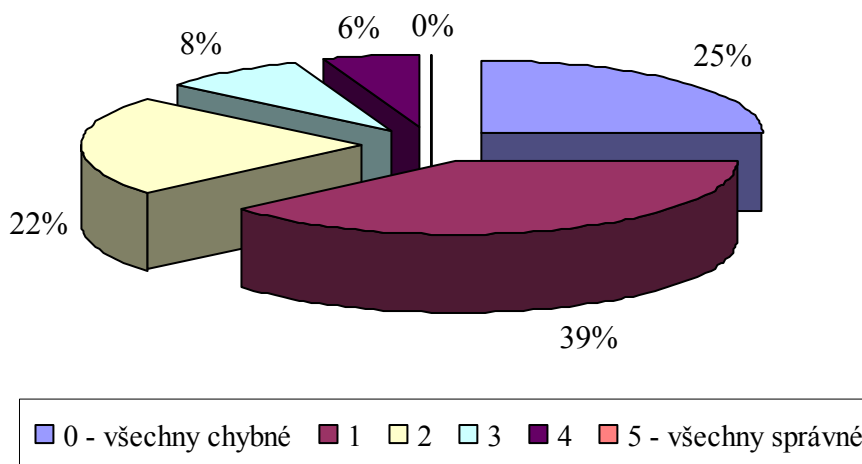
Správná odpověď :

* různé organizace, které jsou pro svou činnost pověřeny příslušným krajským úřadem – poskytují především bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy osobám, které jsou ohroženy násilným chováním (domácím násilím)

102

Celkový průměr znalostí respondentů (žen) – počet správných odpovědí :

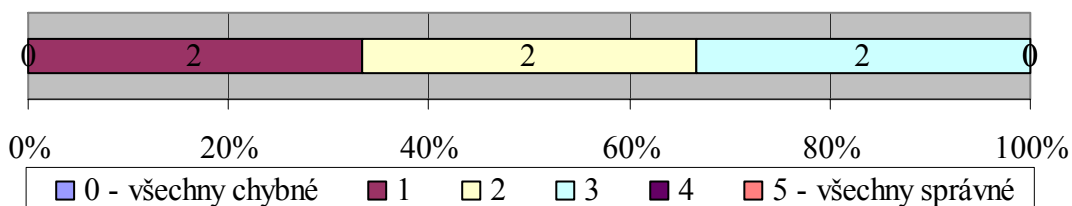

Znalosti respondentů (žen) v oblasti domácího násilí nejsou nejhorší, neboť nebudeme-li brát ohled na otázku k identifikaci forem domácího násilí, kde chybovali všichni, pak lze říci, že téměř polovina (36%) žen odpověděla polovinu otázek dobře.

S ohledem na složitost otázek lze konstatovat, že je to dobrý výsledek.

Na druhé straně lze stejně tak konstatovat, že znalosti žen jako veřejnosti jsou pouze velmi obecné. Neví přesně co představuje institut vykázaní, kdo ho vydává a co jsou to intervenční centra, a proto nelze jejich následující hodnocení zmíněných nástrojů považovat za hodnocení osob s absolutní znalostí věci.

Počet správných odpovědí žen, které odpověděly, že si myslí, že mají až nadbytek informací o domácím násilím, protože je tato problematika silně medializována :

Ženy, které uvedly, že mají až nadbytek informací o domácím násilí, mají skutečně relativně lepší znalosti ve srovnání s průměrem. Tento rozdíl však není nějak zásadní.

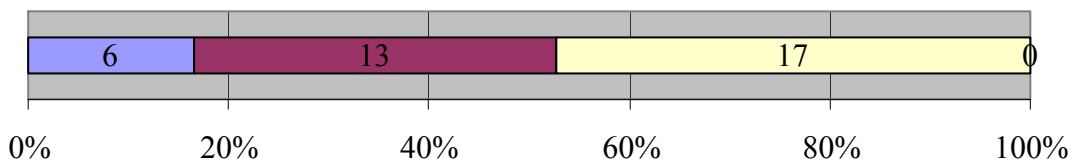
Nutné je uvést i to, že všechny tyto ženy jsou vysokoškolsky vzdělané (s výjimkou jedné, která neuvedla své vzdělání).

103

C.

POSTOJE

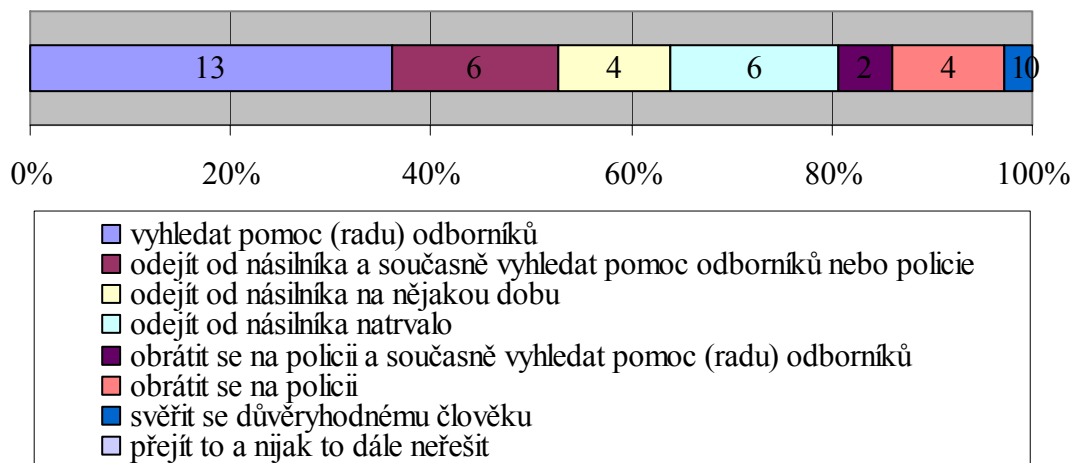
1) Myslíte si, že máte dostatek informací o domácím násilím – víte např. jaké jednání se považuje za domácí násilí, ke komu se můžete obrátit o pomoc, jaké opatření může provést policie, apod.?

- ANO, myslím si, že mám až nadbytek informací, protože tato problematika je silně medializována
- SPÍŠE ANO, o této problematice hodně slyším, ale konkrétní informace jak postupovat mně chybí a uvítala bych ještě další
- SPÍŠE NE, občas něco o domácím násilí zaslechnu, ale to jsou spíše informace o nějakých případech, přičemž sama vůbec nevím jak v těchto případech postupovat a jaké jsou možnosti pomoci
- NE, nemám téměř žádné informace v této oblasti a ani mne to příliš nezajímá

Více než polovina žen si myslí, že má (spíše) dostatek informací o domácím násilí.

2) Jak by se podle Vás měla zachovat oběť při prvním vážnějším fyzickém napadení nebo jiném projevu domácího násilí?

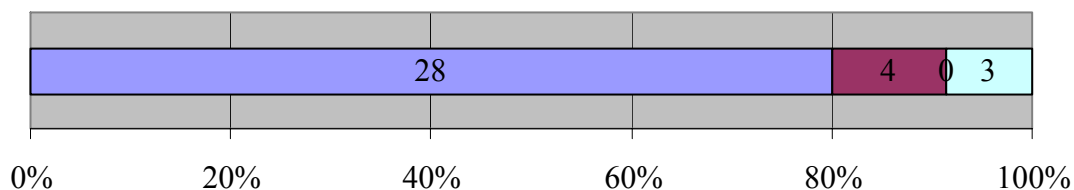
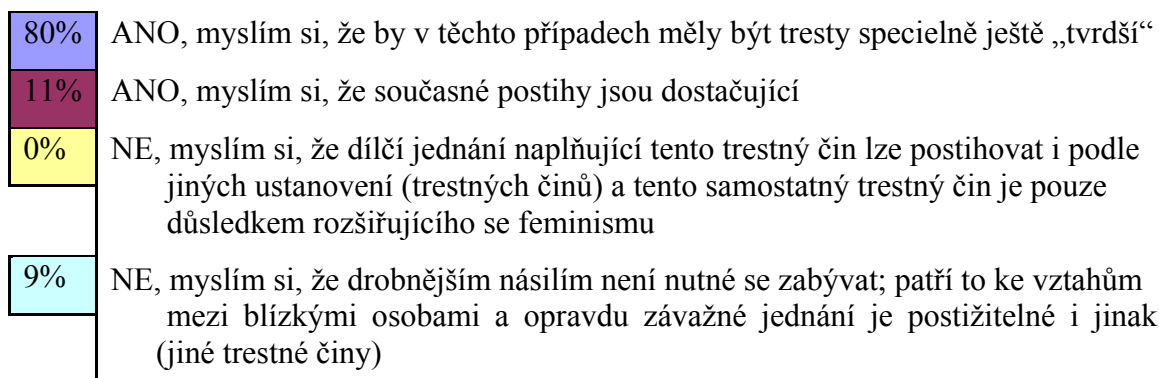

104

Většina žen by při prvním vážnějším fyzickém napadení nebo jiném projevu domácího násilí doporučovala vyhledat pomoc (radu) odborníků. Z tohoto počtu by téměř polovina současně doporučovala odejít od násilníka minimálně na nějakou dobu.

Obrátit se na policii doporučuje pouze čtvrtina žen.

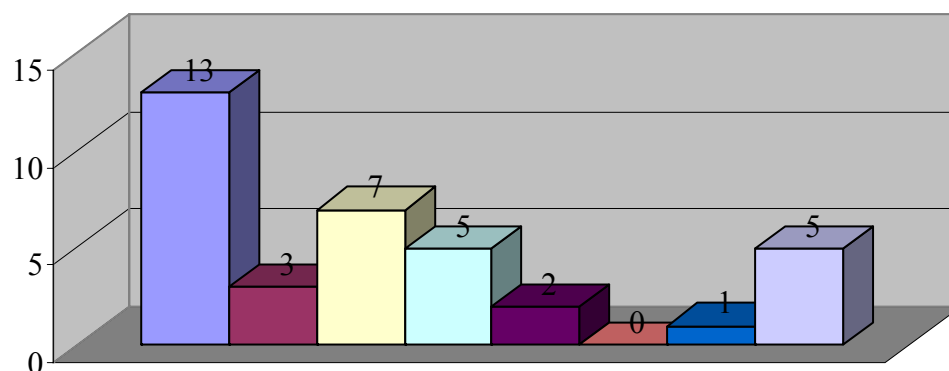
3) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?

Naprostá většina žen (80%) považuje domácí násilí za závažné společensky nežádoucí jednání, které je třeba speciálně trestněprávně postihovat ještě „tvrdšími“ tresty.

4) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

36%	zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření
8%	zásadně tvrdší tresty a současná větší medializace této problematiky
19%	mírně tvrdší tresty spojené se s dohledem sociálního pracovníka
14%	povinné výchovné programy pro agresory
6%	povinné výchovné programy pro agresory a současná větší medializace
0%	větší medializace této problematiky
3%	současný stav je vyhovující
14%	současný stav je nevyhovující, ale myslím si, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit

105

Téměř polovina (44%) žen vidí jako neúčinnější nástroj v boji proti domácímu násilí zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření.

Pětině žen se rovněž zamlouvají povinné výchovné programy pro agresory.

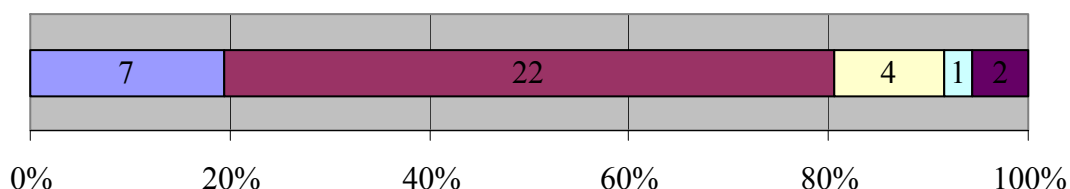
Žádná z žen nepovažuje za neúčinnější nástroj samotnou ještě větší medializaci této problematiky.

Pouze jedna dotázaná žena považuje současný stav za vyhovující.

5) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zejména tímto zavedený tzv. institut vykázání?

- 19%** KLADNĚ, je to vynikající nástroj v rukách policie, který chrání oběť a působí preventivně na násilníka
- 61%** SPÍŠE KLADNĚ, je určitým přínosem, avšak jsou zde určité právní mezery jako např. prokazatelné vyrozumění násilníka, pokud není na místě, vymahatelnost po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče, posouzení věci pro osobní potřebu, apod.
- 11%** SPÍŠE ZÁPORNĚ, je to určitý preventivní nástroj, ale může mít i své negativní důsledky, protože násilník je sice vykázán, avšak to, že se náhle ocitne bez prostředků a zázemí („na ulici“) ho může vést k návratu k fyzicky nechráněné oběti, páchání trestné činnosti, apod.
- 3%** ZÁPORNĚ, oběť prakticky nijak nechrání, násilníka může popudit k ještě větší agresivitě a negativně vnímám i to, že policista může takto rozhodnout proti vůli samotné oběti a ta je dále obtěžována dalšími institucemi (např. intervenční centra)
- 6%** NEVÍM, pro neznalost zákona (nedostatek informací) nemohu posoudit

106

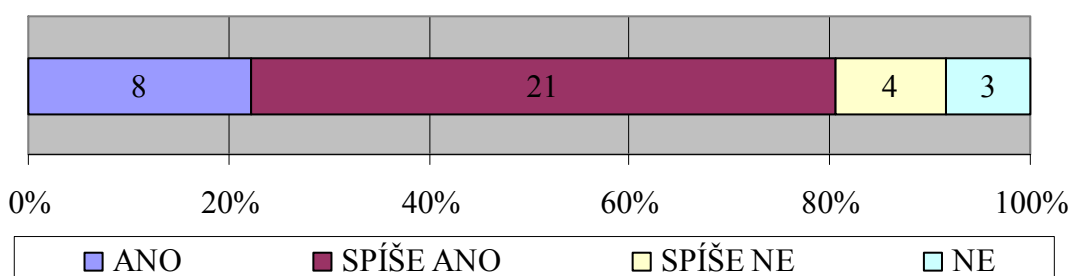

Naprostá většina žen (80%) vnímá zákon v oblasti ochrany před domácím násilím, zejména zavedený institut vykázání (spíše) kladně.

Z tohoto počtu však pouze jedna pětina žen tento hodnotí zcela kladně.

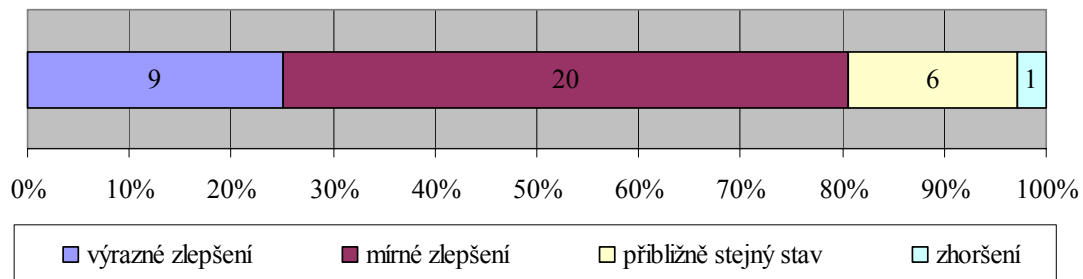
Zbýlá část žen má přes kladné hodnocení určité výhrady.

6) Považujete za vhodné, že o vykázání (zákazu vstupu) rozhoduje Policie České republiky? Důvěřujete policistům jako schopným profesionálům, kteří jsou schopni posoudit objektivně důvody pro toto rozhodnutí?

***Naprostá většina žen (81%) považuje (spíše) za vhodné, že o vykázní rozhoduje
Policie České republiky a důvěřuje policistům v objektivitě
posouzení tohoto rozhodnutí.***

7) Jak byste hodnotila pohled společnosti na domácí násilí, stejně jako nástroje pomoci a zákonné postižení, v porovnání se situací před deseti lety?

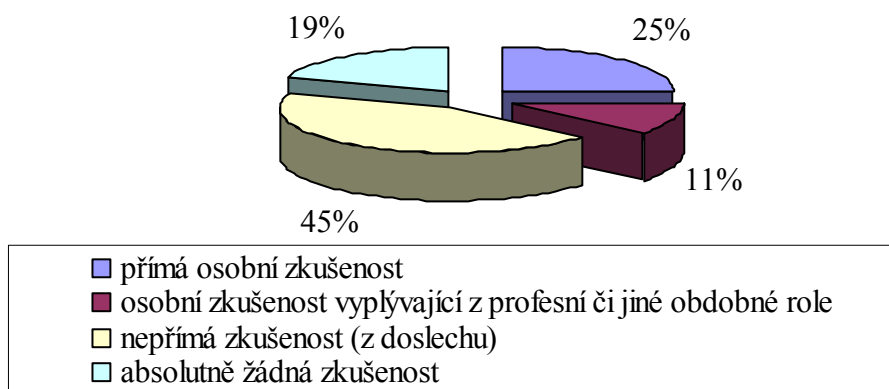
***Naprostá většina žen (81%) v pohledu společnosti na domácí násilí, stejně jako
nástrojích pomoci a v zákonném postižení,
v porovnání se situací před deseti lety, vidí alespoň mírné zlepšení.***

107

D.

PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI

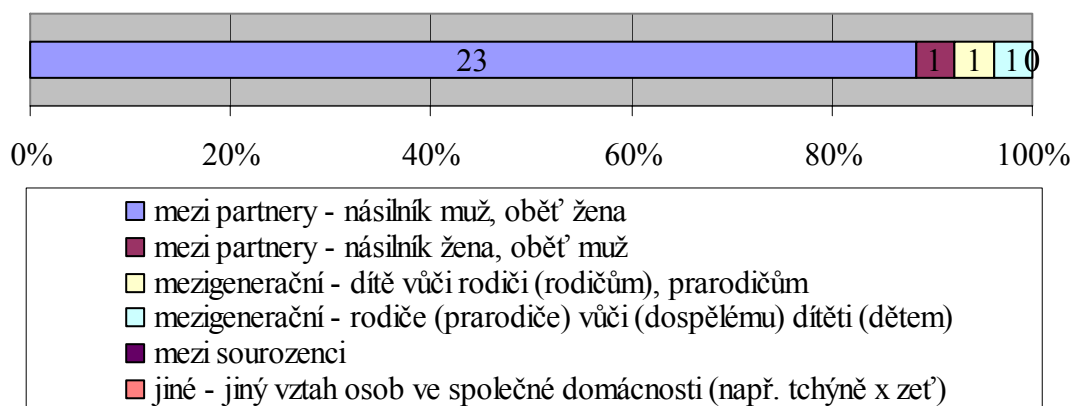
1) Zkušenost s domácím násilím :

***Převážná část (81%) dotázaných žen uvedla určitou zkušenost s domácím násilím,
kterou následně dle otázek popsala.***

***Celá čtvrtina žen přitom uvedla přímou osobní zkušenost – oběť, násilník,
svědek násilného jednání – rodinný příbuzný, soused, apod.***

2) Jednalo se o násilí :

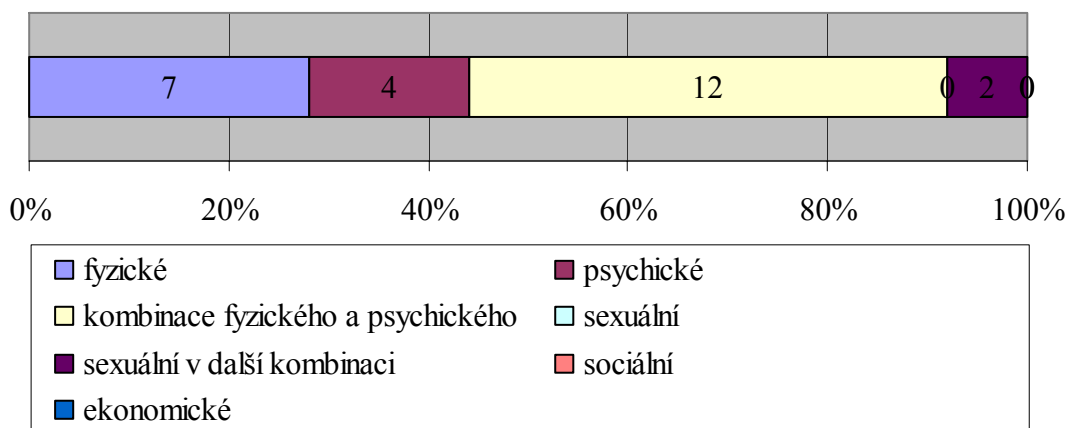

Naprostá většina dotázaných žen (88%) má největší zkušenost s násilím mezi partnery, kde byl muž v postavení násilníka a žena v postavení oběti.

V jednom případě se objevilo násilí mezi partnery v opačném postavení, dále mezigenerační násilí dítěte vůči rodiči (rodičům), prarodičům a mezigenerační v opačném postavení.

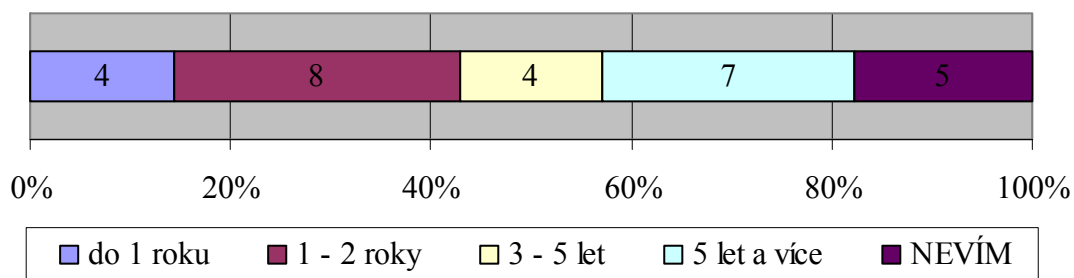
108

3) Převažující forma násilí :

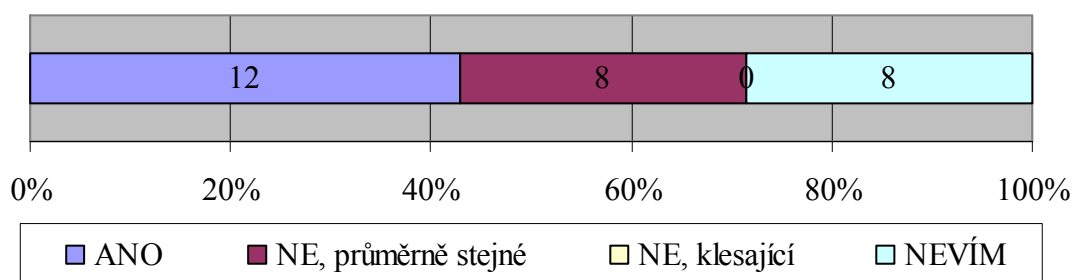
V naprosté většině případů (92%) převažuje násilí fyzické v kombinaci s psychickým.

4) Délka násilí (opakovaného jednání) :

Procentuální podíl násilného jednání v jednotlivých časových úsecích je přibližně stejný, přičemž se nejvíce případů vyskytuje v délce 1 až 2 let a poté 5 let a více.

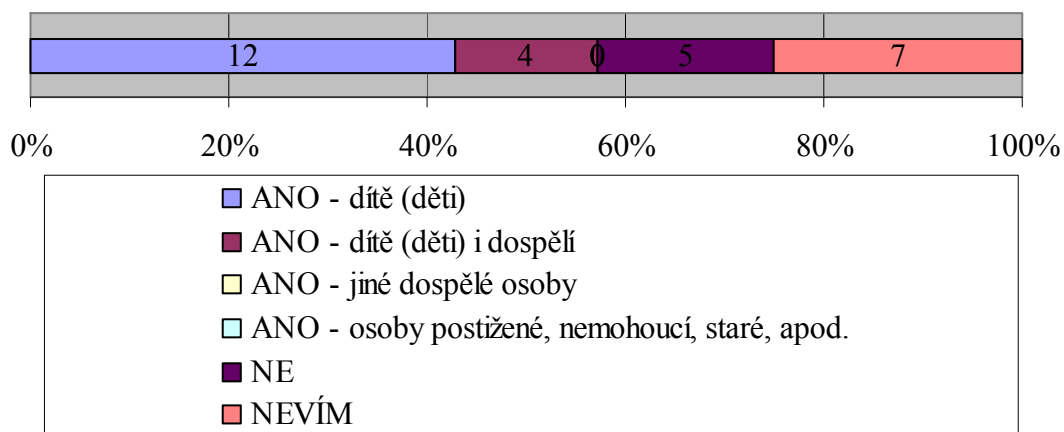
5) Rostoucí intenzita a stupňování útoků :

Ve více jak polovině hodnocených případů (60%) docházelo k rostoucí intenzitě a stupňování útoků. Nebyl zaznamenán žádný případ, kde by došlo k poklesu.

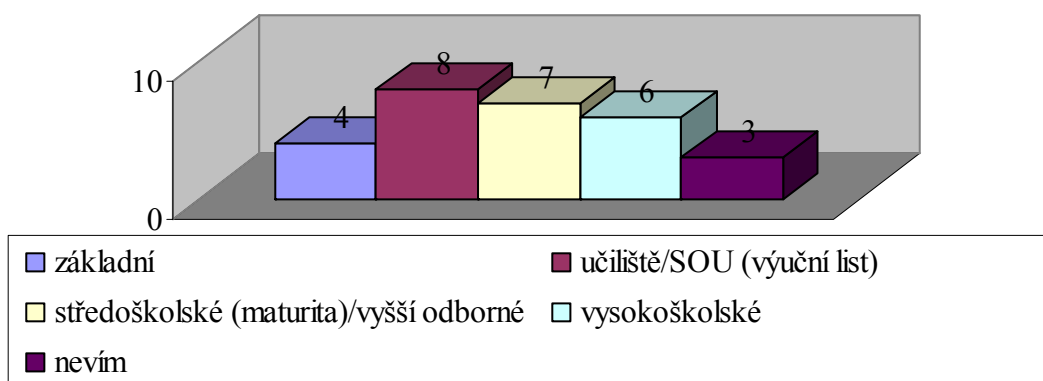
109

6) Přítomnost „třetích“ osob při násilí (i občasně) :

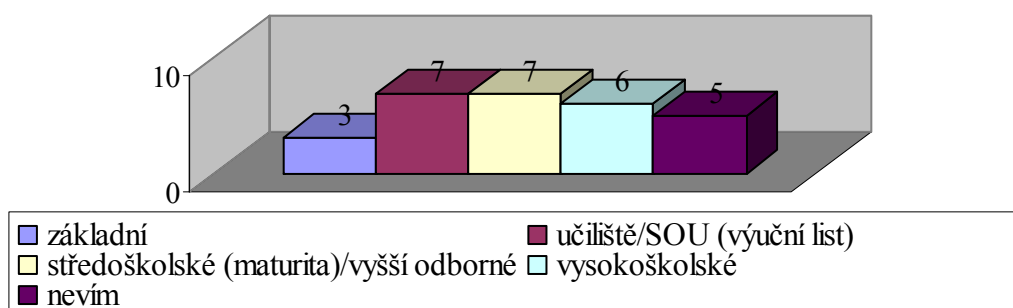
Ve třech čtvrtinách hodnocených případů (76%) se násilí odehrávalo před dětmi. Přibližně v pětině případů (18%) nebyly u násilí přítomny žádné další osoby.

7) Vzdělání obětí :

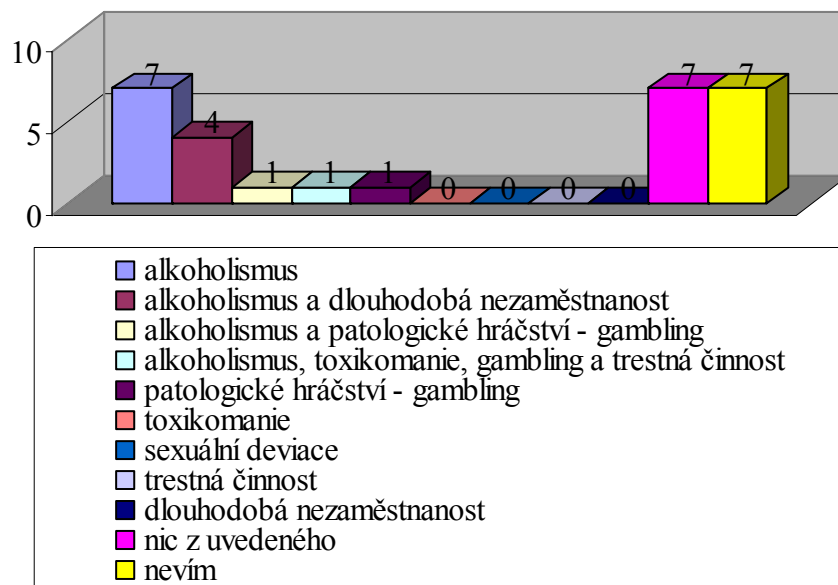
Procentuální zastoupení obětí podle stupně vzdělání je přibližně stejné.

8) Vzdělání násilníka (násilnice) :

Rovněž jako v případě obětí je i u násilníka (násilnice) procentuální zastoupení podle stupně vzdělání přibližně stejné.

9) Další negativní jevy násilníka (násilnice) :

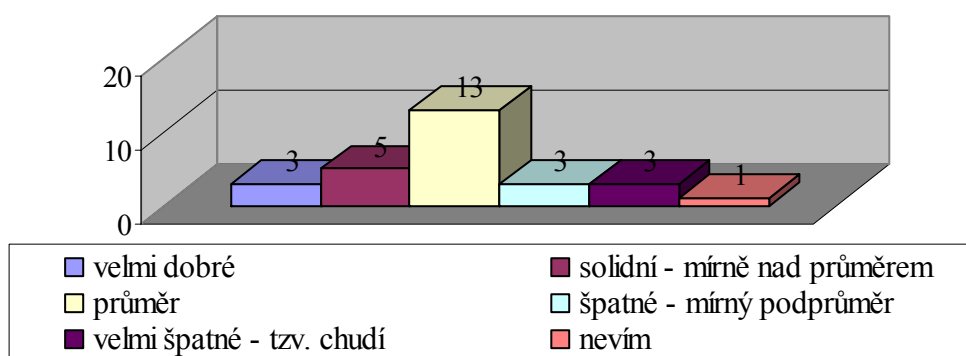
U násilníka byl jako další nejčastější negativní jev zjištěn alkoholismus (61% hodnocených případů).

Tento se často vyskytoval společně s dlouhodobou nezaměstnaností, v jednom případě společně s patologickým hráčstvím.

V jednom případě byla zjištěna závažná kombinace negativních jevů – alkoholismus, toxikomanie, patologické hráčství a trestná činnost.

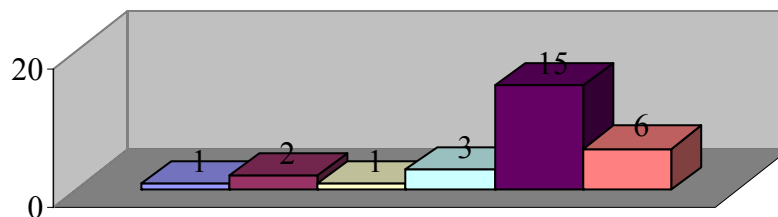
V jedné čtvrtině případů se u násilníka nevyskytovaly žádné další negativní jevy.

10) Materiální zajištění domácnosti, kde se odehrávalo domácí násilí :

Nebylo zjištěno žádného většího rozdílu v materiálním zajištění domácností, kde se odehrávalo domácí násilí, přičemž se nejvíce případů odehrávalo v průměrných domácnostech (46%).

11) Vyskytovalo se na straně oběti jednání, které podněcovalo domácí násilí :

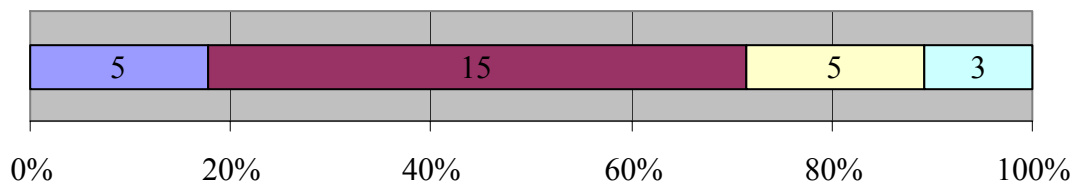

- ANO - nevěra (jiný partnerský vztah)
- ANO - zanedbávání domácnosti
- ANO - patologické jevy (např. alkoholismus, toxikomanie, gambling, aj.)
- ANO - opětování určitého jednání (např. nadávky, výhrůžky, apod.)
- NE
- NEVÍM

Ve více jak polovině případů se na straně oběti nevyskytovalo žádné jednání, které by podněcovalo domácí násilí.

V desetině případů se na straně oběti vyskytlo opětování určitého jednání násilníka. Výjimečně zanedbávání domácnosti, nevěra a patologické jevy.

12) Snažila se oběť násilné jednání na sobě zatajovat před okolím :

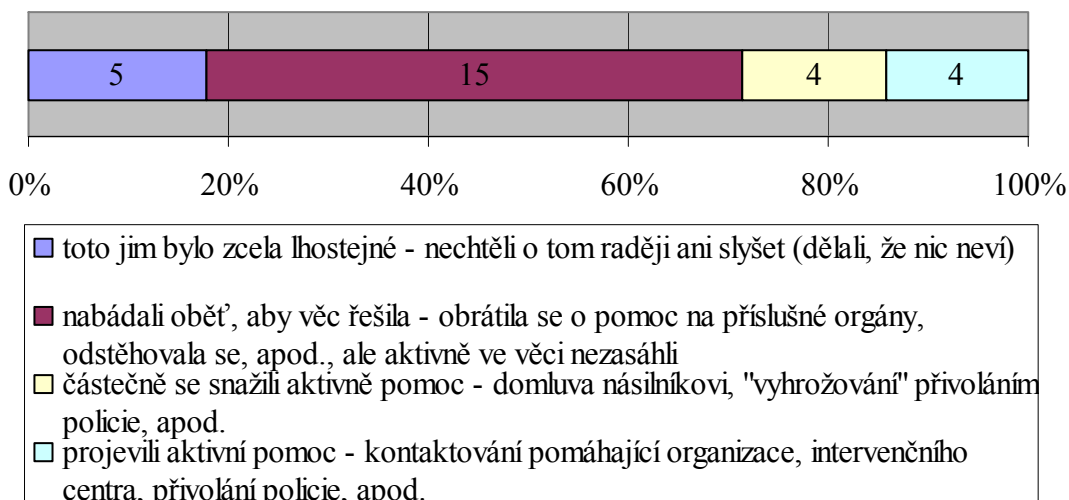

- ANO, zcela
- ANO, připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala
- NE, hovořila o tom v rodinném kruhu, s přáteli, kolegy, apod.
- NE, aktivně se obracela o pomoc - pomáhající organizace, policie, apod.

Ve více jak dvou třetinách případů se oběť spíše snažila násilné jednání zatajovat před okolím, kdy případně připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala.

Pouze v desetině případů aktivně vyhledávala pomoc (pomáhající organizace, policie, apod.).

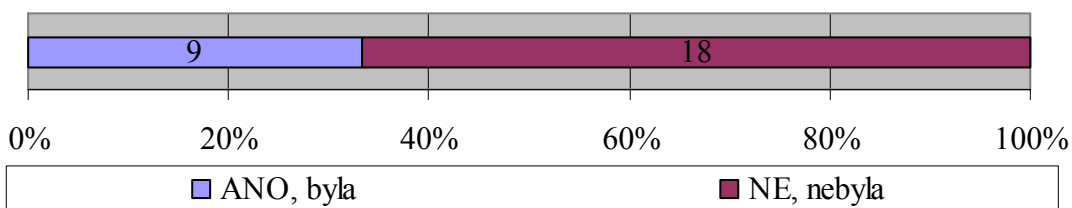
13) Lhostejnost okolí – pokud se o tomto jednání dozvěděl někdo z okolí, jako např. z rodiny, přátel, kolegů, sousedé, apod.; pak :

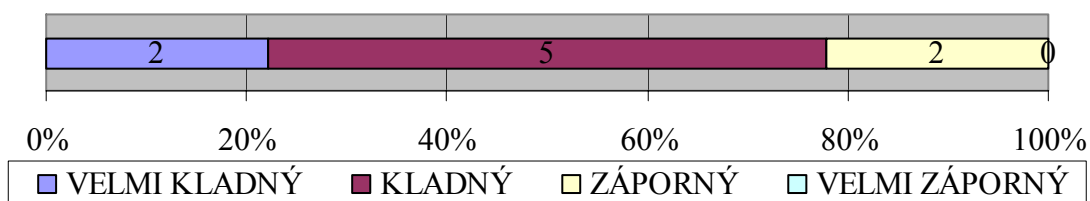
Ve více jak dvou třetinách případů (71%) neprojevili nikdo z okolí aktivní pomoc, přičemž téměř v jedné pětině případů to bylo lidem v okolí zcela lhostejné.

Pouze ve 14% případů lidé z okolí projevili aktivní pomoc.

14) Pokud byla ve věci vyžádána pomoc (kýmkoliv) od nějaké pomáhající organizace či intervenčního centra (v rámci pomáhající organizace), pak od jaké a jak hodnotíte přístup jejich pracovníků (přínos) :

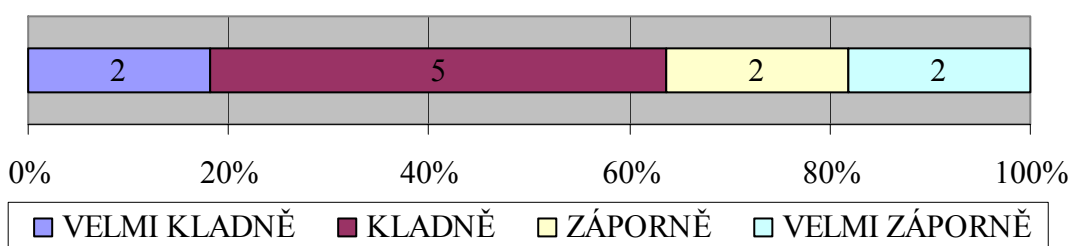
Přístup – přínos pomoci :

Pouze v jedné třetině případů byla vyžádána pomoc od nějaké pomáhající organizace. Jejich pomoc byla hodnocena převážně kladně.

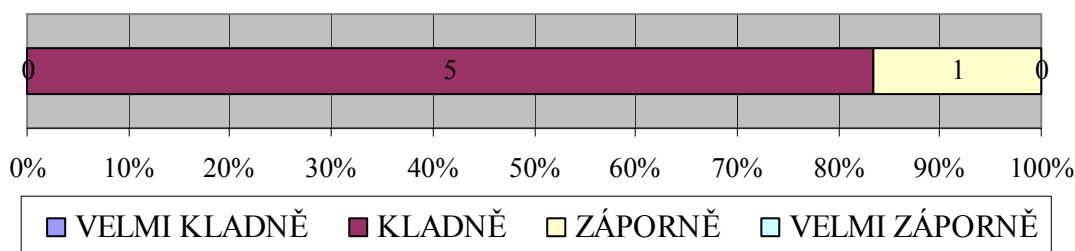
V jedné pětině případů byl přístup pracovníků pomáhající organizace a celkový přínos jejich pomoci hodnocen záporně, kdy se jednalo v jednom případě o „Linku bezpečí – Nadace Naše dítě“ a v jednom případě o jinou nespecifikovanou organizaci.

15) Pokud byla věc jakýmkoliv způsobem a kýmkoliv oznámena policii, pak jak hodnotíte přístup policistů a přínos jejich pomoci ve věci :

V případech přivolání policie jsou názory na přístup policistů a celkový přínos jejich pomoci rozdělené. Mírně však převažuje hodnocení kladné (64%).

16) Pokud byla přivolána policie a byl uplatněn tzv. institut vykázání, pak jak hodnotíte přínos tohoto opatření :

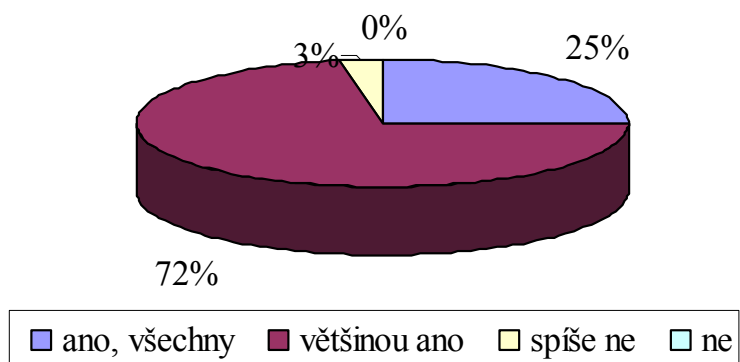
Institut vykázání byl uplatněn ve 20% popisovaných případů, přičemž jeho přínos hodnotí ženy většinou kladně.

Nikdo ho však nehodnotil velmi kladně, naopak v jednom případě je hodnocen záporně.

E.

SROZUMITELNOST DOTAZNÍKU

1) Byly Vám otázky srozumitelné?

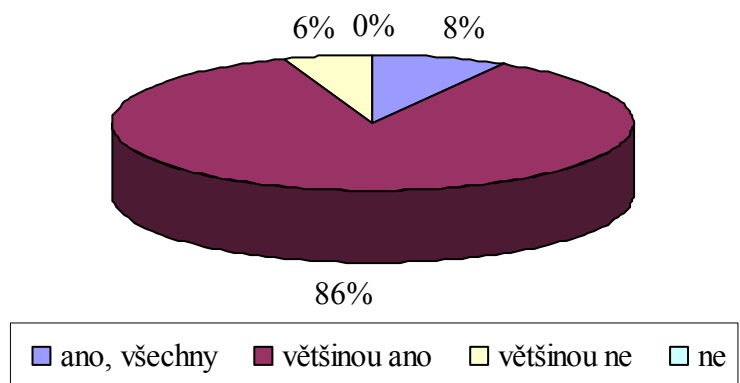

Naprosté většině dotázaných žen byly otázky (alespoň většinou srozumitelné).

Jedna čtvrtina uvedla, že jim byly srozumitelné všechny otázky.

Pouze 3% otázky srozumitelné spíše nebyly.

2) Jak Vám vyhovovaly varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našla odpovídající odpovědi aniž byste se musela přiklánět k nejbližší variantě?

Naprosté většině dotázaných žen (alespoň většinou) vyhovovaly nabídnuté varianty odpovědí (92%).

Tyto odpovědi respondentů potvrzují spolehlivost výsledků a jejich dostatečnou vypovídací hodnotu pro další interpretaci a formulování závěrů.

4.3.4 Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace

Vzorek respondentů odráží po stránce věkové a rodinného stavu přibližné složení obyvatel České republiky v produktivním věku (žen). Reprezentativní zcela jistě není složení podle stupně vzdělání, neboť se v něm jako ve vzorku náhodném objevily téměř dvě třetiny vysokoškolsky vzdělaných žen. Na druhé straně lze u těchto osob předpokládat „kvalitnější“ výpovědi, jako od osob vzdělanějších.

Složení výběrového souboru se samozřejmě odráží při interpretaci výsledků a zejména formulování závěrů. Z výše uvedených výsledků lze formulovat následující závěry opírající se o postoje žen, jejich praktické zkušenosti a znalosti :

1. „Mediální a jiné výklady o domácím násilí určené veřejnosti by měly být výstižnější.“

Přestože povědomí žen o domácím násilí není nejhorší, vyskytují v jejich odpovědích chyby, které ukazují na neznalost základních pojmů souvisejících s domácím násilím – jeho formy, znaky, institut vykazání, intervenční centra.

83% žen uvedlo, že o problematice slyší, ale konkrétní informace jak postupovat jim chybí, kdy by uvítaly ještě další. Z tohoto počtu více jak polovina vůbec neví jak v těchto případech postupovat a jaké jsou možnosti pomoci.

V tomto ohledu nelze říci, že by byl nedostatek informací, neboť problematika je opravdu hojně publikována, ale spíše to, že tyto výklady nejsou zcela výstižné a přinášejí jen obecné informace (často zkreslené ke svému účelu), které poté u žen vyvolávají mylné povědomí např. o tom jaké má policie oprávnění v souvislosti s uplatnění tzv. institutu vykazání, jaká z toho vyplývají práva pro oběť, stejně jako povinnosti, apod.

2. „Tresty za domácí násilí by měly být přísnější a efektivnější“.

Naprostá většina všech žen (80%) chce pro pachatele domácího násilí přísnější tresty, přičemž třetina vidí jako nejúčinnější vazební důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření a 20% by rovněž do trestu zahrnuly povinné výchovné programy.

3. „*Institut vykázání je dobrá věc, ale ne zcela ideální*“.

Ženy hodnotí zavedení tzv. institutu vykázání spíše kladně, i když naprosto kladně ho hodnotí pouze jedna pětina a zbytek má určité výhrady k jeho vymahatelnosti. K tomuto je třeba přidat to co bylo konstatováno k povědomí žen o tomto institutu, tedy to, že pořádně neví co představuje.

Záporné hodnocení vyjadřuje pouhých 14% žen, avšak z těch, které mají zkušenost s jeho uplatněním je to více než třetina.

Institut vykázání je sice bezpochyby vnímán ženami kladně, ale na druhou stranu lze konstatovat, že ne zcela bez výhrad.

4. „*Typické domácí násilí – násilí mezi partnery, násilník muž a žena jako oběť*“.

Praktické zkušenosti žen potvrzují, že v naprosté většině (88%) se odehrává domácí násilí v partnerských vztazích mezi mužem, který je v postavení násilníka a ženou, která je v postavení oběti.

Domácí násilí se sice vyskytuje i v jiných vztazích, ale to spíše ojediněle.

5. „*Typická forma domácího násilí – násilí fyzické a psychické*“.

Naprostá většina případů (92%) vypovídá o násilí fyzickém a psychickém, buďto samotně nebo v jejich kombinaci (převážně).

6. „*Domácí násilí je dlouhodobá záležitost a úměrně k délce se stupňuje*“.

Naprostá většina případů vypovídá o domácím násilí v řádu let (čtvrtina dokonce pět let a více), přičemž většinou dochází k rostoucí intenzitě a stupňování útoků, nikdy však k poklesu.

7. „*Dítě jako typický svědek domácího násilí*“.

Většina případů vypovídá o přítomnosti dítěte (dětí) při domácím násilí.

8. „Vzdělání nehraje žádnou roli.“

Procentuální zastoupení podle stupně vzdělání bylo přibližně stejné jak u násilníků, tak u obětí a nelze tedy usuzovat, že by určité sklony měli lidé méně či více vzdělání.

9. „Alkoholismus provází více jak polovinu násilníků“.

Téměř ve dvou třetinách hodnocených případů se vyskytoval na straně násilníka alkoholismus, často doprovázený dalšími negativními jevy, zejména dlouhodobou nezaměstnaností.

10. „Oběť domácí násilí nepodněcuje, oběť ho snáší.“

Ve více jak polovině případů se na straně oběti nevyskytovalo žádné jednání, které by podněcovalo domácí násilí.

11. „Domácí násilí zná bohaté i chudé.“

Nebylo zjištěno žádného většího rozdílu v materiálním zajištění domácností, kde se odehrávalo domácí násilí.

12. „Oběť domácí násilí skrývá.“

Ve většině případů se oběť spíše snažila násilné jednání zatajovat před okolím, případně připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala.

13. „Lhostejnost okolí“.

V absolutní většině případů lidé z okolí, kde se odehrávalo domácí násilí, neprojevili žádnou aktivní pomoc, přestože o násilném jednání věděli, přičemž téměř v jedné pětině případů to bylo lidem v okolí zcela lhostejné.

4.4 Dílčí sociální průzkum s výběrovým souborem tvořeným veřejností – b) dospělými muži

4.4.1 Charakteristika výběrového souboru a struktura dotazníku

Výběrový soubor vychází ze souboru základního, který tvoří všichni muži v České republice, starší 18 let – veřejnost. Soubor byl záměrně vybrán jako skupina mužského pohlaví, která se v absolutní většině vyskytuje v případech domácího násilí v postavení násilníků. Podmínka dospělého věku (starší 18 let) bez omezení horní hranice byla stanovena proto, že dospělý věk předpokládá, alespoň formální nezávislost za své rozhodování a plnou odpovědnost za své jednání.

Vzhledem k omezeným možnostem jsem přistoupil k výběrovému souboru záměrnému. Průzkum jsem prováděl za stejných podmínek jako v případě výběrového souboru žen.

U mužů mne zajímal jejich specifický pohled na tuto problematiku, zejména hodnocení prezentace problému, právních předpisů a nástrojů k potírání domácího násilí, stejně jako jejich vlastní zkušenosti. Dotazník (viz. příloha) jsem strukturoval naprosto sám bez jakékoliv předlohy, tak, aby odpovídal účelu mého výzkumu. Všechny otázky nabízí předem vypracované odpovědi dávající respondentovi možnost přiklonit se pouze k jedné odpovědi, která dle něj odpovídá realitě, shoduje se s jeho stanoviskem, je správná nebo mu nejbližší. Pouze několik otázek nabízí možnost více „správných“ odpovědí nebo žádné.

Dotazník jsem rozdělil stejně jako předchozí typy dotazníků na čtyři, respektive pět částí. Část osobnostní, vědomostní, praktická a závěrečná je shodná s těmito částmi v dotazníku určeným ženám. Od dotazníku určeného ženám se tak liší pouze částí obecnou, kde byly jinak sestaveny a formulovány otázky zjišťující obecné postoje mužů ke kampani proti domácímu násilí a názorům na současné právní nástroje (jejich výhody a nevýhody, míra efektivity, možnosti zlepšení, zneužívání, apod.).

4.4.2 Realizační fáze a posouzení validity dotazníků

Průzkum jsem prováděl v průběhu měsíce února 2008 souběžně s dotazníkovým šetřením se souborem žen. Tedy rovněž ve stejném prostředí, se stejnými skupinami osob a za stejných podmínek.

U mužů jsem postupně předal k vyplnění 31 dotazníků. Po překontrolování vyplněných dotazníků jsem zjistil, že byly převážně vyplněny správně. Vyskytly se pouze drobné nedostatky spočívající v tom, že :

- v 6. otázce obecné části vyplnil jeden respondent více variant odpovědí na místo jedné - tato byla vyhodnocena jako neplatná odpověď a nebyl na ni dále brán zřetel,
- ve vědomostní části vyplnilo šest respondentů ve otázce a z toho jeden i ve 3. otázce více správných odpovědí na místo jedné – všechny tyto odpovědi byly vyhodnoceny jako nesprávné,
- v praktické části jeden respondent vyplnil v 1. otázce dvě vzájemně se vylučující odpovědi („nepřímá zkušenost“ a „absolutně žádná zkušenost“), poté vyplnil pouze dvě následující odpovědi v praktické části a dále praktickou část úplně vynechal – jako správná odpověď byla použita „absolutně žádná zkušenost“ a dvě následující odpovědi v praktické části byly vyhodnoceny jako neplatné a nebyl na ně dále brán zřetel,
- ve 2. otázce praktické části tři respondenti odpověděli současně násilí „mezi partnery“ a „mezigenerační“ – jako vyhovující byla použita odpověď „mezigenerační“, neboť tím zřejmě chtěli vyjádřit zároveň postavení muže a ženy v mezigeneračním násilí, avšak tato odpověď byla myšlena čistě pro partnerský vztah,
- ve 3. otázce praktické části dva respondenti vyplnili různě se překrývající odpovědi v rámci převažující formy násilí „fyzické“, „psychické“ a „kombinace fyzického a psychického“ – tyto všechny byly vyhodnoceny jako uvedená kombinace,

- v 6. otázce praktické části jeden respondent vyplnil odpověď současně přítomnost „dítěte (dětí)“ a „osob postižených, nemohoucích, starých, apod.“ – tato byla vyhodnocena jako odpověď „dítě (dětí)“, neboť se jedná o skupinu ohroženější,
- v 9. otázce praktické části tři respondenti vyplnili více dalších negativních jevů násilníka (násilnice) – jelikož tyto byly ve spojení s alkoholismem, tak byly vyhodnocovány jako „kombinace alkoholismu s dalšími negativními jevy“,
- v 11. otázce praktické části jeden respondent vyplnil dvě vyhovující odpovědi, a to „nevěra“ a „zanedbávání domácnosti“ – tato byla vyhodnocena jako odpověď „kombinace nevěry a zanedbávání domácnosti“,
- ve 12. otázce praktické části jeden respondent nevyplnil žádnou vyhovující odpověď – tato byla vyhodnocena jako neplatná a nebyl na ni dále brán zřetel,
- ve 13. otázce praktické části jeden respondent vyplnil dvě vyhovující odpovědi na místo jedné – jako vyhovující byla použita odpověď s „vyšším stupněm“ pomoci,
- ve 14. otázce praktické části dva respondenti vyplnili, že byla vyžádána pomoc, ale nevyplnili její zhodnocení, respektive v jednom případě respondent připsal „nevím“,
- v závěrečné části jeden respondent nevyplnil ani jednu odpověď u dvou otázek a jeden respondent u 1 otázky vyplnil dvě navzájem si odporující odpovědi „většinou ano“ a „spíše ne“ – tato byla vyhodnocena jako neplatná a nebyl na ni dále brán zřetel,

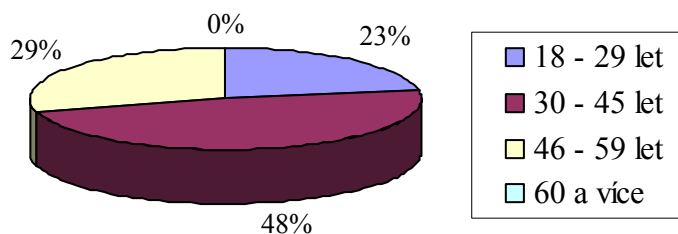
Výše uvedené nedostatky znehodnotily odpovědi pouze v konkrétních částech, avšak žádné z těchto nedostatků nemají zásadní vliv pro vyhodnocení dotazníků jako celku. Všechny dotazníky tak byly vyhodnoceny jako plně upotřebitelné pro zpracování (vyhodnocení) výsledků.

4.4.3 Výsledky dílčího průzkumu – vyhodnocení dotazníků

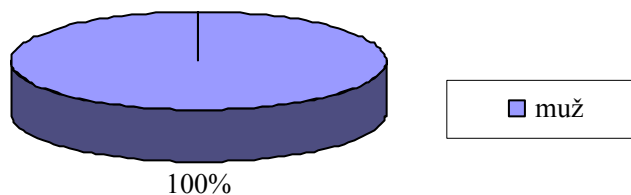
A.

FYZICKÉ A DEMOGRAFICKÉ DATA RESPONDENTŮ

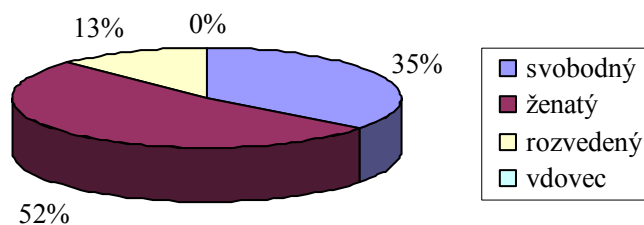
1) Věk :

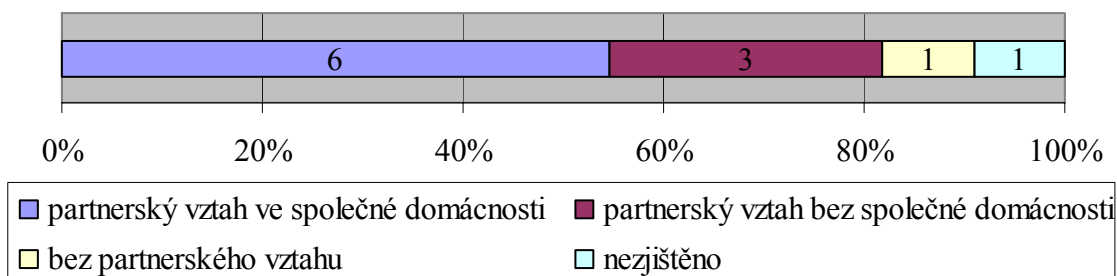
2) Pohlaví :

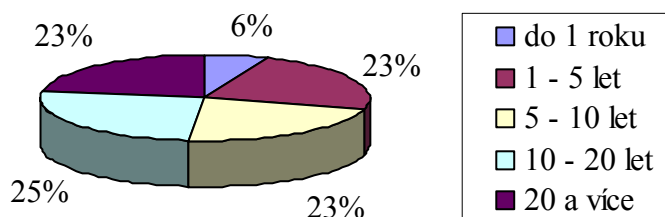
3) Rodinný stav/partnerský vztah :

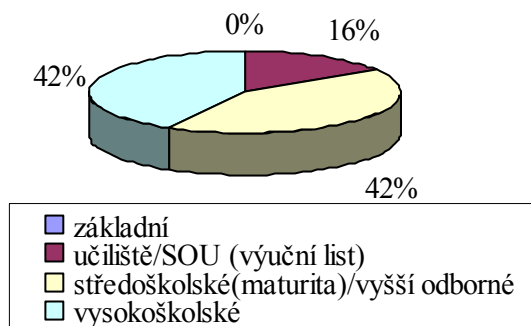
Svobodní – partnerský vztah :

- 4) Nejdelší délka partnerského vztahu ve společné domácnosti (včetně manželství) současného nebo i minulého :

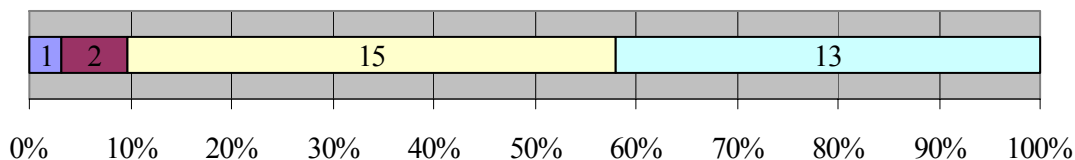
- 5) Vzdělání :

B.

POSTOJE

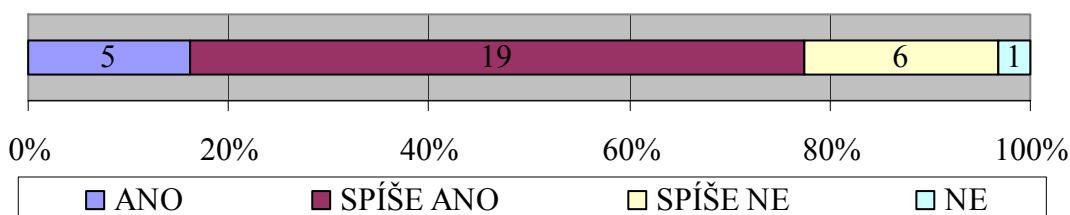
- 1) Souhlasíte s tím, že domácí násilí jako samotný pojem je pouze výplodem moderního feminismu a současná kampaň v boji proti tomuto jevu je až příliš přehnaná?

- ANO, pokud se jedná o závažnější formy jednání, které tento pojem zahrnuje, pak byly odsuzovány a postihovány i v minulosti a současná kampaň je příliš přehnaná
- SPÍŠE ANO, v poslední době se o domácím násilí mluví více než by bylo potřeba, a i když je stále více různých pomáhajících organizací a jsou přijímány nové zákony, tak stejně případů neubývá - domácí násilí to nevymítí, pouze zviditelní
- SPÍŠE NE, domácí násilí vnímám jako negativní jev a myslím si, že je dobře, pokud se o tom hodně hovoří, i když mnohem efektivnější by asi bylo místo masivních kampaní vytvořit účinné zákony a hlavně zajistit jejich vymahatelnost
- NE, domácí násilí je velmi závažný problém, který byl dlouho přehlížen a čím více se o tom bude hovořit, tím to bude lépe a stát by měl naopak ještě více podporovat organizace, které se snaží v tomto pomoci

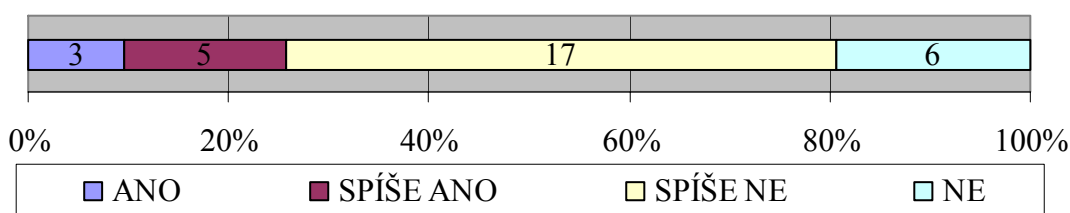
Naprostá většina mužů (90%) vnímá domácí násilí jako negativní jev.

- 2) Máte pocit, že se v kampani proti domácímu násilí, v rozsahu pomoci a zákonných opatřeních, zapomíná na muže – tedy, že pro ženy je dostatek informací a nabízené pomoci, ale muž stěží najde zastání a pomoc, pokud je neprávem „obviněn“?

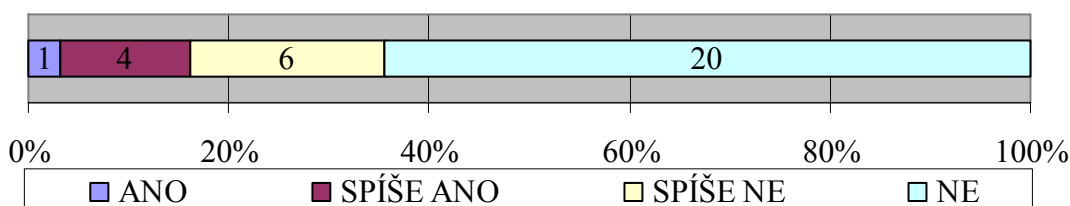
Více jak dvě třetiny mužů (77%) se domnívají, že se na ně v kampani proti domácímu násilí spíše zapomíná, tedy to, že na rozdíl od žen jen stěží najdou zastání a pomoc, pokud budou neprávem „obviněni“.

- 3) Souhlasíte s tím, že v případech domácího násilí v rodině mezi mužem (násilníkem) a ženou (obětí) má většinou určitý podíl na tomto žena?

Více jak dvě třetiny mužů (74%) nepřisuzují v partnerských vztazích podíl na domácím násilí ženám (pokud jsou v postavení obětí).

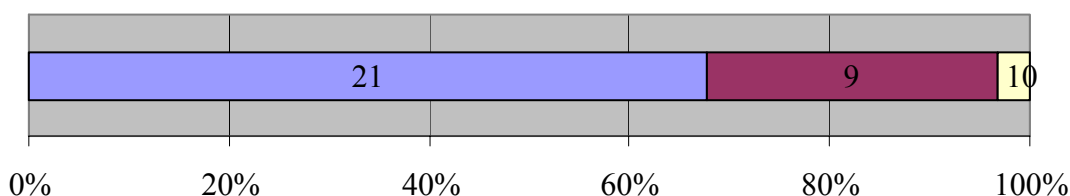
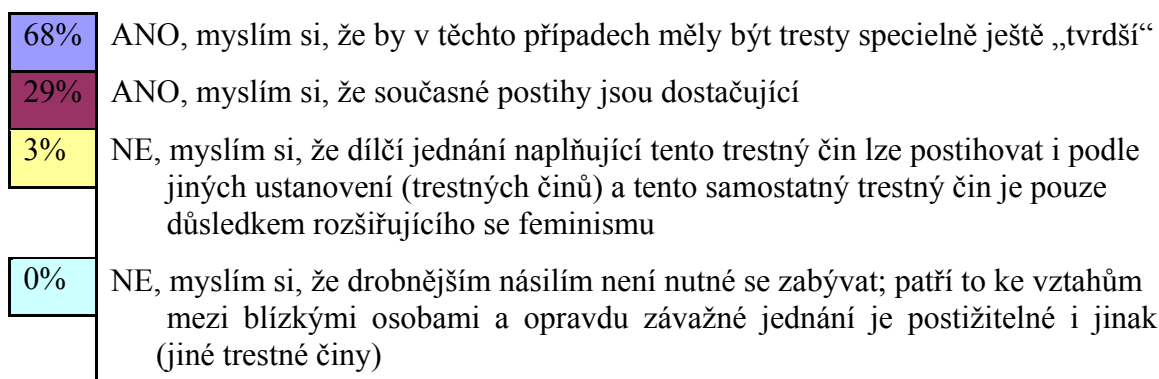
- 4) Souhlasíte s názorem, že obětí opravdového vážného domácího násilí se mohou stát pouze ženy „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají vše líbit?

Pouhých 16% mužů se přiklání k názoru, že obětí opravdového vážného domácího násilí se mohou stát jen slabé a bojácné ženy.

Plně tento názor zastával pouze jeden respondent. Naopak zcela opačný názor zastávají téměř dvě třetiny mužů (65%).

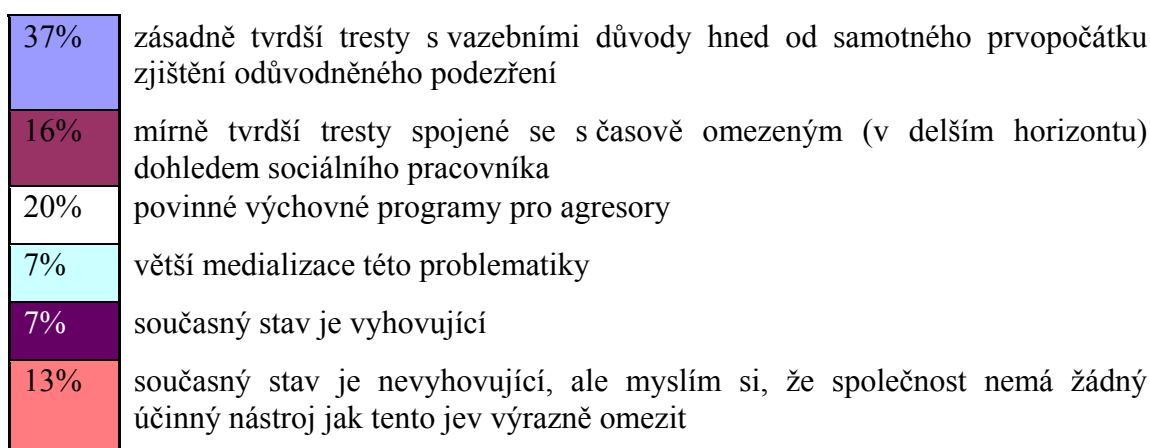
5) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?

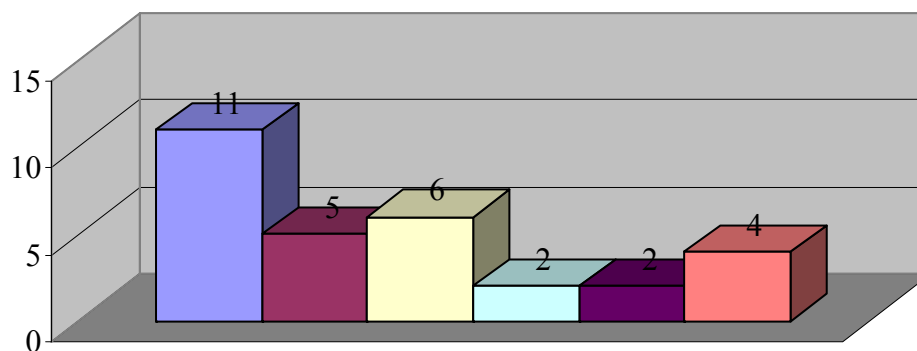

Naprostá většina mužů (97%) považuje domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba speciálně trestněprávně postihovat.

Více jak dvě třetiny mužů si současně myslí, že by tresty měly být ještě přísnější.

6) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

Více jak jedna třetina mužů (37%) vidí jako nejúčinnější nástroj v boji proti domácímu násilí zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření.

Dalších 16% by tresty alespoň mírně zvýšilo a spojilo by je s dohledem sociálního pracovníka.

Pětině mužů se rovněž zamlouvají povinné výchovné programy pro agresory.

7) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zejména tímto zavedený tzv. institut vykázání, který dává policii oprávnění vykázat násilníka na deset dnů ze společného obydlí?

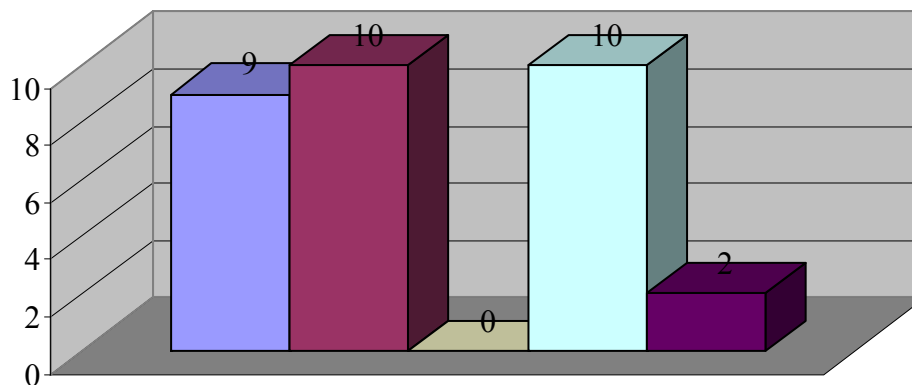
29% VELMI KLADNĚ, je to vynikající nástroj v rukách policie, který chrání oběť a působí preventivně na násilníka

32% KLADNĚ, je to dobré opatření, ale neměla by o tom rozhodovat policie, neboť policistům natolik nedůvěřují co do objektivitu posouzení nutnosti a vhodnosti takového rozhodnutí

0% SPÍŠE ZÁPORNĚ, protože „násilník“ je svým způsobem trestán bez soudu (pouze rozhodnutím určitého policisty), přičemž nikoho nezajímá, že např. nemá žádné peníze a nemá kam jít přespat

32% ZÁPORNĚ, oběť prakticky nijak nechrání a násilníka může popudit k ještě větší agresivitě (zejména v případech, kdy nemá „kam složit hlavu“); daleko účinnější by bylo v závažných případech násilníka předat soudu k posouzení vazby, která by oběť chránila i fyzicky a v méně závažných případech bych se raději takovým opatřením vyhnul

7% VELMI ZÁPORNĚ, v partnerských vztazích poskytuje snadno zneužitelný prostředek, kterého mohou zneužívat zejména ženy proti svým manželům, druhům, apod., aniž proto měly skutečné objektivní důvody

Téměř dvě třetiny mužů hodnotí tzv. institut vykázaní kladně. Z tohoto počtu se však více jak polovina domnívá, že policisté nejsou schopni objektivně posoudit nutnost a vhodnost takového rozhodnutí a toto opatření by jim nesvěřila.

Toto opatření v rukách policie tak má podporu pouze necelé třetiny mužů (29%).

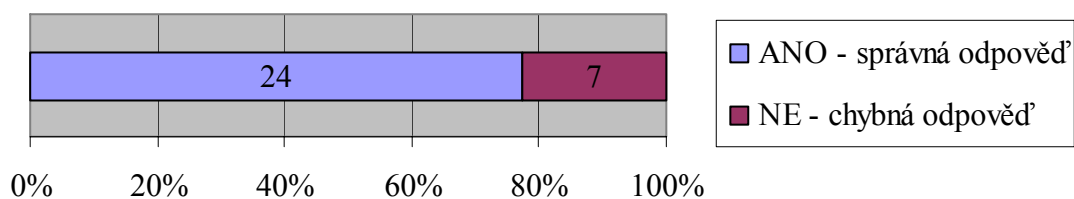
Naopak více jak třetina mužů (39%) hodnotí toto opatření záporně a převážně souhlasí z důvody, že oběť prakticky nijak nechrání a násilníka může popudit k ještě větší agresivitě, přičemž by bylo daleko účinnější v závažných případech předat násilníka soudu k posouzení uvalení vazby, která by oběť chránila i fyzicky a v méně závažných případech by bylo vhodnější se takovému opatření vyhnout.

C.

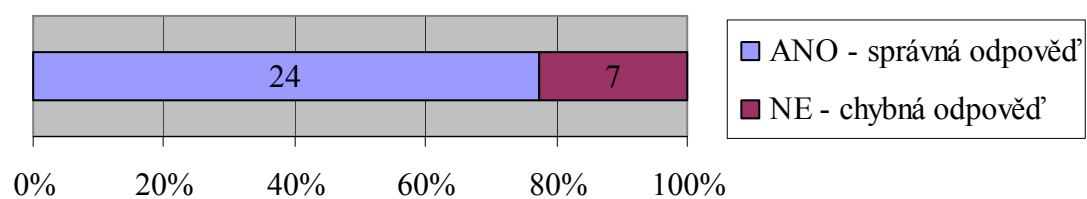
POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ - ZNALOSTI

- 1) Která z níže uvedených jednání vy jste rozhodně zahrnul pod domácí násilí (formy domácího násilí)? Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že spadají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

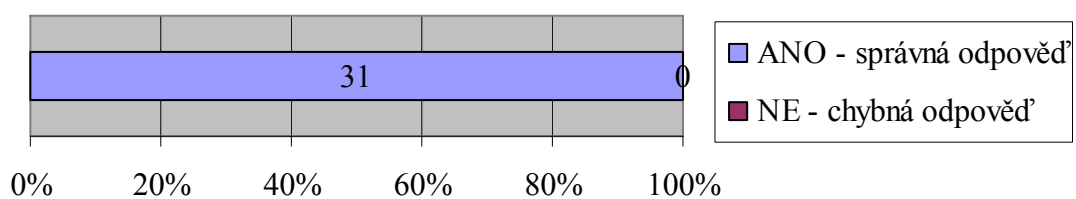
* ponižování a urážení

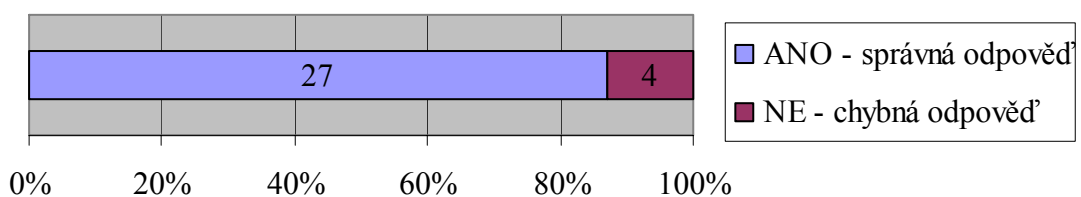
* citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.

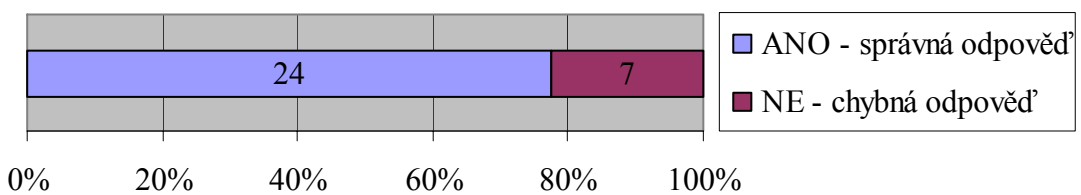
* facky a kopání

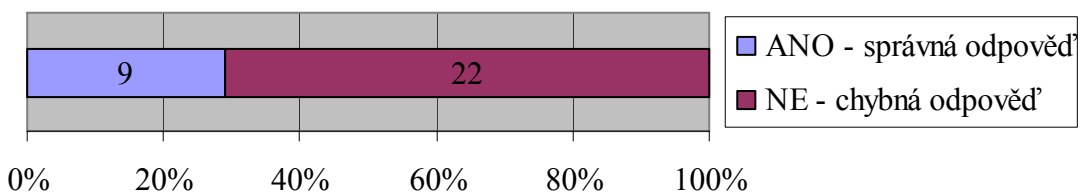
* nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám

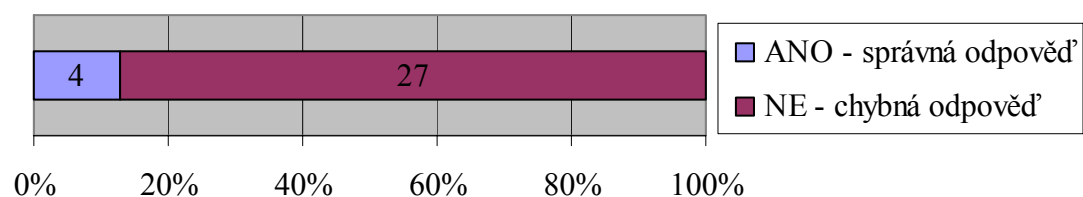
* zákazy kontaktů s rodinou a přáteli

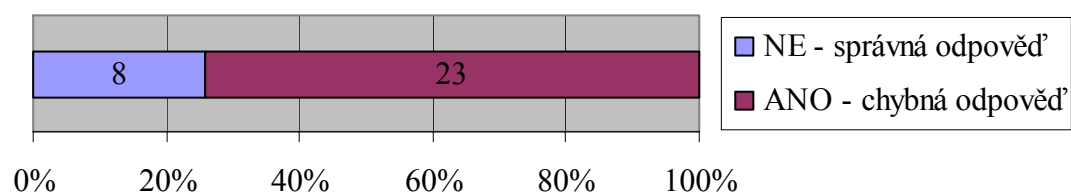
* neposkytování prostředků na společnou domácnost

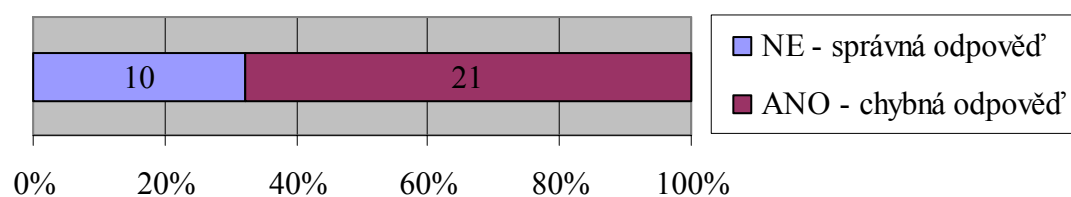
* zatajování finanční situace rodiny

* rvačka

* ničení společných věcí

Nikdo z respondentů nedokázal naprosto správně identifikovat domácí násilí, tedy tak, že by pod domácí násilí zahrnul všechny formy jednání mimo „rvačku“ a „ničení společných věcí“.

Nejčastěji se vyskytly chyby při nezaškrtnutí „zatajování finanční situace rodiny“ jako jednání identifikujícího domácího násilí (87%) a při identifikaci „rvačky“ jako domácího násilí (74%).

2) Mezi důležité (základní identifikační) znaky domácího násilí patří :

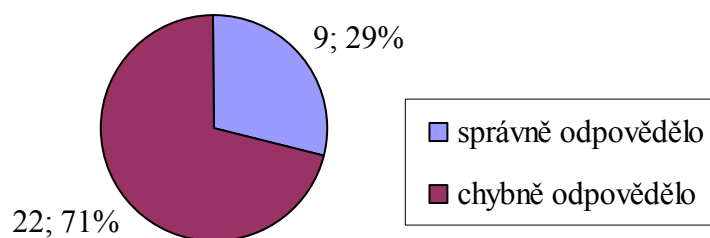
Chybné odpovědi :

* střídání rolí při (vzájemné napadání), blízkost osob, opakovanost a eskalace

* násilí v partnerském vztahu (násilník muž, oběť žena nebo naopak), společná domácnost

Správná odpověď :

* opakovanost a zpravidla eskalace, blízkost osob, neveřejnost (soukromí)

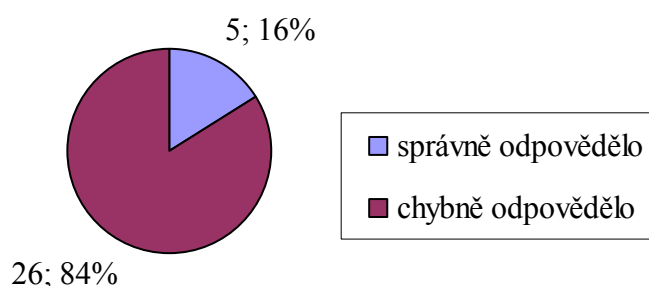
3) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, účinný od 1. 1. 2007, přinesl mj. nejzásadnější změny :

Chybné odpovědi :

- * zřízení intervenčních center, zavedení tzv. institut vykázaní a změnu zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích v souvislosti s přestupkovým jednáním naplňujícím znaky domácího násilí, jehož projednání mezi osobami blízkými již není podmíněno podáním návrhu poškozené osoby (navrhovatele)
- * zavedení tzv. institutu vykázaní, zavedení nového trestného činu *Domácí násilí* a zřízení koordinačních center

Správná odpověď :

- * zavedení tzv. institutu vykázaní, rozšíření skutkové podstaty trestného činu *Maření úředního rozhodnutí* o maření rozhodnutí v souvislosti s vykázaním a zřízení intervenčních center

4) Tzv. institut vykázaní představuje :

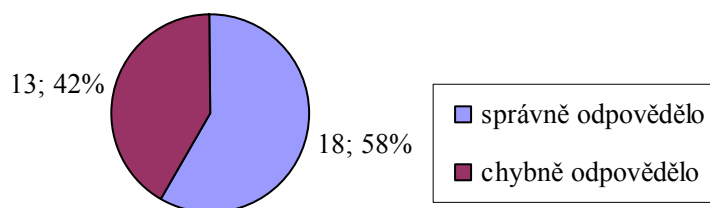
Chybné odpovědi :

- * správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázaní*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) se souhlasem ohrožené osoby až na 10 dnů nařizuje opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí

- * rozhodnutí koordinátora intervenčního centra, který z podnětu Policie České republiky, po jejím bezprostředním zásahu, činí toto preventivní opatření – *Rozhodnutí o vykázání* pro násilnou osobu, v případě, že došlo ke spáchání trestného činu Domácí násilí

Správná odpověď :

- * správné rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázání* nebo *Rozhodnutí o zákazu vstupu*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) nařizuje na dobu 10 dnů opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí

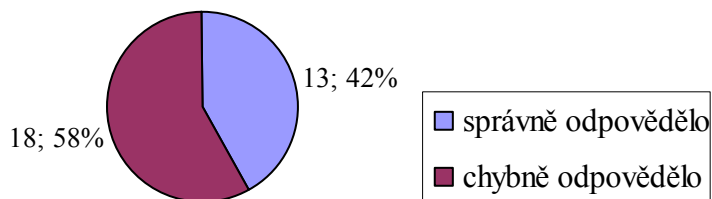
5) Intervenční centrum představuje :

Chybné odpovědi :

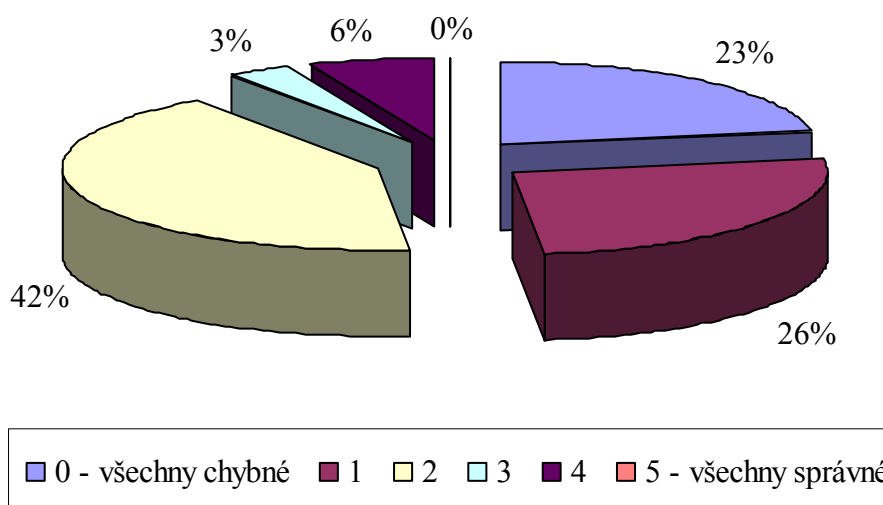
- * státní organizaci v rámci struktury MPSV, která působí v rámci každého kraje a poskytuje pomoc osobám ohroženým násilným chováním (domácím násilím), přičemž se jedná zejména o individuální psychologickou a sociální pomoc a zastupování v soudním řízení
- * neziskové organizace, které z pověření krajského úřadu v rámci vymezeného regionu (zpravidla na území pověřených obcí) zprostředkovávají jednání mezi osobou ohroženou násilným chováním (domácím násilím), násilníkem a státními institucemi, zahrnující prvky pomoci, zejména psychologickou, sociálně terapeutické činnosti, poradenství, aj.

Správná odpověď :

- * různé organizace, které jsou pro svou činnost pověřeny příslušným krajským úřadem – poskytují především bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy osobám, které jsou ohroženy násilným chováním (domácím násilím)

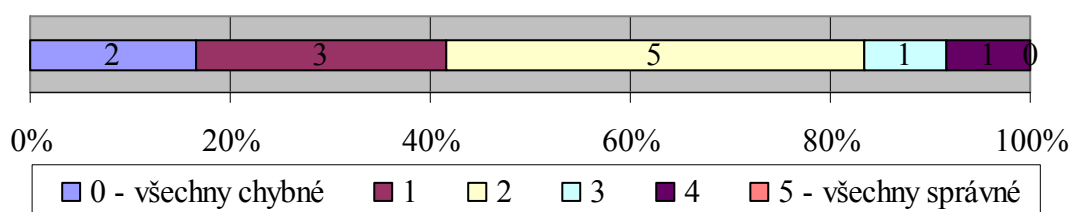
Celkový průměr znalostí respondentů (mužů) – počet správných odpovědí :

Znalosti respondentů (mužů) v oblasti domácího násilí nejsou nejhorší, neboť nebudeme-li brát ohled na otázku k identifikaci forem domácího násilí, kde chybovali všichni, pak lze říci, že více jak polovina mužů (52%) odpověděli polovinu otázek dobře.

Nejlepšího výsledku muži dosáhli při charakterizování tzv. institutu vykázání, kde téměř dvě třetiny vyplnili správnou odpověď. Z tohoto pohledu lze jejich hodnocení tohoto opatření považovat za hodnocení osob se znalostí věci.

Počet správných odpovědí mužů, kteří vyjádřili spíše záporné hodnocení k tzv. institutu vykázání :

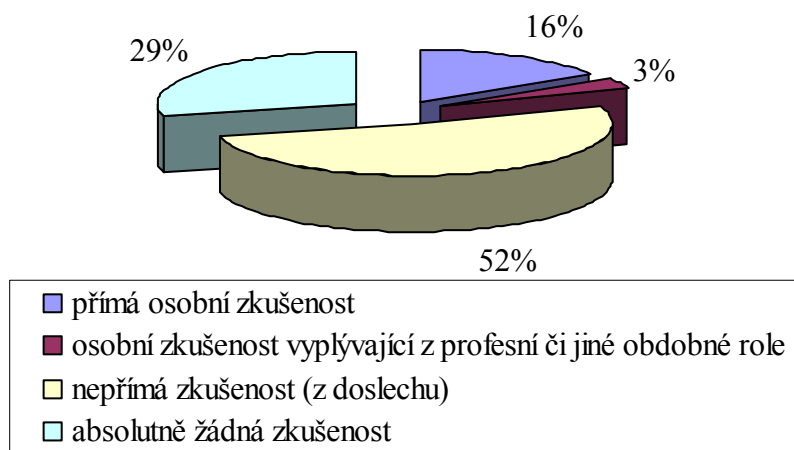
Nelze říci, že by muži, kteří hodnotili institut vykázání záporně měli výrazně nižší nebo výrazně vyšší znalosti v oblasti domácího násilí.

Ve srovnání s průměrem jsou jejich znalosti mírně lepší.

D.

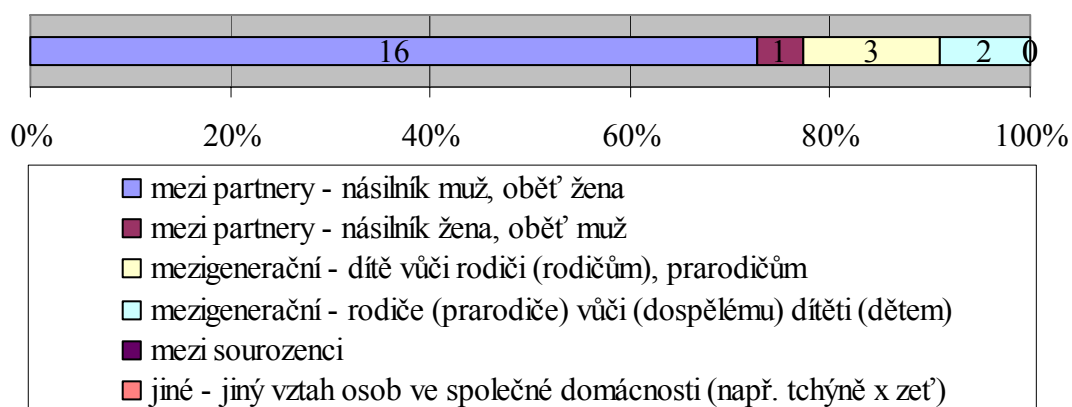
PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI

1) Zkušenost s domácím násilím :

Více jak dvě třetiny dotázaných mužů (71%) uvedli určitou zkušenost s domácím násilím, kterou následně dle otázek popsali.

2) Jednalo se o násilí :

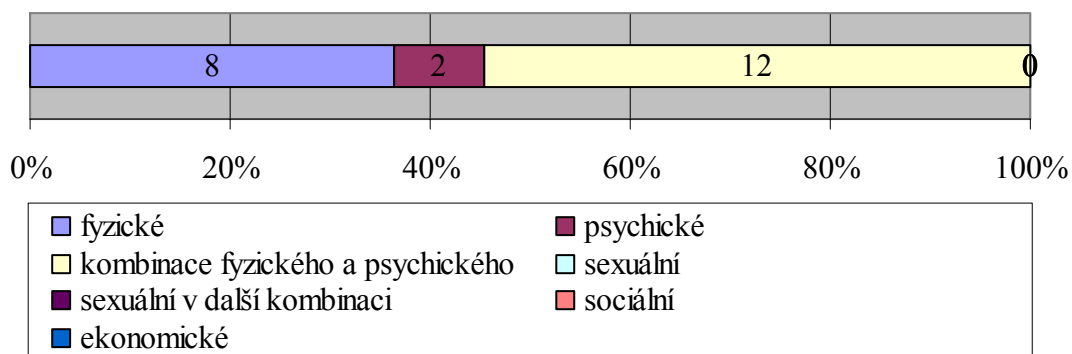

Většina dotázaných mužů (73%) má největší zkušenost s násilím mezi partnery, kde byl muž v postavení násilníka a žena v postavení oběti.

Jedna pětina uvedla násilí mezigenerační, a to jak ze strany dítěte vůči rodiči (rodičům), prarodičům, tak v opačném postavení.

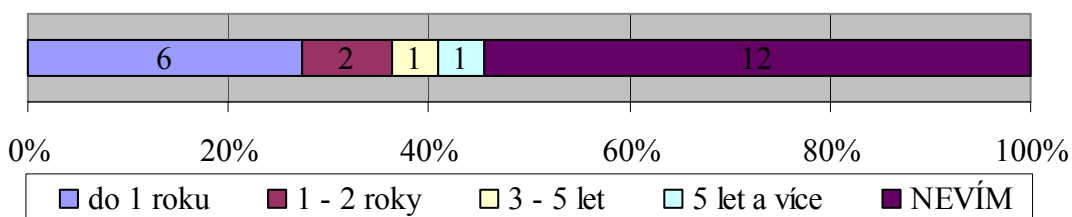
Násilí v partnerském vztahu, kde byla žena v postavení násilníka a muž v postavení oběti se objevilo pouze v jednom případě.

3) Převažující forma násilí :

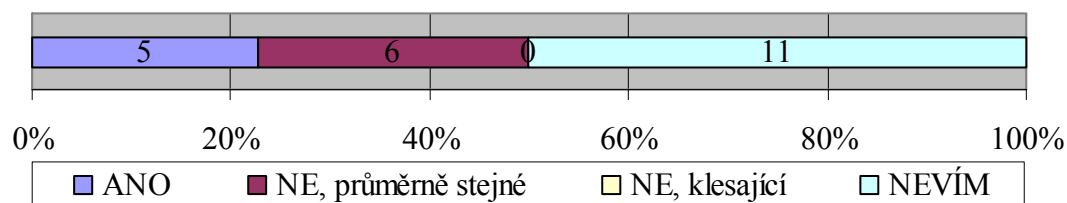
Ve všech případech (100%) se jednalo o násilí fyzické, psychické nebo jejich kombinaci.

4) Délka násilí (opakovaného jednání) :

Ve většině případů se objevilo násilí krátkodobé, avšak s ohledem na to, že více jak polovina respondentů uvedla, že neví délku násilí, nelze k těmto datům příliš přihlížet.

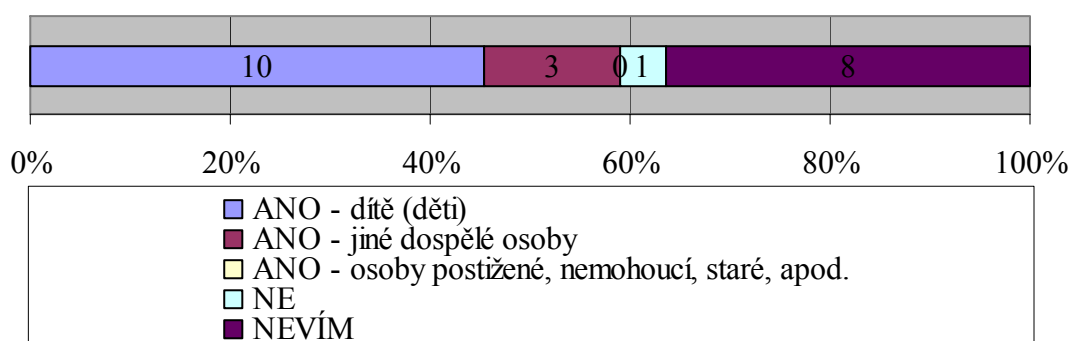
5) Rostoucí intenzita a stupňování útoků :

Téměř v polovině hodnocených případů (45%) docházelo k rostoucí intenzitě a stupňování útoků.

Nebyl zaznamenán žádný případ, kde by došlo k poklesu.

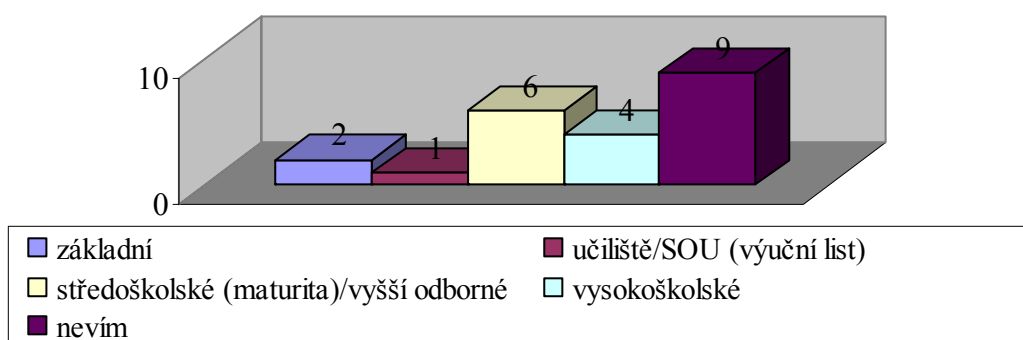
6) Přítomnost „třetích“ osob při násilí (i občasně) :

Ve více jak dvou třetinách hodnocených případů (71%) se násilí odehrávalo před dětmi.

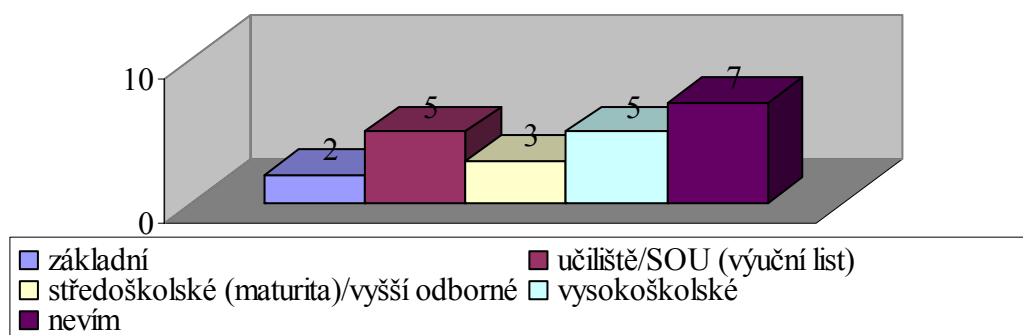
Pouze v jednom uvedeném případě nebyly u násilí přítomny žádné další osoby.

7) Vzdělání oběti :

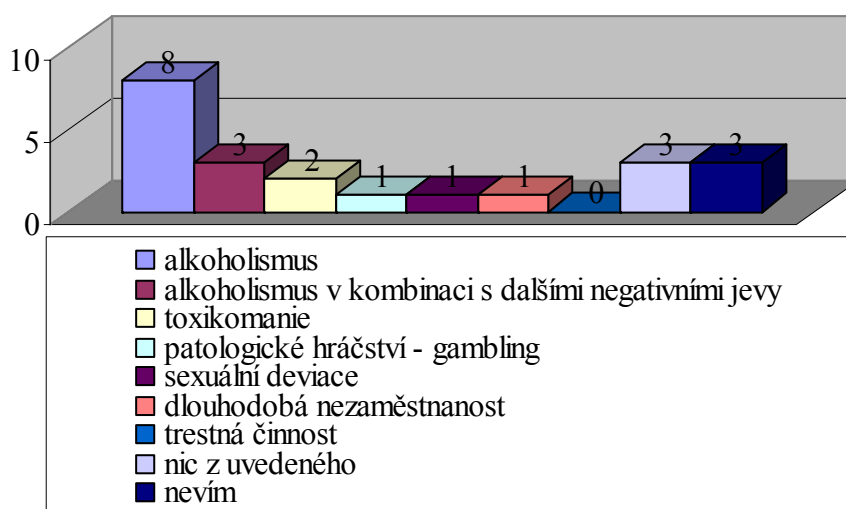
Mezi oběťmi se v hodnocených případech nejvíce vyskytují osoby se středoškolským, případně vyšším odborným (46%) a vysokoškolským (31%) vzděláním.

8) Vzdělání násilníka (násilnice) :

Procentuální zastoupení násilníků podle stupně vzdělání je přibližně stejné.

9) Další negativní jevy násilníka (násilnice) :

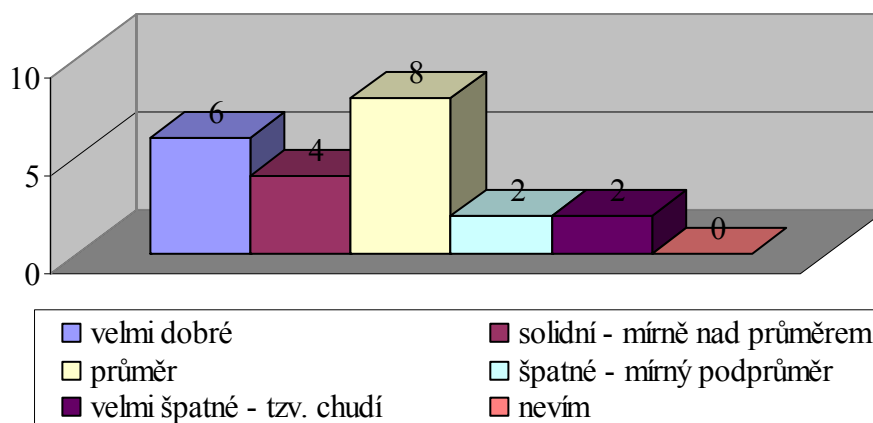

U násilníka byl nejčastějším dalším negativním jevem zjištěn alkoholismus (61% hodnocených případů).

Tento se v 17% vyskytoval společně s dalšími negativními jevy.

Pouze v necelé pětina případů se u násilníka nevyskytovaly žádné další negativní jevy.

10) Materiální zajištění domácnosti, kde se odehrávalo domácí násilí :

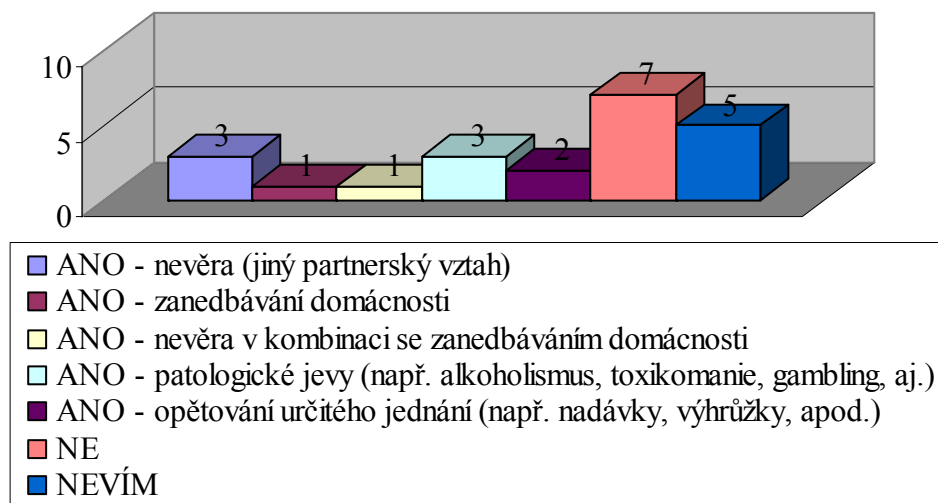

Téměř v polovině případů se domácího násilí odehrávalo v rodinách nadprůměrně materiálně zajištěných.

Ve více jak jedné čtvrtině se jednalo o velmi dobré materiální zajištění.

Podíl podprůměrných a velmi špatně materiálně zajištěných domácností tvořil pouhou necelou pětinu (18%).

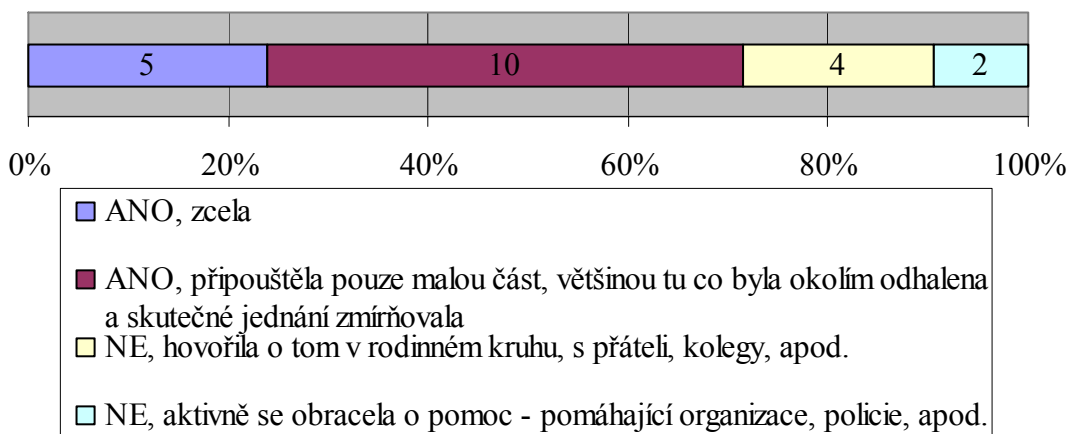
11) Vyskytovalo se na straně oběti jednání, které podněcovalo domácí násilí :

V téměř polovině hodnocených případů (41%) se na straně oběti nevyskytovalo žádné jednání, které by podněcovalo domácí násilí.

Nejčastěji se na straně oběti vyskytovala nevěra, případně spojená se zanedbáváním domácnosti (24%) a patologické jevy (18%).

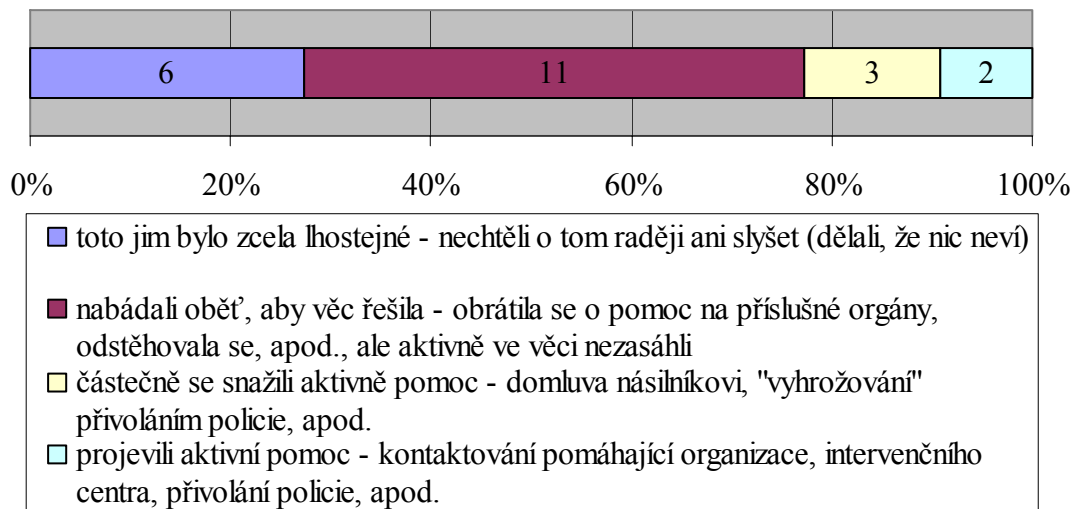
12) Snažila se oběť násilné jednání na sobě zatajovat před okolím :

Ve více jak dvou třetinách případů (71%) se oběť spíše snažila násilné jednání zatajovat před okolím, kdy případně připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala.

Pouze v desetině případů aktivně vyhledávala pomoc (pomáhající organizace, policie, apod.).

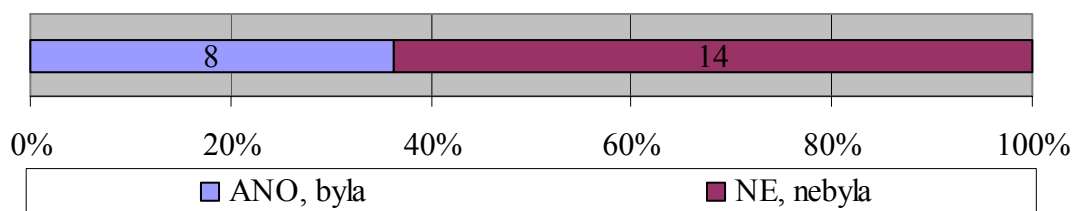
- 13) Lhostejnost okolí – pokud se o tomto jednání dozvěděl někdo z okolí, jako např. z rodiny, přátel, kolegů, sousedé, apod.; pak :

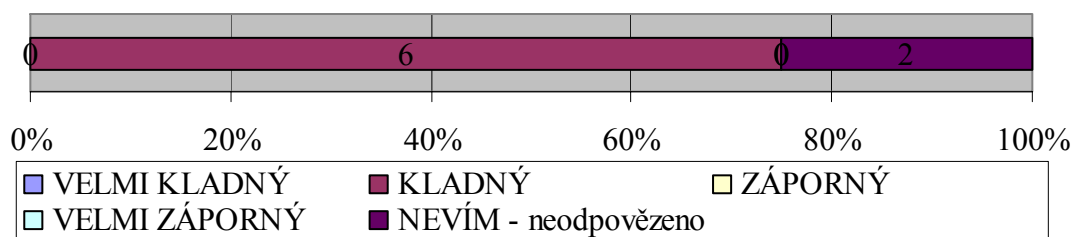
V naprosté většině případů domácího násilí (77%) neprojevili nikdo z okolí aktivní pomoc, přičemž v jedné čtvrtině případů to bylo lidem v okolí zcela lhostejné.

Pouze necelé desetiny případů (9%) projevili lidé z okolí aktivní pomoc.

- 14) Pokud byla ve věci vyžádána pomoc (kýmkoliv) od nějaké pomáhající organizace či intervenčního centra (v rámci pomáhající organizace), pak od jaké a jak hodnotíte přístup jejich pracovníků (přínos) :

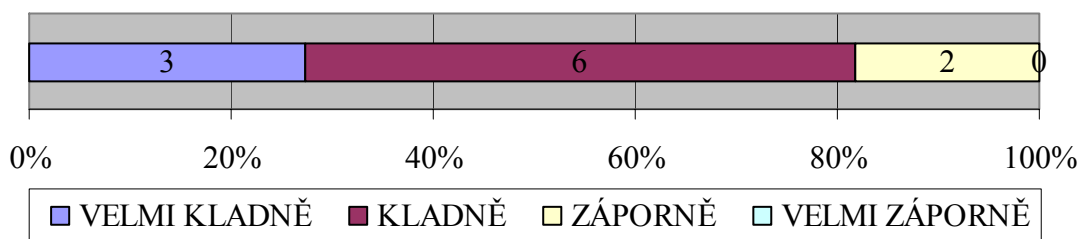
Přístup – přínos pomoci :

Pouze v jedné třetině případů (36%) byla vyžádána pomoc od nějaké pomáhající organizace. Jejich pomoc byla hodnocena vždy kladně, mimo dva případy, kdy respondenti neprovedli žádné zhodnocení.

Mezi vyjmenovanými pomáhajícími organizacemi se objevil „Bílý kruh bezpečí“, „Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS“ a „Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.“

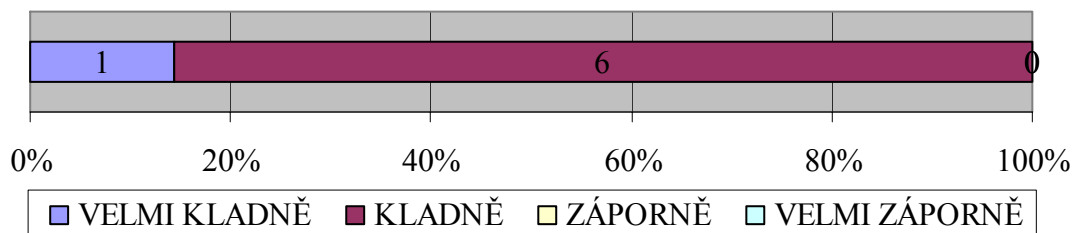
- 15) Pokud byla věc jakýmkoliv způsobem a kýmkoliv oznámena policii, pak jak hodnotíte přístup policistů a přínos jejich pomoci ve věci :

V případech přivolání policie je přístup policistů a přínos jejich pomoci ve věci hodnocen převážně kladně (82%).

Záporné hodnocení se objevilo pouze ve dvou případech.

- 16) Pokud byla přivolána policie a byl uplatněn tzv. institut vykázání, pak jak hodnotíte přínos tohoto opatření :

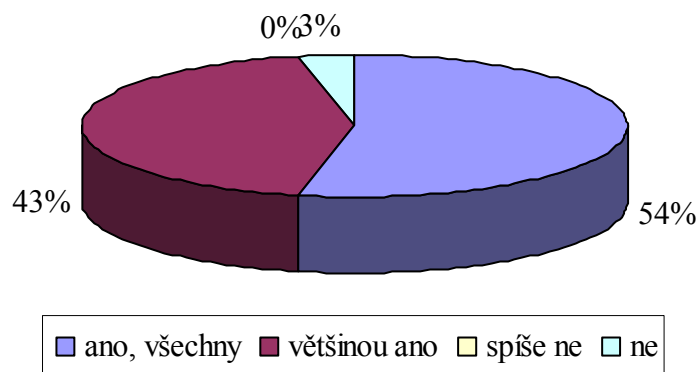

Institut vykázání byl uplatněn téměř v jedné třetině popisovaných případů (32%), přičemž jeho přínos hodnotí muži pouze kladně a v jednom případě dokonce velmi kladně.

E.

SROZUMITELNOST DOTAZNÍKU

1) Byly Vám otázky srozumitelné?

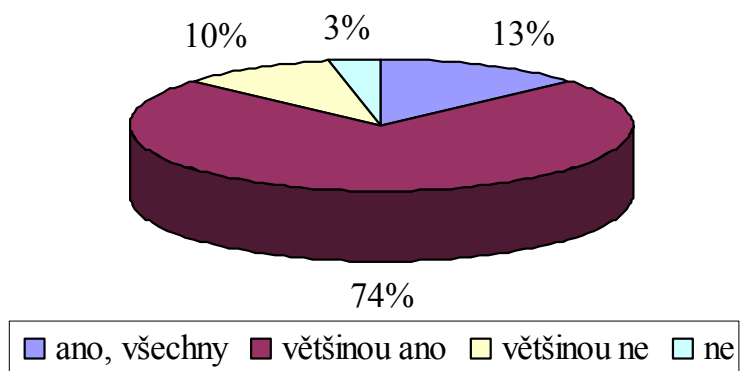

Naprosté většině respondentů (97%) byly otázky většinou srozumitelné.

Více jak polovině byly srozumitelné naprosto všechny otázky.

Pouze jeden respondent uvedl, že mu otázky srozumitelné nebyly.

2) Jak Vám vyhovovaly varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našel odpovídající odpovědi aniž byste se musel přiklánět k nejbližší variantě?

Naprosté většině respondentů (alespoň většinou) vyhovovaly varianty odpovědí (87%).

Tyto odpovědi respondentů potvrzují spolehlivost výsledků a jejich dostatečnou vypovídací hodnotu pro další interpretaci a formulování závěrů.

4.4.4 Shrnutí výsledků dílčího průzkumu – interpretace

Vybraný náhodný vzorek respondentů odráží po stránce věkové a rodinného stavu přibližné složení obyvatel České republiky v produktivním věku (mužů). Reprezentativní zcela jistě není složení podle stupně vzdělání, i když zde není tak razantní převaha vysokoškolsky vzdělaných jako v případě žen. Středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní muži jsou zastoupeni stejným dílem, menšinu pak tvoří absolventi učilišť s výučním listem a pouze ze základním vzděláním se nevyskytl nikdo.

Z výše uvedených výsledků lze formulovat následující závěry opírající se o postoje mužů, jejich praktické zkušenosti a znalosti :

1. „Kampaň proti domácímu násilí je na místě, ale zapomíná na muže.“

Naprostá většina mužů vnímá domácí násilí jako negativní jev a nepovažuje současnou kampaň za přehnanou, přičemž nepřisuzuje podíl na tomto jednání ženám a nesouhlasí s tím, že by se oběti mohly stát jen slabé a bojácné ženy.

Současně se však většina mužů přiklání i k tomu, že se v rozsahu pomoci a zákonných opatření zapomíná na muže, kdy je pro ženy dostatek informací a nabízené pomoci, ale oni jen stěží najdou zastání a pomoc, pokud jsou neoprávněně „obviněni“ z domácího násilí.

2. „Tresty za domácí násilí by měly být přísnější a efektivnější“.

Většina mužů chce pro pachatele domácího násilí přísnější tresty, přičemž více jak třetina vidí jako nejúčinnější vazební důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření a pětina by rovněž do trestu zahrnula povinné výchovné programy.

3. „Institut vykázání není zcela ideální“.

Mírná většina mužů hodnotí zavedení tzv. institutu vykázání spíše kladně, i když většinou nedůvěřují pro toto rozhodování policii. Záporné hodnocení vyjadřuje více jak třetina mužů (39%).

Převážně souhlasí z důvody, že oběť prakticky nijak nechrání a násilníka může popudit k ještě větší agresivitě, přičemž by bylo daleko účinnější v závažných případech předat násilníka soudu k posouzení uvalení vazby, která by oběť chránila i fyzicky a v méně závažných případech by bylo vhodnější se takovému opatření vyhnout.

K tomuto je třeba konstatovat, že muži ve vědomostní části prokázali velmi dobrou znalost institutu vykázání (téměř dvě třetiny správně odpověděli otázky) a z tohoto pohledu tak lze jejich hodnocení považovat za hodnocení se znalostí věci.

4. „Typické domácí násilí – násilí mezi partnery, násilník muž a žena jako oběť.“

Praktické zkušenosti mužů potvrzují, že se domácí násilí většinou odehrává v partnerských vztazích mezi mužem, který je v postavení násilníka a ženou, která je v postavení oběti (73%).

5. „Netypické, ale časté domácí násilí – mezigenerační.“

Pětina mužů uvádí zkušenosti s násilím mezigeneračním, a to zejména ze strany dětí vůči rodiči (rodičům), případně prarodičům.

6. „Typická forma domácího násilí – násilí fyzické a psychické“.

Všechny případy (100%) vypovídají o násilí fyzickém a psychickém, buďto samotně nebo v jejich kombinaci (převážně).

7. „Domácí násilí není beze svědků. Typický svědek - dítě.“

Většina případů (71%) vypovídá o přítomnosti dítěte (dětí) při domácím násilí, přičemž pouze v jednom případě nebyly nikdy u násilí přítomny žádné další osoby.

8. „Vzdělání nehraje žádnou roli.“

Jak v zastoupení obětí, tak násilníků, nehraje žádnou podstatnou roli vzdělání. V obou postavení jsou zastoupeny všechny skupiny vzdělání.

9. „Alkoholismus provází více jak polovinu násilníků“.

Téměř ve dvou třetinách hodnocených případů se vyskytoval na straně násilníka alkoholismus, často doprovázený dalšími negativními jevy.

10. „Vyšší sociální standard = vyšší míra domácího násilí.“

Téměř v polovině případů se domácího násilí odehrávalo v rodinách nadprůměrně materiálně zajištěných, přičemž ve více jak jedné čtvrtině se jednalo o velmi dobré materiální zajištění.

Podíl podprůměrných a velmi špatně materiálně zajištěných domácností tvořil pouhou necelou pětinu (18%).

11. „Obět' domácí násilí skrývá.“

Ve většině případů se obět' spíše snažila násilné jednání zatajovat před okolím, případně připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala.

Pouze v desetině případů aktivně vyhledávala pomoc (pomáhající organizace, policie, apod.).

12. „Lhostejnost okolí“.

V absolutní většině případů lidé z okolí, kde se odehrávalo domácí násilí, neprojevili žádnou aktivní pomoc, přestože o násilném jednání věděli, přičemž v jedné čtvrtině případů to bylo lidem v okolí zcela lhostejné.

Pouze necelé desetině případů (9%) projevili lidé v okolí aktivní pomoc.

13. „Oběti domácího násilí vždy pomůže obrátit se na instituce k tomu určené.“

Ve všech případech, kdy byla vyžádána pomoc o nějaké pomáhající organizace, byla tato hodnocena kladně.

Pomoc policie je také hodnocena převážně kladně (82%).

4.5 Doplnující výzkumné rozhovory

4.5.1 Intervenční centrum – koordinátor

O instituci intervenčního centra, jeho kompetencích a zákonném zmocnění bylo dostatečně pojednáno v teoretické části. Jelikož tento institut představuje ze zákona podstatnou roli v pomoci obětem domácího násilí a v další koordinační činnosti, zajímala mně tato činnost blíže.

Za účelem doplnění si informací, které nebyly patrné z internetové prezentace a jiných přístupných materiálů, stejně jako za účelem získání stanovisek a názorů z praxe pro další výzkumnou interpretaci v návaznosti na dotazníkové šetření jsem si domluvil schůzku s koordinátorkou intervenčního centra.

Konkrétně se jednalo o intervenční centrum při společnosti SPONDEA v Brně. Schůzka proběhla v prostorech této organizace v lednu 2008, tedy ještě před samotným dotazníkovým šetřením. Rozhovor jsem tedy pojal jako částečně heuristický, řízený, tedy strukturovaný, kdy jsem si dopředu připravil témata ke kterým jsem kladl otázky.

Přepis rozhovoru (otázky jsou zapsány kurzívou) :

1. K samotnému intervenčnímu centru :

Intervenční centrum působí v rámci každého kraje, kdy je uveden jeden proškolený koordinátor různého vzdělání a to v rámci různých (příspěvkových) organizací (např. diecézní charita, centrum sociálních služeb, DONA Centrum bílého kruhu bezpečí, aj.).

a) *Co musí splňovat organizace, která je uvedena jako Intervenční centrum? Jak je možné, že téměř v rámci každého kraje se jedná o jinou organizaci?*

„Ze zákona je za zřízení intervenčního centra zodpovědný kraj, přičemž je prakticky jedno jakou si vybere organizaci. Vybraná organizace pouze musí splňovat standard stanovený Ministerstvem práce a sociálních věcí, jinak pro takovou organizaci nejsou stanovena žádná kritéria.“

b) *Co znamená název SPONDEA – jedná se o nějakou zkratku nebo něco symbolizuje?*

„Je to z latinského výrazu SPONDEO, což znamená SLIBUJI“.

c) *Jaká je organizační struktura Intervenčního centra? Kdo má postavení vedoucího pracovníka a kdo je nadřízeným koordinátora?*

„V čele stojí ředitel organizace. Dále zde pracují sociální pracovníci a psychologové, většinou na částečný úvazek, a poté tedy koordinátor intervenčního centra.“

d) *Stručně náplň práce jednotlivých pracovníků – koordinátor, sociální pracovník, psycholog, právník?*

„Koordinátor má na starosti zejména organizaci a koordinaci spolupráce v rámci kraje a např. různé vzdělávací akce. Sociální pracovník má na starosti kontakt s klienty, sbírá data pro práci právníka a psycholog. Psycholog poskytuje psychologickou pomoc v rámci kontaktu s klientem. Právník poskytuje pouze poradenství, kdy např. pomůže klientovi sepsat soudní žalobu, ale osobně klienta v žádném řízení nezastupuje.“

e) *V případě koordinátora. O jaký se jedná pracovní poměr, jedná se o státního zaměstnance, zaměstnance organizace, jedná se hlavní nebo pouze vedlejší pracovní poměr? Jakou musí splňovat kvalifikaci? Co znamená jeho proškolení, kdo a z čeho ho školí? Jakým způsobem je vybírán a kdo ho do této funkce jmenuje?*

„Koordinátor je zaměstnanec organizace na hlavní pracovní poměr. Žádné konkrétní požadavky na kvalifikaci nejsou stanoveny, ale podle neformálních pravidel se požaduje vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání humanitního zaměření. Jediné proškolení, které jsem absolvovala bylo v rámci projektu HRÁZ u Bílého kruhu bezpečí, které trvalo čtyři dny a získala jsem osvědčení. Další školení je prováděno v rámci organizace ředitelem, většinou k výkladu zákona, aktuálním změnám, manuální dovednosti, apod.“

f) *Jaké zpracováváte statistiky, na co jsou zaměřeny respektive jakou problematiku pokrývají, z jakých dat čerpáte (okruh a respondentů) a k jakému účelu jsou zpracovávány – jejich využití?*

„Statistiky zpracováváme měsíčně pro Bílý kruh bezpečí. Zahrnují počty vykázaní, věk ohrožených osob, děti, postižení, apod., stejně jako u vykázaných např. zda byl přítomen alkohol, apod.“

2. Ke spolupráci s Policií České republiky :

§ 21b, zákona o Policii České republiky, stanoví, že rozhodnutí o vykázání se písemně vyhotoví do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí a opis se doručí do 24 hodin intervenčnímu centru spolu s opisem úředního záznamu.

a) Jakým způsobem je toto rozhodnutí spolu s úředním záznamem doručováno?

„Na základě domluvy jsme nejprve telefonicky vyrozumívání a poté jsou nám dokumenty zasílány faxem. Z počátku jsme měli s některými odděleními policie problém s dodržováním 24 hodinové lhůty, ale nyní už vše funguje bez problémů.“

b) V případě, že není uplatňován institut vykázání, pak není intervenční centrum nijak vyrozumíváno, přestože policie vede řízení pro trestný čin, případně přestupek obsahující „domácí násilí“?

„Ano. Pokud nedojde k vykázání, pak nás policie nijak nevyrozumívá, i když vede řízení pro trestný čin nebo přestupek obsahující domácí násilí.“

c) Jak funguje v tomto případě spolupráce s policií, je zde spokojenost, případně v čem vidíte nedostatky?

„Nějaké nedostatky se vyskytují v písemnostech, kdy je na to upozornujeme a žádáme opravy příslušných záznamů. Žádná přímá spolupráce jinak nefunguje, jedná se čistě o poradenství.“

3. K naplňování ustanovení zákona o sociálním zabezpečení :

Dle § 74a odst. 1 tohoto zákona se ohroženým osobám se poskytuje bezprostřední individuální psychologická a sociální pomoc, ambulantní lékařské, psychologická a právní; následná zejména sociální, lékařská, psychologická a právní ze strany intervenčního centra.

a) Zajímalo by mne co představuje „sociální pomoc“ – jaké konkrétní činnosti?

„Jedná se především o nejbližší kontakt s klientem a veškeré činnosti s tím spojené představující poradenství, zajištění pobytu, zprostředkování schůzek s právníkem, psychologem, apod.“

Dle § 74 odst. 2 plní intervenční centra koordinační úlohu mezi zúčastněnými institucemi (OSPOD, obce, PČR, obecní policie, nestátní a charitativní organizace) a vyhodnocují vzájemnou spolupráci.

b) Jakým způsobem a jak často probíhá toto vyhodnocení, tedy jestli se jedná o nějakou písemnou zprávu a komu je určena? Pokud ano, je možné poskytnout opis?

„Prozatím se dělá přibližně jedenkrát za dva měsíce analýza služeb a spolupráce ve formě zápisů pro všechny zúčastněné. Výstupní zpráva prozatím žádná nebyla zpracována. Uvedené zápisy nemohu poskytnout, protože jsou určeny pouze pro vnitřní potřebu.“

Dle § 74 odst. 3 jsou zaměstnanci intervenčních center povinni zachovávat mlčenlivost o tom co se dozvěděli. Sdělit skutečnosti mohou jen se souhlasem osob, kterých se údaje týkají nebo pro účely trestního řízení orgánům činným v trestním řízení i bez takového souhlasu?

c) Lze tomu tak rozumět, že pokud se na Vás někdo obrátí „anonymně“ a ze skutečností jím uvedených vyplývá, že je buď obětí nebo svědkem domácího násilí, tak policii ihned tyto skutečnosti včetně osobních údajů osoby oznámíte?

„Pokud se na nás někdo obrátí anonymně, pak jeho osobní data nepožadujeme. Stejně tak neoznamuje skutečnosti nasvědčující domácímu násilí bez souhlasu klienta. Pouze mu tuto možnost nabízíme.“

d) Poskytnete policii na vyžádání pro výše uvedené účely veškeré Vaše záznamy k požadované osobě či případu, včetně záznamů z konzultací, apod.?

„Na písemnou žádost samozřejmě požadované záznamy poskytneme, ale ještě se nestalo, že by nějaké takové záznamy po nás policie požadovala.“

§ 74b odst. 1 stanoví, že pomoc v intervenčních centrech se poskytuje převážně na základě podnětu policie (opis rozhodnutí o vykazání/zákazu vstupu a úředního záznamu).

e) Může být poskytnuta i bez toho na základě žádosti ohrožené osoby a jak se poté liší pomoc na podnět policie a bez tohoto podnětu – jsou tam nějaké rozdíly?

„Rozdíly v pomoci žádné nejsou, pouze k případům bez podnětu policie nevyjíždíme a klienti nás musí kontaktovat v centru. Zatím to, ale ani nebylo po nás požadováno.“

§ 74b odst. 2 stanoví, že intervenční centrum je povinno kontaktovat ohroženou osobu při rozhodnutí o vykázání do 48 hodin od doručení, jak vždy bezodkladně poté, co se dozví o ohrožení osoby násilným chováním.

f) Jakým způsobem probíhá tento kontakt (osobně, písemně, telefonicky)? Jak postupujete, když ohrožená osoba kontakt s Vámi odmítá, tedy pokud se to někdy stalo?

„Pokud máme uvedený telefon, pak probíhá kontakt telefonicky, jinak formou doporučeného dopisu. Osobní kontaktování neprobíhá. Pokud ohrožená osoba odmítá naši pomoc, tak ji více nekontaktujeme, což představuje přibližně 10% všech případů.“

V rámci rozhovoru s koordinátorkou intervenčního centra pro Jihomoravský kraj bylo zjištěno, že kromě obecných zákonných požadavků na intervenční centra, není blíže na celostátní úrovni upraveno jejich fungování, co se týče organizace, kompetencí pracovníků, kvalifikace, apod. Intervenčním centrem tak může být prakticky zřízena jakákoliv organizace, kterou si kraj pro tuto činnost pověří, a to bez jakýchkoliv bližších kritérií výběru.

Činnost pověřených koordinátorů není rovněž nějak centrálně řízena a sjednocována, kdy spadají do hierarchie pracovníků příslušné organizace s nadřazeným ředitelem organizace. U koordinátorů není stanoven konkrétní požadavek na vzdělání a jediné centrální školení s osvědčením pro svoji činnost, je čtyřdenní školení organizované Bílým kruhem bezpečí.

Spolupráce s Policií České republiky se prakticky omezuje na přebírání dat ze zasílaných záznamů k případům vykázání (zákazu vstupu), přičemž v jiných případech domácího násilí nejsou policií vyrozumíváni. V případech, že jsou kontaktováni klientem, který nechce, aby byla věc oznamována policii, tak zjištěné případy domácího násilí policii neoznamují.

Osobní kontakt s ohroženými osobami se omezuje na schůzky v prostorách organizace, po předešlém, zpravidla telefonickém, kontaktování. Pokud je tato intervence odmítnuta, pak osoby více nekontaktují a nevyvíjí v případech žádnou další činnost, která jinak představuje především zprostředkování psychologické pomoci a poradenství od právníka.

Vlastní koordinační činnost mezi institucemi nebyla nijak prezentována a poskytnutí dílčích analýz, které mají existovat, byť k nahlédnutí, bylo odmítnuto.

4.5.2 Policie České republiky – vedoucí obvodního oddělení

Policie České republiky (dále jen „policie“) hraje zastává zásadní roli v boji proti domácímu násilí, která byla ještě posílena uvedenými zákonnými opatřeními účinnými od 1. 1. 2008, kdy získala kompetence zejména k pomoci osobám ohroženým domácím násilím. V souvislosti s těmito novými zákonnými prostředky mně zajímala jejich skutečná účinnost a efektivnost v praxi. Na toto objasnění bylo zaměřeno i dotazníkové šetření, zejména v řadách příslušníků policie, přičemž jak vyplynulo již v teoretické části, vyskytly se určité nejasnosti a problémové oblasti, které bylo zapotřebí minimálně upřesnit kompetentní osobou z řad policie.

Za tímto účelem jsem požádal o rozhovor vedoucího obvodního oddělení policie na úrovni „okresního“ města. V tomto případě se jedná o osobu, která ze svého profesního postavení odpovídá jak za metodickou, tak kontrolní činnost svých podřízených, kteří zákonné prostředky v praxi uplatňují. Zároveň je k této činnosti speciálně školená a na úrovni svého postavení problematiku konzultuje jak s dalšími nadřízenými články, tak s jinými celky policie, státními zástupci, jinými státními orgány, pomáhajícími organizacemi, intervenčními celky a s dalšími institucemi.

Rozhovor proběhl v měsíci únoru 2008. Rozhovor jsem pojal opět jako částečně heuristický, řízený, tedy strukturovaný a dopředu jsem si připravil témata ke kterým jsem kladl otázky.

Přepis rozhovoru (otázky jsou zapsány kurzívou) :

*1. Ustanovení § 21a zák.č. 283/1991 Sb., o P ČR, dává policii oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj, lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k **nebezpečnému útoku** proti životu, zdraví, svobodě nebo **zvlášt' závažnému útoku** proti lidské důstojnosti.*

Nikde jsem nenašel výklad co představuje „nebezpečný útok“ a co „zvlášt' závažný útok“, pouze v ZP PP č. 179/2006 je v čl. 7 odst. 2 uvedeno, že policista hodnotí riziko budoucího nebezpečného útoku zejména podle :

a) počtu uskutečněných výjezdů či hlášených útoků, tzn. zda se jedná o opakované útoky či nikoli, přičemž předchozí útoky mohou dosahovat i nižší intenzity,

- b) *aktuální situace na místě incidentu, tzn. zajištěných stop a jiných důkazů, informací získaných zejména od násilné i ohrožené osoby nebo svědků incidentu,*
- c) *intenzity všech předchozích útoků,*
- d) *reálné hrozby stupňování násilného jednání, tzn. rizika hrozby útoků po odjezdu policie – vyhodnocení stupně nebezpečnosti násilné osoby,*
- e) *závěrů učiněných na základě použití diagnostické metody SARA DN,*

což v tomto případě pojem „nebezpečného útoku“ nijak nedefinuje, pouze udává návod jak má být vyhodnocován.

Potřeboval bych tak vědět, jestli jsou někde tyto pojmy (právně) upraveny a jak nebo zda jde pouze o subjektivní (i když po posouzení objektivním údajů) posouzení policistou?

„Jak pojem „nebezpečný útok“, tak pojem „zvlášť závažný útok“ není v žádné předpise, a to ani na metodické úrovni upraven. V podstatě se opravdu jedná o subjektivní posouzení všech okolností v dané situaci policistou, k čemuž využívá diagnostické metody SARA DN a na základě těchto získaných údajů pak musí zaujmout stanovisko zda se jedná o nebezpečný nebo zvlášť závažný útok.“

„Jinak k tomu musím dodat, že pro policistu je to velmi obtížné posuzování, zejména při zákroku na místě činu, kde musí navíc provádět řadu dalších úkonů. Jeho rozhodnutí je navíc okamžitě vykonatelné a vyžaduje tedy opravdu velmi zodpovědný přístup.“

2. Přestože se institut vykázání nevztahuje přímo ke spáchání přestupku nebo trestného činu, z jeho definice vyplývá, že následuje minimálně po spáchání přestupku (dle mého názoru spíše trestného činu, samozřejmě na úrovni důvodného podezření).

Zajímalo by mně kolik takových rozhodnutí jste v rámci útvaru od 1. 1. 2007 vydali a jestli vždy následovalo trestní řízení nebo se jednalo i o přestupky (kolik)?

„Institut vykázání jsme uplatnili celkem v 9 případech, přičemž vždy následovalo trestní řízení minimálně pro podezření z trestného činu dle § 215a trestního zákona. Osobně si ani nedokáži představit, že by se provádělo vykázání a jednalo by se pouze o přestupek, neboť důvody pro vykázání jsou tak závažné, že předpokládají podezření ze spáchání trestného činu.“

3. Přestože ustanovení zákona o policii vztahující se k tzv. institutu vykazání předpokládají aktuální zákrok policie v místě, nebylo by zřejmě v rozporu, respektive by bylo v souladu s ustanovením § 21a odst. 1 i to, kdyby následovalo s časovým odstupem, přestože by pozbývalo svého smyslu.

Např. když by žena přišla oznámit, že ji „bije“ manžel opakovaně už půl roku, kdy k poslednímu útoku došlo před týdnem a má obavy, že budou další následovat, atd. (zkrátka byly by splněny zákonné důvody pro vykazání), pak by policista mohl přijet na místo a uplatnit institut vykazání – i když by se neodvíjel od aktuálního zákroku a postrádal smysl nebyl by v rozporu se zákonem, respektive by byl v souladu.

Souhlasí?

„Ano je to skutečně tak, i když jsme se zatím s takovým případem nesetkali. V rámci školení nám to bylo objasňováno tak, že žena má tuto dobu pro zařízení si potřebných záležitostí jako např. návrhu na vydání předběžného opatření, i když souhlasím s tím, že to za této situace úplně smysl nemá, neboť tento návrh může učinit i bez toho.“

4. Ve smyslu § 21a odst. 2 zákona o policii je rozhodnutí o zákazu vstupu účinné v okamžiku, kdy se o něm osoba, proti které směřuje dozví.

Co je v tomto smyslu bráno jako, že se o něm „dozví“? Stačí např. potvrzení manželky, že mu o něm řekla (zřejmě by mu musela předat minimálně písemné vyhotovení) nebo musí převzít písemné rozhodnutí?

„Ne, vždy musí převzít písemné rozhodnutí, jehož převzetí musí být stvrzeno podpisem, v krajním případě, v případě odmítnutí převzetí či podpisu, záznamem o vyhlášení ze strany policie. Rozhodnutí o zákazu vstupu vylepujeme sice na dveře, ale nelze to brát jako skutečnost, že se o něm ten koho se to týká dozvěděl, pokud by to sám nepřiznal, protože ho může snadno „strhnout“ a sdělit, že nic na dveřích nebylo. V těchto případech vždy ohrožené osoby instruujeme k tomu, aby nám zatelefonovaly hned jak se taková osoba v místě objeví, kdy následně přijede policista, který rozhodnutí osobně doručí a v tom okamžiku je účinné.“

5. Dle § 21d odst. 1 zákona o policii trvá rozhodnutí o vykázání (zákazu vstupu) po dobu 10 dnů ode dne vydání rozhodnutí.

Je tedy možné, že pokud vykázanému není sděleno (prokazatelně) nebo v tomto směru se spíše o něm „nedozví“, pak může uplynout bez skutečného vlastního výkonu?

„Tato situace je samozřejmě možná a jak jsem uvedl je potřeba prokazatelné doručení, buď prostřednictvím doručovatele (pošty) do vlastních rukou nebo policií. Teprve pak je účinné proti osobě, které se týká, ale lhůta běží od vydání a může tak uplynout i před vlastním doručením.“

6. § 21d odst. 2 zákona o policii stanoví, že se podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykázání lhůta vykázání (10 dnů rozhodnutím policie) prodlužuje až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

Vezmu-li toto mezidobí (do rozhodnutí soudu), kdy muž např. 10 dnů vzorně dodržuje zákaz a pak přijde domů aniž by měl tušení o podání návrhu, který byl mezitím podán, pak jak se v tomto případě bere jeho vyrozumění o tomto, aby proti němu mohlo být postupováno jako, že rozhodnutí porušuje? Tedy zda opět musí být o podání tohoto návrhu nějak „prokazatelně“ vyrozuměn, kým, apod.?

„Doručování předběžného opatření je již v kompetenci soudu. Vyrozumění o podání daného návrhu a v tomto směru prodloužení lhůty vykázání je trochu problematické. V praxi to většinou provádíme tak, že pokud si vykázaný přijde pro odebrané klíče, tak se telefonicky dotazujeme na soudu zda byl návrh na předběžné opatření podán a pokud ano, pak je o tomto vyrozuměn, tedy prokazatelně vyrozuměn o prodloužení lhůty včetně možnosti postihu v případě porušení.“

„Pokud, ale klíče odebrány nejsou nebo se jiným způsobem dostaví domů, je na samotné ohrožené osobě (navrhovateli daného předběžného opatření), aby nás o tomto vyrozuměla. Policie se poté dostaví na místo a osobu opětovně vykáže, přičemž se v ten moment ještě ničeho nedopouští, ale poté již ano, neboť je o tomto osoba vyrozuměna.“

7. *Ve smyslu § 21d odst. 3 zákona o policii je policista povinen ve lhůtě 3 dnů od vykázaní provést kontrolu zda rozhodnutí o vykázaní dodržuje vykázaná osoba i ohrožená osoba.*

V případě, že mu tato kontrola není fyzicky umožněna (např. ohrožená osoba mu řekne, že se již o tom nechce bavit a že nikoho do bytu nepustí), pak to tím končí (samozřejmě, že zřejmě musí ještě provést dotázání u sousedů, apod.)?

„Ano, samozřejmě. Za takových okolností nelze více dělat než sepsat záznam o průběhu kontroly, respektive o tom, že nebyla z těchto důvodů provedena.“

V návaznosti na předchozí otázku může dojít k tomu, že mu třeba sousedé potvrdí, že viděli vykázanou osobu v domě, ale to je domácími zapíráno nebo vůbec neotevřou dveře, apod. – pak zbývá jediné zahájit řízení pro podezření ze spáchání přestupku v souvislosti s neuposlechnutím výzvy veřejného činitele nebo trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí?

Je to tak?

„Pokud by sousedé svědecky potvrdili, že vykázanou osobu viděli v místě, kde má zakázaný vstup, pak se samozřejmě zahájí trestní řízení pro podezření z uvedeného trestného činu. Záleží poté na dalším prověřování, zda se podaří trestný čin prokázat, stejně jako míru účastenství např. ze strany ohrožené osoby, která by vykázanou osobu pustila do domu.“

8. *Dle čl. 13 odst. 6 ZP PP č. 179/2006 policista, který se dozví o porušení rozhodnutí o vykázaní, dá s ohledem na závažnost či opakovanost takového jednání podnět k zahájení trestního řízení pro trestný čin (§ 171 odst. 1. písm. e) trestního zákona „Maření výkonu úředního rozhodnutí“ – dopustí se závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázaní, atd.).*

Co představuje „závažnost“ a „opakovanost“? Je tím myšleno (a je to nějak právně upraveno) to, že závažnost představuje, že se v souvislosti s porušením rozhodnutí dopustí např. dalšího útoku a opakovaností to, že se toho dopustí minimálně dvakrát?

„Jako »závažnost« stačí u vykázané osoby to, že zákaz pouze poruší aniž by se dopustila jakéhokoliv dalšího násilného jednání. Opakovanost je vyžadována u ohrožené osoby, kdy se to v prvním případě posuzuje pouze jako přestupek. Právní úprava v této souvislosti mně není známa.“

9. *V případě, že došlo k rozhodnutí o vykázání může být v této souvislosti zahájeno prověřování podezření z přestupku (zejména § 49 odst. 1 písm. c) zák.č. 200/1990 Sb.) nebo může být zahájeno trestní řízení (zejména § 215a odst. 1 trestního zákona) a v úvahu připadá i trestní řízení formou zkráceného přípravného řízení.*

V této souvislosti mně jde o možnosti postupu, kdy dojde k porušení rozhodnutí o vykázání ze strany vykázané osoby (podezřelého z přestupku nebo trestného činu) a v této souvislosti naplnění skutkové podstaty trestného činu Maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona. Tento samotný trestný čin uvalení vazby neumožňuje, ale umožňuje konání zkráceného přípravného řízení.

a) Musí být konáno společné řízení, pokud je např. vedeno prověřování podezření z trestného činu dle § 215a odst. 1 trestního zákona a nyní dojde ke spáchání trestného činu dle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona?

Nebo může být o § 215a dále konáno prověřování a v § 171 provedeno odděleně zkrácené přípravné řízení včetně v případě zadržení možnosti předání soudu (do 48 hodin) s návrhem na potrestání k provedení zjednodušeného řízení?

„Vždy dochází ke společnému řízení a domnívám se, že i zákon to tak stanoví.“

b) Může dojít ke „společnému“ zkrácenému přípravnému řízení, pokud bylo zahájeno zkrácené přípravné řízení např. pro trestný čin dle § 215a odst. 1 trestního zákona a nyní dojde ke spáchání trestného činu dle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona za předpokladu dodržení lhůty?

Stejně tak, i když zkrácené přípravné řízení nebylo pro původní trestný čin zahájeno, může při spáchání trestného činu dle § 171 odst. 1. písm. e) trestního zákona dojít k zahájení zkráceného přípravného řízení pro oba trestné činy, samozřejmě za předpokladu dodržení lhůty od zahájení úkonů trestního řízení pro podezření z prvního trestného činu?

„Zákon samozřejmě v těchto případech zkrácené přípravné řízení umožňuje, ale v praxi je to absolutně nereálné. K trestnému činu dle § 215a trestního zákona je potřeba provádět množství úkonů, které není možné stihnout ve lhůtě pro zkrácené přípravné řízení.“

10. Jak plní ve smyslu § 74a odst. 2 zák.č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, svoji úlohu intervenční centra, tedy ve vztahu k polici v čem spočívá jejich koordinační úloha a jak probíhá vyhodnocení vzájemné spolupráce?

Jste s nimi nějak ve styku mimo zasílání rozhodnutí o vykázání?

„Pouze jim zasíláme uvedené záznamy a ještě se nestalo, že by nás v této souvislosti kontaktovali. Nějaké bližší spolupráce určitě neprobíhá. Na nějakém jednání tam sice byl můj nadřízený, ale nebyl mně z tohoto podán žádný výstup.“

Rozhovor s vedoucím obvodního oddělení policie víceméně prakticky potvrdil již výše teoreticky uváděné nedostatky a problémové oblasti v souvislosti s institutem vykázání. Zejména významné jsou následující skutečnosti :

- ❖ V souvislosti s institutem vykázání užívá zákon pojmy jako „nebezpečný útok“ a „zvlášť závažný útok“, jejichž výklad však nechává subjektivnímu posouzení policistou.
- ❖ Ze zákona se sice institut vykázání nevztahuje ke spáchání trestného činu nebo přestupku, ale prakticky se svými důvody váže na zahájení trestního řízení.
- ❖ Účinnost rozhodnutí se vždy váže na prokazatelné doručení, což zejména v případech rozhodnutí o zákazu vstupu zaměstnává policii mnohdy problematickým doručováním.
- ❖ Problematické je prokazatelné vyrozumění vykázané osoby o podání návrhu na vydání předběžného opatření, kde již není konkrétně upraveno vyrozumívání vykázaného a policie. Pro vykázaného pak zákaz dále platí a policie musí nedodržení postihovat, kdy tak v případě porušení si musí první sama ověřit podání tohoto návrhu a zajistit prokazatelné vyrozumění vykázaného.
- ❖ Kontrola dodržování vykázání předpokládá spolupráci ohrožené osoby, pokud však tato není, nelze ji fakticky provést a navíc se policie musí zabývat dalším prověřováním.
- ❖ Trestný čin Maření výkonu úředního rozhodnutí dle § 171 odst. 1 písm. e) trestního zákona mimo jiné předpokládá závažné a opakované jednání směřující ke zmaření rozhodnutí o vykázání, avšak ze strany vykázané osoby stačí „prosté“ porušení daného zákazu k naplnění skutkové podstaty trestného činu.
- ❖ V neposlední řadě je nutné zmínit i to, že ve vztahu k činnosti policie nemá intervenční centrum žádný význam, neboť jediná spolupráce probíhá ve smyslu zasílání záznamů policií.

4.5.3 Shrnutí výsledků rozhovorů v návaznosti na dotazníkové šetření

V souvislosti s řešením problematiky domácího násilí na úrovni státu byl zmíněn význam Policie České republiky (dále jen „policie“), posílený uvedeným zákonem č. 135/2006 Sb., který dále přikládá velký význam nové instituci – intervenčnímu centru.

Z těchto důvodů byl proveden rozhovor s vedoucím obvodního oddělení policie a koordinátorem intervenčního centra, neboť je zapotřebí se na každý problém dívat z pohledu co nejvíce stran, kterých se dotýká a v tomto případě z pohledu těch, kteří zákon č. 135/2006 Sb. přímo aplikují v praxi.

Potvrdilo se zejména to, že zákon dává v některých ustanoveních prostor pro široké možnosti aplikace, které nejsou vůbec využívány a faktická aplikace se omezuje pouze na dodržení toho co je stanoveno, nikoli toho co poskytuje. Daleko za očekáváním je plnění koordinační úlohy intervenčního centra. Bylo potvrzeno, že například mezi těmito dvěma institucemi probíhá spolupráce pouze v tom směru, že policie zasílá data intervenčním centrům, která je pouze přepisují do statistik. Těžko potom předpokládat, že by skutečně intervenční centra koordinovala ještě další instituce a nelze se ani divit tomu, že se mně nepodařilo získat nějaký písemný záznam o vyhodnocení vzájemné spolupráce. Vyhodnocování vzájemné spolupráce ukládá intervenčnímu centru zákon, i když je pravda, že nestanoví formu a poskytování těchto údajů.

Navíce je nutné zmínit to, že intervenční centrum jako takový orgán nemá ze zákona žádné pravomoci a de facto ho představuje jeden pracovník – koordinátor, který je pro tuto činnost kvalifikovaný čtyřdenním školením. Úloha intervenčního centra sice spočívá také v poskytování různých forem pomoci ohroženým osobám, ale to jsou již činnosti pomáhajících organizací v rámci kterých také fungují.

Potvrdily se mně tak pochybnosti na které jsem upozorňoval již v teoretické části, a to, že intervenčním centrum je pouze pasivním orgánem ve smyslu zákonného vymezení koordinační úlohy, kdy příslušní pracovníci nedokázali využít volnost v hranicích zákona k vytvoření aktivní a efektivní spolupráce mezi institucemi.

Rozhodně tak minimálně pro policii, není zřízení intervenčního centra žádným přínosem. Na druhou stranu policie význam pro intervenčním centrum má, respektive pro nestátní neziskové organizace, kterým jejich prostřednictvím poskytuje data a zabezpečuje část klientely.

Dále se mně potvrdilo to, že je čistě na subjektivním posouzení policistů co vyhodnotí ve smyslu zákona za „nebezpečný útok“ a „zvlášť závažný útok“ k uplatnění vykázání, přičemž vykázání vždy koresponduje s trestním řízením a důvody vykázání tak lze v tomto směru brát i jako souhlasné s vazebními důvody dle trestního práva procesního.

Policisté jsou zatíženi i velkým množstvím úkonů v souvislosti s vykázáním. Jejich další oprávnění, respektive možnost postižení nedodržení vykázání, se odvíjí od problematického prokazatelného doručování, které musí zabezpečovat, přičemž na jejich správní rozhodnutí může navazovat občanské soudní řízení aniž by bylo prováděno vyrozumění policie a zejména bylo zabezpečeno vyrozumění vykázaného.

V případech vykázání dochází dále při souběhu správního a trestního řízení k naprosto neúčelným vykázáním, neboť pokud je vykázáný zároveň zadržen a následně vzat do vazby, je zároveň správním rozhodnutím se všemi souvisejícími úkony vykázán. V tomto směru nevím jaký má efekt to, že osobě, která „sedí“ ve vazbě je zakázáno v této době vstupovat do svého domu, mimo zbytečné úřední práce. Jedná se tak o další z řady důkazů nesmyslnosti formální oddělenosti, ale neformální provázanosti trestního, správního a vlastně i občanskoprávního řízení.

V neposlední řadě je třeba zmínit i to, že v zákoně citované „závažné“ jednání směřující ke zmaření rozhodnutí o vykázání ve smyslu trestného činu Maření výkonu úředního rozhodnutí, představuje u vykázané osoby „prosté“ zmaření za které nemůže být vykázáný ani zadržen, pouze znovu vykázán.

Není tedy pochyb o tom, že jsou rozdíly v teoretickém výkladu zákonů oproti skutečné praktické aplikaci, stejně jako jsou rozdílné představy veřejnosti o možnostech uplatňování zákonných prostředků a kompetencích příslušných orgánů.

4.6 Prezentace výsledků sociálního průzkumu

– komplexní interpretace a závěr v kontextu teoretické části

Podstatou sociálního průzkumu bylo účelně navázat na teoretické poznatky a zkušenosti, tak, aby mohly být účelně prezentovány ve vztahu k vyhodnocení realizace programů společenské činnosti a jejich účinků. Přestože jsem neformuloval žádné hypotézy, vyslovil jsem v teoretické části určité předpoklady nebo lépe řečeno pochybnosti o účinnosti a efektivitě současných společenských nástrojů eliminace domácího násilí, kdy mně tak šlo částečně i o podpoření těchto mých pochybností.

Z teoretické části, rozsahu dotazníkového šetření a také z rozhovorů vyplývá, že mně jde hlavně o řešení domácího násilí. Z těchto důvodů jsem se snažil otázky formulovat věcně, tak, aby měly maximální vypovídací hodnotu. Za kvalitní vypovídací hodnotu mám na mysli výpověď se znalostí věci, neboť k čemu je například kladné hodnocení institutu vykazání osobou, která neví konkrétněji co představuje, nemá s ním žádné zkušenosti, apod.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 97 respondentů ve třech početně vyrovnaných výběrových souborech. Všechny dotazníky byly vyhodnoceny jako plně upotřebitelné ke zpracování, kdy se vyskytly pouze dílčí nedostatky nemající zásadní vliv na vyhodnocení dotazníků jako celku. Dále byly provedeny dva rozhovory, a to s koordinátorem intervenčního centra a vedoucím obvodního oddělení Policie České republiky.

Výsledky dílčích průzkumů byly dostatečně interpretovány, k prezentaci výsledků bylo použito i grafické znázornění a byly formulovány dílčí závěry. Stejně tak byly shrnuty výsledky rozhovorů.

Ve všech výběrových souborech uvedla naprostá většina respondentů, že jim byly otázky v dotaznících většinou srozumitelné a varianty odpovědí vyhovující. Při porovnání odpovědí jednotlivých výběrových souborů nebylo zjištěno mezi těmito zásadnějších rozdílů, a to v žádné oblasti.

I.

POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ

- ❖ Nikdo z veřejnosti nedokázal naprosto správně identifikovat formy domácího násilí, přičemž v případě policistů odpověděli správně pouze tři respondenti. Ve všech souborech (včetně policistů) se nejčastěji se vyskytly chyby při identifikaci „rvačky“ jako domácího násilí a při neoznačení „zatajování finanční situace rodiny“ jako jednání identifikujícího domácího násilí.
- ❖ Vyjma identifikace forem domácího násilí jsou znalosti veřejnosti v oblasti domácího násilí spíše průměrné, lépe řečeno, pouze velmi obecné. Zajímavostí je, že muži projevili mírně lepší znalosti jak ženy.
- ❖ U policistů byly otázky formulovány více odborněji. Alarmující je, že 70% dotázaných policistů odpovědělo na více jak polovinu předložených otázek chybně, přičemž se nejvíce chyb vyskytlo v základních ustanoveních zákona o policii, který je primární normou pro činnost policistů.

Povědomí veřejnosti o domácím násilí není nejhorší, což je zcela jistě odrazem toho, že problematika je hojně publikována. Na druhé straně lze konstatovat, že znalosti jsou pouze obecné a velmi povrchní, což svědčí o tom, že výklady nejsou zcela výstižné a mohou vyvolávat mylné povědomí veřejnosti. Tomuto zjištění odpovídají i jiné prováděné výzkumy dle kterých naprostá většina občanů ví nebo alespoň tuší, co pojem „domácí násilí“ znamená, ovšem dostatek informací, jak se domácímu násilí bránit, má jen necelá pětina z nich.^{*71}

Velký nedostatek vidím ještě v tom, že vlastní jednání spadající pod domácí násilí nebo-li formy domácího násilí jsou identifikovány pouze v pomocných materiálech a v materiálech pomáhajících organizací, které nemají žádnou právní závaznost. Identifikace forem domácího násilí je tak značně subjektivní, což je problematické zejména ve vztahu k postihování tohoto jednání. Pokud jsme v tomto směru převzali ze zahraničí prostředek, pak by jsme přirozeně měli převzít i odpovídající „hmotu“, kdy například v sousedním Slovensku mají v trestním zákoně velmi výstižně popsány formy domácího násilí.

*71 – Pro srovnání použit reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006.

II.

POSTOJE

- ❖ Více než polovina žen si myslí, že má dostatek informací o domácím násilí. V porovnání se situací před deseti lety, pak vidí naprostá většina žen mírné zlepšení v postojích společnosti k tomuto problému.
- ❖ Naprostá většina mužů vnímá domácí násilí jako negativní jev, nesouhlasí s tím, že by se obětí stávaly převážně slabé a bojácné ženy a nepřisuzuje v partnerských vztazích podíl na domácím násilí ženám.
- ❖ Více jak dvě třetiny mužů se však domnívají, že se na ně v kampani proti domácímu násilí spíše zapomíná v tom, že na rozdíl od žen jen stěží najdou zastání a pomoc, pokud budou neprávem obviněni.

Tak jak již bylo zmíněno výše kampaň proti domácímu násilí proti domácím násilí se současnou medializací se pozitivně odráží ve vnímání problému jako negativního jevu, který je potřeba řešit. Posílení těchto názorů s postupem času se objevilo i v jiných výzkumech.^{*71}

Na druhé straně je potřeba konstatovat, že by se v rámci kampaně proti domácímu násilí nemělo zapomínat na muže. Přestože se muž ve všech statistikách objevuje jako typický násilník, může být tato skutečnost záměrně negativně využívána. Například většina policistů se v rámci řešení případu domácího násilí setkala s ženami, které požadovaly uplatnění institutu proti svým partnerům, aniž by pro to měly objektivní důvody. V tomto směru by měly být i informace o tom jaké jsou možnosti pomoci pro toho, kdo je neprávem „obviněn“.

Dále je třeba zdůraznit, že v mém průzkumu jsem zjistil rozpor s jinými výzkumy o přetrvávajících mýtech například o typické oběti^{*71}, neboť většina mužů nesouhlasila s tím, že by se obětí stávaly převážně slabé a bojácné ženy a ani ženám nepřisuzuje svůj podíl na domácím násilí, pokud jsou v postavení obětí.

*71 – Pro srovnání použit reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006.

- ❖ Většina žen doporučuje při prvním vážnějším projevu domácího násilí vyhledat pomoc (radu) odborníků. Policii však doporučuje pouze čtvrtina.

Zajímavostí je, že většina žen příliš nedůvěřuje policii v rámci pomoci při prvních vážnějších projevech domácího násilí a spíše doporučuje obrátit se na jiné instituce, ale ze svých zkušeností poměrně větší část hodnotila přístup policistů v konkrétním případě kladně. Výrazněji kladné hodnocení však projevili muži.

Tyto postoje zřejmě odráží negativní obraz o policii jako celku, který záměrně politicky a mediálně vytvořen před několika lety. Z tohoto omylu však vyvádí praktické zkušenosti, kde je rozhodně práce policistů daleko kladněji.

Výrazněji kladnější hodnocení mužů je pak v těchto případech odrazem tradičních (dnes již překonávaných) postojů mezi muži a ženami), kdy ženy jako oběti mužů mají menší důvěru k policistům, kterými jsou většinou muži. Toto platí i v opačném případě, kdy například daleko vyhranější názory proti mužům jako násilníkům mají policistky (ženy) než policisté (muži).

- ❖ Naprostá většina respondentů ve všech souborech považuje domácí násilí za závažné společensky nežádoucí jednání, které je třeba speciálně trestněprávně postihovat ještě „tvrdšími“ tresty. Zajímavostí je že u policistů (mužů) tento názor zastává polovina, zatímco policistky (ženy) všechny.
- ❖ Průměrně polovina respondentů ve všech souborech vidí jako nejučinnější nástroj v boji proti domácímu násilí zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření. Nejvíce tento názor zastávají policisté. Části respondentů se zamlouvají povinné výchovné programy pro agresory.

To, že je třeba domácí násilí speciálně postihovat je názor, který má zastání u většiny veřejnosti a byl zjištěn i v jiných výzkumech a souvisí se současnou „popularitou“ problému.^{*71} Názory na zásadně přísnější tresty pro pachatele domácího násilí pak odráží dlouhodobé veřejné postoje, které jsou u policistů ještě zásadnější, a to, že za trestnou činnost by měly být všeobecně přísnější tresty. K tomu nutno dodat, že zákonodárci tyto postoje dlouhodobě „demokraticky“ ignorují (viz. například výzkumy k trestu smrti – nesouhlasím, ale pouze pro srovnání). V souvislosti s účinnou a faktickou ochranou obětí je zřejmě kladen důraz na okamžité uplatňování vazebních důvodů proti násilníkům.

*71 – Pro srovnání použit reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006.

Důraz je, ale kladen i na efektivitu trestů. U veřejnosti i policistů našly podporu povinné výchovné programy pro agresory. Tato podpora sice není příliš velká, což je spíše odrazem toho, že je to něco neznámého a konkrétní hodnocení by bylo možné utvářet až po konečné podobě těchto opatření. Nicméně jako myšlenka je to přijímáno kladně a myslím, že by stálo za to se touto možností zabývat. Proč tedy nedat, pod hrozbou výkonu trestu odnětí svobody v rámci podmíněného odložení jeho výkonu, možnost podrobit se určitému výchovnému působení, které bude zcela jistě efektivnější jak pobyt ve vězení a navíc určitě i ekonomičtější.

- ❖ Naprostá většina žen hodnotí tzv. institut vykázání, i když s určitými výhradami, kladně a považuje za vhodné, že o tomto opatření rozhoduje policie. U mužů sice také převažuje spíše kladné hodnocení, ale více jak třetina ho hodnotí záporně a pouze necelá třetina považuje za vhodné, že o opatření rozhoduje policie. U mužů byla na rozdíl od žen prokázána větší znalost toho co dané opatření představuje.

Zajímavostí je, že sami policisté by raději tuto pravomoc přenesli na správní orgán, případně soud (2/3). Jinak toto opatření hodnotí spíše kladně, ale zároveň v něm vidí spoustu konkrétních nedostatků.

- ❖ Většina policistů neprovádí příliš ráda zákroky a prověřování v případech domácího násilí, přičemž je zatěžuje zejména množství administrativních úkonů.

Rozporuplné hodnocení představuje zavedení institutu vykázání. Obecně je sice toto opatření hodnoceno kladně jak veřejností, tak policisty a obdobné výsledky se objevují i v jiných výzkumech.^{*71} Ale právě to je zapotřebí zdůraznit, že jen opravdu obecně, a to co se neprojevuje v jiných výzkumech se projevilo v mém účelněji zaměřeném průzkumu.

Například většina žen nevěděla co toto opatření představuje a nelze tak jejich hodnocení považovat jako hodnocení se znalostí věci. U mužů byly tyto znalosti překvapivě lepší. To však není podstatné, neboť i policisté, bezpochyby s nejlepší znalostí věci, hodnotili institut vykázání kladně, ale po konstatování určitých úskalí jako například zajištění přítomnosti nezúčastněné osoby, vymahatelnosti rozhodnutí po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče, problému podezřelého „na ulici“, apod., souhlasili, že se jedná o problémové oblasti.

*71 – Pro srovnání použit reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006.

Navíce většina policistů neprovádí příliš ráda zákroky a prověřování v případech domácího násilí. Zatěžuje je zejména množství administrativních úkonů a raději by tuto pravomoc přenesli na správní orgán, případně soud. Odborně byly potvrzeny i formální nedostatky v zákonných ustanoveních upravujících toto opatření. Praktické zkušenosti také potvrzují to, že dochází k pokusům o účelové zneužívání tohoto opatření. To vše mimo jiné vyžaduje od policistů velkou odpovědnost a zcela jistě jsou při tomto rozhodování vystaveni mnoha tlakům a v jiném postavení než by byl například soudce.

Veřejnost také převážně souhlasí z důvody, že toto opatření oběť prakticky nijak nechrání a násilníka může popudit k ještě větší agresivitě, přičemž by bylo daleko účinnější v závažných případech předat násilníka soudu k posouzení uvalení vazby, která by oběť chránila i fyzicky. S tímto konstatováním nelze ani nesouhlasit, neboť je to „holá“ skutečnost a to na co se příliš neupozorňuje jsou například vraždy následující po uplatnění institutu vykázání.

Institut vykázání je tak bezpochyby dobrým úmyslem, ale špatným prostředkem. Tento nástroj obsahuje spoustu formálních nedostatků v právní úpravě, které je zapotřebí odstranit. K tomu je nutné dodat, že některé již odstraňuje návrh nového zákona o policii. Osobně bych se, ale spíše zabýval hledáním „lepších“ prostředků ochrany obětí, které by zcela jistě našly podporu veřejnosti. Prokázal jsem, že veřejnost hodnotí kladně dobrý úmysl, ale nezabývá se dokonalostí. Pokud pak předložíme konkrétní efektivnější řešení, souhlasí s tímto, ale neodmítá kvůli tomu předchozí prostředek, protože „nezná“ a „neporovnává.“

III.

ZKUŠENOSTI

- ❖ Převážná část veřejnosti (mužů i žen) má alespoň nepřímou zkušenost s domácím násilím.
- ❖ Naprostá většina uvedla násilí mezi partnery, kde byl muž v postavení násilníka a žena v postavení oběti. Jako následující, i když s obrovským odstupem (10%) se objevilo násilí mezigenerační, zejména ze strany dětí vůči rodičům nebo prarodičům.

- ❖ Dominuje násilí fyzické, případně kombinované s psychickým. Ostatní formy se objevily pouze ojediněle.
- ❖ Nejčastěji se vyskytlo násilí dlouhodobé v řádu několika let.
- ❖ V polovině případů docházelo k rostoucí intenzitě a stupňování útoků. Nikdy nedošlo k poklesu.
- ❖ Ve třech čtvrtinách se domácí násilí odehrávalo před dětmi.
- ❖ Žádný stupeň dosaženého vzdělání výrazně nepřevažoval jak u násilníka, tak u oběti.
- ❖ Nebyl zjištěn žádný zásadní rozdíl v materiálním zajištění domácností, kde se odehrávalo domácí násilí.
- ❖ V polovině případů se na straně oběti nevyskytovalo žádné jednání, které by podněcovalo domácí násilí.

Zkušenosti s domácím násilím potvrzují většinu základních rysů domácího násilí, tak jak jsou odborně prezentovány a jak to potvrzují i jiné výzkumy a statistiky,^{*72} se kterými nebyl ve výše uvedených konstatováních zjištěn zásadnější rozpor.

Poukázat je zapotřebí na opakovaně se potvrzující skutečnost, a to, že ve většině případů se domácí násilí odehrává před dětmi. Tato skutečnost je více než alarmující nejen z hlediska utrpení dětí, ale také velmi nebezpečná do budoucnosti v podobě transgeneračního přenosu, který se projevuje již nyní v podobě mezigeneračního násilí, kdy děti týrají své rodiče nebo prarodiče.

Je tak zapotřebí se touto skutečností důsledně zabývat a nejvyšší čas přejít od opakovaných konstatování k řešení. Nikdo mně nemůže odpírat to, že na tuto skutečnost se stále upozorňuje, ale nikdo ji neřeší (tímto mám na mysli zejména opatření na úrovni státu, která jsou zaměřena proti domácímu násilí). V této souvislosti připomínám například případ, kdy byla oběť „chráněna“ institutem vykázaní tak, že ji vykázaný násilník prakticky před očima dětí brutálně zavraždil.

*72 – Například reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006, nebo sociologická sonda klientek o.a. ROSA a jejich dětí za rok 2006.

- ❖ Téměř ve dvou třetinách případů byl jako další nejčastější negativní jev zjištěn alkoholismus, který se také často vyskytoval společně s dlouhodobou nezaměstnaností. Pouze v pětině případů se u násilníka nevyskytovaly žádné další negativní jevy.

Můj průzkum rozhodně neprokázal, že by typický násilník jako alkoholik projevující se navenek dalšími negativními vlastnostmi, byl pouhý mýtus. Naopak průzkum to potvrdil a nevím proč je tato skutečnost stále prezentována jako mýtus.

V jiných výzkumech jsem například narazil na otázky, které vypovídaly o tom, že každý druhý člověk se domnívá, že na pohled slušní lidé se násilí nedopouštějí, s vyhodnocením, že „mýta o osobách, které se dopouštějí domácího násilí, postupem času mizí“.^{*71}

V této souvislosti mohu položit otázku, jaké mýty? Je jasné, že se v tomto směru jedná o záměrné otázky, které nemají žádnou vypovídací hodnotu. Charakteristika typického násilníka jako muže s dvojí tváří (navenek milující manžel, pozorný společník a skvělý tatka) byla převzata ze zdrojů z USA a aniž by byla empiricky podložena, považuje se jako typická i pro Českou republiku a nesouhlas jako mýtus.

Ne, to není mýtus, naopak mýtus je to co bylo výše uvedeno (násilník s dvojí tváří). Typický český násilník má sklony k alkoholismu a navenek se projevuje i řadou dalších negativních vlastností. V našem prostředí můžeme opačnou charakteristiku maximálně připustit v případech latentního domácího násilí, ale přirozeně toto nelze nijak empiricky ověřit.

- ❖ Ve více jak dvou třetinách případů se oběť spíše snažila násilné jednání zatajovat před okolím, kdy případně připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala.
- ❖ V naprosté většině případů domácího násilí neprojevil nikdo z okolí aktivní pomoc.
- ❖ Dle zkušeností policistů podněty k šetření (zákroku) v případech domácího násilí přichází v absolutní většině od samotné oběti, a to telefonicky, bezprostředně po útoku, který zpravidla završuje stupňující se či opakované útoky.

*71 – Pro srovnání použit reprezentativní výzkum STEM pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR, a.s., červenec 2006.

Lhostejnost okolí není jen problémem domácího násilí, ale veškeré kriminality všeobecně. Souvisí s dnešním charakterem doby, kdy se každý stará sám o sebe, o svůj vlastní prospěch a druhý ho zajímá teprve až ve chvíli, pokud se ho něčím dotýká.

Tomuto stavu rozhodně neodpovídá ocenění svědectví, postavení a ochrana osob svědků, kde bych řekl, že naopak dochází ještě ke zhoršení situace. Svědectví není pro nikoho přínosem, ale zátěží. Nelze se pak divit, že obzvláště v případech domácího násilí, jehož některé formy lze jen stěží rozpoznat, nejsou žádní svědci.

Je sice skutečností, že ve většině případů se snaží oběť násilné jednání na sobě zatajovat, ale ani v případech kdy o tomto jednání lidé v okolí věděli (rodina, sousedé, přátelé, kolegové, apod.), tak v naprosté většině nikdo neprojevil aktivní pomoc.

Tomu odpovídá i to, že absolutní většina podnětů na policii k řešení případů domácího násilí přichází od samotných obětí, zpravidla po bezprostředním vážném útoku, který završuje stupňující se či opakované útoky.

Také lhostejnost okolí k domácímu násilí má za následek jeho charakteristické znaky, jako například to že je dlouhodobou záležitostí s postupně narůstající intenzitou, neboť, pokud by se zasáhlo včas, pak by bylo záležitostí krátkodobou bez možnosti dalšího negativního rozvoje.

Řešení sociálního problému „domácí násilí“

5.1 Vyhodnocení efektivity prostředků eliminace domácího násilí – analýza rozporů mezi sledovanými cíli a danými podmínkami (realitou)

Veškeré celosvětové zkušenosti, studie a statistiky dokazují, že domácí násilí, tak jak bylo v úvodu vymezeno je vážným celosvětovým problémem, který si společnost uvědomuje a chce ho řešit. Stejně tak si tento problém uvědomuje společnost v České republice. Za přinejmenším dostačující lze považovat jak informativní, tak materiální i jinou pomoc ze strany různých státních i nestátních organizací. Největší problém v této oblasti bych, ale viděl zejména v legislativě, a to nejen v České republice.

Současné zákony včetně relativně nového ustanovení § 215a trestního zákona sice dostatečně postihují tuto oblast v případě závažnější fyzického násilí, druhou stranou je však potom prokazování, rychlost a efektivnost jejich uplatňování, neboť samotný trestní zákon nemůže postihnout dostatečně i psychické, sociální a ekonomické dopady.

Současná rozvinutá moderní demokratická společnost si sice tento problém plně uvědomuje, je snaha chránit oběti, pomáhat jim, ale na druhou stranu, tak jak v případě jiného trestního jednání, chrání i samotné pachatele. Je zde právní zásada presumpce nevinu, povinnost prokázat vinu, ne prokazovat nevinu pachatelem, právo pachatele beztrestně lhát, hájit se způsobem jaký uzná za vhodný a množství dalších práv.

V takovém právním prostředí pak nezbyvá aktivistům v boji proti domácímu násilí volit extrémní řešení, které se pohybuje na kraji ústavnosti a pojmenovávat věci jinak než se skutečně „nazývají“. To samo o sobě by nebylo ke škodě, je-li to vedeno dobrým úmyslem, ale myslím si bohužel, že zůstává pouze u tohoto úmyslu a skutečný přínos a efektivita „opsaných“ právních nástrojů je minimální.

Tímto nástrojem, který natolik zpochybňuji mám na mysli zavedení „oslavovaného“ institutu vykázání. Trochu s nadhledem bych to přirovnal k tomu, jako když přivezeme z Ameriky palmu a zasadíme ji do hustého smrkového lesa v České republice. Jak se jí bude dařit? Budeme-li se snažit jí udržet při životě, budeme muset vykácet smrky okolo, přidat do půdy písek a další hnojiva a nakonec postavit kolem ní skleník, aby nám neuhynula. Stejně tak jsme v tomto případě „přivezli“ právní nástroj, který funguje v jiném právním prostředí, v jiné společnosti, s jinou mentalitou obyvatelstva, autoritou policie, rychlostí soudů, apod. Teprve po tomto zasazení vidíme, že se mu úplně nedaří, a tak jako kácíme smrky okolo, reagujeme postupně dalšími právními úpravami formálních nedostatků a stavíme skleník, abychom mohli tuto palmu vystavovat, tak jako chválíme efektivitu tohoto opatření. Při tom by stačilo zasadit nové zdravé smrky.

Myslím, že jsem v předchozí části jak teoreticky tak prakticky dostatečně prokázal, že přijatá opatření zdaleka neplní svůj účel, což vidím jako zásadní rozpor mezi sledovanými cíli a realitou. Samotné konkrétní příklady, které jsem uvedl, stejně jako výzkumná zjištění, samozřejmě nepoukazují jen na legislativní nedostatky, neschopnost státních orgánů, případně jejich neochotu, ale jsou to také oběti obávající se vyjít s pravdou na povrch, obrátit se o pomoc - nemlčet.

Ještě než přejdu k praktickým příkladům, chtěl bych uvést na pravou míru některá, spíše statistická fakta k výše zmiňovaným právním nástrojům :

- ❖ Dle trestní statistiky soudů bylo v roce 2006 pravomocně ukončeno 255 případů obsahujících trestný čin dle § 215a trestního zákona, za což bylo odsouzeno celkem 224 osob, z čehož 171 dostalo pouze podmíněné tresty, průměrná délka řízení u soudu byla 138 dní.
- ❖ Dle oficiální statistiky policejního prezidia České republiky bylo v období 1. 1. 2007 do 31. 12. 2007 zjištěno celkem 685 případů realizovaných pro trestný čin dle § 215a trestního zákona.
- ❖ Dle oficiální statistiky policejního prezidia České republiky bylo v roce 2007 vykázáno celkem 790 osob, z čehož bylo pouze 8 žen. V druhém pololetí tohoto roku došlo ve všech krajích k průměrnému poklesu 30% v počtu vykázání. Téměř třetina všech vykázání se realizovala na území Severomoravského kraje. Podíl realizovaných případů domácího násilí jako přestupků a trestných činů na území Severomoravského kraje byl 4:1.

- ❖ *Dle tiskové zprávy Bílého kruhu bezpečí bylo v roce 2007 vykázáno celkem 862 osob.⁷³*
- ❖ *Dle tiskové zprávy Bílého kruhu bezpečí, zákon na ochranu před domácím násilím ochránil v 1. pololetí roku 2007 více než 1 000 přímo ohrožených osob.⁷⁴*
- ❖ *V dubnu 2008 byl v Želešicích vykázán Mohamed Fahed, opakovaně porušil zákaz a nakonec svoji družku brutálně zavraždil. V Rožmitále nožem ubodal svou manželku Radek Chaloupka, když byl kvůli domácímu násilí vykázán.*
- ❖ *„Museli jsem taky udělat nějaké vykázání, abychom něco měli ve statistice. V X měli už dvě a my ještě žádné ...“ (přenesená citace nejmenovaného policisty v Jihomoravském kraji).*

Přestože byly všechny nedostatky na které jsem upozorňoval dostatečně popsány, nejlepší prezentace se vždy provádí na praktických příkladech. Z těchto důvodů pro názornost uvádím několik modelových příkladů, které tuto problematiku vystihují :

1. *Žena přivolá policii na svého manžela, který ji má fyzicky napadat, nadávat jí a rozbít doma věci. Po příjezdu na místo jsou v bytě skutečně rozházené věci, manželka sděluje, že manžel přišel domů opilý, dal jí několik facek, zranění nemá, vulgárními nadávkami ji nadával a rozbil nějaké zařízení domu. Manžel je na místě, mírně ovlivněn alkoholem, ale před policejní hlídkou se žádného protiprávního jednání nedopouští, na výzvu podává buď kladné nebo záporné vysvětlení k věci. Jedná se o ojedinělý skutek, majetek je společný. Posuzovat tak lze pouze facky a vulgární nadávky jako přestupek.*

Policista v tomto případě samozřejmě musí provést všechny předepsané administrativní úkony. Podmínky pro vykázání splněny nejsou a policista rovněž nemá žádné zákonné oprávnění „pachatele“ omezit na osobní svobodě. Dále tedy předá poškozené informace o pomáhajících institucích, poučí ji o tom, že přestupek lze projednat pouze na návrh, který musí podat ve lhůtě u příslušného správního orgánu a místo opouští. „Pachatel“ zůstává na místě s obětí.

73 – Zdroj : http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=443

74 – Zdroj : http://www.bkb.cz/news.php?action=showNews&id_categoryNode=424

2. Stejná situace jako v případě 1. Žena, ale volá po chvíli opět, po odjezdu dostala další facky, za to, že volala policii. Manžel se po příjezdu policejní hlídky na místo chová rovněž obdobným klidným způsobem.

Policista opět v tomto případě musí provést všechny předepsané administrativní úkony a opět nejsou splněny podmínky pro vykázaní. V tomto případě však může trochu „polemicky“ využít oprávnění § 14 odst. 1. písm. d) z.č. 283/1991 Sb., které se běžně užívá, neboť se jedná o opakované jednání a rovněž vzniká důvodná obava, že bude v protiprávním jednání pokračovat a osobu zajistit.

Polemicky myšleno je to, že osoba byla přistižena při jednání, která má znaky přestupku, avšak ve skutečnosti při něm přistižena nebyla. Další navazující odst. 2 tohoto paragrafu je rovněž trochu polemický, neboť pominou-li důvody zajištění, je policista povinen osobu ihned propustit. Těžko říci, kdy tyto důvody pominou, nicméně dle dalšího odst. 3 tohoto paragrafu může zajištění trvat nejdéle 24 hodin a poté se může „pachatel“ opět vrátit na místo.

3. Žena přivolá policii na svého manžela, že ji fyzicky napadá. Po příjezdu na místo manžel před přítomnou policejní hlídkou adresuje několik vulgárních nadávek manželce a dá jí facku. Opět se jedná o ojedinělý útok.

Podmínky vykázaní splněny nejsou, avšak v tomto případě je na místě ihned zasáhnout a využít oprávnění v § 14 odst. 1. písm. a) z.č. 283/1991 Sb., neboť osoba bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví jiných osob.

Rovněž, ale i zde po pominutí důvodů zajištění musí být osoba propuštěna. Teoreticky by tedy poté co ihned zanechá svého jednání mělo být upuštěno od zákroku proti ní, nicméně souběžně je zde možné využít i písm. d) prvního odstavce tohoto paragrafu, neboť zároveň byla přistižena při jednání, které má znaky přestupku atd. a za stejných podmínek jako v bodě 2 osobu dále zajistit, tedy omezit na osobní svobodě po dobu maximálně 24 hodin.

Zmíněných 24 hodin lze brát, ale značně s rezervou, neboť pominou-li důvody zajištění musí být osoba propuštěna a v praxi by asi nikdo neodůvodnil držení osoby po celou tuto dobu bez dalších pádných důvodů. Většinou se pouze převezve na policejní oddělení, vyslechne, maximálně je-li hodně opilý a agresivní, umístí se na PAZS.

4. *Žena přivolá policii na svého manžela, že je vyhrožuje zabitím, bije ji a vulgárně ji nadává. Po příjezdu na místo je žena viditelně zraněná, má modřiny. Manžel je v klidu na místě, popírá, že by něco takého udělal. Opět se jedná o ojedinělý útok.*

Podmínky pro vykázání splněny nejsou. V takovém případě je nejprve důležité rozlišit zda toto již naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nebo pouze přestupku. Nasvědčují-li okolnosti tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, může v tomto případě policista k omezení osobní svobody „pachatele“ využít pouze ustanovení § 76 odst. 1 trestního řádu a osobu zadržet, což však může provést pouze tehdy je-li dán některý z důvodů vazby.

Polemicky by se daly v tomto případě vzít v úvahu nějaké vazební důvody, jako například důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, avšak do protikladu se dostává to, že podezřelý bude například zadržen pro vazební důvody, avšak do vazby vzat nemůže být, pokud by nebyly další okolnosti uvedené v § 68 odst. 3 trestního řádu, jako například to, že by pokračoval trestné činnosti, pro niž je stíhán.

Lze však případ zpracovat ve zkráceném přípravném řízení a podezřelého předat do 48 hodin s návrhem na potrestání soudu. Toto je však podmíněno kompletním zpracováním a doložením všech důkazních prostředků, což se většinou nedaří časově provést.

5. *Žena přivolá policii na svého manžela, který ji má fyzicky napadnout, nadávat jí a rozbít doma věci. Po příjezdu na místo jsou v bytě skutečně rozházené věci, manželka sděluje, že manžel přišel domů opilý, dal jí několik facek, zranění nemá, vulgárními nadávkami ji nadával a rozbil nějaké zařízení domu. Manžel je na místě, mírně ovlivněn alkoholem, ale před policejní hlídkou se žádného protiprávního jednání nedopouští, na výzvu podává buď kladné nebo záporné vysvětlení k věci. Dle manželky se jedná už o třetí obdobné jednání po sobě, které bylo vždy řešeno jako přestupek, což si policisté ověřují v informačním systému.*

V tomto případě je složité posouzení hranice trestného činu a přestupku. Nicméně na základě vyhodnocení rizikových faktorů za použití souboru otázek SARA DN policista usuzuje na důvody vykázání a toto realizuje. Přibližně po hodině administrace na místě se přechází k vlastnímu fyzickému vykázání. Muž sděluje, že nemá kam jít, peníze má v dispozici manželka, ta odmítá cokoli vydat, v okolí nemá žádné známé, žádné možnosti noclehu. Správnému rozhodnutí se podrobuje a odchází „na ulici“.

Dalším prověřováním ve věci je věc posouzena pouze jako přestupek. To znamená, že tento lze projednat pouze na návrh. Manželka si však následně vše rozmyslí, návrh nepodává. „Pachatel“ tak není uznán vinným ani z přestupku – oficiálně se ničeho nedopustil.

5. *Manželství již nějakou dobu „neklape“, dochází k hádkám, které jsou však vzájemné, manželka má milence. Při jedné z těchto hádek se rozhodne, že manželovi „zatopí“ a zavolá policii. Předchozí incidenty sice hlášeny nejsou, ale manželka tvrdí, že ji manžel opakovaně už více jak půl roku napadá, měla strach to oznamovat, bojí se dalších útoků, že jí může ublížit ještě více, apod. Manžel to přirozeně popírá, svědci žádní nejsou – tvrzení proti tvrzení.*

V takovém případě je policista ve velmi složité situaci. Dle sdělení manželky sice znaky domácího násilí naplněny jsou, ale vše stojí pouze na slovní výpovědi. Svědci nejsou, ale musí rozhodnout okamžitě a na místě. Pokud rozhodne tak nebo tak, není si jistý správností. Nakonec v duchu primární ochrany oběti rozhodne o vykázání.

Manžel si samozřejmě podává odvolání, které je následně vyřízeno kladně, ale do té doby se ocitá na ulici. Když jde kolem svého domu, tak se mu manželka výsměšně mává z okna, objímá se ze svým milencem a přemýšlí, že by ještě podala návrh na vydání předběžného opatření. Samotné prošetření případu jde do „ztracena“ pro nedostatek důkazů proti jedné i druhé straně.

6. *Typické domácí násilí v rodině mezi manžely, bez pochybností o násilném jednání manžela. Tento je vykázán, avšak klíče s vulgárními poznámkami nevydá, otevřeně hovoří o tom, že si domů přijde kdy chce, apod.*

V takovém případě mohou policisté zahájit řízení pro podezření z přestupku (neuposlechnutí výzvy ...), který musí oznámit správnímu orgánu k projednání a za ten hrozí „pachateli“ pokuta 1.000,- Kč.

Manžel se samozřejmě vzápětí po vykázání vrátí domů, manželce „vyčiní“ tak, že se již neodvází ani „pípnout“. Po třech dnech provádí policista kontrolu. Když mu nikdo neotevře nebo mu poškozená manželka řekne, že se již s ním nemíní bavit, tak s tím nic neudělá. Pokud náhodou sousedé potvrdí, že vykazaného viděli v domě a nebo manželka v obavě pustí policistu přes práh dovnitř, pak ho může jen opětovně vykázat a zahájit trestní řízení pro trestný čin Maření výkonu úředního rozhodnutí, přičemž nemá ani žádné zákonné důvody pro omezení jeho osobní svobody – dopouští se trestného činu u kterého zákon nepřipouští vazební důvody.

7. Obyvatelé domu (sousedé) telefonují, že v jednom bytě, kde bydlí manželé s malým dítětem, je slyšet křik a pláč. Policejní hlídka přijíždí na místo. V době příjezdu je na místě klid. Sousedé případně označí daný byt, sdělí, že slyšeli křik a pláč, žádné však srozumitelná slova.

V praxi se jinak většinou stává, že i když se někdo odhodlá zavolat policii, tak po příjezdu na místo s tím nechce mít nikdo nic společného, nikdo nechce svědčit. Nicméně na zvonění a klepání na dveře daného bytu, nikdo neotvírá, v bytě je klid.

V takovém případě, i když jsou zcela jednoznačně osoby v bytě, mohou policisté tak akorát z místa odkráčat a poté se pokoušet někoho předvolávat k podání vysvětlení, neboť násilně vniknout do bytu za využití oprávnění v § 21 odst. 1 z.č. 283/1991 Sb., případně § 83c odst. 1 trestního řádu, jejichž ustanovení se částečně překrývají, si nikdo netroufne. Opět je tam obava, která musí být důvodná, tedy něčím odůvodněna, což v tomto případě nepřidá v úvahu. Samotný policista tak stojí před velkým rizikem, kdy by se sám mohl dopustit trestného činu Porušování domovní svobody. Na druhou stranu však v bytě může ležet třeba mrtvá žena.

8. Stejně oznámení jako v případě 7. U sousedů není zjištěno žádné přímé svědectví. Po zvonění může otevřít muž, sdělí, že k ničemu u nich nedošlo, že se jen s manželkou nahlas bavili, manželka spí a dovnitř nikoho nepustí.

Za této situace opět policisté nemohou vejít dovnitř do bytu, nic zadokumentovat, prověřit a pouze opět dané osoby předvolat následně k podání vysvětlení.

9. Jen obdobně jako v případě 8. může policista na místě postupovat také v případě, že do bytu je policie vpuštěna, na místě je viditelně zranění manželka ještě se slzami v očích, manžel říká, že spadla, rozhodně ji nenapadl, což potvrzuje i ona a nechce se nijak vyjadřovat.

Okolnosti sice zcela jednoznačně nasvědčují tomu, že manželka byla fyzicky napadena manželem, avšak vysvětlení v tomto smyslu podávají na místě, k sepsání protokolu a tedy bližšímu vyjádření mohou být až předvolání, rozhodně k tomuto nemohou být na místě donuceni, čímž rovněž není dán žádný důvod vykázání či k zákroku proti „pachateli“.

Výše uvedené příklady jsou pouze průřezem základních jednoduchých situací, které se v praxi vyskytují a v nichž se projevuje řada zákonných nedostatků a překážek. Kdybych měl jen ke každému nedostatku popsat názorný příklad, popsal bych desítky dalších stránek, což není účelem. Účelem bylo tyto nedostatky pojmenovat, což již bylo učiněno v teoretické části práce a upřesněno v rámci sociálního průzkumu – například ve vztahu k činnosti policie rozhovor s vedoucím obvodního oddělení Policie České republiky.

Každý případ je sice individuální a potřebuje i takové posouzení, avšak možnosti policisty na místě se příliš neliší, neboť vázanost zákonem je dána striktně a přestože lze případy posuzovat individuálně, všeobecná použitá právní norma na ně musí „sedět“. Řešením případů domácího násilí se však policisté dostávají zejména v souvislosti s uplatňováním institutu vykázání do role, která je vystavuje velké odpovědnosti.

Doposud bylo jejich posláním především provádět bezprostřední zákroky, obstarávat důkazy proti pachatelům trestné činnosti, apod. Nyní mají ale kompetence, pokud pojmenujeme věci pravým jménem, k „souzení“ osob a jejich okamžitému „trestání“. K tomu ještě podotýkám, že sami policisté tyto pravomoci nějak zvlášť nevítají a je potřeba si také uvědomit kdo je nyní vykonává. Jsou to řadoví policisté obvodních oddělení, kde se dají nyní policisté starší 30 let a s praxí nad 10 let počítat na prstech jedné ruky. Pouze z tohoto pohledu není asi příliš silná autorita a „výchovné působení“ dvacetiletého „klučiny“ vůči třeba čtyřicetiletému „taťkovi“ rodiny.

Tyto všechny skutečnosti svědčí o jediném. Tak jak jsem již výše konstatoval, o tom, že se dostáváme do rozporu v tom čeho chceme dosáhnout a v tom jaké pro to máme (vytváříme) podmínky, neboť současné prostředky pokud k něčemu vedou, pak to zcela jistě není eliminace domácího násilí.

Souhlasím s tím, že domácí násilí je zapotřebí razantně řešit a oběti tohoto jednání chránit, ale rozhodně ne takovým jednoduchým a navíc nedokonalým (viz. srovnání například se Slovenskem) „zasazením“ právních prostředků ze zahraničí.

5.2 Význam státu a práva při řešení problému - modelové změny a novelizace

Při řešení problému domácího násilí má zásadní význam právo, neboť společnost může toto jednání odsuzovat, ale jen prostřednictvím práva může zakázat, nařídit, dovolit, donutit a potrestat, čímž tak působí proti jednotlivcům preventivně i represivně. Proto, aby však skutečně a účinně řešilo zadaný problém, respektive eliminovalo domácí násilí, musí být dokonalé jak ve svém znění, tak v zajištění jeho uplatňování.

Cíle zákonodárné „iniciativy“ :

- ❖ Specifické vymezení domácího násilí, hranice přestupku a trestnosti jednání
- ❖ Ochranné opatření jako opatření trestního práva – odstranění neurčitosti bez vazby na konkrétní protiprávní jednání
- ❖ Fyzická ochrana oběti při důvodech ohrožení
- ❖ Rychlé a účinné projednání případu se zamezením styku pachatele s obětí do samotného projednání věci, aby nemohlo dojít k ovlivňování
- ❖ Rychlé soudní projednávání po linii občanského práva - rozdělení majetku, rozvod, péče o děti
- ❖ Sociální pracovník zajišťující skutečnou intervenci v jednotlivých případech

„Zákonodárná iniciativa“ :

a) **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích**

§ 69

K ustanovení § 68 se nepřihlíží, pokud byl přestupek spáchán mezi osobami blízkými, žijícími ve společně obývaném bytě nebo domě.

b) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon :

§ 57b

Zákaz styku

(1) Soud může uložit trest zákazu styku až na pět let za trestný čin dle § 215a, vyžaduje-li to ochrana oběti tohoto trestného činu.

(2) Do doby výkonu trestu zákazu styku se nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody.

(3) Trest zákazu styku spočívá v tom, že se odsouzený nesmí po dobu výkonu tohoto trestu přibližovat k určitým osobám a zdržovat se v místě jejich pobytu a bezprostřední blízkosti tohoto místa.

§ 72a

(1) Soud může pachateli trestného činu dle § 215a uložit povinnost absolvovat speciálně terapeutický program pro pachatele domácího násilí.

(2) Pokud soud uloží tuto povinnost vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, je jeho absolvování podmínkou podmíněného propuštění či podmíněného upuštění od výkonu zbytku trestu.

(3) Nesplnění této povinnosti při podmíněném odsouzení za podmínek stanovených soudem je důvodem pro výkon trestu.

(4) Bližší podmínky výkonu a absolvování tohoto programu stanoví zvláštní zákon.

§ 215a

Domácí násilí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě tím, že

- a) proti ní užije fyzické násilí, zejména bití, facky, kopance, škrcení, či jiný útok proti tělu důraznější a ohrožování zbraní,
 - b) ji násilím nebo výhrůzkami, donutí k sexu či sexuálním praktikám, které odmítá,
 - c) proti ní užije psychické násilí, zejména vyhrožování fyzickým násilím, zastrasování, vydírání, pokořování a ponižování, tak že vzbudí u této osoby důvodnou obavu o svůj život a zdraví nebo ji svede k sebevražedným úmyslům,
- bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě tím, že

- a) ji soustavně a po delší dobu svým jednáním vystavuje sociální izolaci, ekonomicky ji omezuje nebo jiným zvlášť závažným způsobem brání ve vlastním rozhodování,
- b) se dopustí jednání, které vykazuje znaky přestupku dle § 49 zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích, byl-li za tento přestupek v posledních šesti měsících postižen, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(3) Odnětím na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odst. 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo na osobě mladší patnácti let,
- b) pokračuje v páchání činu uvedeném v odst. 1. soustavně po delší dobu nebo se ho dopustí opakovaně za přítomnosti osob mladších patnácti let,
- c) byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

c) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) :

§ 67a

(1) Obviněného, který je stíhán pro trestný čin dle § 215a trestního zákona lze vzít do vazby, i když nejsou splněny podmínky uvedené v § 67. Vazba zpravidla trvá až do pravomocného rozhodnutí ukončení věci, přičemž ustanovení § 71 platí přiměřeně.

(2) Vazba dle odst. 1 může být nahrazena, a to úplně nebo v jejím průběhu, uložením povinnosti zákazu styku odpovídající výkonu trestu dle § 57b odst. 3 trestního zákona. Soudce může k této povinnosti stanovit i další omezení a povinnosti.

(3) Podmínkou náhrady vazby dle odst. 2 je prokázání zajištěného obydlí obviněným. Porušení uložených povinností je důvodem pro okamžité vzetí do vazby a neposkytuje již možnost dalšího nahrazení vazby dle odst. 2 ve stejné věci.

(4) Státní zástupce se může s obviněným dohodnout na odložení podání návrhu na vzetí do vazby při plnění uložených povinností ve smyslu odst. 2 a při splnění podmínky dle odst. 3. Porušení uložených povinností je důvodem pro okamžité podání návrhu na vzetí do vazby.

§ 83d

Vstup do obydlí, jiných prostor a na pozemek

(1) Policejní orgán může vstoupit do obydlí jestliže oznámené nebo zjištěné skutečnosti důvodně nasvědčují tomu, že v tomto došlo ke spáchání trestného činu.

(2) Není-li pochyb o tom, že uvnitř obydlí se zdržují osoby, které odmítají poskytnout součinnost k prověření okolností skutečností nasvědčujících tomu, že v tomto došlo ke spáchání trestného činu, je policejní orgán po předchozí opakované marné výzvě oprávněn překonat odpor nebo překážku vstupu do obydlí.

(3) Policejní orgán je oprávněn v obydlí setrvat pouze nezbytnou dobu, pokud zjistí, že došlo ke spáchání trestného činu, zejména ke zjištění všech přítomných osob v místě a zajištění důkazních prostředků.

d) Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení :

§ X

Zvlášť určený sociální pracovník pro problematiku domácího násilí

(1) V rámci pověřených městských a obecních úřadů se určuje sociální pracovník se zaměřením na problematiku domácího násilí. Zvlášť určeno může být na území pověřené obce i více pracovníků. Pokud je určeno více pracovníků, mohou plnit i jiné úkoly.

(2) Hlavním úkolem určeného sociálního pracovníka je aktuální intervence v případech domácího násilí. V případech, kdy policie počíná konat úkony trestního řízení v souvislosti s domácím násilím (§ 215a trestního zákona) má vůči tomuto pracovníkovi bezprostřední oznamovací povinnost. Povinností tohoto pracovníka je provádět v těchto případech určené úkony a v případě potřeby se na základě požadavku policie dostavit po domluvě konat tyto úkony ihned na místo. Pro tyto úkoly musí být v rámci kraje zajištěna vzájemná zastupitelnost pracovníků a nepřetržitá služba.

(3) Povinnosti :

- a) zajišťuje pomáhající činnosti jako zejména zprostředkování sociální, lékařské a psychologické pomoci obětem; zajištění péče o osoby, které byly odkázány na zadrženého,

- b) poskytuje základní právní poradenství obětem ve věci v možnostech postupu úpravy majetkoprávních vztahů, rozvodu a výchovy dětí soudní cestou v řízení občanskoprávním,
- c) zvláštní péče o děti a mladistvé, pomoc při odstranění následků v souvislosti s nápravou a formulováním zdravého vývoje (například spolupráce se školou, dalšími výchovnými zařízeními),
- d) vypracování zprávy pro potřeby trestního řízení o poměrech v domácnosti (rodině), následcích domácího násilí, závažnosti problému, apod., ke které státní zástupce přihlíží při podávání návrhu na vzetí do vazby nebo ukládání povinností obviněnému, přičemž může formulovat vlastní doporučení, která však nejsou pro orgány činné v trestním řízení nijak závazná,
- e) dále průběžně dle požadavků orgánů činných v trestním řízení a i soudu v občanskoprávním řízení, pokud podnětem jeho zahájení bylo domácí násilí, zjišťuje, zprostředkovává a vyhotovuje zprávy k následkům domácího násilí a stavu v domácnosti – pocity ohrožení, zlepšení sebevědomí, životní úroveň, výchova, noví partneři, apod.,
- f) na odůvodněný požadavek obviněného nebo poškozeného zprostředkovává jejich nepřímý kontakt nebo přímý kontakt pod jeho dohledem,
- g) dohled nad dodržováním zákazu styku v případě nahrazení vazby a dalších povinností, vyrozumívání státního zástupce, soudu, o tomto stavu.

(3) Informační poradenství v problematice domácího násilí může poskytovat osobám ohroženým násilným chováním a přiměřeným způsobem i násilným osobám. Tuto činnost může konat i bez podnětu policie, avšak tímto není dotčena jeho oznamovací povinnost dle § 8 odst. 1 trestního řádu.

(4) K plnění svých povinností je oprávněn požadovat informace od jiných institucí a koordinovat jejich vzájemnou spolupráci, při dodržení a za podmínek stanovených jinými zákony.

e) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád :

- ❖ Systémové změny stanovující povinnost vyřizovat věci v řízení týkajícího se majetkoprávního vypořádání, rozvodu a svěření dětí do výchovy, kde je žalovaný trestně stíhán pro trestnou činnost v souvislosti s domácím násilím (§ 215a trestního zákona), přednostně s největším urychlením.

Zkrácení lhůt, zjednodušení řízení.

„Důvodová zpráva“ :

Předkládaný návrh si kladné za cíl eliminovat nežádoucí jev, který je obecně znám pod pojmem „domácí násilí“. Primárně je zde upřednostněna ochrana ohrožených osob, která je poskytována jako faktická. Ustanovení odstraňují u obětí obavy oznámit toto jednání, neboť mimo ochrany od násilné osoby, jim je poskytována odborná intervence zajišťující a zprostředkovávající rozsáhlé formy pomoci.

Rychlé a účinné projednání případů, včetně řízení občanskoprávního je zajištěno nejen systémovými změnami, zkrácením lhůt a zjednodušením řízení, ale především odstraněním průtahů, mnohdy záměrně způsobovaným obviněným (žalovaným), zavedením tzv. ochranné vazby (její náhrady) – „čím delší je řízení, tím déle trvá“, kdy tak bude i v zájmu této strany, aby byl případ co nejrychleji projednán.

Zákon dále přesně vymezuje formy jednání postižitelného dle § 215a trestního zákona, který přímo pojmenovává pojmem „Domácí násilí“. Odstraňuje tak nejasné hranice tohoto trestného činu a aplikaci předchozího ustanovení na základě neformálních výkladů odborné veřejnosti.

Domácí násilí pokud naplňuje znaky příslušného trestného činu, je vždy důvodnou obavou, že dojde k dalšímu nebezpečnému útoku ve smyslu daného ustanovení trestního zákona a proto je důvodem k omezení osobní svobody osoby, tyto zájmy ohrožující. Ustanovení o vazbě, tak umožňuje po celou dobu ochranu obětí. Zároveň umožňuje individuálně posoudit míru této nebezpečnosti a nahradit vazbu uložením povinností zákazu styku s ohroženou osobou, apod. V tomto směru se může při vymezení povinností přihlídnout k oprávněným zájmům obviněného a zejména se předpokládá jeho aktivní přístup k poskytování záruk, že nebude nebezpečím, z čehož je základní zárukou to, že bude mít zajištěné bydlení, apod. Hrozba okamžité proměny této náhrady ve vazbu je daleko účinnější pro dodržování uložených povinností než hrozba trestním stíháním pro trestný čin s menší trestní odpovědní než pro který je stíhání. Plnění určených povinností rovněž odstraňuje problémy s doručováním písemností, předvoláváním, apod. a už jen v tomto směru zamezuje způsobování jakýchkoliv průtahů obviněným, neboť tyto by způsobily zároveň průtahy v délce trvání opatření proti němu.

Dochází ke zjednodušení rozsahu policejních úkonů prováděných v případech domácího násilí. Policisté již nebudou zatíženi prováděním obdobných zápisů pro správní řízení a trestní řízení, výkonem a kontrolou správního rozhodnutí a s tím spojenými asistenčními službami pro osoby ohrožené i násilně. Specifický přístup k těmto případům, způsob zajišťování důkazů, formy a otázky výsledku, jsou obsahem interních metodik a školení policistů, kteří pro toto nepotřebují zvláštní formuláře nestátních organizací, které nejsou určeny pro trestní řízení a nemají v tomto právní význam. Policie může mít rovněž pro tuto problematiku zvlášť určené policisty.

Pomoc ohroženým osobám je zajištěna bezprostřední intervencí zvlášť určeného sociálního pracovníka pro tuto problematiku, přičemž v případě potřeby je tato intervence okamžitá. Tento pracovník na rozdíl od dosavadních intervenčních center, vystupuje jako státní orgán disponující určitými kompetencemi, ve kterých intervenční centra plně nahrazuje, stejně jako pomáhající činnosti policie a navíc je rozsah jeho činností daleko širší, konkrétnější a účelnější. Pro potřeby trestního řízení, ale i například soudu v občanskoprávním řízení (ve vymezených případech) zjišťuje a popisuje stav v domácnosti, praktické dopady domácího násilí, apod. Zákon rovněž předpokládá jeho styk s obviněným, v jehož zájmu je poskytnout za sebe co největší záruky, kdy mu může například zprostředkovat dobrovolné terapeutické programy, zajistit styk s dětmi (pod dohledem), aktuálně žádat o úpravu rozsahu či výčtu povinností, apod.

Při srovnání s dosavadní právní úpravou, zejména v rámci zákona č. 135/2006 Sb., zavádějící mimo jiné institut vykázaní, zákon poskytuje poměrně vyvážená práva a povinnosti. Ke stanovení povinností dochází pouze rozhodnutím soudu, což zamezuje výraznému zásahu do občanských práv rozhodnutím „soudců – policistů“, bez dostatečného projednání a uváženého vyhodnocení objektivních skutečností. Nadměrné zatížení soudů posuzováním všech těchto případů odstraňuje možnost dohody obviněného se stáním zástupcem na stanovení povinností. Tato dohoda nemá povahu rozhodnutí. Při nedodržení nenásleduje trest (další trestní stíhání), ale státní zástupce pouze od dohody „odstoupí“ a podá návrh na vzetí do vazby, který na základě dohody předtím „odložil“. Obviněný samozřejmě může dohodu odmítnout a žádat o posouzení soudce.

Stejně jako uvedený zákon č. 135/2006 Sb., nesleduje zákon primárně kriminalizaci problému, ale ochranu obětí. Na rozdíl od něj však poskytuje ochranu a pomoc v daleko větší míře, jednodušším a účinnějším způsobem.

5.3 Obhajoba vlastního řešení problému s využitím praktických příkladů

To, že dosavadní společenské nástroje jsou v boji proti domácímu násilí neúčinné, je zcela zřejmé, neboť domácí násilí stále ve velké míře přetrvává. Výskyt případů domácího násilí by se dal vyložit i pozitivně v tom, že opatření pomohly k tomu, že se oběti nebojí v takové míře násilí na sobě oznamovat, ale bohužel výzkumu včetně mého průzkumu potvrzují opak a odhaduji, že latentní domácí násilí se vyskytuje minimálně ve stejném rozsahu jako to známé.

V tomto směru ničemu nepomohly ani opatření, která byla uzákoněna s účinností od 1. 1. 2007, zejména nejzásadnější institut vykázání. Přes dobrý úmysl těchto opatření jsem bohužel musel konstatovat nepřeborné množství náležitě odůvodněných chyb a nedostatků. Těžko hodnotit jestli tato „preventivní“ opatření přímo způsobila, ale rozhodně nezabránila například brutálnímu zavraždění dvou žen - obětí domácího násilí. Tyto vraždy se mohly stát i jinak, ale v těchto případech je podstatné, že se staly v době, kdy byly oběti „chráněny“ institutem vykázání.

Kritika současných chyb je vždy jednodušší než vlastní řešení. Na druhou stranu je ale podstatná proto, aby bylo přijato. Já jsem s vlastním řešením přišel, a proto jsem kritizoval, věcně, jasně, názorně. Moje řešení problému představuje prakticky velmi jednoduchá právní úprava, která není ani příliš obsáhlá, za to výstižná, účelná a efektivní. Samozřejmě, že tato úprava je pouze pomyslná. Musely by se ještě uvést do souladu některé formální detaily, ale prezentovaná ustanovení jsou zcela jistě v souladu ústavním pořádkem České republiky, neodporují mezinárodním smlouvám, jimiž je Česká republika vázána a právním aktům Evropské unie.

Výsledkem by byla skutečná eliminace domácího násilí, neboť skutečné oběti by získaly důvěru v systém fungující v jejich prospěch. Latentní domácí násilí by bylo odhaleno. Domácí násilí by přestalo být jevem dlouhodobým, neboť by bylo zastavováno hned v počátcích, zastavil by se transgenerační přenos, protože děti by nebyly dlouhodobě vystaveny působení násilí a tím by vlastně bylo domácí násilí skutečně eliminováno.

Pokud by byly tyto právní ustanovení účinné, pak by zcela jistě nemohlo dojít v minulém roce ke dvěma uvedeným brutálním vraždám nevinných obětí, stejně jako by bylo zastaveno utrpení mnoha dalších obětí a vraždy, kterých se zcela jistě ještě dočkáme. V tomto směru nechci polemizovat, ale zastávám názor, že i kdyby měl být zachráněn pouze jeden lidský život, vyplatí se za změny bojovat.

Následně uvádím jeden modelový příklad do kterého jsem zasadil provedené právní změny (moje navrhované řešení), abych tak názorně prezentoval, jak by se projevíly (fungovaly) v praxi :

Žena je po delší dobu terorizována svým manželem. Žijí ve společném bytě v panelovém domě společně se svými dvěma dětmi, nazvěme je Martin, který je v předškolním věku, navštěvuje Mateřskou školu a Jitka, která navštěvuje 5. třídu Základní školy. Terorizování spočívá zpočátku v prvcích šikanování - zákazy chodit na určitá místa, stýkat se s rodiči. Manžel rovněž často navštěvuje pohostinská zařízení, občas dojde domů opilý, budí ji v noci, nutí ji k přípravě jídla, padnou vulgární nadávky, nepřímou tomu přihlíží děti, křik slyší i sousedé, ale přehlížejí ho. Manželka toto utrpení snáší, je jí trapné se s tímto někomu svěřovat, natož to oznamovat úřadům nebo policii.

Jednoho dne tak přijde v noci manžel opět domů, posilněn alkoholem, budí manželku, chce, aby mu nachystala jídlo. Tato to odmítá, chce spát. Na to ji uštědří několik vulgárních nadávek, několikrát ji udeří do tváře. Křik vzbudí Martina, který tomuto přihlíží, začne nahlas plakat. Hlasitý pláč dítěte probere i jednoho ze sousedů a svědomí mu káže zavolat policii, což také činí a anonymně volá na linku 158, kde vše sdělí a řekne místo, kde se to děje.

Na místo přijíždí policejní hlídka. Přijíždějícího vozidla si všimne i manžel a uklidňuje svoji agresivitu. Po příchodu k bytu je v něm relativní klid, avšak jsou slyšet kroky a hlasy, což svědčí jednoznačně o přítomnosti osoby v bytě. Na zvonění nikdo neotvírá. Policisté dávají hlasitou výzvu k otevření dveří, jinak, že budou násilně otevřeny («vstup do obydlí dle § 83d odst. 2 trestního řádu»). Manžel si uvědomuje, že příchodu nezabrání a respektuje výzvu, dveře otevírá.

Policisté vstupují dovnitř a ihned zjišťují situaci na místě - manželka má modřiny na obličeji, manžel je viditelně ovlivněn alkoholem, vzhůru je usazený Martin, Jitka leží rozrušená v posteli, v ložnici jsou shozeny na zemi nějaké věci. Předběžné dotázání co se stalo - manžel nic, manželka mlčí, Martínek přikyvuje na to, že tatínek bil maminku, Jitka se jen třese a není schopna slov Policisté ihned profesionálně rozpoznají situaci na místě - domácí násilí.

Manžel je okamžitě zadržen (»zadržení dle § 76 odst. 2 trestního řádu«) a převezen na policejní oddělení. Kontaktován je sociální pracovník, který je přivolán na místo(»aktuální intervence«). Na místě je zpracováno ohledání místa činu, děti se nechávají pod dohledem sociálního pracovníka, je umožněno přivolání prarodičů k dětem a manželka je zatím převezena na policejní oddělení, kde se už po vhodném profesionálně navázaného kontaktu proškoleného policisty rozpovídá a uvádí všechna utrpení, které snáší od manžela, včetně popisu aktuální incidentu.

Ve věci jsou zjištěny rozhodné skutečnosti pro to, že došlo ke spáchání daného trestného činu, o stavu věci vyrozuměný státní zástupce dává souhlas se zadržením. Je zahájeno trestní stíhání a domluven výčet prvotních úkonů, které musí být provedeny do 48 hodin k posouzení uvalení vazby.

Druhý den jsou za přítomnosti sociálního pracovníka vyslechnuty děti, které přinášejí své svědectví. Jsou vyslechnuti sousedi, někteří rodinní příbuzní. Sociální pracovník zpracovává stručnou zprávu o prvotním zjištění stavu.

Státní zástupce dostává usnesení o zahájení trestního stíhání, výslech zadrženého, který v něm veškerou agresi zapírá a doposud nashromážděný důkazní materiál, stejně jako prvotní zprávu sociálního pracovníka.

Po prostudování spisového materiálu státní zástupce neshledává žádné pochybnosti o tom, že zadržený spáchal trestný čin dle § 215a odst. 1 trestního zákona. Z výpovědi poškozené a dalších osob vyplývá obava pokračování v násilí, avšak s ohledem na skutečnost, že tyto nevyvolávají důvodnou obavu přímého útoku na život, zvažuje odložení podání návrhu na vazbu.

Ze spisového materiálu však nevyplývá zda má zadržený možnost zajištění ubytování. Zadrženého si nechává předvést, aby s ním osobně projednal možnosti dohody o odložení podání návrhu na vzetí do vazby (»§ 67a odst. 4 trestního řádu). Zadržený však odmítá příliš spolupracovat a odmítá se na čemkoliv dohodnout – „domů si půjde, kdy chce“.

Státní zástupce dává návrh na vzetí do vazby. Zadržený putuje k soudci. Před soudem pociťuje vážnost situace a chce, aby zůstal na svobodě. Adresné ubytování uvést nemůže, ale tvrdí, že má dostatek finančních prostředků pro zajištění si ubytování „hotelového typu“. S ohledem na to, že disponibilní finanční prostředky není schopen ihned věrohodně prokázat a nemá ani stále zaměstnání, bere soudce zadrženého do vazby, neboť je hrozí, že se ocitne „na ulici“ a bude tak potenciálním nebezpečím pro oběť, stejně jako by se mohlo projevit další nežádoucí jednání a nebylo by mu kam doručovat poštu (»67a odst. 1 trestního řádu).

Policejní orgán koná další úkony trestního řízení, aby mohl být řádně objasněn skutkový stav, nebezpečnost pachatele a zajištěn dostatek důkazů proti němu. Státní zástupce dohlíží na rychlost trestního řízení.

Sociální pracovník je nadále ve styku s rodinou, zajišťuje pomoc k odstranění následků u dětí. Manželka by už nechtěla s manželem žít, ráda by vyřešila majetkoprávní vypořádání, rozvod, svěřeni dětí do výchovy. Sociální pracovník poskytuje základní rady, jaké kroky musí učinit a dále poskytuje kontakty na pomáhající organizace. Je v kontaktu s dalšími institucemi, například zjišťuje školní prospěch a chování dítěte, materiální zázemí a potřeby rodiny, pro trestní řízení vyhotovuje podrobnou zprávu o stavu domácnosti, následky domácího násilí, zlepšení po odchodu násilníka, doporučení, apod.

V mezidobí kontaktuje obviněný přátele, zajišťuje si bydlení s pevnou adresou, kde se bude zdržovat a slibuje, že nebude manželku ohrožovat, žádá o propuštění z vazby. Soud se obrací na sociálního pracovníka, aby mu poskytl dílčí informace pro zvážení možnosti náhrady vazby, respektive jaké povinnosti by byly vhodné obviněnému uložit, apod.

Soudce nakonec shledává záruky jako dostatečné a vazbu obviněnému nahrazuje uložením povinnosti zdržet se přiblížování se ke své manželce a dětem a zdržovat se v určité oblasti, kterou specifikuje na celou městskou čtvrť, neboť tam je bydliště rodiny, škola, zaměstnání manželky a obviněný zde nemá žádné jiné oprávněné zájmy. Styk s dětmi povoluje pod dohledem sociálního pracovníka v rozsahu stanoveném předběžným opatřením soudu v občanskoprávním řízení o svěřeni výchovy dětí. (§67a odst. 2 trestního řádu). Manželka je o propuštění z vazby a uložených povinnostech informována prostřednictvím sociálního pracovníka.

Po propuštění z vazby manžel uložené povinnosti z počátku dodržuje, ale pak se rozhodne působit na manželku a jde si s ní všechno „vyříkat“. Manželka, protože byla informována o jeho propuštění, nechává doma pro jistotu se zabezpečením zevnitř zamčeno. Jakmile začne na dveře „bouchat“ manžel, volá policii. Ta ihned přijíždí na místo, muže zadrží a předává soudu. Soudce ho ihned bere do vazby, bez možnosti další náhrady (§67a odst. 3 trestního řádu).

Jelikož řízení je vedeno přednostně a v co největším urychlení, trvá pouze 50 dní od zahájení, než je nařízeno hlavní líčení. Soud uznává obžalovaného vinným a odsuzuje ho ke dvěma letům odnětí svobody. I s ohledem na trvání vazby soud výkon tohoto trestu podmíněně odkládá a současně na tuto dobu ukládá trest zákazu styku (»§57b trestního zákona«).

Jeho porušení by pro odsouzeného představovalo okamžitý výkon trestu odnětí svobody, což je dostatečnou hrozbou pro to, aby se „neodvážil“ omezení porušit. Rodina je tak i nadále před ním preventivně chráněna. Tato lhůta je také dostatečná pro provedení majetkoprávního vypořádání, rozvod a svěření dětí do výchovy.

Každá situace je jiná, vždy se může vyskytnout spousta dalších okolností, komplikací a nedovolím si tak tvrdit, že kdyby nyní dejme tomu vstoupily v platnost mnou navrhované právní změny, že by se každá situace vyvíjela tak jednoduše. Zcela jistě by však jakékoliv situace umožňovala aplikaci těchto právních norem účinnou ochranu obětí domácího násilí a efektivní řešení celého problému.

Smyslem této modelové situace bylo také vystihnout to, že je potřeba myslet při tvorbě jakékoliv právní normy na široké spektrum situací, které mohou nastat a jak poté budeme tuto normu aplikovat, tedy jestli v těchto situacích bude vůbec norma plnit svůj účel. Jednoduše to lze opět znázornit třeba na této situaci. Jakým způsobem by se odvíjela, když by se odstranily mnou aplikované právní normy a postupovalo by se při aplikaci současných právních norem. V tomto případě by byl výsledek zcela jistě odlišný...

Závěr

Domácí násilí je společensky velmi závažné a v současné době hojně diskutované téma, jak v laické, tak odborné veřejnosti. Současně však představuje sociální problém, jehož existenci si společnost uvědomuje a jenž se snaží řešit.

Aktuální „popularita“ tohoto jevu mně poskytovala možnost čerpat z téměř nevyčerpatelného množství informačních zdrojů. Množství informačních zdrojů vyžadovalo také důkladné vyhodnocování, při kterém jsem zjistil, že většina publikací nepřináší nic nového, neboť spousta výkladů se shodovala. Odkazy v publikacích byly navzájem provázené a za jako skutečně výchozí zdroje se daly považovat především zahraniční zdroje. Získané poznatky jsem zpracoval zejména v první polovině práce, která je charakteru popisného.

Sociální průzkum přinesl potvrzení nebo také vyvrácení některých popisovaných skutečností. Pomohl mně také uvést na pravou míru prezentované pochybnosti o účinnosti a efektivitě současných společenských nástrojů eliminace domácího násilí. Některé jejich nedostatky a konkrétní chyby byly interpretovány na výsledcích jak dotazníkového šetření, tak výzkumných rozhovorů.

Při hledání řešení problému jsem vycházel z několika dílčích cílů, které se v podstatě shodují se společenskými cíli v této oblasti a které se dají označit souhrnně jako eliminace domácího násilí. Mezi těmito sledovanými cíli a skutečnou realitou, jsem však zjistil rozpory. Pro vytvoření souladu bylo tedy zapotřebí změnit cíle nebo podmínky.

Směřoval jsem ke svému cíli a proto jsem pro jeho dosažení vytvořil podmínky. Vytvoření podmínek představovala velmi jednoduchá, ale za to výstižná, účelná a efektivní právní úprava. Právo nepovažuji sice za jediný prostředek řešení problému, ale za nejzásadnější, neboť společnost může domácí násilí odsuzovat, ale jen prostřednictvím práva může zakázat, nařídít, dovolit, donutit, potrestat a působit tak proti jednotlivcům preventivně i represivně. To, že jsou mé návrhy skutečným a účinným řešením problému jsem na závěr znázornil na modelovém příkladě.

Právo je však pouze prostředek a budeme-li mít kvalitní prostředek, potřebujeme i kvalitní nástroje. Tyto nástroje představují především lidé, pracovníci policie, státní zástupci, soudci, dobrovolníci v pomáhajících organizacích, aj. s různou mírou kompetencí týkající se problematiky domácího násilí. V této oblasti jsem tyto nástroje rozšířil o plně kompetentní určené sociální pracovníky pro problematiku domácího násilí provádějící intervenci zaměřenou na pomoc v případech domácího násilí.

Závěrem uvádím, že problémem jsem se zabýval a zejména ho řešil jako sociální pedagog, využívaje poznatků, metod a prostředků transdisciplinární sociální pedagogiky s cílem pomoci spíše prostřednictvím podmínek, čehož jsem také dosáhl. Z tohoto pohledu bych byl také nerad, kdyby zůstalo pouze u teoretického řešení problému a hodlám se zasadit i o jeho praktické řešení.

Diplomovou práci hodlám v následujícím období využít k publikaci prezentovaných výsledků a formulovaných závěrů. Dále se hodlám aktivně angažovat v problematice domácího násilí a prosazovat naznačená řešení problému. Pro své záměry budu hledat podporu další výzkumnou činností a odbornou diskusí.

Resumé (CZ)

Domácí násilí představuje, nejen na „domácí“ půdě, sociální problém, jehož existenci si společnost uvědomuje a jenž se snaží řešit. Obsahem práce je vymezení sociálního i biologického smyslu tohoto jevu, vymezení společenské nebezpečnosti, historický vývoj, aktuální společenské postoje a zejména prostředky řešení tohoto problému – eliminace domácího násilí.

První dvě kapitoly jsou čistě teoretické, charakteru popisného. První kapitola slouží k objasnění základních pojmů. Pojednává o samotném násilí a následně objasňuje samotný pojem „domácí násilí“ - jaké znaky vykazuje a jaké subjekty představuje.

Druhá kapitola popisuje historický pohled na vývoj domácího násilí a postoje společnosti vůči tomuto jevu. Tyto postoje jsou pak přeneseny do rozdílů společenských skupin současného světa a jsou uvedeny některé příklady. Charakterizován je stav v České republice, zmíněna je kampaň proti domácímu násilí, význam neziskových organizací, formy jejich pomoci a model nové interdisciplinární spolupráce.

Třetí kapitola je rovněž charakteru popisného. V teoretické i praktické rovině se zabývá legislativním rámcem postižení domácího násilí a nástroji vymahatelnosti, jejich využitím a efektivitou.

Čtvrtá kapitola má čistě praktický rámeček a zahrnuje sociální průzkum, jehož podstatou je doplnění předešlých porovnání kvalitativního charakteru o názory a zkušenosti odborníků (praktiků), názory a zkušenosti veřejnosti a jejich interpretaci. Průzkum je členěn na dotazníkové šetření, kterého se zúčastnilo celkem 97 respondentů ve třech početně vyrovnaných výběrových souborech a na výzkumné rozhovory s odborníky.

Pátá kapitola je vyústěním celé práce v řešení problému jako hlavního cíle práce. Obsahuje analýzu rozporů mezi sledovanými společenskými cíly a realitou, představuje vlastní řešení a jeho teoretickou i praktickou obhajobu.

Závěrem vystihuji dosažení cíle práce vytvořením podmínek pro eliminaci domácího násilí a pojednávám o záměrech dalšího využití diplomové práce.

Anotace

Bc. Kocourek Aleš. Domáci násilí (Diplomová práce). Brno : Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Institut mezioborových studií Brno, 2008, 196 s.

Práce se věnuje domácímu násilí jako sociálnímu problému, který má zjevný charakter, neboť společnost si jeho existenci uvědomuje. Společnost zároveň tento problém silně odsuzuje a prostřednictvím společenských nástrojů se snaží tento problém řešit, k čemuž využívá především legislativní prostředky.

Realizovaná opatření se projevují řadou chyb a nedostatků, která ubírají účinnosti a efektivitě sledovaných cílů, které se tak dostávají do rozporu s realitou. Mým cílem je odhalení těchto chyb a nalezení účinných a efektivních nástrojů eliminace domácího násilí.

Stanoveného cíle dosahuji zejména prostřednictvím práva - právními novelizacemi s aplikací v různých případech. Účinnost a efektivitu nalezeného řešení opírám o vlastní sociální průzkum, předešlé poznatky, reálná fakta a své osobní zkušenosti.

Klíčová slova :

Agrese, agresivita, agresor, brutalita, domácí násilí, dotazník, intervenční centrum, násilí, násilník, nezisková organizace, oběť, policie, právo, přestupek, rodina, sociální průzkum, rozhovor, trestní řízení, trestný čin, týrání, vykázaní, zákaz vstupu, žena.

Annotation

Bc. Kocourek Aleš. Home violence (Thesis). Brno: The Tomáš's Bat'a University in Zlín, Faculty of humane studies, Institute among department of studies in Brno, 2008, 196 pages.

The project deals with home violence as a social problem, which has an apparent character, because the society realizes his being. First of all the society also criminales this problem strongly and tries to solve it by using legislative instruments.

Realized actions are expressed with a lot of faults and due to lack, which take the effectivity and efficiency of objects in view, that are given in conflict with the reality. My goal is to uncover these faults and to find effective implements to eliminate home violence.

I get the specified goals by using the law, law novelizations with application in the differnet cases. I hold the effectivity and efficiency of the found soulution on my own social research, previous knowledge, real facts and my own personal experiences.

Keywords :

Aggression, agressiveness, aggressor, brutality, home violence, questionnaire, interventional centre, violence, violater, non-profit association, victim, police, law, violation, family, social research, interview, criminal procedure, crime, torture, deportation, no entrance, woman.

Seznam použité literatury a prameny (informační zdroje)

1. Seznam použitých právních předpisů

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplňků.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších změn a doplňků.
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších změn a doplňků.
4. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších změn a doplňků.
5. Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších změn a doplňků.
6. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších změn a doplňků.
7. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších změn a doplňků.
8. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších změn a doplňků.
9. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ve znění zákona č. 29/2007 Sb.
10. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, v platném znění.
11. Vládní návrh zákona o Policii České republiky. Důvodová zpráva.

2. Seznam použité literatury

12. BARTOŠOVÁ J. *Místo nebezpečnější než náměstí?* Hospodářské noviny, 2004, č. 240.
13. BEZOUŠKOVÁ A., VITOUŠOVÁ P. *Z tiskového prohlášení k přijetí zákona na ochranu před domácím násilím 31. 3. 2006.* Výroční zpráva Bílého kruhu bezpečí, o.s. 2006.
14. ČULÍK J. *Domácí násilí : jak se tento problém snaží řešit v Británii.* Britské listy, 2002.
15. DERRIDA J. *Násilí a metafyzika.* 1. vyd. Praha : Filosofia, 2002, 276 s.
16. DOBROVOLNÁ T. *Týraní, nemlčte!* Květy, 2001, č. 41.
17. DOLANSKÝ L. *Nejsme připraveni.* MF DNES, 2001, č. 119.
18. FRANTOVÁ L., VAŠÍČKOVÁ M. *Domácí násilí : Až osm let vězení.* Zlínské noviny, 2003, č. 289.
19. GJURIČOVÁ Š., KOCOURKOVÁ J., KOUTEK J. *Podoby násilí v rodině.* 1. vyd. Praha : Vyšehrad, 2001, 101 s.
20. HLADÍK R. *Domácí násilí? Jde tu o majetek.* Hospodářské noviny, 2006, č. 240.
21. HOLUB P. *Domácí násilí nikdy neskončí samo od sebe.* Hospodářské noviny, 2003, č. 138.
22. HOLUB P. *Násilí za zavřenými dveřmi.* Hospodářské noviny, 17. 7. 2003.
23. KRAUS B. *K otázkám humanitního a sociálního výzkumu.* 1. vyd. Brno : Institut mezioborových studií, 2006, 20 s.
24. KROBOVÁ T. *Domácí násilí nikdy samo nepřestane.* Vlasta, 2004, č. 47.
25. MACKOVÁ M. *Případ z Přerova : Policie o všem věděla, ale nezasáhla.* Hospodářské noviny, 11. 12. 2003.

26. MACHÁLKOVÁ J. *Domáci násilí*. Lidové noviny, 8. 3. 2004.
27. MUY I. *Násilí má mnoho tváří*. 100+1 zahraniční zajímavost, 2002, č. 2.
28. PAZDERKA J. *Jsi jen kus masa*. Právo, 16. 10. 2004.
29. PRAVEC J., VOJÍŘ A. *Za týráni v rodině bude až osmileté vězení*. Hospodářské noviny, 11. 12. 2003.
30. RADVAN E. *Poznámky k vypracování odborného textu*. 1. vyd. Brno : Institut mezioborových studií, 2007, 21 s.
31. ŘEHOŘ A. *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské práce*. 1. vyd. Brno : Institut mezioborových studií, 2006, 45 s.
32. ŠÍPOŠOVÁ J., IVÁNCI J. *Kde nie žalobca, nie je ani sudca*. Pomoc obetiam násilia, 11. 1. 2003.
33. ZEMAN P. *Sondy*. Týdeník pro sociální otázky, 2006, č. 37.

3. Seznam použitých internetových zdrojů

34. <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/poslani.html>
35. <http://www.acorus.cz/cz/o-nas/cile.html>
36. <http://www.acorus.cz/cz/publikacni-cinnost/publikace.html>
37. http://www.bkb.cz/news.php?action=showNews&id_categoryNode
38. http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=32
39. http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=44
40. <http://www.centrumelektra.cz/>
41. <http://www.donalinka.cz/index.php>
42. <http://www.donalinka.cz/redaction.php>.

43. <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/r108>.
44. <http://www.dundackova.cz/index.php?view=apdn>
45. <http://info.pravdaoislamu.cz/index.php/2006/02/24/bitizen-v-islamu/>.
46. <http://www.koordona.cz/>
47. <http://www.ks.sm/opzp/DomaciNasili/stranky/co-je-domaci-nasili.html>;
48. http://kverek.webpark.cz/problematika/prob_02/153.htm
49. http://www.law.indiana.edu/pop/domestic_violence/profile.shtml
50. <http://www.llp.cz/cz/kdo-jsme/Nase-zamereni>
51. <http://www.llp.cz/cz/index.php?cat=liga&art=liga>
52. <http://www.llp.cz/cz/index.php?cat=zeny>
53. <http://www.novinky.cz/clanek/136106-vladni-reforma-policie-snemovnou-v-prvnim-kole-prosla.html>
54. <http://www.obcan.ecn.cz/text.shtml?x=135488>
55. <http://www.profem.cz/index.php?clanek=64>
56. <http://www.rosa-os.cz/index.php>
57. <http://www.rosa-os.cz/wwwold/main.htm>
58. <http://www.spondea.cz/?pg=charakteristika-organizace>
59. <http://www.spondea.cz/index.php?pg=pomoc-obetem-domaciho-nasili>
60. <http://www.stopnasili.cz/verejnost/kampan-proti-dn.html>
61. <http://www.womensrefuge.org.nz;www.rosa-os.cz/main.htm>

Seznam příloh

1. Příloha č. 1 – Dotazník pro příslušníky Policie České republiky pracující na obvodních odděleních.
2. Příloha č. 2 – Dotazník pro veřejnost : a) dospělé ženy (starší 18 let).
3. Příloha č. 3 – Dotazník pro veřejnost : b) dospělí muži (starší 18 let).
4. Příloha č. 4 – Domácí násilí II. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philips Morris ČR a.s., červenec 2006.

Zdroj : http://www.bkb.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_categoryNode=408

5. Příloha č. 5 – Ženy a jejich děti – oběti domácího násilí. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2005.

Zdroj : http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/Statistika_ROSA_2005.pdf

6. Příloha č. 6 – Leták s nabídkou sociálních služeb o.s. ROSA.

Zdroj : http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/zlom_plakat.pdf

7. Příloha č. 7 – Leták pro osoby ohrožené domácím násilím. DONA linka.

Zdroj : http://www.donalinka.cz/files/uploaded/UserFiles/File/pdf/letak_stojany_se

8. Příloha č. 8 – Graf – statistický přehled volání na DONA linku od 4. 9. 2001 do 31. 12. 2007.

Zdroj : http://www.donalinka.cz/redaction.php?action=showRedaction&id_category

Použité fotografie a ilustrace – zdroj : http://www.profimedia.cz/search_creative.php

DOTAZNÍK

pro příslušníky Policie České republiky pracující na obvodních odděleních

Dotazník je anonymní a slouží k získání dat pro jejich zpracování v rámci diplomové práce na téma „domácí násilí“.

A. Osobnostní část – správnou odpověď prosím zaškrtněte křížkem :

- 1) Věk 20 – 29 let 30 – 45 let 46 a více
- 2) Pohlaví muž žena
- 3) Rodinný stav svobodný/á ženatý/vdaná rozvedený/á vdovec/a
- 4) Vzdělání středoškolské (maturita) vyšší odborné VŠ
- 5) Praxe u policie 0 – 3 roky 3 – 10 let 10 a více

B. Obecná část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem :

- 1) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?
- ANO, myslím si, že by v těchto případech měli být tresty speciálně ještě „tvrdší“
- ANO, myslím si, že současné postihy jsou dostačující
- NE, myslím si, že dílčí jednání naplňující tento trestný čin lze postihovat i podle jiných ustanovení (trestných činů) a tento samostatný trestný čin je pouze důsledkem rozšiřujícího se feminismu
- NE, myslím si, že drobnějším násilím se není nutné zabývat; patří to ke vztahům mezi blízkými osobami a opravdu závažné jednání je postižitelné i jinak (jiné trestné činy)
- 2) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, respektive tímto novelizovaný zákon o policii, stanovující nové oprávnění a povinnosti, spojené zejména s institutem vykázání (zákazu vstupu) po více jak roce účinnosti?
- KLADNĚ
- SPÍŠE KLADNĚ
- SPÍŠE ZÁPORNĚ
- ZÁPORNĚ

3) Které z těchto oblastí pokládáte jako problematické nebo je sám pociťujete jako úskalí spojená s institutem vykázání (zákazu vstupu)? Zaškrtněte takto odpovídající oblasti, tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

- odvození celé úpravy je jen od zákroku, respektive vstupu Policie České republiky do prostoru
- stanovení účinnosti rozhodnutí od doby, kdy se násilník o rozhodnutí dozví, doručování rozhodnutí do 24 hodin
- vymahatelnost rozhodnutí po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče
- posouzení, co vše lze považovat za věci sloužící k osobní potřebě, za osobní dokumenty a jaký čas má být poskytnut, obdobně jako u dalších osobních věcí a věcí nezbytných k podnikání nebo výkonu povolání, které si může vzít do 24 hodin a problém společného jmění manželů
- podávání informace o možnosti ubytování a poskytování nezbytné součinnosti
- zajištění přítomnosti nezúčastněné osoby
- kontrola dodržování rozhodnutí o vykázání
- podezřelý „na ulici“ (bez prostředků, jiného zázemí, rodiny, apod.) – přímá hrozba návratu na místo, trestná činnost, apod.

4) Vnímáte současnou právní úpravu domácího násilí, tedy zejména spojenou s institutem vykázání (zákazu vstupu) včetně souvisejících interních aktů řízení jako dostatečně výstižnou a využitelnou pro praxi?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

5) Myslíte si, že jste pro danou problematiku dostatečně metodicky připraven?

- ANO NE

6) Pociťujete ze strany nadřízených ať již pozitivní nebo negativní motivaci k tomu, aby jste uplatňovali co nejčastěji institut vykázání (zákazu vstupu)?

- ANO NE

7) Souhlasíte s tím, že daleko efektivnější by bylo přenést odpovědnost za institut vykázání přímo na soud nebo správní orgán v přestupkovém řízení, když by např. policie v případech bezprostředního zákroku v odůvodněných případech využívala oprávnění k zajištění, v případě trestného činu zadržení, během omezení osobní svobody by byla věc zadokumentována a vydána správním orgánem nebo soudcem i potřebná rozhodnutí, přičemž by tak v případech, kde by bylo rozhodováno o vzetí do vazby, mohl soudce namísto vazby uplatnit institut vykázání?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

8) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

- zásadně tvrdší tresty z vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření
- mírně tvrdší tresty spojené se s časově omezeným (v delším horizontu) dohledem sociálního pracovníka
- povinné výchovné programy pro agresory
- větší medializace této problematiky
- současný stav je vyhovující
- současný stav je nevyhovující, ale myslím si, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit

C. Zvláštní část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem. Otázky jsou mířeny na Vaše zkušenosti z praxe.

1) Kolik případů domácího násilí, kde jste musel zvažovat vydání či nevydání rozhodnutí o vykázaní (zákazu vstupu), jste řešil, ať již v pozici „hlavního“ policisty či jinak ve věci zúčastněného?

- 0 1 – 4 5 – 9 10 a více

Dále odpovídejte jen, pokud není vaše odpověď 0. V takovém případě tuto část vynechejte :

2) Provádíte rád bezprostřední zákroky a další prověřování v případech domácího násilí?

- ANO
 SPÍŠE ANO, úkony s tím spojené mně nějak zvlášť nenamáhají a nečiní mně obtíže
 SPÍŠE NE, je s tím spojena spousta zejména administrativních úkonů
 NE, přináší to spousta práce, hodně věcí musím konzultovat a raději se tomu vyhnu

3) Podnět k šetření (zákroku) ve věci domácího násilí většinou přichází :

- ze strany oběti
 ze strany rodinných příslušníků, blízkých známých, apod.
 ze strany cizích osob – sousedé, apod.
 ze strany jiné instituce

4) Oznámení je většinou činěno :

- písemně osobně telefonicky jinak

5) Oznámení většinou přichází :

- po prvotním útoku
 uvážlivě po několika útocích s časovým odstupem od posledního
 bezprostředně po útoku, zpravidla završujícím stupňující se či opakované útoky

6) V rámci domácího násilí se nejčastěji objevuje :

- fyzické psychické sociální
 emocionální sexuální ekonomické

7) Po uplatnění institutu vykázaní většinou vidíte výsledek :

- KLADNÝ, jednání se již neopakuje, na agresora má opatření evidentně pozitivní vliv, oběť využívá možností nabídnuté pomoci
 SPÍŠE KLADNÝ, u agresora se pod hrozbou „trestu“ omezuje násilné jednání
 SPÍŠE ZÁPORNÝ, násilí se opakuje, zhoršují se vzájemné vztahy, většinou dochází k rozpadu rodiny
 ZÁPORNÝ, dochází k jeho nerespektování v průběhu výkonu doprovázeném obdobným, většinou závažnějším násilím

8) Jak reagují na uplatnění institutu vykázaní oběti (poškození)?

- KLADNĚ, většinou ho vítají a pocítují ho jako svou ochranu
- SPÍŠE KLADNĚ, jsou spokojeni s určitým „postihem“, ale mají obavy z návratu agresora, pokračování či stupňování „teroru“ (msty), apod.
- SPÍŠE ZÁPORNĚ, převládají jednak obavy z jednání agresora a jednak jsou jim nepříjemná další jednání (výslechy, účast intervenčního centra, soud, apod.)
- ZÁPORNĚ, odmítají jakoukoliv spolupráci, postupně se domáhají zrušení zákazu či přímo umožňují jeho porušování a kryjí agresora, odmítají jakýkoliv další kontakt (neumožní kontrolu, apod.)

9) Jak většinou reaguje na uplatnění institutu vykázaní agresor (ten proti komu směřuje)? Jaký je jeho respekt k tomuto rozhodnutí policie?

- plně ho respektuje a spolupracuje s policií
- respektuje ho, ale spolupráce není příliš dobrá (prodlužuje úkony, má spousty výhrad, apod.) – musí být činěn určitý „nátlak“
- příliš ho nerespektuje (zpochybňuje ho, snaží se vyhnout doručování, apod.) – musí být činěn značný nátlak a zvyšuje to jeho agresivitu,
- vůbec ho nerespektuje, situace převážně vyžaduje omezení na osobní svobodě

10) Setkal jste se s tím, že partneri proti sobě volali policii jen pro to, aby požadovali institut vykázaní, aniž by pro to měli objektivní (zákonné důvody). Tedy zejména ženy proti svým manželům, druhům, apod.

- ANO, často
- výjimečně
- NE, vůbec

D. Vědomostní část – odpovídejte prosím okamžitě bez jakékoliv nápovědy. Odpověď o které se domníváte, že je správná, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Ve smyslu § 21c odst. 2. zákona o P ČR, je policista mj. povinen vykázané osobě :

- zajistit ubytování a v souvislosti s tím poskytnout nezbytnou součinnost
- poskytnout informace o možnostech bezplatného ubytování
- poskytnout informace o možnostech dalšího ubytování a v souvislosti s tím i nezbytnou součinnost

2) Pokud bylo rozhodnuto o vykázaní ve smyslu § 21a zákona o P ČR (10 dnů), pak se tato doba podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle občanského soudního řádu v průběhu vykázaní prodlužuje :

- o jeden měsíc ode dne podání tohoto návrhu
- až do pravomocného rozhodnutí soudu, přičemž tato lhůta nesmí překročit jeden měsíc od počátku ode dne vydání rozhodnutí o vykázaní
- až do pravomocného rozhodnutí soudu o tomto návrhu

3) Čím se ve smyslu zákona o PČR liší rozhodnutí o vykázaní ze společného obydlí a rozhodnutí o zákazu vstupu do něj?

- přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o vykázaní účinné v okamžiku, kdy se o něm dozví
- přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o zákazu vstupu účinné od doby vydání
- přítomností podezřelého (toho proti komu opatření směřuje) ve společném obydlí, přičemž pokud tento není přítomen, pak je pro něj rozhodnutí o zákazu vstupu účinné v okamžiku, kdy se o něm dozví

4) Speciálně jednání naplňující znaky domácího násilí upravuje v trestním zákoně ustanovení (trestný čin) :

- § 215a – Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě
- § 215a – Násilí proti osobě žijící ve společně obývaném bytě nebo domě
- § 215c – Domácí násilí ve společném obydlí

5) Která jednání by jste rozhodně nezahrnul pod domácí násilí naplňující skutkovou podstatu alespoň přestupku? Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že nespádají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

- ponižování a urážení
- citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.
- rvačka
- facky a kopání
- nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám
- zákazy kontaktů s rodinou a přáteli
- neposkytování prostředků na společnou domácnost
- zatajování finanční situace rodiny
- ničení společných věcí

E. Závěrečná část – správnou odpověď, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Byly Vám otázky srozumitelné? ano, všechny většinou ano spíše ne ne

2) Jak Vám vyhovovali varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našel odpovídající odpovědi aniž by jste se musel přiklánět k nejbližší variantě?

ano, všechny většinou ano většinou ne ne

Děkuji za Váš čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku. Tímto jste přispěli k důležitému výzkumu v oblasti domácího násilí. Veškeré Vámi sdělené informace budou anonymně použity pouze pro vyhodnocení výzkumu v rámci diplomové práce.

SOCIÁLNÍ PRŮZKUM – DOMÁCÍ NÁSILÍ

DOTAZNÍK

pro veřejnost : a) dospělé ženy (starší 18 let)

Dotazník je anonymní a slouží k získání dat pro jejich zpracování v rámci diplomové práce na téma „domácí násilí“.

A. Osobnostní část – správnou odpověď prosím zaškrtněte křížkem :

1) Věk 18 – 29 let 30 – 45 let 46 – 59 let 60 a více

2) Pohlaví žena

3) Rodinný stav svobodná vdaná rozvedená vdova

partnerský vztah – společná domácnost

partnerský vztah – bez společné domácnosti

bez partnerského vztahu

4) Nejdelší délka partnerského vztahu ve společné domácnosti (včetně manželství) současného nebo i minulého :

do 1 roku 1 – 5 let 5 – 10 let 10 – 20 let 20 a více

5) Vzdělání základní učiliště/SOU (výuční list)

středoškolské (maturita)/vyšší odborné vysokoškolské

B. Vědomostní část – odpovídejte prosím okamžitě bez jakékoliv nápovědy. Odpověď o které se domníváte, že je správná, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Která z níže uvedených jednání by jste rozhodně zahrnula pod domácí násilí (formy domácího násilí)?

Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že spadají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

ponižování a urážení citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.

rvačka neposkytování prostředků na společnou domácnost

facky a kopání nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám

ničení společných věcí zákazy kontaktů s rodinou a přáteli

zatajování finanční situace rodiny

2) Mezi důležité (základní identifikační) znaky domácího násilí patří :

- střídání rolí při (vzájemné napadání), blízkost osob, opakovanost a eskalace
- opakovanost a zpravidla eskalace, blízkost osob, neveřejnost (soukromí)
- násilí v partnerském vztahu (násilník muž, oběť žena nebo naopak), společná domácnost

3) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, účinný od 1. 1. 2007, přinesl mj. nejzásadnější změny :

- zřízení intervenčních center, zavedení tzv. institut vykázaní a změnu zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích v souvislosti s přestupkovým jednáním naplňujícím znaky domácího násilí, jehož projednání mezi osobami blízkými již není podmíněno podáním návrhu poškozené osoby (navrhovatele)
- zavedení tzv. institutu vykázaní, zavedení nového trestného činu *Domácí násilí* a zřízení koordinačních center
- zavedení tzv. institutu vykázaní, rozšíření skutkové podstaty trestného činu *Maření úředního rozhodnutí* o maření rozhodnutí v souvislosti s vykázaním a zřízení intervenčních center

4) Tzv. institut vykázaní představuje :

- správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázaní* nebo *Rozhodnutí o zákazu vstupu*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) nařizuje na dobu 10 dnů opustit společně obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí
- správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázaní*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) se souhlasem ohrožené osoby až na 10 dnů nařizuje opustit společně obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí
- rozhodnutí koordinátora intervenčního centra, který z podnětu Policie České republiky, po jejím bezprostředním zásahu, činí toto preventivní opatření – *Rozhodnutí o vykázaní* pro násilnou osobu, v případě, že došlo ke spáchání trestného činu Domácí násilí

5) Intervenční centrum představuje :

- různé organizace, které jsou pro svou činnost pověřeny příslušným krajským úřadem – poskytují především bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy osobám, které jsou ohroženy násilným chováním (domácím násilím)
- státní organizaci v rámci struktury MPSV, která působí v rámci každého kraje a poskytuje pomoc osobám ohroženým násilným chováním (domácím násilím), přičemž se jedná zejména o individuální psychologickou a sociální pomoc a zastupování v soudním řízení
- neziskové organizace, které z pověření krajského úřadu v rámci vymezeného regionu (zpravidla na území pověřených obcí) zprostředkovávají jednání mezi osobou ohroženou násilným chováním (domácím násilím), násilníkem a státními institucemi, zahrnující prvky pomoci, zejména psychologickou, sociálně terapeutické činnosti, poradenství, aj.

C. Obecná část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem. Otázky jsou mířeny na Vaše postoje a názory.

1) Myslíte si, že máte dostatek informací o domácím násilím – víte např. jaké jednání se považuje za domácí násilí, ke komu se můžete obrátit o pomoc, jaké opatření může provést policie, apod.?

- ANO, myslím si, že mám až nadbytek informací, protože tato problematika je silně medializována
- SPÍŠE ANO, o této problematice hodně slyším, ale konkrétní informace jak postupovat mně chybí a uvítala bych ještě další
- SPÍŠE NE, občas něco o domácím násilím zaslechnu, ale to jsou spíše informace o nějakých případech, přičemž sama vůbec nevím jak v těchto případech postupovat a jaké jsou možnosti pomoci
- NE, nemám téměř žádné informace v této oblasti a ani mne to příliš nezajímá

2) Jak by se podle Vás měla zachovat oběť při prvním vážnějším fyzickém napadení nebo jiném projevu domácího násilí?

☐ přejít to a nijak to dále neřešit	☐ svěřit se důvěryhodnému člověku
☐ vyhledat pomoc (radu) odborníků	☐ obrátit se na policii
☐ odejít od násilníka na nějakou dobu	☐ odejít od násilníka natrvalo

3) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?

- ANO, myslím si, že by v těchto případech měly být tresty speciálně ještě „tvrdší“
- ANO, myslím si, že současné postihy jsou dostačující
- NE, myslím si, že dílčí jednání naplňující tento trestný čin lze postihovat i podle jiných ustanovení (trestných činů) a tento samostatný trestný čin je pouze důsledkem rozšiřujícího se feminismu
- NE, myslím si, že drobnějším násilím není nutné se zabývat; patří to ke vztahům mezi blízkými osobami a opravdu závažné jednání je postižitelné i jinak (jiné trestné činy)

4) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

- zásadně tvrdší tresty s vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření
- mírně tvrdší tresty spojené se s časově omezeným (v delším horizontu) dohledem sociálního pracovníka
- povinné výchovné programy pro agresory
- větší medializace této problematiky
- současný stav je vyhovující
- současný stav je nevyhovující, ale myslím si, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit

5) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zejména tímto zavedený tzv. institut vykázání?

- KLADNĚ, je to vynikající nástroj v rukách policie, který chrání oběť a působí preventivně na násilníka
- SPÍŠE KLADNĚ, je určitým přínosem, avšak jsou zde určité právní mezery jako např. prokazatelné vyrozumění násilníka, pokud není na místě, vymahatelnost po odmítnutí opustit byt nebo odevzdat klíče, posouzení věci pro osobní potřebu, apod.
- SPÍŠE ZÁPORNĚ, je to určitý preventivní nástroj, ale může mít i své negativní důsledky, protože násilník je sice vykázán, avšak to, že se náhle ocitne bez prostředků a zázemí („na ulici“) ho může vést k návratu k fyzicky nechráněné oběti, páchání trestné činnosti, apod.
- ZÁPORNĚ, oběť prakticky nijak nechrání, násilníka může popudit k ještě větší agresivitě a negativně vnímám i to, že policista může takto rozhodnout proti vůli samotné oběti a ta je dále obtěžována dalšími institucemi (např. intervenční centra)

6) Považujete za vhodné, že o vykázání (zákazu vstupu) rozhoduje Policie České republiky? Důvěřujete policistům jako schopným profesionálům, kteří jsou schopni posoudit objektivně důvody pro toto rozhodnutí?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

7) Jak byste hodnotila pohled společnosti na domácí násilí, stejně jako nástroje pomoci a zákonné postižení, v porovnání se situací před deseti lety?

☐ výrazné zlepšení	☐ mírné zlepšení
☐ přibližně stejný stav	☐ zhoršení

D. Praktická část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem. Otázky, které nejste schopni odpovědět (např. proto, že jste se s takovým jednáním nesetkala) nebo z různých důvodů nechcete odpovědět, neodpovídejte.

1) Zkušenost s domácím násilím :

- přímá osobní zkušenost – oběť, násilník, svědek násilného jednání – rodinný příbuzný, soused, apod.
(jakákoliv forma účasti poskytující přímé svědectví, alespoň o jednom případě domácího násilí)
- osobní zkušenost vyplývající z profesní či jiné obdobné role – např. zdravotnictví, pracovnice soudu, jiných státních institucí, nějaké pomáhající organizace, apod.
- nepřímá zkušenost (z doslechu) – např. vyprávění rodinného příbuzného, přátel, kolegů, apod.
- absolutně žádná zkušenost

Dále odpovídejte jen, pokud není vaše předchozí odpověď „absolutně žádná zkušenost“.
V takovém případě tuto část vynechejte.

Pokud je to možné, věnujte se jednomu případu se kterým máte největší zkušenost.

2) Jednalo se o násilí :

- mezi partnery – násilník muž, oběť žena
- mezi partnery – násilník žena, oběť muž
- mezigenerační – dítě vůči rodiči (rodičům), prarodičům
- mezigenerační – rodiče (prarodiče) vůči (dospělému) dítěti (dětem)
- mezi sourozenci
- jiné – jiný vztah osob ve společné domácnosti (např. tchýně x zeť, apod.)

3) Převažující forma násilí :

- fyzické psychické kombinace fyzického a psychického
- sexuální sexuální v další kombinaci sociální ekonomické

4) Délka násilí (opakovaného jednání) :

- do 1 roku 1 – 2 roky 3 – 5 let 5 let a více NEVÍM

5) Rostoucí intenzita a stupňování útoků :

- ANO NE, průměrně stejné NE, klesající NEVÍM

6) Přítomnost „třetích“ osob při násilí (i občasně) :

- ANO – dítě (děti) ANO – osoby postižené, nemohoucí, staré, apod.
- ANO – jiné dospělé osoby NE
- NEVÍM

7) Vzdělání oběti :

- základní učiliště/SOU (výuční list)
- středoškolské (maturita)/vyšší odborné vysokoškolské
- nevím

8) Vzdělání násilníka (násilnice) :

☐ základní	☐ učiliště/SOU (výuční list)
☐ středoškolské (maturita)/vyšší odborné	☐ vysokoškolské
☐ nevím	

9) Další negativní jevy násilníka (násilnice) :

☐ alkoholismus	☐ toxikomanie
☐ patologické hráčství – gambling	☐ sexuální deviace
☐ dlouhodobá nezaměstnanost	☐ trestná činnost
☐ nic z uvedeného	☐ nevím

10) Materiální zajištění domácnosti, kde se odehrávalo domácí násilí :

☐ velmi dobré	☐ solidní – mírně nad průměrem
☐ průměr	☐ špatné – mírný podprůměr
☐ velmi špatné – tzv. chudí	☐ nevím

11) Vyskytovalo se na straně oběti jednání, které podněcovalo domácí násilí :

- ANO – nevěra (jiný partnerský vztah)
- ANO – zanedbávání domácnosti
- ANO – patologické jevy (např. alkoholismus, toxikomanie, gambling, aj.)
- ANO – opětování určitého jednání (např. nadávky, výhrůžky, apod.)
- NE
- NEVÍM

12) Snažila se oběť násilné jednání na sobě zatajovat před okolím :

- ANO, zcela
- ANO, připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala
- NE, hovořila o tom v rodinném kruhu, s přáteli, kolegy, apod.
- NE, aktivně se obracela o pomoc – pomáhající organizace, policie, apod.

13) Lhostejnost okolí – pokud se o tomto jednání dozvěděl někdo z okolí, jako např. z rodiny, přátel, kolegů, sousedé, apod.; pak :

- toto jim bylo zcela lhostejné – nechtěli o tom raději ani slyšet (dělali, že nic neví)
- nabádali oběť, aby věc řešila – obrátila se o pomoc na příslušné orgány, odstěhovala se, apod.; ale aktivně ve věci nezasáhli
- částečně se snažili aktivně pomoc – domluva násilníkovi, „vyhrožování“ přivoláním policie, apod.
- projevíli aktivní pomoc – kontaktování pomáhající organizace, intervenčního centra, přivolání policie, apod.

14) Pokud byla ve věci vyžádána pomoc (kýmkoliv) od nějaké pomáhající organizace či intervenčního centra (v rámci pomáhající organizace), pak od jaké a jak hodnotíte přístup jejich pracovníků (přínos) :

- ANO Intervenční centrum Bílý kruh bezpečí Dona linka
 Linka bezpečí – Nadace Naše dítě
 Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS
 Linka důvěry Dětského krizového centra
 Liga lidských práv
 Rosa
 ProFem
 Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
 Jiná
- NE, nebyla

Přístup – přínos pomoci :

- VELMI Kladný Kladný ZÁporný VELMI ZÁporný

15) Pokud byla věc jakýmkoliv způsobem a kýmkoliv oznámena policii, pak jak hodnotíte přístup policistů a přínos jejich pomoci ve věci :

- VELMI Kladně Kladně ZÁporně VELMI ZÁporně

16) Pokud byla přivolána policie a byl uplatněn tzv. institut vykázaní, pak jak hodnotíte přínos tohoto opatření :

- VELMI Kladně Kladně ZÁporně VELMI ZÁporně

E. Závěrečná část – správnou odpověď, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Byly Vám otázky srozumitelné? ano, všechny většinou ano spíše ne ne

2) Jak Vám vyhovovaly varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našla odpovídající odpovědi aniž byste se musela přiklánět k nejbližší variantě?

- ano, všechny většinou ano většinou ne ne

Děkuji za Váš čas, který jste věnovala vyplnění tohoto dotazníku. Tímto jste přispěla k důležitému průzkumu v oblasti domácího násilí. Veškeré Vámi sdělené informace budou anonymně použity pouze pro vyhodnocení průzkumu v rámci diplomové práce.

SOCIÁLNÍ PRŮZKUM – DOMÁCÍ NÁSILÍ

DOTAZNÍK

pro veřejnost : b) dospělí muži (starší 18 let)

Dotazník je anonymní a slouží k získání dat pro jejich zpracování v rámci diplomové práce na téma „domácí násilí“.

A. Osobnostní část – správnou odpověď prosím zaškrtněte křížkem :

- 1) Věk 18 – 29 let 30 – 45 let 46 – 59 let 60 a více
- 2) Pohlaví muž
- 3) Rodinný stav svobodný ženatý rozvedený vdovec
- partnerský vztah – společná domácnost
- partnerský vztah – bez společné domácnosti
- bez partnerského vztahu
- 4) Nejdelší délka partnerského vztahu ve společné domácnosti (včetně manželství) současného nebo i minulého :
- do 1 roku 1 – 5 let 5 – 10 let 10 – 20 let 20 a více
- 5) Vzdělání základní učiliště/SOU (výuční list)
- středoškolské (maturita)/vyšší odborné vysokoškolské

B. Obecná část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem. Otázky jsou zaměřeny na Vaše postoje a názory.

- 1) Souhlasíte s tím, že domácí násilí jako samotný pojem je pouze výplodem moderního feminismu a současná kampaň v boji proti tomuto jevu je až příliš přehnaná :
- ANO, pokud se jedná o závažnější formy jednání, které tento pojem zahrnuje, pak byly odsuzovány a postihovány i v minulosti a současná kampaň je příliš přehnaná – stojí za tím skupiny feministek, kterým jde jen o vlastní zviditelnění a muže by nejradyji „zavřely“ za každou „facku“
- SPÍŠE ANO, v poslední době se o domácím násilí mluví více než by bylo potřeba a i když je stále více různých pomáhajících organizací a jsou přijímány nové zákony, tak stejně případů neubývá – domácí násilí to nevymítí, pouze zviditelní
- SPÍŠE NE, domácí násilí vnímám jako negativní jev a myslím si, že je dobře, že se o tom hodně hovoří, i když mnohem efektivnější by asi bylo místo masivních kampaní vytvořit účinné zákony a hlavně zajistit jejich vymahatelnost
- NE, domácí násilí je velmi závažný problém, který byl dlouho přehlížen a čím více se o tom bude hovořit, tím to bude lépe a stát by měl naopak ještě více podporovat organizace, které se snaží v tomto pomoci

2) Máte pocit, že se v kampani proti domácímu násilí, v rozsahu pomoci a zákonných opatřeních, zapomíná na muže – tedy, že pro ženy je dostatek informací a nabízené pomoci, ale muž stěžejí najde zastání a pomoc, pokud je neprávem „obviněn“?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

3) Souhlasíte s tím, že v případech domácího násilí v rodině mezi mužem (násilníkem) a ženou (obětí) má většinou určitý podíl na tomto žena?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

4) Souhlasíte s názorem, že oběti opravdového vážného domácího násilí se mohou stát pouze ženy „puťky“ nebo „bačkory“, které si nechají vše líbit?

- ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

5) Považujete domácí násilí za závažně společensky nežádoucí jednání, které je třeba trestněprávně speciálně postihovat?

- ANO, myslím si, že by v těchto případech měly být tresty speciálně ještě „tvrdší“
 ANO, myslím si, že současné postihy jsou dostačující
 NE, myslím si, že dílčí jednání naplňující tento trestný čin lze postihovat i podle jiných ustanovení (trestných činů) a tento samostatný trestný čin je pouze důsledkem rozšiřujícího se feminismu
 NE, myslím si, že drobnějším násilím se není nutné zabývat; patří to ke vztahům mezi blízkými osobami a opravdu závažně jednání je postižitelné i jinak (jiné trestné činy)

6) Který z těchto nástrojů by byl podle Vás zcela neúčinnější v boji proti domácímu násilí :

- zásadně tvrdší tresty z vazebními důvody hned od samotného prvopočátku zjištění odůvodněného podezření
 mírně tvrdší tresty spojené se s časově omezeným (v delším horizontu) dohledem sociálního pracovníka
 povinné výchovné programy pro agresory
 větší medializace této problematiky
 současný stav je vyhovující
 současný stav je nevyhovující, ale myslím si, že společnost nemá žádný účinný nástroj jak tento jev výrazně omezit

7) Jak vnímáte zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zejména tímto zavedený tzv. institut vykázaní, který dává policii oprávnění vykázat násilníka na deset dnů ze společného obydlí?

- VELMI KLADNĚ, je to vynikající nástroj v rukách policie, který chrání oběť a působí preventivně na násilníka
 KLADNĚ, je to dobré opatření, ale neměla by o tom rozhodovat policie, neboť policistům natolik nedůvěřuji co do objektivitu posouzení nutnosti a vhodnosti takového rozhodnutí
 SPÍŠE ZÁPORNĚ, protože „násilník“ je svým způsobem trestán bez soudu (pouze rozhodnutím určitého policisty), přičemž nikoho nezajímá, že např. nemá žádné peníze a nemá kam jít přespat,
 negativně vnímám i to, že rozhodnutí může být vydáno a trvá i přes nesouhlas oběti
 ZÁPORNĚ, oběť prakticky nijak nechrání a násilníka může popudit k ještě větší agresivitě (zejména v případech, kdy nemá „kam složit hlavu“); daleko účinnější by bylo v závažných případech násilníka předat soudu k posouzení uvalení vazby, která by oběť chránila i fyzicky a v méně závažných případech bych se raději takovým opatřením vyhnul
 VELMI ZÁPORNĚ, v partnerských vztazích poskytuje snadno zneužitelný prostředek, kterého mohou dosáhnout zejména ženy proti svým manželům, druhům, apod., aniž proto měly skutečné objektivní důvody

C. Vědomostní část – odpovídejte prosím okamžitě bez jakékoliv nápovědy. Odpověď o které se domníváte, že je správná, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Která z níže uvedených jednání by jste rozhodně zahrnul pod domácí násilí (formy domácího násilí)?
Zaškrtněte tolik jednání o kolika si myslíte, že spadají do domácího násilí - tedy můžete všechny, některé nebo žádné :

☐ ponižování a urážení	☐ citové vydírání – výhrůžky odebráním dětí, vyhozením z bytu, apod.
☐ rvačka	☐ neposkytování prostředků na společnou domácnost
☐ facky a kopání	☐ nucení proti vůli k různým sexuálním praktikám
☐ ničení společných věcí	☐ zákazy kontaktů s rodinou a přáteli
☐ zatajování finanční situace rodiny	

2) Mezi důležité (základní identifikační) znaky domácího násilí patří :

- střídání rolí při (vzájemné napadání), blízkost osob, opakovanost a eskalace
- opakovanost a zpravidla eskalace, blízkost osob, neveřejnost (soukromí)
- násilí v partnerském vztahu (násilník muž, oběť žena nebo naopak), společná domácnost

3) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, účinný od 1. 1. 2007, přinesl mj. nejzásadnější změny :

- zřízení intervenčních center, zavedení tzv. institut vykázaní a změnu zák.č. 200/1990 Sb., o přestupcích v souvislosti s přestupkovým jednáním naplňujícím znaky domácího násilí, jehož projednání mezi osobami blízkými již není podmíněno podáním návrhu poškozené osoby (navrhovatele)
- zavedení tzv. institutu vykázaní, zavedení nového trestného činu *Domácí násilí* a zřízení koordinačních center
- zavedení tzv. institutu vykázaní, rozšíření skutkové podstaty trestného činu *Maření úředního rozhodnutí* o maření rozhodnutí v souvislosti s vykázaním a zřízení intervenčních center

4) Tzv. institut vykázaní představuje :

- správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázaní* nebo *Rozhodnutí o zákazu vstupu*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) nařizuje na dobu 10 dnů opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí
- správní rozhodnutí policejního orgánu (Policie České republiky) v podobě *Rozhodnutí o vykázaní*, které násilné osobě (při splnění zákonných podmínek) se souhlasem ohrožené osoby až na 10 dnů nařizuje opustit společné obydlí (s ohroženou osobou) a jeho bezprostřední okolí
- rozhodnutí koordinátora intervenčního centra, který z podnětu Policie České republiky, po jejím bezprostředním zásahu, činí toto preventivní opatření – *Rozhodnutí o vykázaní* pro násilnou osobu, v případě, že došlo ke spáchání trestného činu Domácí násilí

5) Intervenční centrum představuje :

- různé organizace, které jsou pro svou činnost pověřeny příslušným krajským úřadem – poskytují především bezprostřední individuální psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy osobám, které jsou ohroženy násilným chováním (domácím násilím)
- státní organizaci v rámci struktury MPSV, která působí v rámci každého kraje a poskytuje pomoc osobám ohroženým násilným chováním (domácím násilím), přičemž se jedná zejména o individuální psychologickou a sociální pomoc a zastupování v soudním řízení
- neziskové organizace, které z pověření krajského úřadu v rámci vymezeného regionu (zpravidla na území pověřených obcí) zprostředkovávají jednání mezi osobou ohroženou násilným chováním (domácím násilím), násilníkem a státními institucemi, zahrnující prvky pomoci, zejména psychologickou, sociálně terapeutické činnosti, poradenství, aj.

D. Praktická část - správnou odpověď (případně tu, která je Vám nejbližší) prosím zaškrtněte křížkem. Otázky, které nejste schopni odpovědět (např. proto, že jste se s takovým jednáním nesetkali) nebo z různých důvodů nechcete odpovědět, neodpovídejte.

1) Zkušenost s domácím násilím :

- přímá osobní zkušenost – oběť, násilník, svědek násilného jednání – rodinný příbuzný, soused, apod.
(jakákoliv forma účasti poskytující přímé svědectví, alespoň o jednom případě domácího násilí)
- osobní zkušenost vyplývající z profesní či jiné obdobné role – např. zdravotnictví, pracovníce soudu, jiných státních institucí, nějaké pomáhající organizace, apod.
- nepřímá zkušenost (z doslechu) – např. vyprávění rodinného příbuzného, přátel, kolegů, apod.
- absolutně žádná zkušenost

***Dále odpovídejte jen, pokud není vaše předchozí odpověď „absolutně žádná zkušenost“.
V takovém případě tuto část vynechejte.***

Pokud je to možné, věnujte se jednomu případu se kterým máte největší zkušenost.

2) Jednalo se o násilí :

- mezi partnery – násilník muž, oběť žena
- mezi partnery – násilník žena, oběť muž
- mezigenerační – dítě vůči rodiči (rodičům), prarodičům
- mezigenerační – rodiče (prarodiče) vůči (dospělému) dítěti (dětem)
- mezi sourozenci
- jiné – jiný vztah osob ve společné domácnosti (např. tchýně x zeť, apod.)

3) Převažující forma násilí :

- fyzické psychické kombinace fyzického a psychického
- sexuální sexuální v další kombinaci sociální ekonomické

4) Délka násilí (opakovaného jednání) :

- do 1 roku 1 – 2 roky 3 – 5 let 5 let a více NEVÍM

5) Rostoucí intenzita a stupňování útoků :

- ANO NE, průměrně stejné NE, klesající NEVÍM

6) Přítomnost „třetích“ osob při násilí (i občasně) :

- ANO – dítě (děti) ANO – osoby postižené, nemohoucí, staré, apod.
- ANO – jiné dospělé osoby NE
- NEVÍM

7) Vzdělání oběti :

- základní učiliště/SOU (výuční list)
- středoškolské (maturita)/vyšší odborné vysokoškolské
- nevím

8) Vzdělání násilníka (násilnice) :

☐ základní	☐ učiliště/SOU (výuční list)
☐ středoškolské (maturita)/vyšší odborné	☐ vysokoškolské
☐ nevím	

9) Další negativní jevy násilníka (násilnice) :

☐ alkoholismus	☐ toxikomanie
☐ patologické hráčství – gambling	☐ sexuální deviace
☐ dlouhodobá nezaměstnanost	☐ trestná činnost
☐ nic z uvedeného	☐ nevím

10) Materiální zajištění domácnosti, kde se odehrávalo domácí násilí :

☐ velmi dobré	☐ solidní – mírně nad průměrem
☐ průměr	☐ špatné – mírný podprůměr
☐ velmi špatné – tzv. chudí	☐ nevím

11) Vyskytovalo se na straně oběti jednání, které podněcovalo domácí násilí :

- ANO – nevěra (jiný partnerský vztah)
- ANO – zanedbávání domácnosti
- ANO – patologické jevy (např. alkoholismus, toxikomanie, gambling, aj.)
- ANO – opětování určitého jednání (např. nadávky, výhrůžky, apod.)
- NE
- NEVÍM

12) Snažila se oběť násilné jednání na sobě zatajovat před okolím :

- ANO, zcela
- ANO, připouštěla pouze malou část, většinou tu co byla okolím odhalena a skutečné jednání zmírňovala
- NE, hovořila o tom v rodinném kruhu, s přáteli, kolegy, apod.
- NE, aktivně se obracela o pomoc – pomáhající organizace, policie, apod.

13) Lhostejnost okolí – pokud se o tomto jednání dozvěděl někdo z okolí, jako např. z rodiny, přátel, kolegů, sousedé, apod.; pak :

- toto jim bylo zcela lhostejné – nechtěli o tom raději ani slyšet (dělali, že nic neví)
- nabádali oběť, aby věc řešila – např., aby se obrátila o pomoc na příslušné orgány, odstěhovala se, apod.; ale aktivně ve věci nezasáhli
- částečně se snažili aktivně pomoc – domluva násilníkovi, „vyhrožování“ přivoláním policie, apod.
- projevíli aktivní pomoc – kontaktování pomáhající organizace, intervenčního centra, přivolání policie, apod.

14) Pokud byla ve věci vyžádána pomoc (kýmkoliv) od nějaké pomáhající organizace či intervenčního centra (v rámci pomáhající organizace), pak od jaké a jak hodnotíte přístup jejich pracovníků (přínos) :

- ANO Intervenční centrum Bílý kruh bezpečí Dona linka
 Linka bezpečí – Nadace Naše dítě
 Nonstop linka důvěry krizového centra RIAPS
 Linka důvěry Dětského krizového centra
 Liga lidských práv
 Rosa
 ProFem
 Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
 Jiná
- NE, nebyla

Přístup – přínos pomoci :

- VELMI KLADNÝ KLADNÝ ZÁPORNÝ VELMI ZÁPORNÝ

15) Pokud byla věc jakýmkoliv způsobem a kýmkoliv oznámena policii, pak jak hodnotíte přístup policistů a přínos jejich pomoci ve věci :

- VELMI KLADNĚ KLADNĚ ZÁPORNĚ VELMI ZÁPORNĚ

16) Pokud byla přivolána policie a byl uplatněn tzv. institut vykázaní, pak jak hodnotíte přínos tohoto opatření :

- VELMI KLADNĚ KLADNĚ ZÁPORNĚ VELMI ZÁPORNĚ

E. Závěrečná část – správnou odpověď, prosím zaškrtněte křížkem :

1) Byly Vám otázky srozumitelné? ano, všechny většinou ano spíše ne ne

2) Jak Vám vyhovovaly varianty odpovědí, tedy jestli jste v nich našel odpovídající odpovědi aniž byste se musel přiklánět k nejbližší variantě?

- ano, všechny většinou ano většinou ne ne

Děkuji za Váš čas, který jste věnoval vyplnění tohoto dotazníku. Tímto jste přispěl k důležitému průzkumu v oblasti domácího násilí. Veškeré Vámi sdělené informace budou anonymně použity pouze pro vyhodnocení průzkumu v rámci diplomové práce.

Domácí násilí II.

**Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu
pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.**

Červenec 2006

Prosíme, aby ve všech citacích byl uváděn tento zdroj:

„STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR“

OBSAH

	STRANA
ÚDAJE O VÝZKUMU	4
VĚCNÉ ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU	5
VÝSLEDKY VÝZKUMU	6
I. Povědomí o domácím násilí	6
II. Postoje k domácímu násilí	9
III. Zkušenost s násilím mezi partnery	15
IV. Názory na opatření proti domácímu násilí	21
SHRNUTÍ	24

ÚDAJE O VÝZKUMU

Typ výzkumu:	sociologický reprezentativní výzkum
Cílová skupina:	obyvatelé ČR starší 15ti let
Metoda výběru:	kvótní výběr podle kritérií pohlaví, věku, vzdělání, regionu a velikostního pásma bydliště
Technika dotazování:	standardizované rozhovory „face to face“ provedené školenými tazateli STEM
Konání výzkumu:	červenec 2006
Výsledný soubor:	1690 respondentů

VĚCNÉ ZAMĚŘENÍ VÝZKUMU

I. Povědomí o domácím násilí

- znalost pojmu „domácí násilí“
- představy o četnosti výskytu domácího násilí v ČR
- vnímání příčin domácího násilí
- představy o aktérech a obětech domácího násilí
- informovanost o způsobech reakce na domácí násilí a možnostech pomoci

II. Postoje k domácímu násilí

- postoje k domácímu násilí jako společenskému jevu
- násilí vůči blízkému člověku versus násilí vůči cizí osobě, rozeznání domácího násilí
- domácí násilí jako privátní a společenský problém
- schopnost rodiny vyrovnávat se s domácím násilím
- role státu a okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie, atd.)
- ideální modely chování oběti domácího násilí
- osobní ochota a schopnost pomoci

III. Zkušenost s domácím násilím mezi partnery

- přímá (osobní) a zprostředkovaná (z doslechu) zkušenost
- ochota vypovídat o zkušenostech s domácím násilím
- charakter přímé (osobní) a zprostředkované (z doslechu) zkušenosti
- identifikace forem a podoby partnerského násilí
- přítomnost dětí jako svědků domácího násilí
- chování oběti
- účinnost jednotlivých zdrojů pomoci oběti partnerského násilí (policie, lékaři, psychologové, příbuzní a známí)
- prostředí a charakteristika aktérů domácího násilí

IV. Reflexe opatření na ochranu proti domácímu násilí

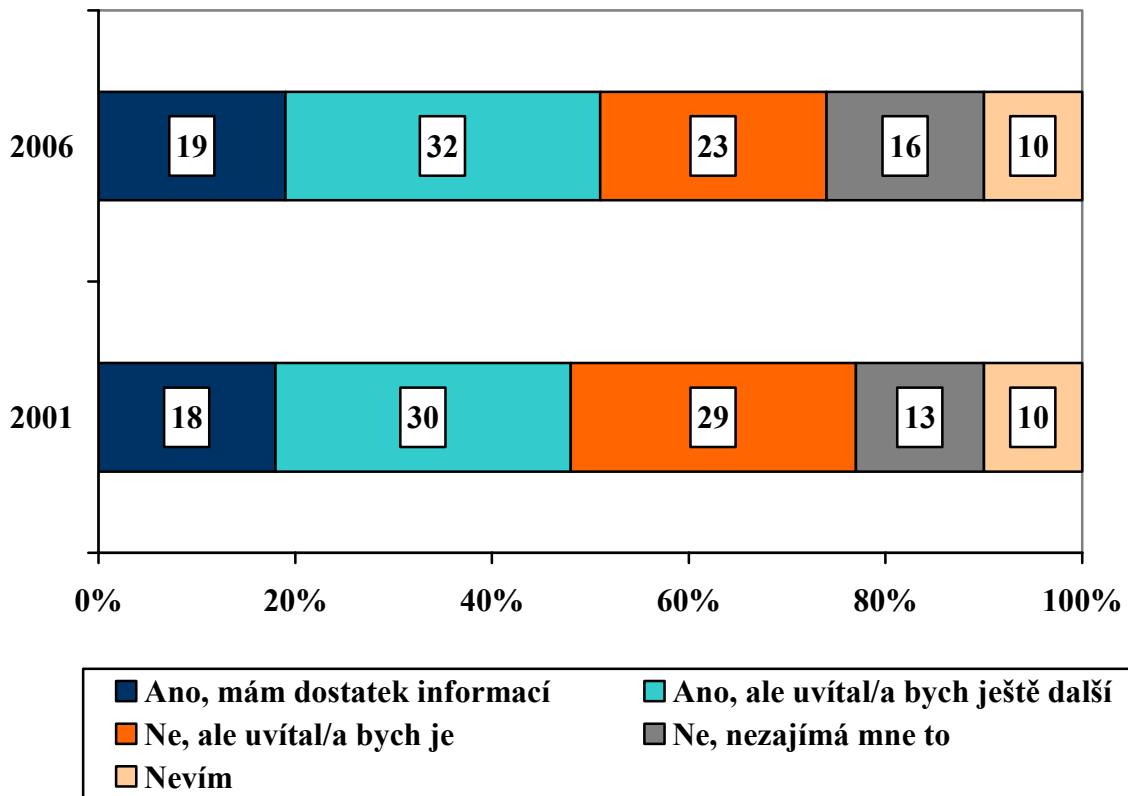
- názory na současnou situaci (zákony, pomoc poskytovaná obětem)
- vnímání změn v posledních pěti letech
- znalost institucí a opatření na ochranu proti domácímu násilí
- hodnocení jednotlivých ustanovení a postupů proti domácímu násilí

I. POVĚDOMÍ O DOMÁCÍM NÁSILÍ

NEPOUČENOST O TOM, JAK VŮČI DOMÁCÍMU NÁSILÍ VYSTUPOVAT, PŘETRVÁVÁ.

Naprostá většina občanů starších 15ti let (97%) ví nebo alespoň tuší, co pojem „domácí násilí“ znamená, ovšem dostatek informací, jak se domácímú násilí bránit, má stále jen necelá pětina z nich.

„Máte informace, jak se zachovat tváří v tvář domácímú násilí?“

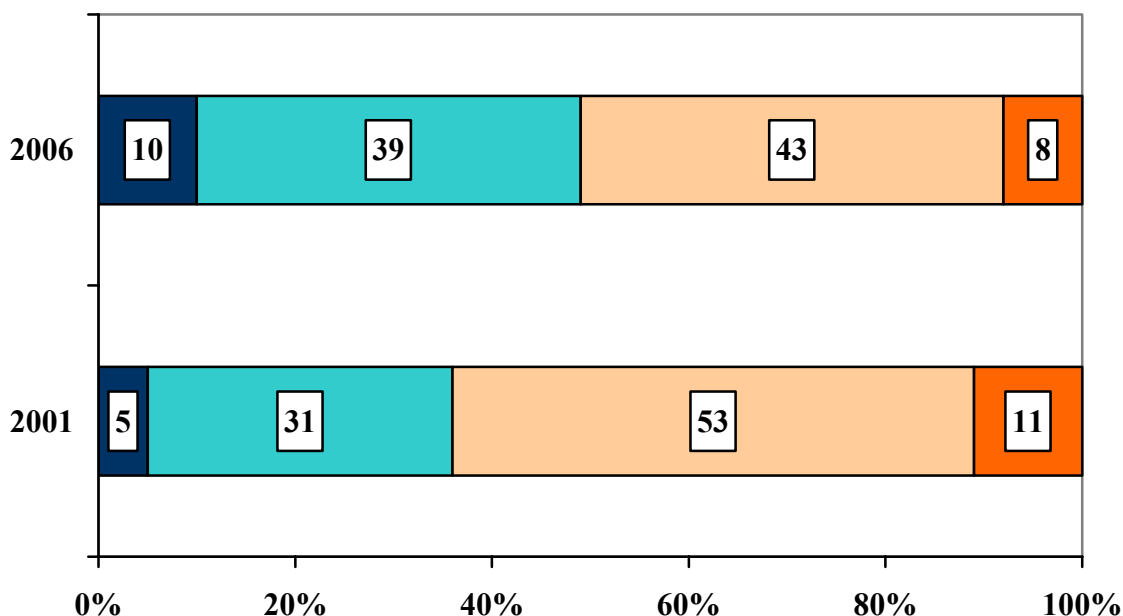

MÝTY O OSOBÁCH, KTERÉ SE DOPOUŠTĚJÍ DOMÁCIHO NÁSILÍ, POSTUPEM ČASU MIZÍ.

Každý druhý člověk starší 15ti let se domnívá, že napohled slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí.

Je to o 13 % méně než v roce 2001.

**Souhlas s názorem „domácího násilí se dopouštějí osoby,
které jsou na pracovišti známy svým slušným
a společenským chováním vůči svým kolegům“**

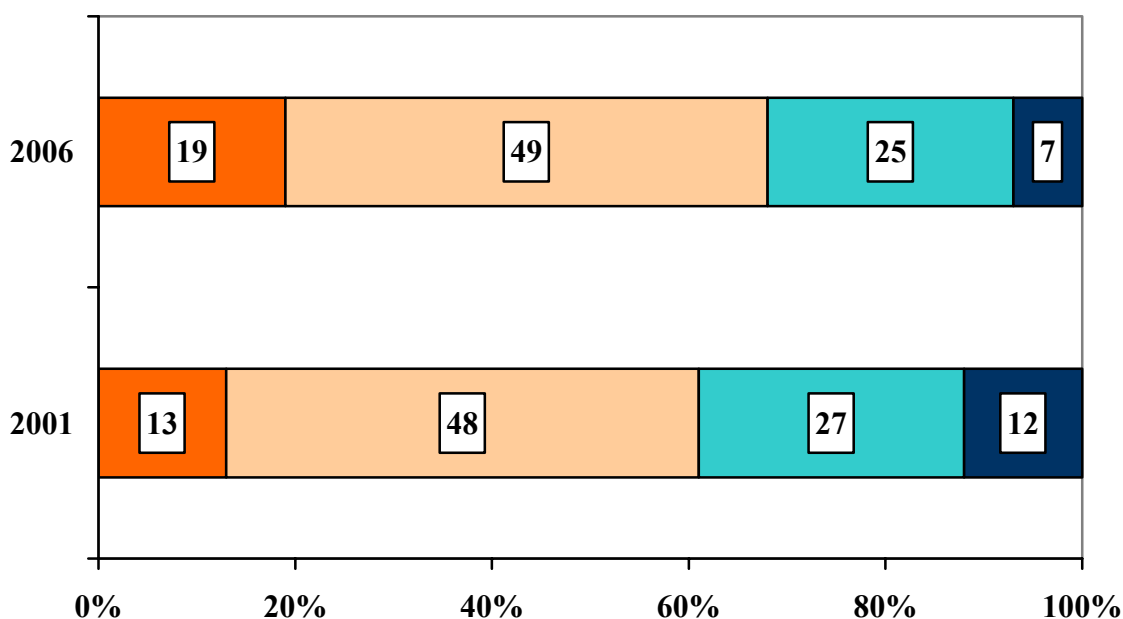

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

MÝTY O TYPICKÉ OBĚTI SE V PRŮBĚHU DOBY SPÍŠE UPEVNŮJÍ.

Více než dvě třetiny populace ve věku 15 a více let soudí, že oběťmi domácího násilí se zpravidla stávají slabé a bojácné ženy. Je to o 7 % více než v roce 2001.

Souhlas s názorem „obětí domácího násilí se obvykle stávají ‘put’ky’ nebo ‘bačkory’, které si nechají vše líbit“

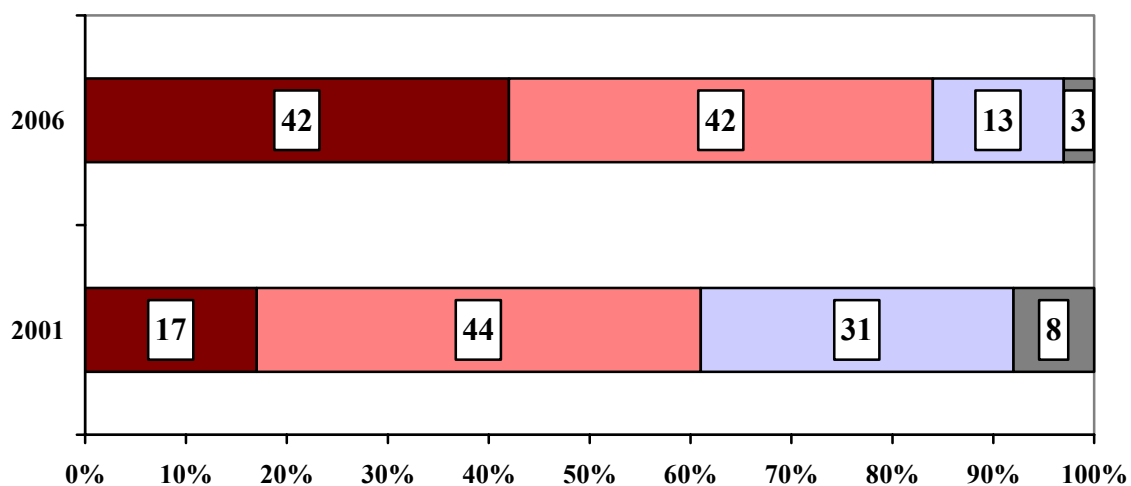
Určitě souhlasí Spíše souhlasí Spíše nesouhlasí Určitě nesouhlasí

II. POSTOJE K DOMÁCÍMU NÁSILÍ

LIDÍ POVAŽUJÍCÍCH DOMÁCÍ NÁSILÍ ZA NALÉHAVÝ PROBLÉM, KTERÝ JE TŘEBA ŘEŠIT, PŘIBÝVÁ.

Velká většina občanů starších 15ti let (84 %) vnímá násilí mezi partnery jako společenský problém, s nímž by měl stát něco dělat. Oproti roku 2001 tento názor výrazně posílil (o 23 %).

Souhlas s názorem „domácí násilí mezi dospělými partnery je problém, s nímž by měl stát něco dělat“

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

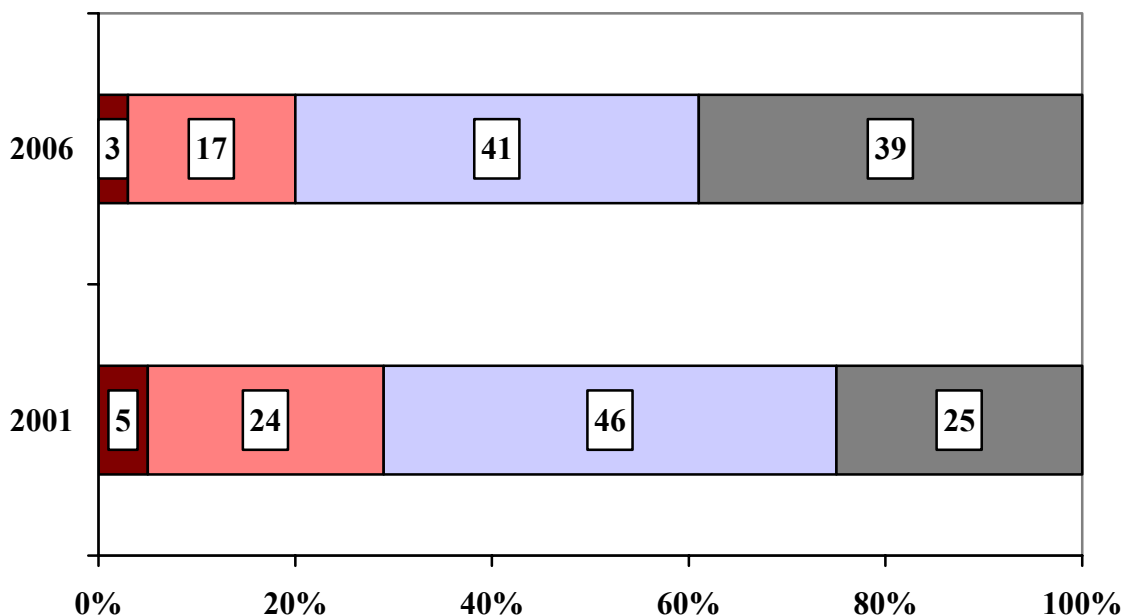
MÍNĚNÍ, ŽE NA ŘEŠENÍ PROBLÉMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ RODINA SAMA NESTAČÍ, SE UPEVNŮJE.

O tom, že společnost nemůže domácí násilí tolerovat, protože jej rodina sama nevyřeší, je dnes přesvědčeno

80 % veřejnosti. V porovnání s rokem 2001

je to o 9 % více.

Souhlas s názorem „domácí násilí má společnost spíše tolerovat, protože to stejně vyřeší rodina sama“

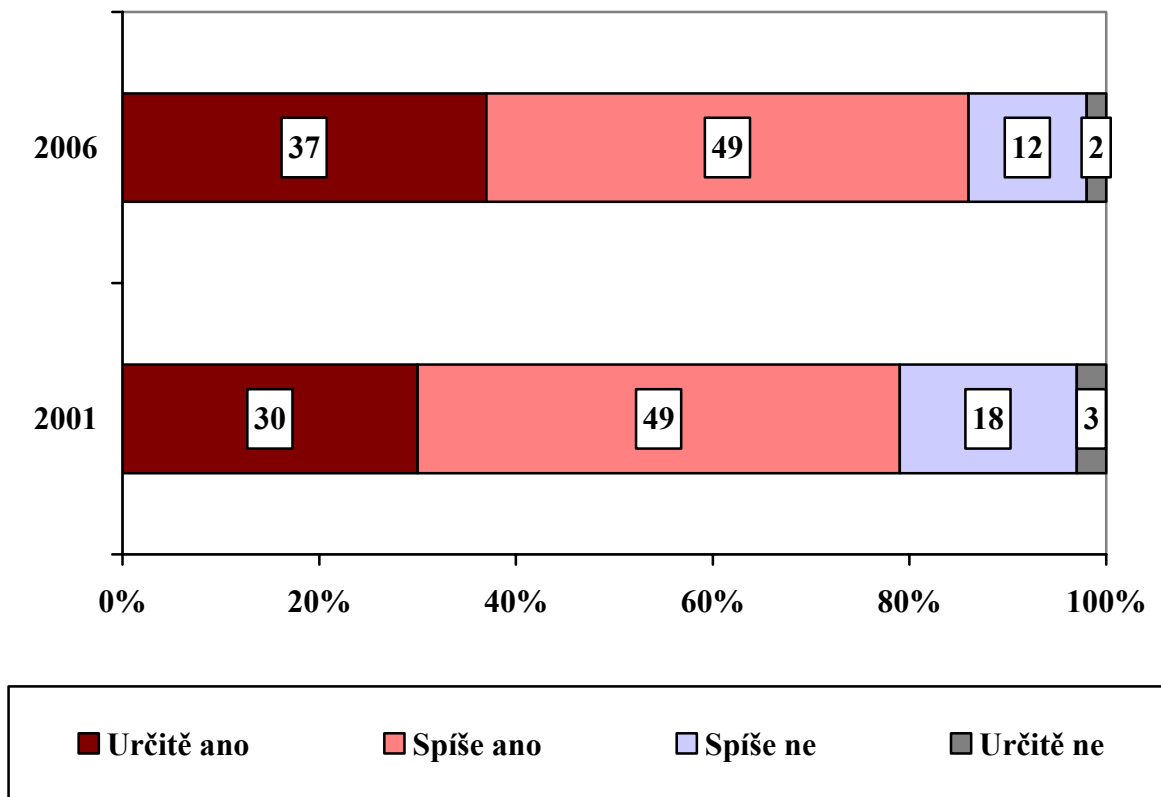

■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

STÁLE VÍCE LIDÍ SE DOMNÍVÁ, ŽE DOMÁCÍ NÁSILÍ SI ŽÁDÁ ZÁSAH OKOLÍ.

Podíl lidí přesvědčených, že k projevům domácího násilí nemůže zůstat okolí (příbuzní, sousedé, lékař, policie) lhostejné, je vysoký a v průběhu času narůstá.

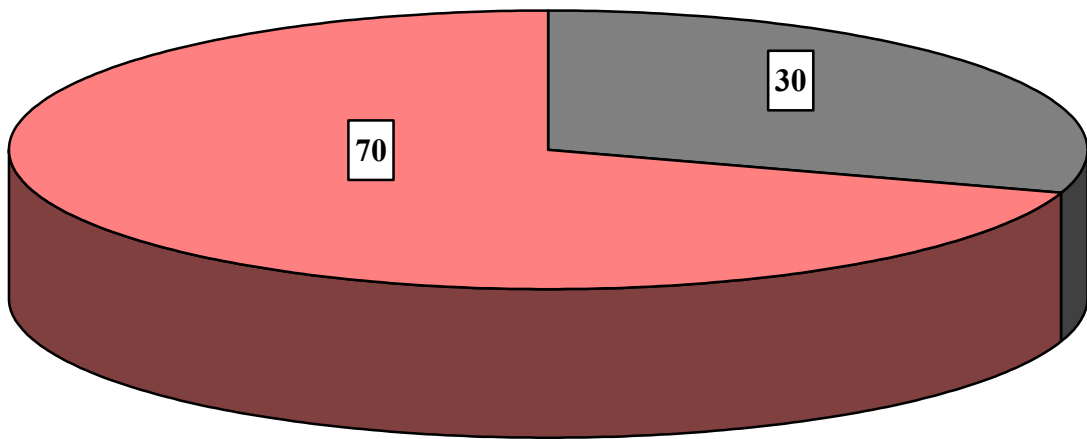
„Myslíte si, že domácí násilí si žádá zásah okolí (např. příbuzných, sousedů, lékaře, policie)?“

PRIORITNÍ JE OCHRANA OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ.

Při zásazích proti domácímu násilí je podle velké většiny občanů (70 %) důležitější ochrana napadené osoby než stíhání násilníka.

„S kterým z následujících dvou výroků spíše souhlasíte?“

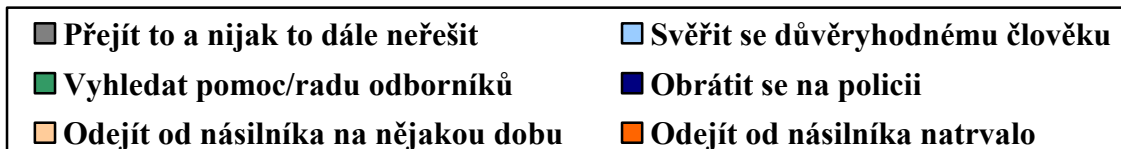
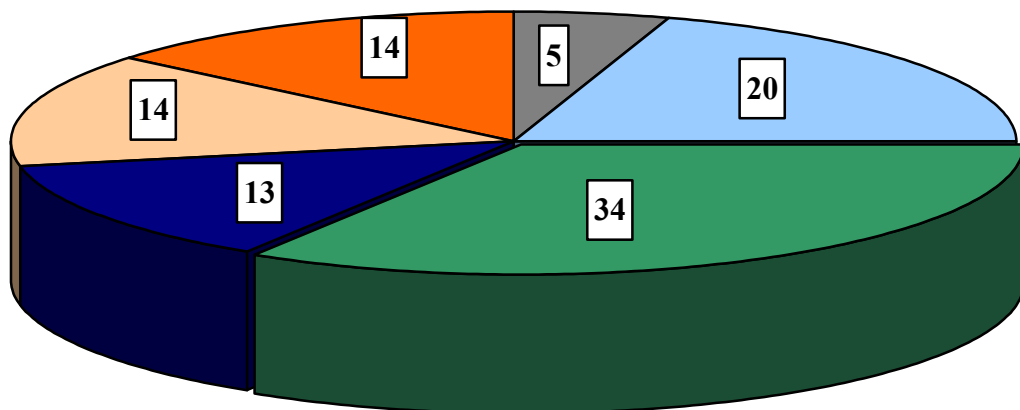

- Při zásazích proti domácímu násilí je třeba se v první řadě zaměřit na stíhání pachatele.
- Při zásazích proti domácímu násilí je třeba se v první řadě zaměřit na ochranu napadené osoby.

OBĚŤ DOMÁCIHO NÁSILÍ NESMÍ ZŮSTAT PASIVNÍ.

Naprostá většina veřejnosti ve věku 15+ (95 %) je přesvědčena, že již první vážnější napadení nemůže oběť jen tak přejít a nijak ho neřešit. Téměř 30 % doporučuje násilníka alespoň na čas opustit.

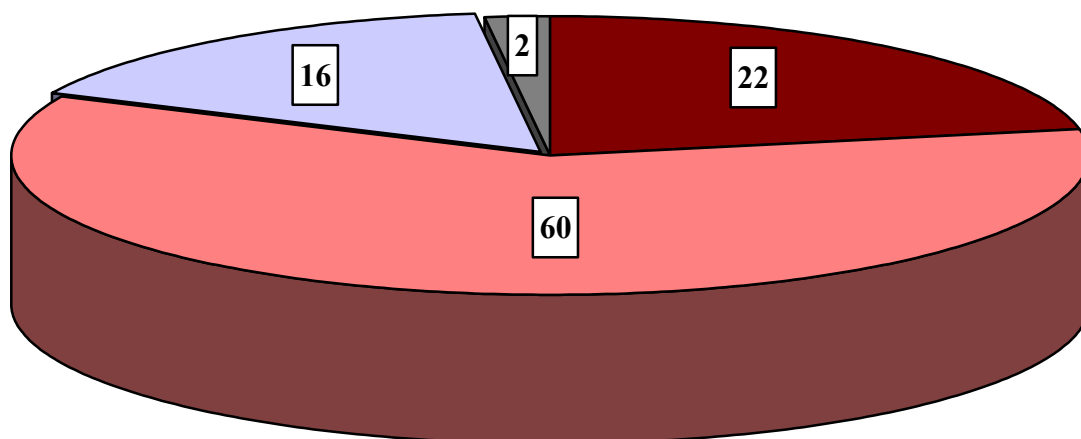
„Jak by se podle Vás měla zachovat oběť při prvním vážnějším fyzickém napadení ze strany partnera/partnerky?“

POCHYBY O MOŽNOSTI ROZPOZNAT DOMÁCÍ NÁSILÍ JSOU ZNAČNÉ.

Čtyři z pěti lidí soudí, že pro okolí je těžké rozpoznat,
jedná-li se o domácí násilí nebo ne.

**Souhlas s názorem „pro nezúčastněnou osobu (příbuzní,
přátelé, sousedé) je často těžké rozpoznat domácí násilí
od méně závažných rodinných potyček“**

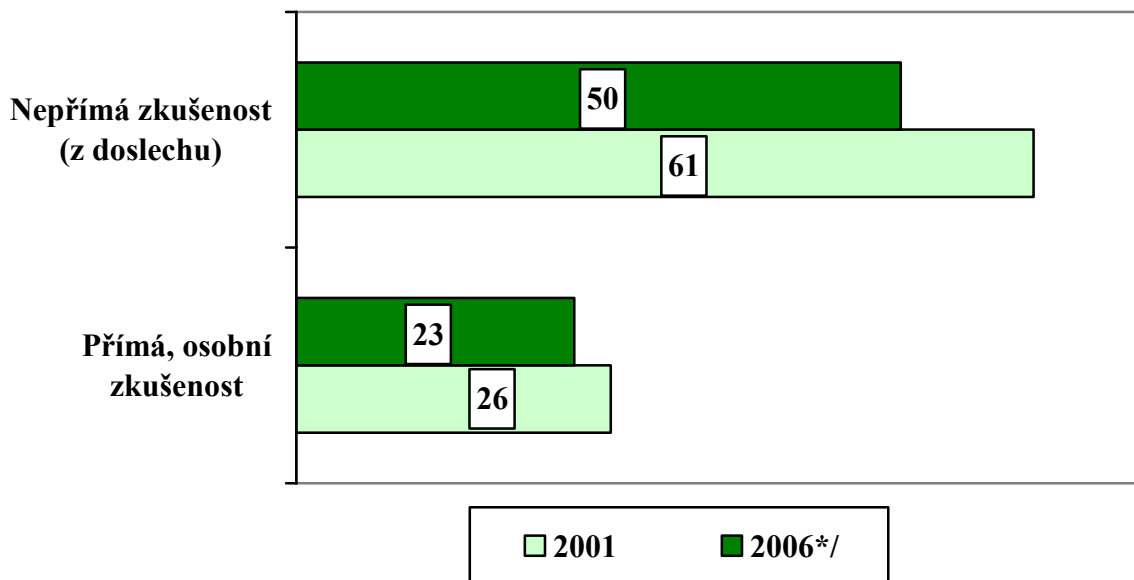
■ Určitě souhlasí ■ Spíše souhlasí ■ Spíše nesouhlasí ■ Určitě nesouhlasí

III. ZKUŠENOST S NÁSILÍM MEZI PARTNERY

NĚJAKOU ZKUŠENOST S DOMÁCÍM NÁSILÍM MEZI PARTNERY MÁ U NÁS POMĚRNĚ HODNĚ LIDÍ.

Každý druhý člověk starší 15ti let ví o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu, téměř čtvrtina s ním má osobní zkušenost (svědek, oběť, násilník).

Zkušenost s domácím násilím mezi partnery
podíl odpovědí „má zkušenost“ v %

*/ v roce 2006 byla respondentům předložena definice domácího násilí, v roce 2001 vypovídali respondenti o svých zkušenostech s partnerským násilím na základě vlastních představ o tom, co je a co není domácí násilí.

O VLASTNÍCH ZKUŠENOSTECH S NÁSILÍM V PARTNERSKÉM VZTAHU HOVOŘÍ 14 % POPULACE STARŠÍ 15TI LET.

Ve výzkumu 13 % respondentů vypovídalo, že se stalo obětí partnerského násilí, 1 % připustilo roli násilníka.

V porovnání s rokem 2001 se podíl obětí nezměnil,
podíl násilníků klesl o 2 %.*

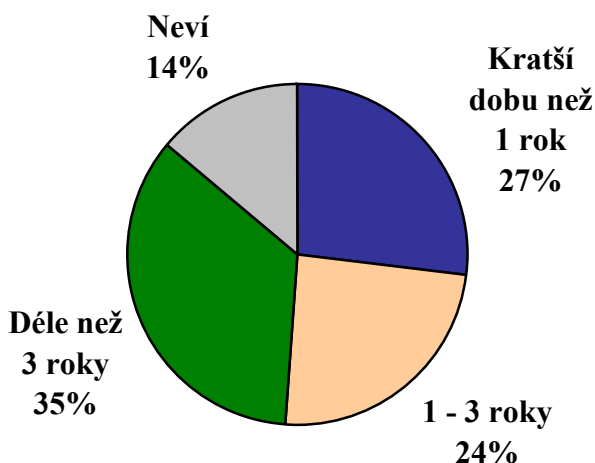
Údaje o podílu lidí se zkušeností s násilím ve vlastním partnerském vztahu jsou založeny na odpovědích osob ochotných o svých osobních zkušenostech hovořit. Podle odborníků představovalo v roce 2001 16 % populace starší 15ti let zasažené partnerským násilím spodní hranici. Lze předpokládat, že i dnes je skutečný výskyt partnerského násilí vyšší.

**/ vzhledem k nízkým četnostem je údaj o podílu násilníků pouze orientační*

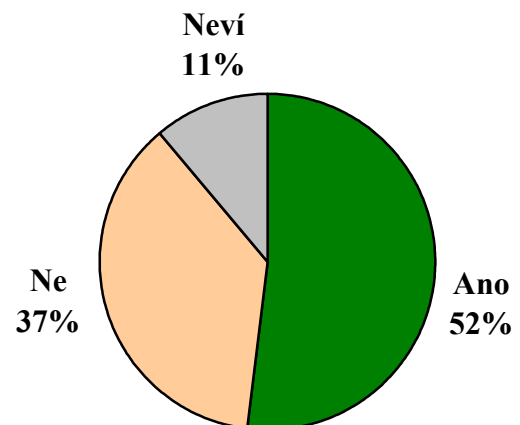
TYPICKÉ ZNAKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ MEZI PARTNERY JSOU STÁLE STEJNÉ.

Většina případů násilí mezi partnery je dlouhodobá (59 %) a má tendenci být stále častější (52 %), velmi často zahrnuje fyzické násilí (81 %) a mnohokrát se odehrává v přítomnosti dětí (57 %). K podobným zjištěním dospěl i výzkum v roce 2001.

„Jednalo se o násilí trvající zhruba:“*/

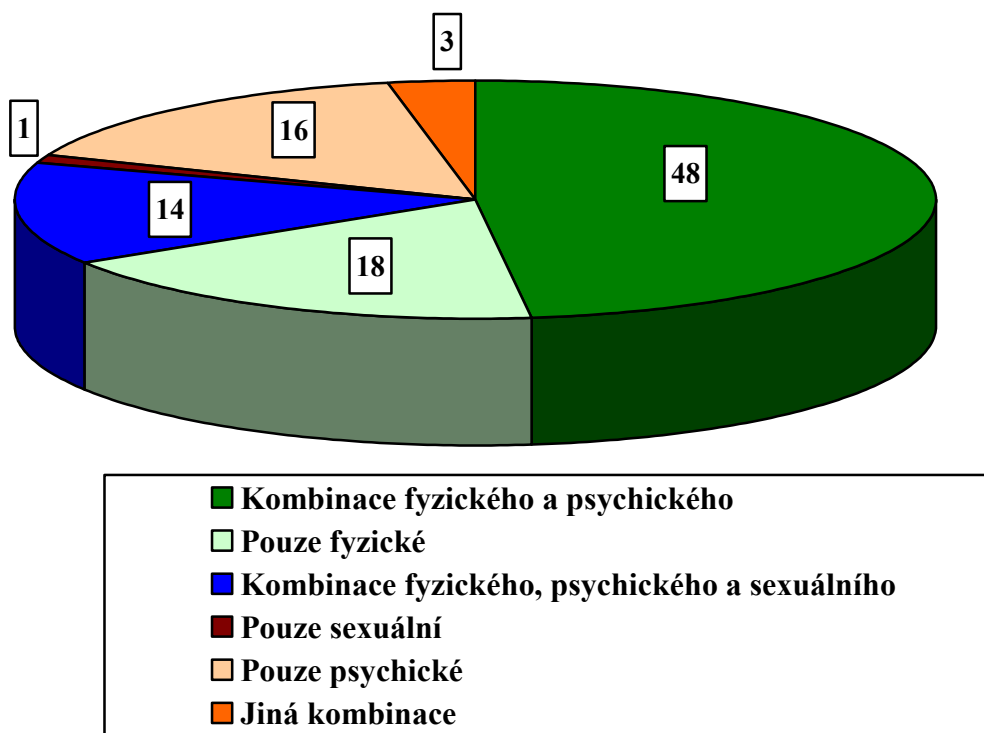
„Jednalo se o násilí, které bylo stále častější?“**/

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 772

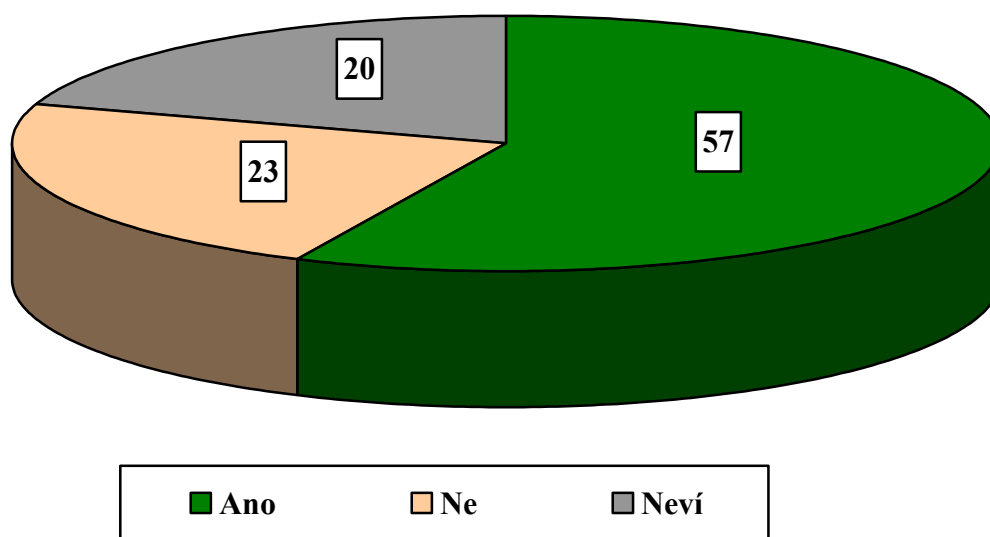
**/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 761

Formy domácího násilí mezi partnery */

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 770

„Pokud vyrůstaly v rodině nějaké děti, docházelo k projevům partnerského násilí přímo před dětmi?“ **/

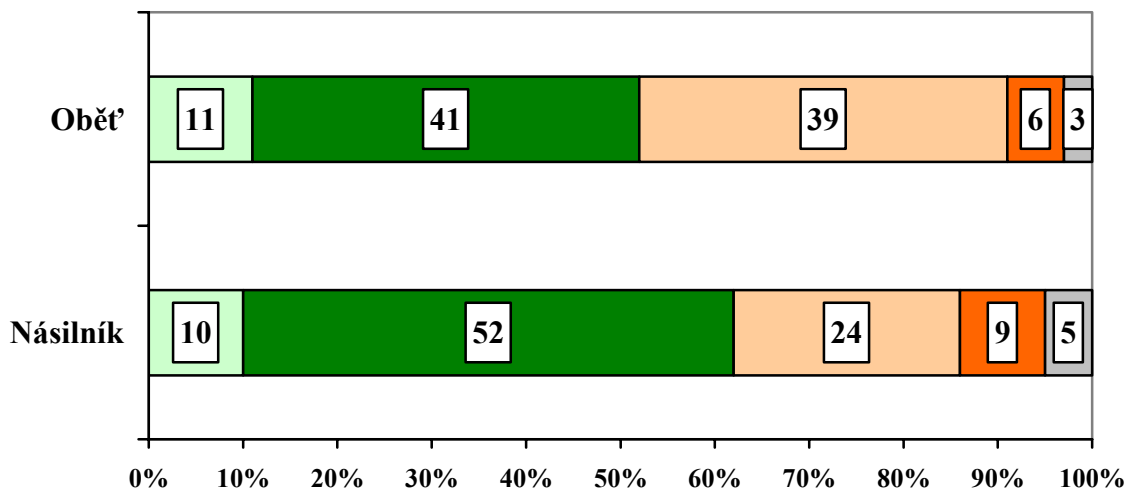

**/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 702

DOMÁCÍ NÁSILÍ MEZI PARTNERY SE VYSKYTUJE VE VŠECH TYPECH RODIN.

Podle výpovědí lidí, kteří znají případy domácího násilí, se násilí mezi partnery často odehrává i mezi vzdělanými osobami (45 % obětí a třetina agresorů má minimálně středoškolské vzdělání) a v rodinách průměrně až nadprůměrně materiálně zajištěných (71 %).

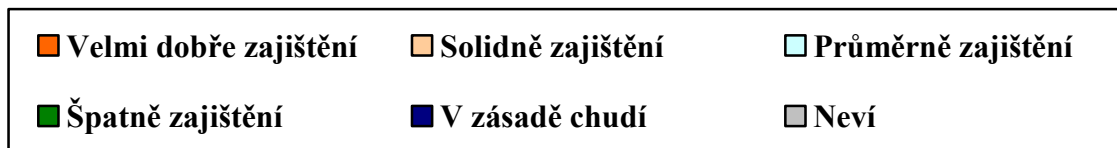
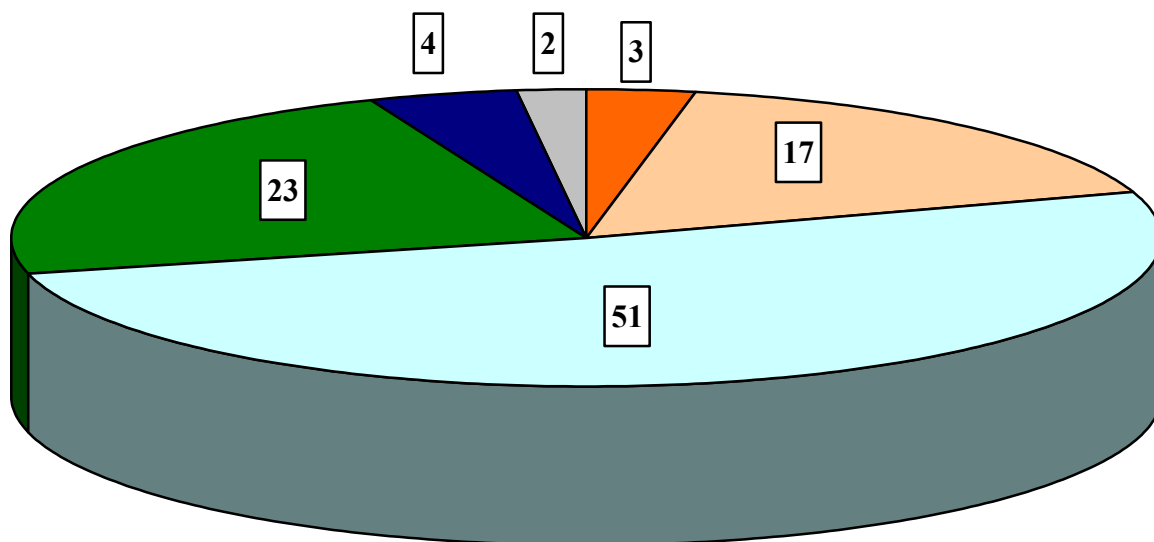
„Jaké bylo vzdělání obětí násilí a jaké vzdělání měl násilník?“ */

□ Základní bez vyučení ■ Vyučení bez maturity □ Maturita ■ Vysoká škola □ Neví

*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 572

„Jaké bylo celkové materiální zajištění domácnosti, ve které se odehrálo násilí, o kterém hovoříte?“ */

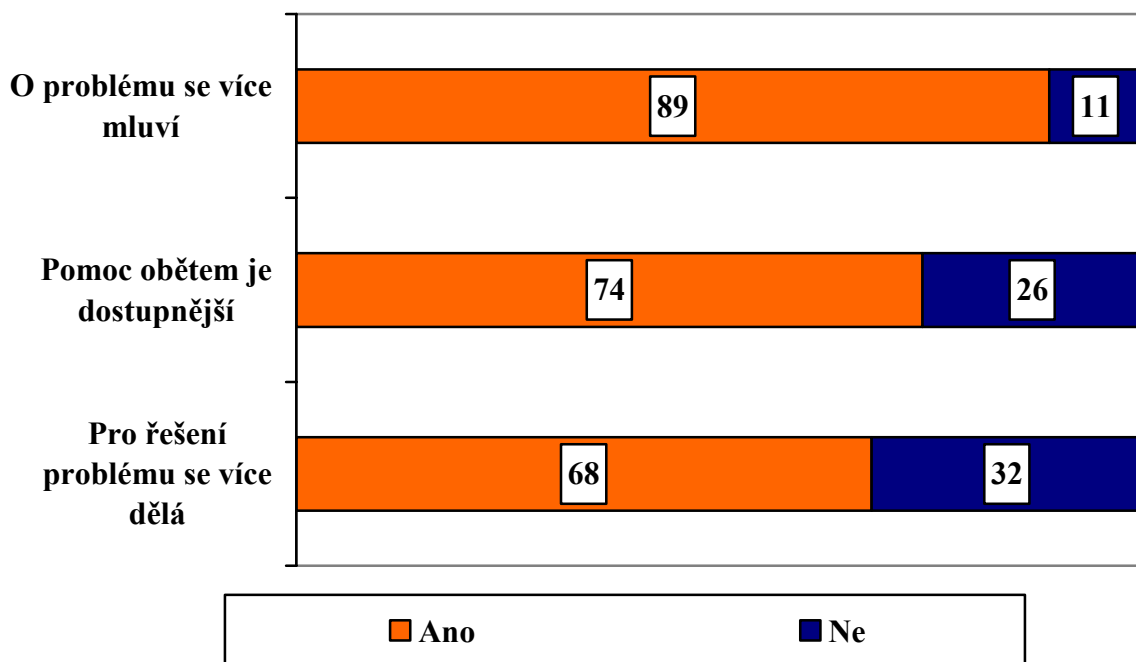
*/ podsoubor respondentů ochotných o svých zkušenostech vypovídat, N = 574

IV. NÁZORY NA OPATŘENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

PŘESVĚDČENÍ, ŽE SE ZÁJEM SPOLEČNOSTI
O PROBLÉMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ
VÝRAZNĚ ZVÝŠIL.

Velká většina lidí se domnívá, že dnes se o problému domácího násilí více mluví (89 %), více se pro jeho řešení dělá (68 %) a pomoc jeho obětem je dostupnější (74 %).

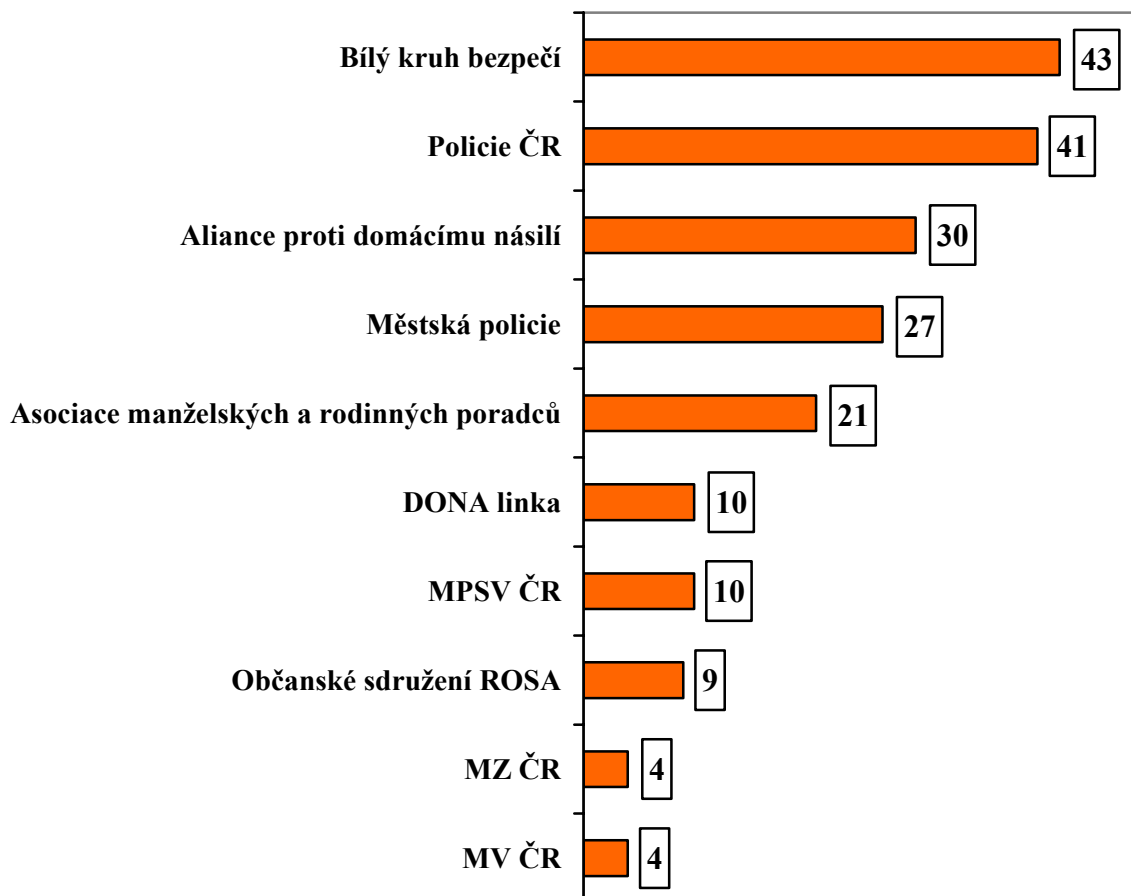
„Řekl(a) byste, že v porovnání se situací před pěti lety:“

ZA INSTITUCI, KTERÁ SE O ŘEŠENÍ PROBLÉMU DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZASAZUJE NEJVÍCE, JE POVAŽOVÁN BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ.

BKB označily za instituci nejvíce pomáhající v boji proti domácímu násilí téměř polovina obyvatel (43 %). Druhé místo náleží Polici ČR (41 %).

„Z následujících institucí vyberte dvě, které se podle Vás nejvíce zasazují o řešení problémů domácího násilí“ (%) */

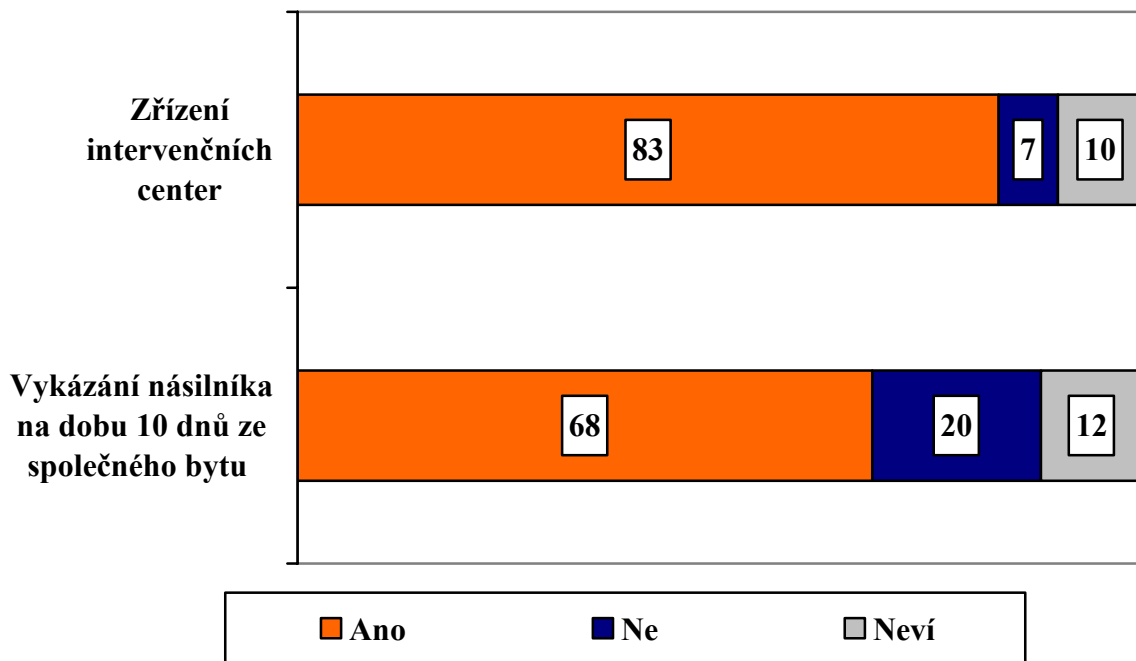

*/ syntetický ukazatel vypočtený z první a druhé volby

ZÁKONNÁ OPATŘENÍ PŘIJATÁ NA OCHRANU PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ MAJÍ VELKOU PODPORU.

Čtyři z pěti lidí starších 15ti let považují za užitečné zřízení intervenčních center, více než dvě třetiny se domnívají, že dobrým opatřením je možnost vykázaní násilníka z bytu. */

„Považujete takové opatření za užitečné?“

*/ respondenti byli s každým opatřením detailně seznámeni

SHRNUTÍ

V POROVNÁNÍ S ROKEM 2001 SE VNÍMÁNÍ PROBLEMATIKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ ZMĚNILO K LEPŠÍMU.

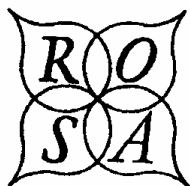
Týká se to především:

- posílení názoru, že domácí násilí není okrajová záležitost, ale závažný společenský problém, který vyžaduje zásahy ze strany státu
- růstu přesvědčení, že okolí nemůže zůstat k projevům domácího násilí lhostejné, protože rodina sama na jejich řešení nestačí
- oslabení některých mýtů spojených s výskytem domácího násilí
- registrace zvýšeného zájmu o problematiku domácího násilí ze strany společnosti u běžné veřejnosti
- příznivého ocenění přijatých opatření na ochranu proti domácímu násilí

NĚKTERÉ PROBLÉMY PŘETRVÁVAJÍ.

Jde zejména o:

- pochyby, zda je možné projevy domácího násilí dobře identifikovat a rozeznat od méně závažných rodinných potyček
- nedostatečnou informovanost a bezradnost, jak se tváří v tvář domácímu násilí zachovat
- přetrvávající podléhání mýtům o domácím násilí

Informační a poradenské centrum ROSA

Ženy a jejich děti - oběti domácího násilí

Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2005

Praha, 20.2.2006

Mgr.Martina Hronová, o.s. ROSA

1. Domácí násilí

Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Domácí násilí může nabývat formy fyzického, sexuálního a psychického násilí, donucené izolace a ekonomické deprivace. (Ruhl,D., 1996)

Termínem domácí násilí se označují veškeré formy násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami – nejčastěji partnery nebo bývalými partnery. Oběťmi domácího násilí jsou v absolutní majoritě ženy (97 %). V případě domácího násilí nejde o „hádky“ rovnocenných partnerů, ale cílené chování jednoho z partnerů, který za použití moci a kontroly vyvolává u druhého z partnerů strach.

Domácí násilí má řadu specifik:

- Oběť i pachatel jsou blízké osoby, roli tu hraje citová i ekonomická závislost.
- Násilí se odehrává v soukromí a beze svědků. Často jsou jeho tichými svědky pouze děti.
- Pachatel násilí se chová násilně pouze doma vůči své oběti – navenek se může jevit jako zcela jiná osoba. Násilí se nedopouští v důsledku nezvládnutí agrese ale cíleně.
- Domácí násilí začíná nenápadně: psychickým znevažováním, kontrolou, ponižováním a časem nabývá na intenzitě – jak v četnosti tak závažnosti útoků.
- Domácí násilí bývá dlouhodobé a dochází k němu opakovaně.
- K domácímu násilí dochází v cyklech, kdy se střídá období usmiřování, omluv, období relativního klidu a později narůstání tenze a násilí. Tyto fáze se neustále opakují.

Domácí násilí má řadu forem od psychického (nadávky, obviňování, ponižování, zesměšňování, izolace od okolí, sledování, kontroly, zastrašování fyzickou likvidací, vyhrožování, odepírání spánku a jídla), ekonomického (vytváření ekonomické závislosti na partnerovi pomocí odepření přístupu k penězům, přidělování částek, zákazu pracovat), sexuálního (vynucování sexu, znásilnění) až po fyzické násilí (facky, kopání, škrcení, bití, rány pěstí, topení, pálení, ohrožování střelnými zbraněmi). Násilí se většinou vyskytuje ve více formách současně a má vzrůstající tendenci.

2. Statistika ROSA: Ženy – oběti domácího násilí

V roce 2005 prošlo Informačním a poradenským centrem ROSA 197 klientek, kterým bylo poskytnuto 621 hodinových psychosociálních konzultací. Celkem 185 případů se týkalo partnerského násilí, 3 případy mezigeneračního násilí. Tyto ženy zažívaly násilí od svého partnera (manžela či druha), přítele, otce, syna. Data devíti klientek nešlo statisticky použít. Celý soubor je tedy založen na datech 188 žen.

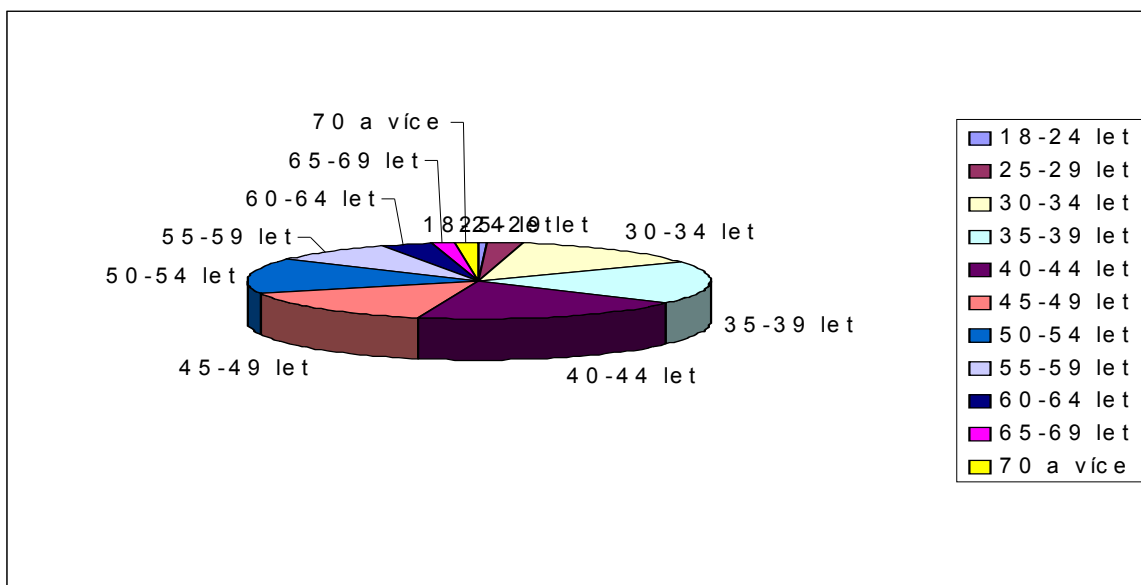
2.1. Oběti a pachatelé domácího násilí

Hledat pomoc v případech domácího násilí nejčastěji přicházejí ženy ve věkové skupině 35 – 39 let (23,9 % žen), následují kategorie 30 – 34 let (21,8 % žen) a 40 – 44 let (17 % žen). Tedy ženy středního a mladšího středního věku, které jsou na mateřské dovolené nebo mají děti školního věku. Pokud jde o jejich partnery, nejčastěji jsou mezi těmi, kdo se násilí dopouštějí, zastoupeny věkové skupiny 40 – 44 let (19,1 %) a 35 – 39 let (18,1 %). Obdobné jsou i výsledky statistiky za rok 2003 a 2004.

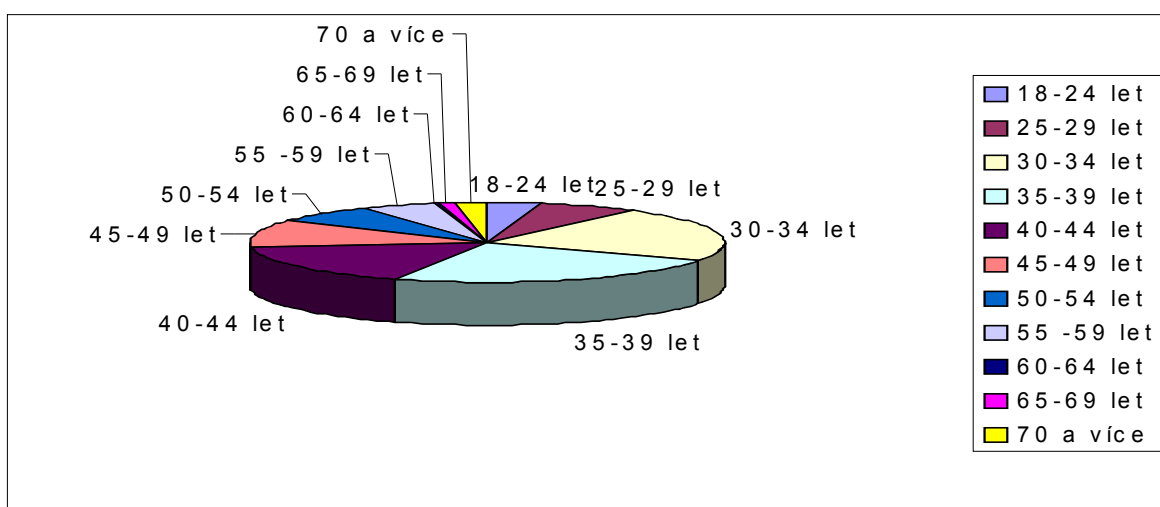
TABULKA 1 . Věk obětí a pachatelů domácího násilí

Věk	Oběti (počet)	v %	Pachatelé (počet)	v %
18 – 24	7	3,7	1	0,5
25 – 29	13	6,9	5	2,6
30 – 34	41	21,8	26	13,8
35 – 39	45	23,9	34	18,1
40 – 44	32	17,0	36	19,1
45 – 49	20	10,6	29	15,4
50 – 54	14	7,4	28	14,9
55 – 59	9	4,8	16	8,5
60 – 64	1	0,5	7	3,7
65 – 69	2	1,1	3	1,6
70 a více	4	2,1	3	1,6
celkem	188	100 %	188	100 %

Graf 1. Věkové rozložení klientek (obětí domácího násilí)

Graf 2. Věkové rozložení pachatelů domácího násilí

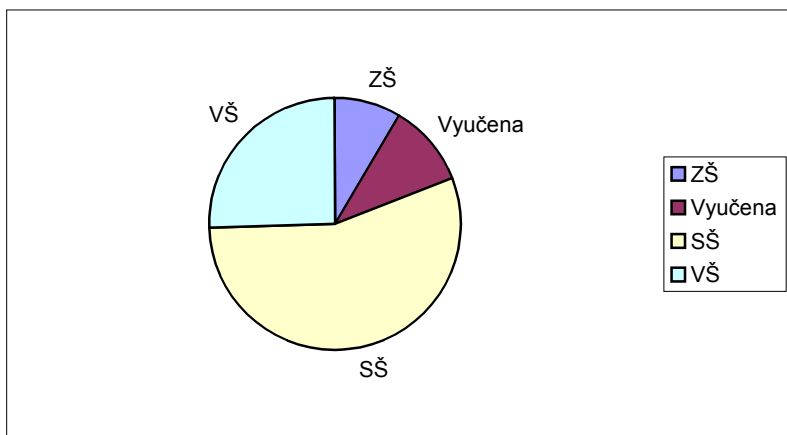

Opakované statistiky potvrzují, že domácí násilí zažívají lidé bez ohledu na své vzdělání či sociální postavení. Mezi oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji zastoupeny ženy se středoškolským vzděláním (48 %), následují ženy s vysokoškolským vzděláním (25,5 %). Muži, kteří se dopouštějí násilí na svých partnerkách mají nejčastěji rovněž středoškolské vzdělání (37,2 %), následují vysokoškoláci (27,6 %) a vyučení (26,1 %).

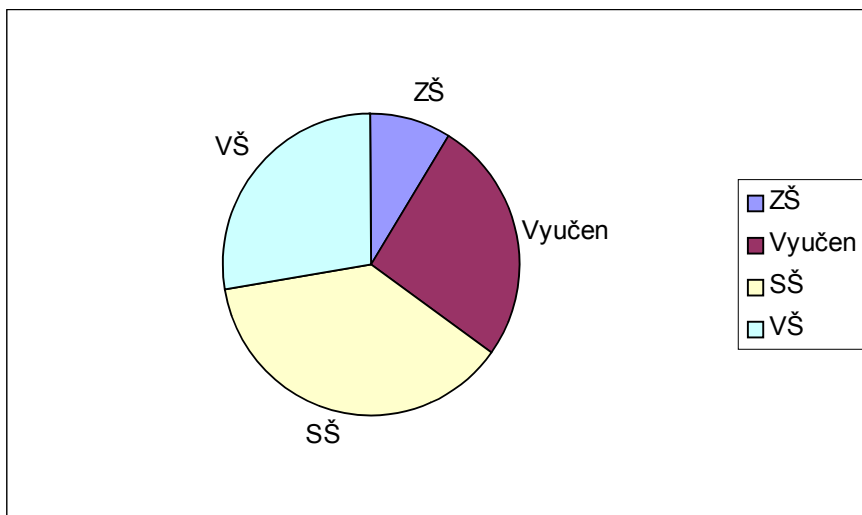
TABULKA 2. Vzdělání obětí a pachatelů domácího násilí

vzdělání	oběti (počet)	v %	pachatelé (počet)	v %
základní	16	8,5	17	9,0
vyučen/a	20	10,6	49	26,1
středoškolské	104	48	70	37,2
vysokoškolské	48	25,5	52	27,7
celkem	188	100 %	188	100 %

Graf 3. Vzdělání obětí domácího násilí

Graf 4. Vzdělání pachatelů domácího násilí

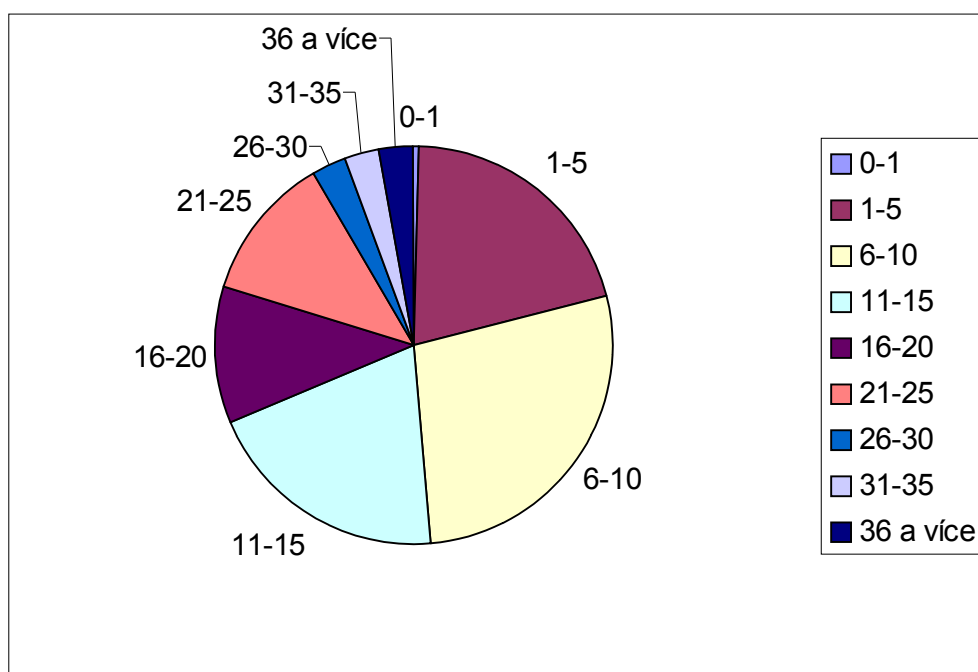
Pokud jde o povolání obětí domácího násilí, je nejčastěji zastoupena skupina žen pracujících v administrativě a obchodu (30,8 %). Hned na druhém místě jsou ženy na mateřské dovolené (18 % žen), což je o pět procent více než v předchozím roce. Dalšími skupinami jsou ženy intelektuálně pracující (12,2 %), ženy manuálně pracující (10 %), ženy nezaměstnané a v domácnosti (10 %) a ženy v důchodu a invalidním důchodu (7,4 %). Pachatelé domácího násilí jsou nejvíce zastoupeni mezi OSVČ (20,2 %), intelektuálně pracujícími (19,6 %), manuálně pracujícími (18 %), nezaměstnanými (9 %), důchodci a invalidními důchodci (8 %) a pracujícími v administrativě a obchodu (8 %), poměrně často jsou zastoupeni i řidiči (6,3 %).

Sledujeme-li rodinný stav, zjistíme, že většina klientek je vdaná. V manželství žije s násilným partnerem 61,2 % žen. Deset procent žen žije s druhem. Se svým násilným partnerem se rozvedlo 26,5 % žen. Z celkového počtu 117 vdaných žen o rozvod pořádko nebo je v rozvodovém řízení 23 žen, tedy 19,65 %. Ženy, které přicházejí řešit svůj problém s domácím násilím, žijí v manželském svazku nebo partnerském nejčastěji 6 – 10 let (27,2 % žen), následují skupiny s délkou vztahu 1 – 5 let (20,5 %) a 11 – 15 let (20 % žen). Celkově žije ve vztahu s násilným partnerem déle než 15 let více než polovina žen.

TABULKA 3. Délka manželství/partnerství

Délka	počet obětí	v %
0 – 1	1	0,5
1 – 5	37	20,5
6 – 10	49	27,2
11 – 15	36	20,0
16 – 20	20	11,1
21 – 25	21	11,7
26 – 30	5	2,8
31 – 35	5	2,8
36 a více	6	3,3

Graf 5. Délka manželství/partnerství obětí násilí

Dalším sledovaným ukazatelem je **původní rodina oběti a pachatele**. Tedy místo, kde dnešní oběti a pachatelé vyrůstali a kde se mohli naučit určité vzory chování. Z výpovědí klientek vyplývá: téměř polovina žen (49 %) uvádí rodinu problematickou, 43 % žen pak o své rodině hovoří jako o úplné s bezproblémovými vztahy. (Dalších 8 % klientek údaje nevedlo). Za problematickou byly označeny téměř tři čtvrtiny původních rodin násilného partnera (72 % rodin). Rodinu svého partnera označilo za úplnou a bezproblémovou jen 18 % žen. (O zbývajících 10 % rodin nejsou údaje uvedeny.)

Pokud jde o původní rodinu klientky/oběti domácího násilí, pětina žen zažila rozvod rodičů, desetina žen měla násilnického otce, otec byl despotický uvedlo 5,3 % žen a otec byl agresivní alkoholik uvedlo rovněž 5,3 % žen. Násilí od svého otce přiznávají 2 procenta klientek. Dominantní matku mělo 4,3 % žen, stejný počet klientek přiznalo hádky mezi rodiči.

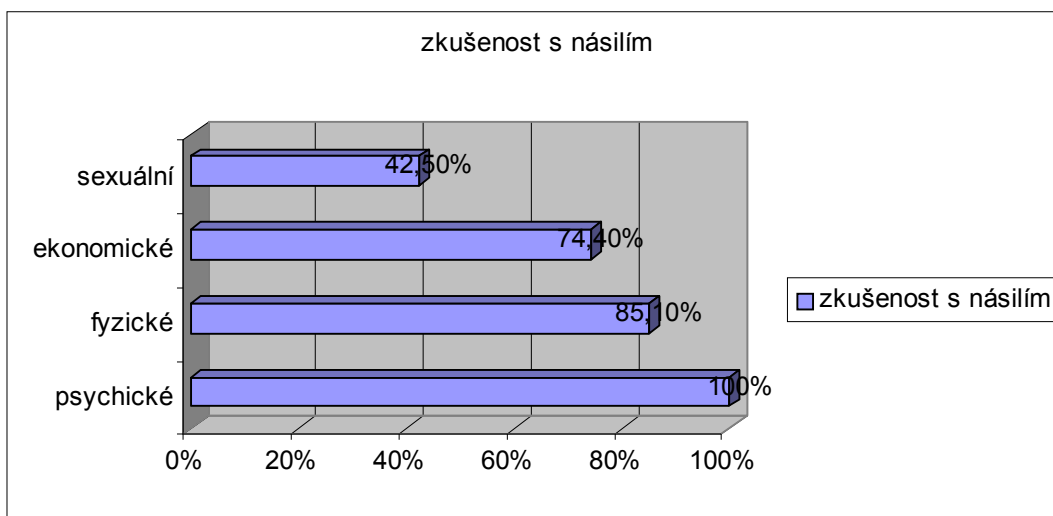
Pokud jde o původní rodinu násilného partnera, celých 17 procent partnerů dopouštějících se domácího násilí zažilo rovněž násilí svého otce vůči jejich matce. Rozvod rodičů zažilo 13,3 % násilných mužů, 11,7 % mělo despotického otce, 10,6 % jich mělo otce agresivního alkoholika. Dominantní a despotickou matku mělo 7,44 % partnerů, k matce jako ke služce se chovalo 4,3 % otců násilných partnerů. Násilí svého otce vůči sobě zažilo 4,8 % násilných partnerů.

2.2. Formy násilí na ženách

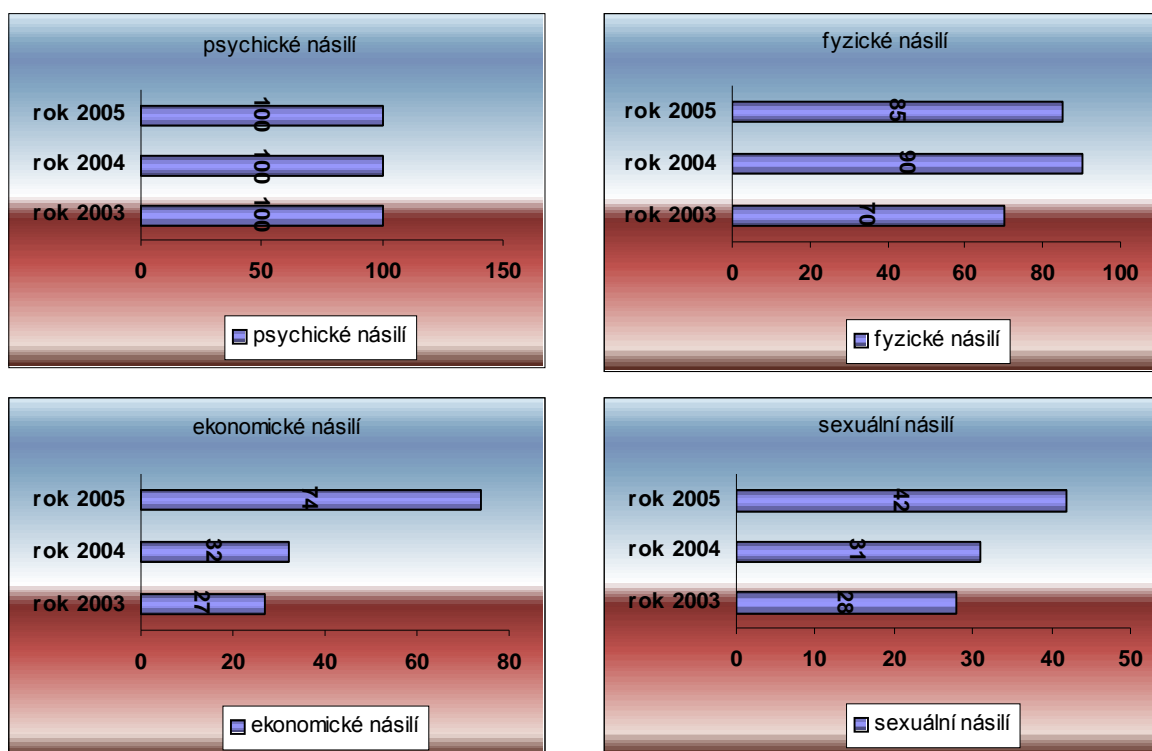
Domácí násilí má několik podob od psychického, přes ekonomické, sexuální až po fyzické. Z našich dat vyplývá, že

- **100,0 %** našich klientek, obětí domácího násilí, má zkušenost s psychickým násilím
- **85,1 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s fyzickým násilím
- **74,4 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost s ekonomickým násilím
- **42,5 %** žen, obětí domácího násilí, má zkušenost se sexuálním násilím

Graf 6. Zkušenost obětí s násilím, 2005

Graf 7a,b,c,d. Zkušenost s násilím, 2003 – 2005

Všechny ženy ze sociologické sondy se setkaly s **psychickým násilím**. To má nejčastěji podobu ponižování, zesměšňování, snižování a shazování (jsi blbá, nemožná, neschopná, beze mě jsi nic, nic nedokážeš, nic neumíš, jsi tupá, neschopná, nedokážeš ani..., neumíš to pořádně...). Ženy se ale setkávají i s hrubými nadávkami, kontrolou, omezováním (nesmí chodit k příbuzným, nesmí mít přátele, některé nesmí chodit do práce, jejich cesta z práce domů je kontrolována, je jim kontrolován telefon, spodní prádlo, partner je sleduje, natáčí, odposlouchává telefon), musí poslouchat příkazy a zákazy. Jejich partner jim odepírá jídlo, spánek, vyhrožuje zabitím, sebevraždou, únosem dětí. S ponižováním se setkalo v letošní sondě 94,7 % žen. Vydírání a zastrašování je 80,8 % žen. Výhrůžky zabitím vyslovilo 53,2% násilníků. Kontroly, zákazy a příkazy poznalo 53,2 % žen. Téměř polovina žen se setkává s omezováním a izolací (49,5 %).

TABULKA 4. Psychické násilí

formy	počet klientek	v %
ponižování, snižování, zesměšňování	178	94,7
vydírání, zastrašování	152	80,8
křik	133	70,7
vulgarismy, nadávky	124	66,0
výhrůžky zabitím	100	53,2
kontrola, zákazy, příkazy	100	53,2
partner vyžaduje poslušnost	116	61,7
partner žárlí	106	56,4
omezování a izolace	93	49,5
výhrůžky se zbraní	30	16,0
výhrůžky sebevraždou	17	9,6
partner ničí věci ženy	9	4,8
výhrůžka: seberu/zabiju dítě	8	4,3

S **fyzickým násilím** se setkalo 85,1 % našich klientek, což je o 4,9 procenta méně než v loňském průzkumu, ale o 15,1 procent více než v roce 2003. Nejvíce žen se setkalo s opakovaným fackováním (56,9 % žen), s bitím a ranami pěstmi 55,8 % žen, bito do hlavy a obličeje, hlavou o zeď či nábytek bylo celých 25 % žen. Zarážející je že 11,7 % žen bylo bito v těhotenství, a to v naprosté většině v posledním trimestru těhotenství. Nešlo přitom jen o „facky“ ale i surové útoky včetně zkopání. Škrceno bylo 23,4 % žen, zkopáno 25,5 %. Dalším ženám byly trhány vlasy, byly tahány za vlasy, byly jim krouceny ruce, byly polévány ledovou vodou nebo naopak vařící tekutinou, byly jim zavírány prsty do dveří, byly svazovány, jedna zažila pokus o upálení, další pálena žehličkou, jedna topena, další zavřena v mrazáku.

TABULKA 5. Fyzické násilí

Forma	počet klientek	v %
opakované fackování	107	56,9
bití, rány pěstí	105	55,8
bití do hlavy, obličeje, hlavou o...	47	25,0
kopání	48	25,5
škrcení	44	23,4
sražení, pád, prohození	35	18,6
bití v těhotenství	22	11,7
trhání/tahání za vlasy	15	8,0
strkání, smýkání	14	7,4
ohrožováno nožem	12	6,4
kroucení rukou	9	4,8
sprchování/polévání studenou vodou	5	2,6
drcení končetin	7	3,6
ohrožováno střelnou zbraní	4	2,1
házeno předměty po klientce	6	3,9
polití vařící tekutinou	2	1,0

Výsledkem útoků bylo 71 ošetření u lékaře. Ne všechny klientky ale po útoku vyhledají lékaře. Nejčastějšími diagnózami bylo:

- 20x pohmožděniny, zhmožděniny, hematomy
- 9x otřes mozku
- 6x zlomený nos
- 6x tržné rány v obličeji
- 6x proražený bubínek
- 3x zlomenina ruky
- 3x distorze krční páteře
- 3x zlomená žebra
- 2x zlomený prst
- 2x zlomená klíční kost
- 2x vyražený zub
- 2x krvácení do spodiny lebeční
- 1x natržení plíce, zhmožděná páteř, rozseknutá noha, nalomený obratel.

S **ekonomickou kontrolou** se setkalo 140 žen (74,4 %). Cíleně málo peněz od partnera dostává 44,1 procenta žen. Žádné peníze na chod domácnost nedostává 11,2 procenta žen. Dalších 6,9 % žen si o peníze musí říkat, jsou jim přidělovány po malých bankovkách a poté musí předložit vyúčtování. Zakázáno pracovat má 5,3 procenta žen. Ženy uvádějí, že 3,2 % partnerů si podrobně zapisuje veškeré její výdaje, 2,65 % žen musí posílat své peníze na účet svého manžela, 1,59 % žen nemají vlastní účet.

Sexuální násilí ve vztahu zažilo 80 žen (42,5 %). Nejčastěji ženy uvádějí vynucený sex (36,7 %), dále pak nepříjemné sexuální praktiky (18,6 %), dalších 5,32 žen bylo svým partnerem znásilněno, jedné je kontrolováno přirození po každém příchodu domů, další byla nucena partnerem k prostituci.

K domácímu násilí byla podle údajů klientek volána policie v 80 případech. (42,5 % žen). Žena stáhla nebo nepodala trestní oznámení v 11 případech, ve 12 případech se podle klientek „policie nic neudělala“, v 8 případech je podáno trestní oznámení, 20 případů již skončilo pouze jako přestupek, tři případy se řeší. Dva muži byli odsouzeni a jsou ve výkonu trestu a tři jsou odsouzeni s podmínkou.

V roce 2005 bylo v Informačním a poradenském centru ROSA poskytnuto 197 klientkám 621 hodinových konzultací, což je v průměru 3 konzultace na jednu klientku. Pomoc obětem domácího násilí vyžaduje delší dobu a větší počet konzultací. Většina žen využila pomoci Rosy v rozsahu 2 – 5 konzultací.

TABULKA 6. Konzultace v centru ROSA

Počet konzultací	počet klientek	v %
Jedenkrát	78	39,6
2 – 5krát	90	45,7
6 – 10krát	18	9,1
11 – 20krát	9	4,6
20 a vícekrát	2	1,0

3. Statistika ROSA: Děti – svědci a oběti domácího násilí.

V roce 2005 prošlo Informačním a poradenským centrem 197 klientek, využita ke statistice byla dat a 188 žen. Z toho bylo 165 vztahů s dětmi. V těchto vztazích žilo celkem 287 dětí. **Svědky domácího násilí bylo 270 z nich , tedy 94 % dětí.** Což je zcela stejné procento jako v loňském roce. Dalších 6 procent dětí svědky násilí na jejich matkách asi nebylo nebo nebylo – nemáme tento údaj od žen k dispozici. Žádná z žen neuvedla: Ne, moje dítě není a nebylo svědkem násilí.

Nejen svědky, ale i oběťmi domácího násilí se stalo 83 dětí, což je 29 % ze všech dětí, což je o 8 procent více než v loňském průzkumu. Tyto děti jsou psychicky týrány, fyzicky napadány, ať při obraně matky nebo přímo svým otcem.

3.1. Dětská svědeckví násilí

Děti jsou velmi často svědky, ale i oběťmi domácího násilí. To děti ohrožuje psychicky i emocionálně. Tyto děti zažívají pocity hněvu a strachu, neví jak se s nimi vyrovnat. Protože domácí násilí není „ojedinělá hádka“, ale systematické a promyšlené týrání a napadání, které se opakuje a má narůstající charakter, je v těchto situacích vážně ohrožen vývoj dítěte, jeho psychické, fyzické i mentální zdraví. Děti jsou v neustálém napětí, ztrácejí pocit bezpečí, cítí se bezmocné. I tam, kde děti nejsou přímými účastníky konfliktu, děti „tuší“, vycítí atmosféru bezmoci, nejistoty, nervozity, agrese, strachu. Světová zdravotnická organizace (WHO) přitom už pouhou přítomnost dítěte u napadení matky kvalifikuje jako psychické týrání dítěte.

Děti, svědci domácího násilí bývají více agresivní nebo naopak bázlivé, trpí depresemi, psychosomatickými obtížemi, posttraumatickými stresovými poruchami. Cítí se viny za to, že je někdo týrá, myslí si, že si samy týrání „zaslouží“, cítí se vinný i za to, že je týrána jejich matka. Žijí v neustálém strachu, že se násilí bude opakovat, že budou opuštěny. Cítí se vinný, že mají svého trýznitele rády. Převážně dívky trpí malou sebeúctou, sebedůvěrou, mají spíše problémy vnitřní – deprese a somatické potíže. Převážně chlapci vykazují problémy vnější – agrese. Děti mohou mít potíže se sebekontrolou, přestávají komunikovat s vrstevníky, mohou se mentálně zpoždovat. Řada dětí trpí stresem vyvolanými indispozicemi, jako jsou bolesti hlavy, břicha, žaludku, teploty, obzvláště, pokud stále žijí jedné domácnosti s tím, kdo se dopouští násilí. Děti opakovaně prožívají stavy úzkosti, mají poruchy spánku, regrese – navracejí se do předchozích vývojových období.

Navíc posttraumatické stresové poruchy přetrvávají do budoucnosti a mohou se projevit až při volbě partnera, ve vlastní rodině, partnerských vztazích a výchově vlastních dětí. Násilí je naučené chování – děti mají tendenci opakovat chování svých rodičů. Pokud v rodině byl model tolerance násilí, je velká pravděpodobnost, že se v další generaci opět projeví. Děti se mohou naučit, že násilí je legitimní. Chlapci, kteří sami zažili násilí, se mohou chovat násilně, mohou převzít toto chování za normální a přirozené. Dívky naopak mohou v budoucnu převzít roli oběti.

3.2. Statistika ROSA: Děti, svědci domácího násilí

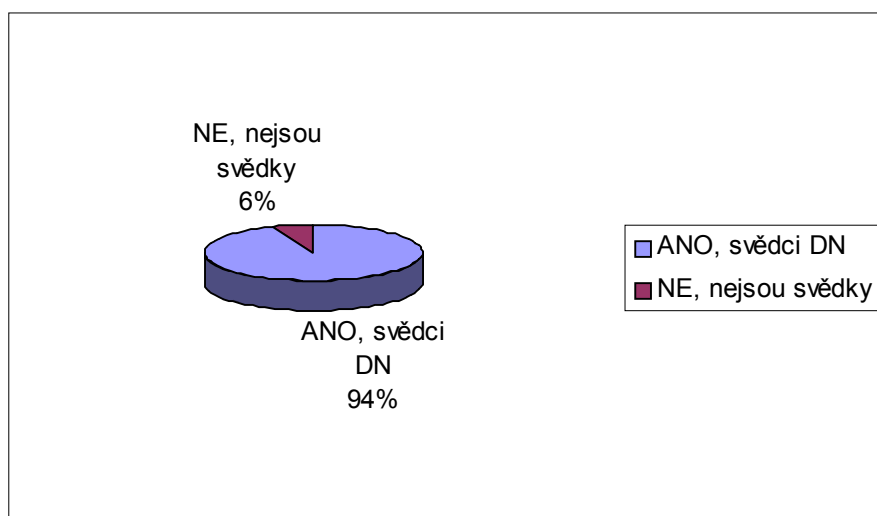
Ve 165 vztazích našich klientek v roce 2005 žilo 287 dětí. Z nich 270 dětí (94 % dětí) bylo svědky domácího násilí namířeného na jejich matky. Děti se stávají svědky nejen psychického násilí (zesměšňování, shazování, ponižování, vulgárních nadávek, výhrůžek), ale i fyzických útoků na své matky (fackování, kopání, bití, topení). Naprostá většina dětí je svědky nadávek, ponižování a dalších forem psychického násilí, pětina dětí zažila (podle výpovědí klientek) přímo fyzický útok na svou matku. Tyto děti v některých případech brání své matky, jindy se schovávají, některé děti volají matce pomoc. Samotné svědectví násilí je pro děti velice traumatizující.

TABULKA 7. Děti svědci násilí, počet a věková struktura dětí

DĚTI: ANO, SVĚDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ					
Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci(v%)	
0 – 4	19	6,6	20	6,9	
5 – 9	23	8,0	33	11,5	
10 – 14	34	11,8	31	10,8	
15 – 19	33	11,5	33	11,5	
20 a více	21	7,3	23	8,0	
celkem	130	45,3	140	48,8	
TOTAL: CELKOVÝ POČET DĚTÍ SVĚDKŮ DN			270 dětí =		94 % dětí

DĚTI: NE, NEJSOU A ASI NEJSOU SVĚDKY DOMÁCÍHO NÁSILÍ					
Věk	dívky(počet)	dívky(v %)	chlapci(počet)	chlapci v %)	
0 – 4	3	1,04	3	1,04	
5 – 9	2	0,7	4	1,4	
10 – 14	0	-	1	0,35	
15 – 19	0	-	0	-	
20 a více	3	1,04	1	0,35	
celkem	8	2,8	9	3,2	
TOTAL: CELKEM NEJSOU SVĚDKY DN			17 dětí=		6 %dětí

Graf 8. Děti, svědci domácího násilí

3.3.Statistika ROSA: Děti, oběti domácího násilí

Nejen svědky, ale i **obětmi domácího násilí se stalo celkem 83 dětí, což je 28,9 % dětí**, což je o 8 procent více než v loňské sondě. (Průzkumy ve světě uvádějí, že mezi domácím násilím a násilím na dětech existuje korelace. Pachatelé domácího násilí týrají své děti ve 40 – 60 % případů – Hester,1998). Podle dat klientek o.s.Rosa **své děti psychicky týrá či na ně fyzicky útočí 64 z nich, tedy 38,8 % mužů**.

TABULKA 8. Děti, oběti domácího násilí – počet a věková struktura

DĚTI, OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ				
Věk	dívky(počet)	dívky(%)	Chlapci(počet)	chlapci(v%)
0 – 4	4	1,39	6	2,09
5 – 9	7	2,43	3	1,04
10 – 14	11	3,83	12	4,18
15 – 19	13	4,52	7	2,43
20 a více	11	3,83	9	3,13
celkem	46	16,02	37	12,89
TOTAL : Celkem počet dětí, obětí DN			83 dětí=	28,9 % dětí

Pokud vezmeme v úvahu premisu WHO, že pouhá přítomnost u násilí je psychickým týráním dítěte, pak je psychicky týráno všech 94 procent dětí, svědků domácího násilí.

Hrubě psychicky týráno je pak podle výpovědí žen 35 dětí (**12,2 %**). Tyto děti jsou svým otcem omezovány, jsou ponižovány, je jim vulgárně nadáváno, jsou zesměšňovány, přehnaně kontrolovány, je jim odpírán spánek, jídlo, jsou šikanovány, je jim vyhrožováno, malým dětem jsou dávány informace „maminka umřela“, „maminka tě nemá ráda“.

TABULKA 9. Psychicky týrané děti, pohlaví a věková struktura

DĚTI PSYCHICKY TÝRANÉ		
Věk	dívky (počet)	chlapci (počet)
0 – 4	2	2
5 – 9	4	2
10 – 14	5	9
15 – 19	6	1
20 a více	1	3
celkem	18	17
TOTAL psychicky týrané děti celkem		35 dětí= 12,2%

Na své děti fyzicky útočí 38,8 % násilných mužů. Celkem **bylo fyzicky týráno 53 dětí, tedy 18,46 % dětí**. Z toho je jich 51 napadáno přímo a 2 byly zraněny při obraně matky. Alarmující je, že s 6 dětmi ve věkové skupině 0 – 4 roky je vlastním otcem surově zacházeno (surové brání do rukou, třesení, odhození). Děti byly opakovaně bity, fackovány, kopány, ohrožovány střelnou zbraní, sraženy, bylo na ně brutálně zaútočeno. Jedno z dětí bylo škrceno.

TABULKA 10. Fyzicky týrané děti, pohlaví a věková struktura

DĚTI FYZICKY TÝRANÉ		
Věk	dívky (počet)	chlapci (počet)
0 – 4	2	4
5 – 9	3	1
10 – 14	6	5
15 – 19	7	7
20 a více	12	6
celkem	30	23
TOTAL fyzicky týrané děti celkem		53 dětí=
		18,46 % dětí

Dalších 9 dětí (3,13 %) zažilo sexuální násilí v různých formách. Jedna z dívek byla sexuálně zneužita otcem (pachatel byl odsouzen), u dalších 5 dětí je podezření na sexuální zneužití, jedna dívka prožila pokus o znásilnění a dvě děti byly sexuálně obtěžovány svými otci/partnery svých matek.

Výsledkem napadení dětí byla tato zranění ošetřená u lékaře: otřes mozku, perforace ušního bubínku, krvácení z oka po facce, hematomy, pohmoždění krční páteře.

3.4. Statistika ROSA: Vliv násilí na děti

Následky nejen přímého psychického a fyzického násilí, ale i samotného svědectví násilí jsou často neměřitelné a projeví se časem ještě v pozdějších obdobích života dnešních dětí. Již nyní děti svědci a oběti domácího násilí ze statistického souboru vykazují:

- nadměrná agresivita, vulgarita, šikana - 14x
- dítě nekomunikuje, uzavřené, zamlklé – 7x
- dítě jedná s matkou stejně jako násilný partner – 8x
- dítě se začalo počůrávat, pokakávat – 9x
- deprese, psychiatrická léčba – 8x
- sebevražedné myšlenky – 5x
- zhoršení ve škole – 5x
- odmítání potravy, anorexie – 5x
- dítě plačtivé, úzkostné – 5x
- noční děsy – 4x
- psychosomatické obtíže – 4x
- útoky z domova – 3x
- sebepoškozování – 3x
- opoždění vývoje – 1x
- pokus o sebevraždu – 1x
- regrese – 1x

Občanské sdružení ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy

Podolská 242/25, 147 00 Praha 4,
telefon: 241432466, e-mail: info@rosa-os.cz, web: www.rosa-os.cz,
IČO 68405359, bank.účet 0008399319/0800

poskytuje komplexní psychosociální pomoc ženám, obětem domácího násilí a jejich dětem

■ Informační a poradenské centrum ROSA pro ženy – oběti domácího násilí

Ženám – obětem domácího násilí poskytujeme jednorázové i dlouhodobé psychosociální a sociálněprávní poradenství.

Poradenství je: bezplatné, konzultace jsou hodinové, stranící obětem, jsme vázány mlčenlivostí, řídíme se etickým kodexem. Poradenství poskytujeme v týmu: socioterapeutka, psycholožka, sociální pracovníce. V případě potřeby zajišťujeme pomoc právničky, psychiatricky, dětské psycholožky. Ke konzultacím je vždy nutné se předem objednat na tel. 241 432 466, z bezpečnostních důvodů nepřijímáme nikoho bez objednání. Konzultace probíhají po, út 9-18, st 9-16, čt 9-12 na adrese: Podolská 242/25, Praha 4.
Ředitelka: Marie Vavroňová, tel. 241 432 466

■ Azylové ubytování s utajenou adresou

Azylové ubytování je určeno ženám – obětem domácího násilí a jejich dětem ohroženým na životě násilným partnerem. Vzhledem k utajenému pobytu obětí trestné činnosti není zpřístupněna adresa utajeného azylového domu. Kontaktní adresou je Informační a poradenské centrum ROSA, Podolská 242/25, Praha 4. Kvůli utajení azylový dům nemá krizová lůžka. Klientky jsou k azylovému ubytování přijímány individuálně, vždy ale až po konzultaci v Informačním a poradenském centru. K pobytu nejsou přijímány z bezpečnostních důvodů ženy závislé na drogách a alkoholu, psychiatricky nemocné a agresivní.

V azylovém domě je 9 pokojů vybavených novými kuchyňskými kouty s vařičem a lednicí. Celková kapacita je 21 lůžek. Součástí azylového domu je společenská místnost s televizí, herna pro děti, studovna, prádelna. Sociální zařízení je na patře. Jako následnou péči ROSA provozuje i dva byty s utajenou adresou (2+kk a 3+1). Pobyť v azylovém domě je poskytován na 3 – 12 měsíců. Se ženou v azylovém domě pracuje tým socioterapeutek, psycholožka, každá žena má vypracován individuální bezpečnostní plán. Komplexní socioterapeutická péče je poskytována bezplatně. Za azylové ubytování musí ženy částečně platit (maximální cenu za den pobytu stanovuje prováděcí vyhláška k zákonu č. 108/2006 o sociálních službách). Vedoucí: Zdena Prokopová, tel. 602 246 102

■ Telefonická krizová pomoc, internetové poradenství

Telefonní linka 241 432 466 je v provozu ve všední dny během pracovní doby Informačního a poradenského centra (po, út 9-18, st, čt 9-16, pá 9-14)
Krizová telefonní SOS linka 602 246 102 je v provozu: ve všední dny 9-18 hodin. O radu se na nás můžete obrátit i prostřednictvím mailu na mailové adrese: **poradna@rosa-os.cz**
Internetové dotazy jsou odpovídány do 24 hodin (mimo svátky a víkendy).

Veškeré informace o nabízených službách jsou uvedené na webových stránkách **www.rosa-os.cz** a jsou pravidelně aktualizovány.

KDE HLEDAT BEZPEČÍ A OCHRANU

Z hlediska ochrany a bezpečí ohrožených osob je nutné zvažovat každé budoucí opatření tak, aby se situace těchto osob ještě nezhoršila. Je třeba klást si otázky, co se stane po odjezdu zasahující policijní hlídky, po odchodu do azylu, po podání trestního oznámení, podání žádosti o rozvod apod.

V situaci akutní tísně a ohrožení zdraví či života je nutné přivolat pomoc:

- ⇒ Policie České republiky **158**
- ⇒ Obecní (městské) policie **156**
- ⇒ Integrovaného záchranného systému **112**
- ⇒ Lékařské záchranné služby **155**
- ⇒ nejbližších osob (sousedů, kolemjedoucích)

Bezpečí osoby ohrožené domácím násilím je možné posílit podáním:

- ⇒ návrhu na projednání přestupku – **přestupek proti občanskému soužití** (§ 49 zákona o přestupcích)
- ⇒ trestního oznámení Policii ČR nebo státnímu zastupitelství – trestný čin podle konkrétní skutkové podstaty uvedené v trestním zákoně (např. § 215a trestního zákona **Týrání osoby žijící ve společně užívaném bytě nebo domě**)
- ⇒ návrhu soudu na ochranu osobnosti podle občanského práva – **předběžné opatření** (§ 74 a násl. občanského soudního řádu), **žaloba na ochranu osobnosti** (§ 11 občanského zákoníku)
- ⇒ návrhu na ochranu práv v rámci správního řízení (správní orgán, soud) – **předběžné opatření** (§ 61 správního řádu)
- ⇒ návrhu na opatření sociálně-právní povahy – **institut vykázaní** (dle navrhovaného zákona, který v době vydání letáku projednává Parlament ČR)

Trestní oznámení může v zájmu osoby ohrožené domácím násilím podat kdokoliv. Důkazy shromažďují orgány činné v trestním řízení (Policie ČR, státní zastupitelství, soud). V závažných případech domácího násilí mohou tyto orgány přijmout opatření k zadržení násilné osoby nebo k uvalení vazby.

K omezení domácího násilí mohou přispět

- ⇒ příbuzní a známí
- ⇒ specializované poradny pro pomoc obětem domácího násilí
- ⇒ obecní (městské) úřady
- ⇒ azylová zařízení

Ke zvýšení bezpečí ohrožených osob se doporučuje vypracovat a dodržovat **bezpečnostní plán**.

BYT NEBO AZYL

V důsledku dlouhodobého a stupňujícího se domácího násilí ohrožené osobě hrozí, že bude nucena v zájmu svého bezpečí opustit byt.

JE DŮLEŽITÉ

1. znát:

- ⇒ **vlastnická práva** k bytu (komu byt patří)
- ⇒ **smluvní vztahy** vázící se k užívání bytu:
 - ▷ nájemní smlouva
 - ▷ smlouvy na služby
 - ▷ způsob hrazení nákladů spojených s bydlením
 - ▷ jména osob nebo název instituce, kterou je třeba **informovat o závažnosti** důvodů k dočasnému odchodu z bytu / domu

2. pořídit si:

- ⇒ **náhradní klíče** k bytu či domu a bezpečně je uschovat
- ⇒ **ověřené kopie** důležitých dokladů a uložit je na bezpečném místě
 - ▷ kupní smlouva k bytu
 - ▷ výpis z katastru nemovitostí
 - ▷ doklady k hypotéce a půjčkám, stavebnímu spoření
 - ▷ doklady o platbách za služby a náklady bydlení

3. zjistit si:

- ⇒ kde je možné získat **obecné informace** k právu užívat byt / dům:
 - ▷ instituce v místě (např. obecní úřad, bytové družstvo, sdružení nájemníků, sdružení vlastníků domů, advokáti apod.)
 - ▷ poradenská místa (např. občanské poradny, manželské poradny, krizová centra, DONA linka apod.)
- ⇒ kam je možné od násilné osoby odejít (k příbuzným, známým, do hotelu, azylového zařízení apod.)
- ⇒ jaké jsou **možnosti azylového ubytování** pro oběti domácího násilí v dané lokalitě:
 - ▷ adresa, případně utajená adresa, a telefonní číslo azylu
 - ▷ pro koho je azylové zařízení určeno (ženy, muži, děti, matky s dětmi)
 - ▷ vstupní a provozní podmínky (žádost, výše poplatku, povinné doklady, čas příjmu, jaké věci si vzít s sebou)

Ověřené kopie dokladů usnadňují případné řízení před soudem (předběžné opatření, žaloba), kontakt s policií, obecním (městským) úřadem a dalšími institucemi.

Azylové ubytování umožňuje z bezpečného místa zahájit kroky k ochraně svých práv a první kontakty s odborníky pro řešení sociálně-právní situace.

Trvalý pobyt nezakládá právo užívat byt, jde jen o registrační údaj obecního (městského) úřadu a neopravňuje ke vstupu do bytu či domu.

DĚTI – ZAPOMENUTÉ OBĚTI DOMÁCIHO NÁSILÍ

V rodinách s dlouhodobě neřešeným domácím násilím se dítě zpravidla zpočátku zastává ohrožené osoby, později se ale může přidat na stranu osoby násilné. Výzkum agentury STEM (2001) a provoz DONA linky (2001–2005) potvrzují **vysohou přítomnost dětí** v rodinách, kde dochází k domácímu násilí:

- ⇒ v 71 % jsou děti „jen“ jeho přímými svědky
- ⇒ 12 % dětí se dokonce stává obětmi domácího násilí
- ⇒ v 7 % případů je toto násilí v rodině před dětmi skrýváno
- ⇒ 10 % rodin je bezdětných

Pomoc dětem v rodinách zasažených domácím násilím lze hledat u:

- ⇒ orgánů sociálně-právní ochrany dětí obecních (městských) úřadů (OSPOD)
- ⇒ osob pověřených sociálně-právní ochranou dětí
- ⇒ učitelů a výchovných poradců ve školách
- ⇒ pracovníků pedagogicko-psychologických poraden
- ⇒ pediátrů, dětských psychologů a psychiatrů
- ⇒ služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR a soudu

S řešením případů domácího násilí na dětech pomohou:

- ⇒ linky důvěry pro děti
- ⇒ linka bezpečí
- ⇒ dětská krizová centra
- ⇒ azylové domy pro děti

Domácí násilí a jeho projevy vyvolávají u dětí

psychosomatické poruchy, potíže s učením a jiné školní problémy. Děti často přejímají nežádoucí vzory z chování blízkých osob, uplatňují je mezi vrstevníky a později v samostatném životě.

ZÁVISLOSTI NÁSILNÝCH OSOB

Přítomnost alkoholu, drog a jiných omamných látek, vliv gamblerství a workoholismu ve vztazích zvyšuje riziko vzniku domácího násilí a závažnost jeho následků. Nejčastější závislostí doprovázející domácí násilí je alkoholismus násilné osoby.

V závažných případech domácího násilí dosud nejlepší ochranou před dalšími útoky alkoholika, narkomana či gamblera je **rychlý odchod z bytu nebo domu a přivolání policie, případně i lékařské služby**.

Závislosti na alkoholu, drogách a jiných omamných látkách v případech domácího násilí:

- ⇒ zvyšují agresivitu násilných osob a snižují jejich sebekontrolu
- ⇒ snižují schopnost uvědomit si důsledky svého násilného jednání
- ⇒ výrazně zhoršují ekonomickou situaci rodiny

Závislosti vyžadují lékařskou péči, která je účinná jen v případě dobrovolného zapojení se do terapie. Jakákoliv závislost je překážkou klidného a bezpečného rodinného soužití.

DONA linka

DONA linku provozuje Bílý kruh bezpečí, občanské sdružení pro pomoc obětem trestných činů.

2 51 51 13 13

www.donalinka.cz

Vydání letáku v rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o nonstop lince pomoci obětem domácího násilí“ spolufinancuje Evropská unie a státní rozpočet České republiky.

DOMÁCÍ NÁSILÍ

- ⇒ je opakované násilné jednání nebo opakující se vyhrožování násilím,
- ⇒ je nebezpečné pro lidskou důstojnost, zdraví a život ohrožených osob,
- ⇒ vzniká mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společném bydlí.

Znaky domácího násilí

Opakování a dlouhodobost – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda se jedná o domácí násilí. Může však být jeho začátkem.

Eskalace – domácí násilí se stupňuje od urátek přes psychické týrání a snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.

Jasně a nepochybnitelně **rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné**. Domácí násilí není: vzájemné napadání, hádka, rvačka, spor, ve kterých se role osoby násilné a osoby ohrožené střídají.

Skrytost – k domácímu násilí dochází zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly.

Rizikové faktory doprovázející vznik domácího násilí mezi blízkými osobami:

- ⇒ vynucená sociální izolace
- ⇒ finanční závislost na partnerovi
- ⇒ péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené
- ⇒ zdravotní postižení a omezení
- ⇒ vyšší věk a bezmocnost seniorů
- ⇒ přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu
- ⇒ nezvládnuté rodičovství a výchova dětí
- ⇒ závislosti násilné osoby
- ⇒ snížená pracovní schopnost

Druhy domácího násilí

- ⇒ fyzické (např. údery, facky, kopance)
- ⇒ psychické (např. omezování, zastražování, slídění, pronásledování, citové vydírání)
- ⇒ sexuální (např. znásilnění, nucení k nepříjemným sexuálním praktikám)
- ⇒ sociální (např. snaha obět izolovat od okolí – rodiny, známých, spolupracovníků)
- ⇒ ekonomické (např. zamezení přístupu oběti k penězům – i jejím vlastním)
- ⇒ kombinace vyjmenovaných druhů násilí

Osoby dlouhodobě ohrožované domácím násilím potřebují opakovanou podporu a pomoc. K vyřešení jejich situace nestačí jediný kontakt, jediná konzultace. Jedná se totiž o násilí ze strany blízkého člověka. Ačkoliv oběť porozumí, že v násilném vztahu nelze žít, musí porozumět i ve svém srdci a přijmout skutečnost, že v životě s násilníkem nelze doufat v bezpečnou budoucnost.

VÍCE INFORMACÍ

DONA linka – www.donalinka.cz

Aliance proti domácímu násilí – www.domacinasili.cz

Bílý kruh bezpečí – www.bkb.cz

Azylové domy – www.azylovedomy.cz

Občanské poradny – www.obcanskeporadny.cz

Linky důvěry – www.capld.cz

Ministerstvo vnitra ČR – www.mvcr.cz

Osoby pověřené sociálně-právní ochranou dětí – www.mpsv.cz

Policie ČR – www.policie.cz

Krajské, městské a obecní úřady – www.epusa.cz

DONA LINKA

pracoviště akreditované Českou asociací pracovníků linek důvěry

- ⇒ DONA linka poskytuje telefonickou pomoc obětem domácího násilí nepřetržitě od září 2001.
- ⇒ Na DONA linku se v hovorech k domácímu násilí více obrací ženy (94 % hovorů) než muži (6 % hovorů).
- ⇒ S volajícími DONA linka nejčastěji konzultuje problémy spojené s rozvodem či rozchodem partnerů, s trestní odpovědností za týrání, omezování osobní svobody a ublížení na zdraví, s řešením bytových otázek, které brání odloučení ohrožené a násilné osoby.
- ⇒ DONA linka nejčastěji přijímá volání týkající se domácího násilí mezi manželi a ve vztazích mezi osobami v pokolení přímém (děti, prarodiče).
- ⇒ Osoby ohrožené domácím násilím hledají pomoc DONA linky převážně do 3 let od začátku tohoto násilí (42 % volajících).

PRVNÍ KROKY

Nikdy není pozdě začít řešit domácí násilí.

Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost a chráněno jeho zdraví a život. Nejen na veřejnosti, ale i v soukromí.

Osoba ohrožená domácím násilím postupně ztrácí schopnost situaci řešit, protože:

- ⇒ násilná osoba ji udržuje ve stavu závislosti (sociální, finanční, psychologické)
- ⇒ v důsledku soustavného negativního působení násilné osoby se dostává do stavu naučené bezmoci
- ⇒ ztrácí odvalu svěřit se někomu blízkému a důvěryhodnému
- ⇒ začne věřit, že za vzniklou situaci může sama svým jednáním a chováním
- ⇒ nemá dostatek informací o odbornících a institucích, u kterých může hledat pomoc
- ⇒ má obavy, že změnou chování situaci jenom zhorší

Motivaci k prvnímu kroku je často až okamžik, kdy:

- ⇒ jsou reálné obavy o vlastní život
- ⇒ se násilí rozšíří i na děti

„Říká, že mě stále miluje, **ale teď už věřím, že by byl schopen mě i zabít.**“

„Sama jeho bití nějak vydržím, ale **nesnu, že vztáhl ruku i na naši malou.**“

První kroky osoby ohrožené domácím násilím ke znovunalezení bezpečí:

- ⇒ svěřit se blízké osobě, netajit, co se v domácnosti děje (skrývání podporuje rozvoj domácího násilí)
- ⇒ volat linku důvěry, volat DONA linku
- ⇒ navštívit místo psychosociální pomoci (poradna pro rodinu, manželské a mezilidské vztahy, krizové centrum)
- ⇒ svěřit své obavy z domácího násilí praktickému lékaři, policii, sociální pracovníci
- ⇒ využít bezplatné služby psychologické podpory a právní pomoci (např. občanské poradny)

Kontakt ohrožené osoby s pomáhajícím odborníkem je důležitý pro:

- ⇒ zastavení násilí bezprostředně ohrožujícího zdraví nebo život vlastní či dětí
- ⇒ orientaci v aktuální situaci a nalezení kvalifikované pomoci
- ⇒ dokumentaci a ukončení násilí
- ⇒ vytvoření bezpečnostního plánu pro další postup

Každý takový kontakt zvyšuje šanci na bezpečné vyřešení situace. Čím dříve ohrožená osoba pomoc vyhledá, tím rychleji lze pomoci. Řešení rozvinutého dlouholetého domácího násilí vyžaduje velkou trpělivost a ostražitost.

PSYCHOLOGICKÁ A PRÁVNÍ POMOC

Diskrétní psychosociální pomoc a právní rady je nejlepší hledat u odborníků informovaných o možnostech řešení domácího násilí. S jejich podporou ohrožená osoba získá odvahu svou tíživou situaci řešit.

Pomoc a změny začínají drobnými kroky. Už první z nich přinese velkou úlevu.

Psychologickou podporu v závažných životních situacích poskytují:

- ⇒ poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy
- ⇒ krizová centra
- ⇒ linky důvěry
- ⇒ psychologové
- ⇒ psychiatři
- ⇒ azylové domy
- ⇒ DONA Centra (zatím v Ostravě a v Ústí nad Labem)
- ⇒ budoucí Intervencionní centra (vzniknou na základě projednávaného zákona na ochranu před domácím násilím)

Právní pomoc bezplatně poskytují:

- ⇒ advokáti – na základě žádosti podané České advokátní komoře nebo soudu
- ⇒ občanské poradny – v oblastech:
 - ▷ bydlení
 - ▷ rodinných a mezilidských vztahů
 - ▷ majetkoprávních vztahů
 - ▷ sociální pomoci a sociálních dávek
 - ▷ zdravotnictví
 - ▷ financování a osobních a rodinných rozpočtů

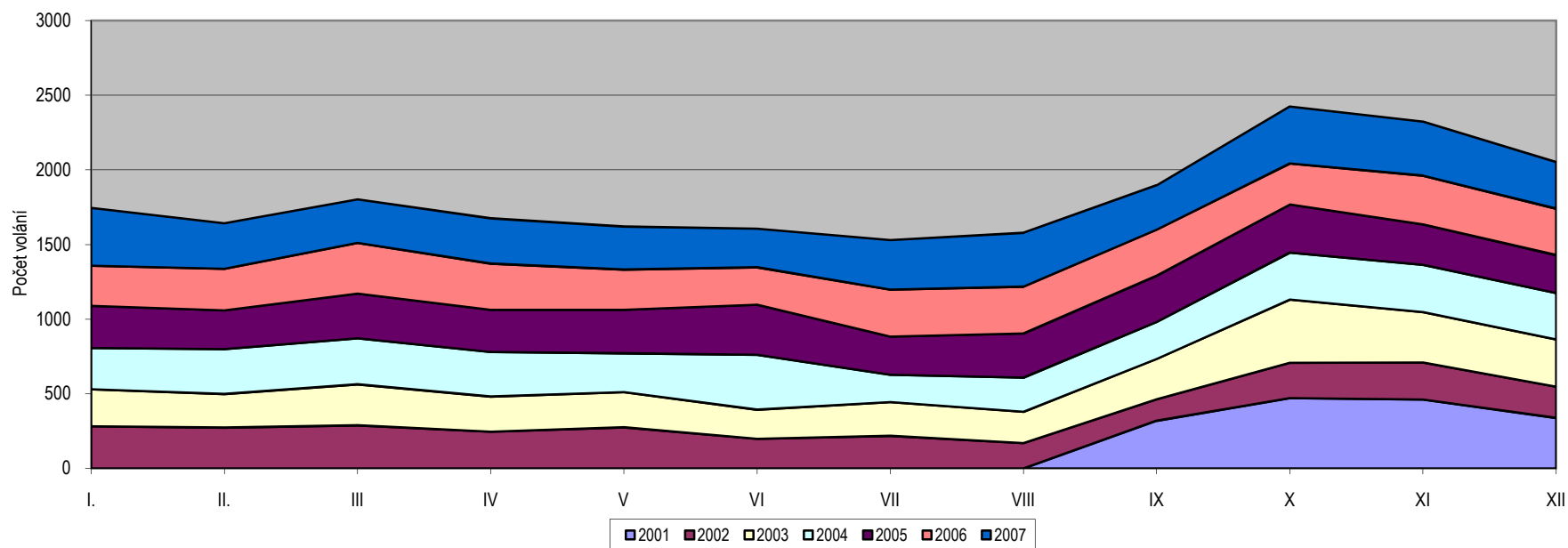
Bílý kruh bezpečí – pomoc obětem trestných činů:

- ⇒ **poradny** v Praze, Brně, Pardubicích, Plzni, Olomouci a Ostravě
- ⇒ **DONA Centrum Ostrava** – pomoc obětem domácího násilí
- ⇒ **DONA linka** – nepřetržitá telefonická pomoc osobám ohroženým domácím násilím

DONA linka:

- ⇒ vyslechne a pomůže volajícímu orientovat se v aktuální krizové situaci
- ⇒ nabídne porozumění a důvěru
- ⇒ pomůže zmenšit a někdy i odstranit pocit vlastní viny a znovu nalézat sebedůvěru
- ⇒ motivuje k aktivnímu řešení situace
- ⇒ pomůže promyslet si individuální bezpečnostní plán
- ⇒ poskytne praktické rady a spolu s volajícím nalézá další kroky
- ⇒ informuje o možných sociálně-právních a trestněprávních opatřeních
- ⇒ poskytne informace o systému služeb sociální záchraně sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů v celé ČR
- ⇒ v případech vážného ohrožení zdraví a života přivolá urgentní pomoc

Volání přijatá DONA linkou
 Hodnocené období: 4. 9. 2001 až 31.12. 2007
 Celkem přijato 21 896 volání

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Celkem
2001									320	472	462	339	1593
2002	282	274	289	247	276	199	219	170	144	236	248	209	2793
2003	249	225	275	235	236	195	226	210	270	423	337	316	3197
2004	276	301	308	299	260	368	183	229	248	315	318	312	3417
2005	282	259	300	282	291	335	255	296	310	322	270	254	3456
2006	270	279	339	310	270	251	315	313	308	275	319	311	3560
2007	387	305	292	303	288	258	332	361	298	382	362	312	3880
CELKEM													21896